Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

De Genesi ad litteram libri XII

https://hdl.handle.net/1874/325700

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 246

W: 47

N°. 253. bb.

N°. 292. BB.

47 (*Eccl. 246, antea 292bb.*) *Membr. 4°. 162 ff. 2 col. Saec. XV.*

S. Augustinus, De Genesi ad literam ll. XII.

Fol. 1a Ex libro retractationum in libris super genesin contra manicheos. Fol. 2a Aurelij augustini in genesi contra manicheos liber primus, cet.

„Pertinet Regularibus in Traiecto."

gerestaureerd 1984
zie 'map restauraties'

Prologus.

Ex libro retractationū
i libᵒˢ sr̄ genesi ꝯ. manicheos.

Iam vero in affri
ca constitutus
scripsi duos li
bros de gene
si cōtra mani
cheos. Quius
enim in superiori
bus libris quitquid disputa
ui vn ondere deū summe bo
nū et inmutabile creatorem
ee oīm mutabiliū naturarū.
nec ullā ee naturā malā sū
substātiā in qītū natura
e atqȝ substancia. aduersus
manicheos nra vigilarit i
tentio: isti tn̄ duo libri ap
tissime aduersus eos editi sūt
in defensione veteris legis:
quā vehementi studio vesani
erroris oppugnat. In pmo
ab eo qd̄ scptū ē. in pncipio
fecit deus celū et trā. donec
septē pagant dies. ubi le
git deus requieuisse die septio.
In scdo āt ab eo qd̄ scptum
ē hic liber creature celi et ter
re: donec adā et mulier ei
dimissi sūt de padiso et cus
todia posita ē in ligno vite.
Deīn in fine libri errori
manicheoꝝ fide catholice
veritatis opposiui: qd̄ illi di
cāt et qd̄ nos dicam bre
uiter aptēqȝ ꝯplectens.

Qd̄ vō dixi illud āt lumē nō
irronabiliū auiū oclos pas
cit. sȝ pura corda eoꝝ. q̄ dō
credūt. et ab amore visibiliū
rerū et tpaliū se ad eius pcep
ꝯplenda ꝯuertūt: qd̄ oēs hoī
nes pnt si velit nō putent
noui hetici pelagiani sedȝ
eos ee dcm̄. Qm̄ ē enī oīno
oēs hoīes hoc posse si velit.
sȝ pparatur volūtas a dn̄o. et
tm̄ augetur mune caritatis
ut possint qd̄ hic ido dcm̄
nō est qm̄ pnti necessariū
nō erat qstioni. Qd̄ vero
ibi legitur bndictione dei qua
dcm̄ ē. crescite et mltiplica
mini i carnalē fecūditate
pᵒ pctm̄ ꝯuersā ee credendū.
si nō pt alio mō dcm̄ videri
nisi ut putetur illi hoīes nō
hituri fuisse filios hoīes
nisi peccasset. oīno nō ap
probo. Illud etiā nō est
ꝯsequens ut ido itelligatur in
allegoria tm̄mō ee accipi
endū qz herbe virides et lig
na fructifera oī generi bes
tiaꝝ et oībus auibus et oībus
serpentibus i libro geneseos
dantur ad cibū. qā sūt et qua
drupedia et volatilia q̄ so
lis carnibus viue videantur.
fieri enī posset ut alerentur ab
hoībz etiā de fructibz tre si
obiaȝ qua ipi hoīes deo si

ne ulla ūgtate pmuret. me
retur oēs bestias et aues ōi
modo lyē seruiētes. Ité
moue pt quo dixeri de pplo
isrl: adhuc corpali cīcūcisiōe
et sacficijs tp̄is in mari gen
tiū pplis ille legi seruiebat:
qnq̄dē apud gentes sacfica
re nō poterāt sic eos et nūc
vide9 sine sacficijs remāsis
se n̄ forte qd̄ p pascha īmo
labāt ouē hoc in sacficio de
putet. In 2° etiā libro
illud qd̄ posui nōie pabuli
sigficari posse vitā cū me
lioris īterptacōis codices
nō hēant pabulū s̄ fenū nō
satis apte dcīn videt. Non
ei congruit nomē feni sig
ficatiōi vite quo pabuli.
Itē nō videor rcē appellas
se verba pphetica qb9 scptū
ecci. 10. ē. qd supbit tra et cinis. qz
nō in ei9 libro legit quē
certi sum9 appellandū esse
pphetā. Nec i° apli ubi ad
hibz testioniū de genesi di
cēs. fcūs ē pm9 hō adā in a
nimā viuētē sic ille volu
itellexi cū exposui qd̄ scptū
ē insufflauit de9 in faciē
ei9 flatū vite et fcūs ē hō
ī aīaz viuā ul' ī aīaz viuē
te. Aplus ei ad hoc adhibuit
i° testioniū ut pbaret ēē cor
pus aīale ego āt hic puta

ui ēē mōstradū aīale fcīn pus
hōiez nō corp9 hōis solū. Qz
āt dixi nlli natē nocē pcta
n̄ sua. iō dixi qm iusto qui
nocz nō ei rē nocz. qnq̄dē
etiā mcedē ei9 augz ī celis.
sibi āt peccādo rē nocet. qm
pp ipaz volūtatē nocēdi re
cipiet id qd̄ nocuit. Pnt sa
ne pelagiāi ad suū dogma
trahē ista sniaz et iō dicē puul'
aliē nō nocuisse pcta. qa dixi nlli
nē nocē pcta n̄ sua nō ītuētes iōō
puulos qui vtiqz ptinent
ad nāz hūanā trahē origi
nale pcīn. qa ī pmus hōibz
natā hūana pccauit ac p
hoc nē hūanē nlla nocue
rūt pcta n̄ sua. p vnū ppe
hōiez ī quo oēs peccauert
pcīn ītrauit ī mūdū. Nō
ei nlli hōi s̄ nlli nē dixi
pcta nocē nisi sua. Itē ī eo
ip paulop9 dixi nllz esse
malū nāle pnt qrē silēz
latebrā n̄ hoc dcīn ad na
turā talē referat qlis sn̄
vicio p mit9 creata ē. Ipa
ei rē et ppē natā hōis dr.
Traslato āt v̄bo vtimr ut
nāz dicā9 etiā qlī nasat
hō. s̄. 9 quā locutiōez dixit
aplus. Fuim9 et nos aliqn
nāli filij ire sic et ceti. Ho
op9 sic īapit. Si eligeret
maichei quos deciperent.

**Aurelij augustini in gene-
si contra manicheos l. pm⁹.**

Si eligeret manichei quos
decipiunt eligerem⁹ et
nos verba quib⁹ eis
rendem⁹. Cu vo illi et doctos
lrīs et idoctos errore suo pse-
quitur. et cu pmittunt veritatē
a veritate conentur auertere
nō ornato politoqz sermone
s3 rebus maifestis quicedā
est eorum vanitas. Placuit enī
mi quorundā vere xpianorum sīua
q cu sint eruditi libealib⁹
lrīs. tn alios libros nros q̄s
aduersus manicheos edidim⁹
cu legissent viderunt eos ab im-
peritiorib⁹ aut vix aut difficile
itelligi. et me beniuolētissime
monuerunt ut cōmunē loqndi
cōsuetudinē3 nō desererē si erro-
res illos tam pniciosos ab ani-
mis etiā imperitorum expellere
cogitarē. Hunc eni sermonē vsita-
tu et simplicē etiā indocti itel-
ligunt. illū aūt et docti nō itel-
ligunt. Solent g° manichei scrip-
turas veteris testamenti q̄s nō
nouerunt vituperare et ea vitu-
peratione infirmos et puulos
nros nō inuenientes quo sibi
tendeant irridere atqz decipe. q̄a
nulla scriptura ē q̄ nō apud eos
q illā nō itelligunt facile pos-
sit reprehendi. Sed ideo diuina
puidentia multos diuisi errōis

hereticos ēē pmittit. ut cu insul-
tant nob et itrogant nos ea q
nesciam⁹. vl sic excitiam⁹ pi-
gritiā et diuinas scripturas nosse
cupiam⁹. Propterea et aplš dicit.
Oportet multas hereses ēē. ut p-
bati manifesti fiant inter vos.
Hij eni deo pbati sunt qui bn pnt
docē. s3 maifesti ēē hoibz nō pnt
ni cu docent. Docē aūt nolunt nisi
eos q doceri quūt. s3 multi ad
querendū pigri sūt ni p molestias
et insultatōes hereticorum q̄i de som-
no excitentur et in impitia sua
erubescant sibi. et de illa impitia
sua pciditati se sentiant. qui
hoies si bone sunt fidei nō co-
cedunt hereticis s3 q̄d eis tendeat
diligenter inquirunt. Nec eos deserit
de⁹ ut petentes accipiant
et querentes inueniant et pulsa-
tib⁹ apiatur. Qui aūt desperant
se posse in catholica disciplina
inuenire q̄d querunt. atterunt erro-
rib⁹ et si pseuerant inquirunt
ad ipsos fontes a q̄bz aber-
rauerant p⁹ magnos labo-
res fatigati atqz sitientes et
pene mortui reuertentur. Pri- Caplm. 2m
g° librū veteris testamenti qui
inscribitur genesis sic solent mani-
chei reprehendere. Quod scriptū
ē. In principio fecit de⁹ celū et terrā.
querunt in q̄ principio et dicunt. Si in
principio alicui⁹ tpis fecit de⁹ celū
et terrā. q̄d agebat antequam faceret
celū et terrā: Et q̄d ei placuit subito

face qd nunq antea fecerat
p tpa etna: Hys rndes deu i
pncipio fecisse celu et terra.
no in pncio tpis s; in xpo cu
vbus eet apud prez p qd fca
sut et i quo fca st oia . Deus enim
nr ihs xps cu eu iudei qs eet
itrogasset. rndit. Pncipiu
qui et loquor vob. Sz et si i
pncio tpis deu vtiqz fecisse
celu et terra credam debemus
vtiqz itellige q an pncipiu
tpis no erat tps. Deus eni fecit
tpa et io anq faceret tpa no
erat tpa. Non g possum dice
fuisse aliqd tps qn deus nodu
aliqd fecerat. Quo eni erat
tps qd deus no fecerat cu oim
tpm ipe sit fabricator. Et
si tps in celo et tra esse
cepit no pt tps iueniri
qn deus nodu fecerat celu et
tra. Cu at dr qd ei sbito pla
cuit. sic dr qi aliq tpa tra
sierit qbz deus nichil opatus
sit. Non eni trasire poterat
tps qd nodu fecerat deus. qa
no pt ee opator tpm n qui
e an tpa. Certe et ipi mani
chei legut aplm paulu et
laudat et hozat et eius eplas
male iterptando mltos de
cipiut. Dicat g nob qd dix
erit aplus paulus agnitioez
veritatis q e scdm pietate dei
in spem vite etne qua pmi

sit no medax deus an eterna
tpa . Etna eni tpa qd an se hre
potuerut. Hoc g cogitatur expo
ne ut itelligat se no itellige
cu teme velint rephendere qd
diligeter qre debuerut. Si at
no dicut qd placuit do subito
face celu et tra. s; tollut inde
subito et ho tm dicut qd pla
cuit do ~~subito~~ face celu et tra.
no eni coeuu do mundu istu
dicimus. qa no eius etnitatis
e hic mudus cuius etnitatis e
deus. mudu qppe deus fecit. et
sic cu ipa creatura qua fecit ds
tpa ee ceperut et io dicuntur
etna tpa. no tn sic st eterna
tpa. quo etnus e deus. qa deus e
ante tpa. q fabricator e tpm.
Sicut oia q fecit ds bona sut
valde s; no sic bo st qmo bo
nus e deus q illa fecit. Hec
at fca sut. nec ea genuit de
seipo ut hoc eent qd ipe e. sed
ea fecit de nichilo ut no eent
equalia nec ei a quo fca sunt
nec filio eius p qm fca st. iustum
e enim. Si g ista dixerit qd
placuit do face celu et tra.
rndendu e eis ut pus vim
discant volutatis huane qui
volutate dei nosse desiderat
causas et volutate dei scire
qrut cu volutas dei oim q
sut. ipa sit ca. Si eni hz cam
volutas dei. e aliqd qd ance

dat volūtatē ei⁹ qđ nefas ē
crede. Volūtas ēi dei causa ē
celi et t̄re. et iđ maior ē volū
tas dei q̄ celū et t̄ra. Cum aūt
dicit q̄re voluit face celū et
t̄rā, maius aliq̄d q̄rit q̄ est
volūtas dei. Nichil aūt mai⁹
īueniri p̄t. Cōpescat g° se
hūana temeītas et nō qđ
nō ē q̄rat ne id qđ ē nō in
ueīat. Et si volūtatē dī nosse
q̄sq; desiderat fiat amicus
deo. q̄a si volūtatē homis
nosse q̄sq; vellet cui⁹ aīc nō
eēt, oēz ei⁹ īpudēciā ā stulticiā
deridēt. Nō aūt quisq; effia
tur aīcus dei n̄ purgatissi
m⁹ moꝛib⁹ et illo fine p̄cepti
de q° apls d°. Finis aūt p̄cepti
ē caritas de corde puro et cō
sciā bona et fide nō ficta. Qđ
isti si h̄rent nō eēnt h̄etici.
Qđ aūt seq̄t̄ in li° geneseos.
Terra aūt erat īuisibil' et icō
posita. sic rephendūt mani
chei ut dicāt quō fecit deus
in p̄nci° celū et t̄rā. si iā t̄ra
erat īuisibil' et icomposita.
Itaq; cū voluūt sc̄ipturas dinas
p̄us vitupare q̄ nosse eciā res
apptissimas nō itelligūt. Qđ
eni maīfesti⁹ dici potuit q̄
h° dcm ē in p̄nci°. fecit deus
celū et t̄rā. t̄ra aūt eāt īuisi
bilis et īcōposita. Id ē in
p̄nci° fecit de⁹ celū et terrā.

t̄ra aūt ipā quā fecit d̄s īuisibi
lis erat et icōposita anq̄ de⁹
oīm rerū formas locis et sedi
bus suis ordiata disponeret.
anq̄ dicēt fiat lux et fiat fir
mamēnū et cōgregētur aque
et appareat arida et ceta q̄ in
eodē lib° p ordinē sic exponū
tur q̄admodū possint ea p
uuli cape. Que oīa cōtinent
tā magna mistia ut q̄sq̄s ea
didiceīt oīm h̄eticoꝝ vanitatē
ul' doleat q̄z hoīes s̄t ul' deride
at q̄z supbi sūt. Seq̄t̄ in illo
lib°. Et tenebre sup abissum. (+ erāt)
qđ manichei rephendūt dice
tes. In tenebris g° eāt deus
anq̄ facet lucē. De ipi s̄t in
tenebris ignorātie et iđ nō
itelligūt lucē in q̄ de⁹ eāt an
q̄ facet istā lucē. Nō eī no
uerūt isti lucē n̄ quā carneis
oclis videt. Et iđ istū solē q̄
pter nō solū cū bestijs maio
rib⁹ s̄; eciā cū muscis et vmi
culis cernim⁹ illi sic colūt ut
p̄ticulā dicāt eē lucis illius
in q̄ h̄itat de⁹. Sed nos itelli
gam⁹ aliā eē lucē in q̄ deus
h̄itat. Vn̄ ē i° lumē de q̄ in
euū° d̄r. Erat lumē vm qđ
illūiat oēm hoīez veīentē in
hūc mūdū. Nā solis isti⁹ lu
mē nō illūiat hoīez s̄; corp⁹
hoīs et mōꝛles oclos ī q̄b;
nos vincūt aq̄lary ocli qui

(Margin notes: "nō" beside "ueīat"; "Ca. 3" beside "Qđ aūt seq̄t̄ in li° geneseos.")

Retita° p^a

solē istū m^lto meli⁹ q̄ nos di
cut aspicē. Illud at lumē nō
irronabiliū auiū oclos pascat
ſʒ pura corda eoꝝ q̄ dō credūt
et ab amoē visibiliū rerū ac
tp̄aliū ſe ad ei⁹ pcepta iplen
da queritut. q̄d hoīes pnt ſi
velit qʒ i^d lumē oēꝫ hoīeꝫ il
luiat veiētē in huc mūdū.
Ergo tenebre erāt ſup abyssū
anq̄ lux ista fiet de qua ɔsequē
ter hoc loco dicit. Et dixit ds.
fiat lux. Ita ubi lux nō ē tene
bre ſūt. nō qʒ aliq̄d ſit tebre.
ſʒ ipa lucis absētia tebre dici
tur. sic silētiū nō aliq̄ res ē.
ſʒ ubi sonꝰ nō ē silētiū dicit
et nuditas nō aliq̄ res ē. ſʒ
i corpe ubi tegumētū nō est
nuditas dr̄. et ianitas nō ē
aliq̄d ſʒ locꝰ ubi corpꝰ nō ē
ianis dr̄. sic tnbre nō aliq̄d ſt.
ſʒ ubi lux nō est tnbre dicūt.
Hoc idē diximꝰ qʒ ſolet dicē
vn̄ erāt ipē tenebre ſr̄ abys
sū anq̄ dēꝰ faceret lucē: q̄s
illas fecerat aut genuerat.
q̄ ſi nemo fecerat vl genuerat
eas etne erāt tenebre. q̄i āq̄
sint tebre. ſʒ sic dcm̄ ē lucis
absētia hō nomē accipit. ſʒ
q̄a ipi fabulis suis decepti
crediderūt eē gentē tnbraꝝ
i qua et corpa et fōrs ⁊ aīas
i illis corpibʒ fuisse credebi
tur. iō putāt q̄ tebre aliq̄d

Ca^m e^m

sūt et nō itelligūt nō sentiri
tnbras n̄ q̄n nō videꝰ sic nō
sentimꝰ silētiū n̄ q̄n nō audi
mus. Sic at silētiū nichil ē
sic et tnbre nichil ſt. sic aūt
isti dicūt gentē tnbraꝝ cont
dei lucē pugnasse. ſʒ illas va
nitates mō nō suscepimꝰ re
fellē atq̄ ɔuincē. nūc ēi ea
q̄ repħendūt i veteri testam
to statuimꝰ defendē q̄ ptū vi
res dns pstaē dignat et
i eis ondē ɔtra veritatē dei
nichil valē hoīm ceitatē. q̄d

Ca.v.

at sc̄ptū ē. Et sps dei supfere
bat sup aq̄s. solet manichei
repħendē ut dicāt aq̄ g° eāt
hitacl̄m sps dei et ipa cotine
bat spm̄ dei. Totū conat pvsa
mēte puertē et excecāt mali
cia sua. Cu ēi dic⁹ sol sfert
sup trā nūq̄ itelligi volumꝰ
q̄ in tra sol hitet et tra solē
cotineat. Et tn̄ nō sic sps
dei supferebat sup aq̄s sicut
supfertur sol sr̄ terrā. ſʒ alio
mō quē pauci itelligūt. Nō
ēi p spacia locoꝝ sferebat
aque ille sps. sic tre supfert
sol. ſʒ p potencia īuisibilis
sublimitatis sue. Dicāt at
nob isti quō hys rebꝰ q̄ fabri
cande sūt supferat volūtas
fabri. q̄ si hec huana et coti
diana nō ɔprehendūt. time
ant dnm̄. et simplici corde

qd no itelligunt qrat. ne cum volunt verbis sacrilegis qcide veritate qua vide no pnt. recedat illis securis i cura. Sed illa qcidi no pt q incomutabil manet sz qaiqz plage i illa emisse fuerit q pcutiat. maiore ictu redeunt in eos qui cede audet qd crede deberet ut itellige mereretur. Deinde qrunt et isultando itrogant. Unn erat ipa aq sup qua sup ferebatur spus dei. Nuqd eni supius scptu e qd deus aqua fecerit: Hoc si pie qrent i uenirent qadmodu itellige du eet. Ndo ei aqua hic appellata e hoc loco. ut hic a nob itelligatur qua vide ia et ta gere possu9 quo nc tra q iuisibilis et icoposita erat tal erat qual ista q ia videi et tctai pt. Sz illud qd dcm e in pricipio fecit deus celu et tra. celi et tre noie vniusa creata sig ta e qua fecit et codidit deus. Ido at noib9 visibiliu reru hic appellata st pp puulorum ifirmitate q min9 ydonei st iuisibilia qphende. pmo ei matia fca e qfusa et iformis vn oia fieret q distincta atqz formata st. qd credo a grecis chaos appellari. Sic ei et alio loco dcm legim9 i laudib9 dei q fecisti mudu de matia iformi. qd alii codices hnt de matia iuisa. Et io deus rectissime credit oia de nichilo fecisse. qa etia si oia formata de ista matia fca st. hc ipa tn matia de nichilo oino fca e. Ndo ei debe9 ee siles istis qui oipotente deu no credunt aliqd de nichilo face potuisse. cu qsiderent fabros et qslibz opifices no posse aliqd fabricare n habuerit vn fabricet. Et ligna ei adiuuat fabru et argentu adiuuat argetariu et auru aurifice et tra figulu adiuuat ut possit pfice opa sua. Si ei no adiuuet ea matia unde aliqd faciut. nichil pnt face cu materia ipaz no ipi faciat. Ndo ei faber facit lignu sz de ligno aliqd fac. Sic et ceteri oms hmodi opifices. Oips at deus nulla re adiuuad9 erat qua ipe no fecerat ut qd volebat efficeret. Si ei ad eas res qs face volebat adiuuabit eu aliq res. qua ipe no fecerat no erat oips qd sacrilegu e crede. Informis g illa matia qua de nichilo deus fecit appellata e pmo celu et tra et dcm e in pncipio fecit deus celu et tra. no qa ia hoc erat sz qa hoc ee poterat. Na et celu postea sc bit fcm. qadmodu si seme

Cap vi.

Cap vij.

arbores ɔsiderātes dica⁹ ibi ēē
radices et robur et ramos et
fructus et folia nō qa iā sīt sed
qz inde futā sīt. Sic ergo in
pncipio fecit de⁹ celū et trā. qi
semē celi et tre. cū in cōfuso
adhuc eēt celi et tre materia.
Sed qa certū eāt in futurū ēē
celū et trā iā et ipā mateia
celū et tra appellata ē. Isto
gn̄e locutiōis etiā dn̄s locut⁹
est cū d. iā nō dicā vos suos
qz suus nescit qd faciat dn̄s
ei⁹. Vos aūt dixi amicos qz oīa
qūcūqz audiui a pr̄e meo nū
ciaui vob nō qa iā fcm̄ eāt
sz qa certissime futm̄ eāt. Nā
post paululū dic. illis. Adhuc
mlta hēo vob dicē sz nō potes
tis portare mō. Ut qd ergo dixe
rat oīa qūcūqz audiui a pr̄e
meo nota fea vob nī qa se
sciebat hō ēē futurū. sic etiā ce
lū et tra potuit dici matia
vn̄ nōdū erat fcm̄ celū et tra.
sz tn̄ nō aliūde faciēdū eāt.
Innūabiles tn̄ locutiōes in
scriptūs diuīis iueniūt. sicut
ī ɔsuetudiē ē smōis nri cū
id qd certissiē futur spam⁹
dicim⁹ iā fcm̄ puta. Hanc
aūt adhuc iformē materiā
etiā tra īuisibilē atqz icom
positā voluit appellae. qz iū
oīa elemēta mūdi tra videba
tur min⁹ speciosa qz cetera

Inuisibilē aūt dixit ꝓp obscuri
tatē. et īcopositā ꝓp īformita
tē. Eandē ipāz materiā etiā
aquā appellauit sup quā fe
rebat spūs dei sic sup fertur
reb⁹ fabricādis volūtas ar
tificis. Quod et si paucoꝝ ītelli
gētia pt attingē hūanis tn̄
verbis nescio vtꝝ ul' a pau
cis hoībz possit expoi. Ptēa
vo nō absurde etiā aqua dcā
ē ista mateia. qa oīa q ī tra
nascūt siue aīalia sū herbe
sū arbores et si qua silia ab
hūore incipiūt formai et nu
triri. Hec ergo noīa oīa sū celū
et tra. siue tra īuisibil' et in
cōposita et abyssus cū tenebris
siue aq sup quā spūs ferebat
noīa sīt iformis materie ut
res ignota notis vocabulis
īsinuaret īperitioribus et nō
vno vocabulo sz mltis. Nā
si vnū eēt hō esse putaretur
qd ɔsueuerat hoīes in illo
vocabulo ītellige. Dictū ē
ergo celū et tra qz in futurū
erat celū et tra. Dcā ē terra
īuisibil' et īcōposita et tn̄
bre sup abyssū qz īformis
erat et nulla spē cerni ā
tractari poteat etiā si eēt
hō qui videt atqz tractaret.
Dicta ē aqua qz facil' et ī
ductilis subiacebat opanti.
ut de illa oīa formentur. Sz

sub hijs oībz noībz matia e
rat īuisa et īformis de qua
de⁹ condidit mūdū. Et dixit
viij. deus fiat lux. Et fcā ē lux.
Hoc nō solet rephende mani
cheis ʒ id qd̄ seqt̄. Et vidit
de⁹ lucē qz bona ē. Dicūt
enī. Ergo nō nouerat deus
lucē aut nō nouerat bonū.
Miseri hoīes q̄bz displicet
q̄ deo placuerūt opa sua.
cū videāt etiā hoīnē artifi
cē. ubi gr̄a lignariū fabrū
cuius ī opatione sapīe et po
tēcie dei pene null⁹ sit tn̄
tā diu lignū cedē atqz trac
tare dolādo asciando planā
do ul' tornādo atqz poliendo
quo adusqz ad artis regulā
pducat' q̄ntū pt et placeat
artifici suo. Nūq̄d g° qz placz
qd̄ fecit. iō nō nouerat bonū:
Prorsus nouerat īt⁹ ī aīo ubi
ars ipa pulchrior ē q̄ illa
q̄ arte fabricat'. Sz qd̄ vidz
artifex int⁹ ī arte h° foris
pbat in ope et h° ē pfcm̄ qd̄
artifici suo placet. Vidit
g° de⁹ lucē q̄a bona ē. Ubi
ubis nō ondit luxisse deo in
solitū bonū ʒ placuisse pfcm̄.
Qd si dcm̄ eēt miratus ē deus
lucē q̄a bona: Q̄ntū clamarēt
q̄ntū litigarēt. Ammiratio
eī reuera de reb⁹ īsperatis
nasci solet. Et tn̄ ista legūt et

laudāt ī euāgelio dnm̄ ihm̄
xpm̄ ammiratū eē fidē credētiū.
Qs āt in illis fecerat ipaz fidē
nisi ipe q̄ eā mirabat'. Qz si
et ali⁹ eā fecisset ut q̄d miraret'.
q̄ pstitus erat: Si soluit mani
chei q̄stionē istā: videat qz et
illa soluē pnt. Si āt nō soluit
~~pnt~~ q̄d ista rephendūt q̄ ad se
nolūt ptine. cū illa q̄ ad se pti
nē dicūt nō nouerūt: Qd ergo
mirat' dn̄s nob̄ mirandū eē
sigt̄ q̄bz adhuc op⁹ ē sic mo
ueri. Om̄s g° tales mot⁹ ei⁹
nō turbati animi signa sūt
ʒ docētis mgr̄i. Sic sūt ⁊ ūba
veteris testamēti q̄ nō deū īfir
mū docēt ʒ nr̄e īfirmitati bla
diūt'. Nichil eī de dō dignum
dici pt. Nob̄ tn̄ ut nutrīam' et
ad eā pueniam⁹ q̄ nullo hūa
no smone ... dici pnt. ea dnr̄
q̄ cape possum⁹. Et diuisit de⁹ īt' Ca.m ix.
lucē et tn̄bras. Et vocauit ds̄
die lucē et tn̄bras vocau' noc
tē. Hic nō ē dcm̄ fecit ds̄ tn̄bs
qz tenebre sūt' supi⁹ dcm̄ ē lu
cis absēcia ē. Distinctio tn̄ fcā
ē int' lucē et tn̄bras. quēadmod
nos clamādo facim⁹ vocē. si
lenciū āt nō sonādo facim⁹.
q̄a cessatio vocis silēciū est.
Distiguim⁹ tn̄ sensu quodā
īter vocē et silēciū et ic° voca
mus vocē et ill° silēciū. Queād
modū g° rēe dicim⁹ facē silē

cau̅ sic m̅ltis diuina⁊ scriptura⁊ locis deus dicat̄ facere tenebras. q̄a lucem quibz vult t̄pibz et locis vl' dat vl' detrahit. Ho. at totu̅ ad intellectum n̅rm dictu̅ ē. Qua eni lingua vocauit deus diē lucē et tenebras noctē vtrum hebrea a̅ greca an latina an aliq̄ alia? Et sic oīa q̄ vocauit q̄ri p̄t qua lingua vocauerit. Sed apud d̄m purus intellectus ē sine strepitu et diuersitate linguaru̅. Vocauit at. dictu̅ ē vocari fecit. q̄a sic distinxit oīa et ordinauit ut et dies cerni posset et nōia accipe. Sed postea suo loco req̄rem⁹ vtru̅ vē sic accipiendu̅ ē. q̄a vocauit deus. q̄m q̄ptu̅ acce dim⁹ i scripturis et i eis assuescim⁹ t̄m nob' locutiōes earu̅ inotescut. Sic eni dicim⁹ ille p̄rfamilias edificauit ista domu̅. id ē edificari fecit. et m̄lta talia p oms libros diuina⁊ scriptura⁊ inueniu̅t.

Ca. x. Et fc̄a ē vespa et fc̄m ē mane dies vnus. Et hic calumpniat̄ manichei du̅ putat̄ ita dictu̅ eē q̄i a vespera dies cepit. Sed n̄ intelligu̅t opatiōez illa̅ q̄ lux fc̄a ē et diuisu̅ ē int̄ lucē et tenebras et vocata ē lux dies et tenebre nox. Hāc g° tota̅ opatiōez nō intelligu̅t ad diē p̄tinere. Post hāc at opatiōez tn̄ fīnito die fc̄a est vespa. sz q̄a eciā nox ad diē suu̅ p̄tinet. nō d̄z trāsisse dies vn⁹ n̄ eciā nocte trāsacta. cu̅ fc̄m ē mane. sic deinceps reliqui dies oputant̄ a mane usq; in mane. Nu̅c eni q̄ fc̄m ē mane et trāsact⁹ vn⁹ dies icapit opatio q̄ seq̄t̄ ab ipo mane q̄d ia̅ fc̄m ē. et post ipa̅z opatiōez fit vespa dein mane et trāsit alter dies atq; ita deinceps cet̄i dies trāseu̅t.

.xi. Et dixit deus. Fiat firmame̅tu̅ in medio aque et sit diuisio int̄ aqua̅ et aqua̅. Et sic fc̄m ē. Et fecit deus firmame̅tu̅. et diuisit deus inter aqua̅ q̄ ē sub firmame̅to et int̄ aqua̅ q̄ est sup̄ firmame̅tu̅. Et vocauit deus firmame̅tu̅ celu̅. Et vidit deus q̄a bonu̅ ē. Hoc nō memini manicheos solere rephende. In q̄ diuise su̅t aque et alie esset supra firmentu̅ et alie sub firmame̅to. q̄m materia̅ illa̅ dicebam⁹ nōie aq̄ appellata̅ cre do p firmame̅tu̅ celi mat̄ia̅ corpale̅ reru̅ visibiliu̅. ab illa incorpali reru̅ inuisibiliu̅ fuisse discreta. Cu̅ eni sit celu̅ corp⁹ pulcherimu̅. oīs inuisibilis creatu̅ excedit eciā oēz pulchritudinē celi. Et ideo fortasse sup̄ celu̅ eē dicu̅tur aq̄ inuisibiles q̄ a paucis i

telligitur non locorum sedibus sed dignita te nature superare celum. Quod quidem nichil temere de hac re affirmandum est. Obscura est enim et remota a sensibus hominum sed quomodo se habeat antequam intelligatur credenda est. Et factum est vespera et factum est mane dies secundus. Iam hec omnia que repetuntur sicut supra intelligenda atque tractanda sunt.

Ca. xij.

Et dixit deus. Congregetur aqua que est sub celo in aggregatione una et appareat arida. Et sic est factum. Et congregata est aqua que erat sub celo in aggregatione una et apparuit arida. Et vocavit deus aridam terram et aggregationem aque vocavit mare. Et vidit deus quia bonum est. In isto loco manichei dicunt. Si totum aquis plenum erat quomodo poterat aqua congregari in unum? Sed iam superius dictum est nomine aquarum materiam illam appellatam super quam ferebatur spiritus dei. Unde erat deus omnia formaturus. Nunc vero cum dicitur congregetur aqua que sub celo est in congregationem unam. Hoc dicitur. ut illa materia corporalis formetur in eam speciem quam habent iste aque visibiles. Ipsa enim congregatio in unum ipsa est aquarum formatio istarum quas videmus et tangimus. Omnis enim forma ad unitatis regulam cogitur. Et quod dicitur appareat arida quod aliud dici intel ligendum est. nisi ut illa materia accipiat visibilem formam quam nunc habet terra ista quam videmus et tangimus. Superius quoque quod nominabat terra invisibilis et incomposita. materie confusio et obscuritas nominabatur. Et quod nominabatur aqua super quam ferebatur spiritus dei: eadem rursus materia nominabatur. Nunc vero aqua ista et terra formatur ex illa materia que ipsis nominibus appellabatur antequam formas istas quas nunc videmus acciperet. Sane dicitur in hebrea locutione omnem aquarum congregationem sive salsarum sive dulcium mare appellari.

Ca. xiij.

Et dixit deus. Germinet terra herbam pabuli ferentem semen secundum genus suum ad similitudinem. et lignum fructiferum faciens fructum cuius semen sit in se secundum suam similitudinem. Et sic factum est. Et eiecit terra herbam pabuli ferentem semen secundum genus suum. et lignum fructiferum faciens fructum cuius semen in se sit in similitudinem secundum genus super terram. Et vidit deus quia bonum est et factum est vespere. et factum est mane dies tercius. Hic solent dicere. Si deus iussit nasci de terra herbam pabuli et lignum fructiferum: quis nasci iussit tantas herbas vel spinosas vel venenosas que ad pabulum non proficiunt. et tam multa ligna que fructum nullum ferunt? Quibus sic respondendum est ut nulla indignus

apiat' iustia neqȝ ostendat'
in q̄ figura futo℞ ista s' dcā
sint. Ergo dicēdū ē q̄ p pc̄ȝ
hōis t̄ra maledcā sit. ut spi
nas paret. nō ut ipā penas
sentiret q̄ sine sēsu ē. ȝ ut
pc̄ti hūani cinen sp hoibus
an̄ oclos ponet quo āmonet'
aliqn̄ auerti a pc̄tis et ad
dei p̄cepta queri. Herbe aūt
venenose ad penā ul ad ex
citatioēȝ mo℞tiū create sūt.
Et hoc totū p pc̄tm: qȝ mo℞
les p' pc̄tm facti sum'. Ifcu
osas vō arbores isultat' hoibȝ.
ut itelligāt q̄ sit erubescēdū.
sine fcū bono℞ opm ēē i agro
dei. h° ē in ecc̄ia. et ut timeat
ne deserat illos de'. q̄a et ipi i
agris suis ifructuosas arbōes
deserūt. nec aliq̄ cultura eis
adhibet. In pc̄tm g° hōis nō
ē scriptū q̄ t̄ra ptulit n̄ her
bā pabuli et ligna fcūosa: p'
pc̄tm aūt vide' mlta horrida et
ifcūosa nasci de t̄ra. credo p
cā cām quā dixim'. Hc enī
dr ad p̄mū hōieȝ postea q̄ p
cauit. Maledcā t̄ra erit tibi i
oibȝ opibȝ tuis. In tristīa et ge
mitu edes ex ea oibȝ dieb' vi
te tue. spinas et tribulos ei
ciet tibi. et edes pabulū agri
tui. In sudore vult' tui edes
panē tuū. don̄ reūtaris i t̄ra
de qua sūpt' es: q̄a t̄ra es et i

xiiij. t̄ra ibis. Et dixit ds. Fiat lūīa
ria i firmamēto celi sic ut lu
ceat sup t̄ra et diuidat inter
die et nocte et sint i signa et
in tp̄a et in dies et i annos.
et sint i splendore i firma
mēto celi sic ut luceat sup
t̄ra. Et sic ē fcm̄. Et fecit ds
duo luīaria. mai' et min'.
luīare mai' ichoatioē diei.
et luīare min' ichoatione
noctis. Et stellas. Et posuit
illas de' i firmamēto celi.
sic ut luceat sup t̄ra et pēēt
diei et nocti et diuidat int'
diē et noctē. Et vidit ds q̄a
bonū. Et fcm̄ ē vespe. et fcm̄
ē mane dies q̄rtus. Hic p°
q̄rit quo q̄rto die fcā sunt
sydera id ē sol et luna et stel
le. tres eī dies supiores quō
ēē sine sole potuerūt. cū vi
deam' nūc solis ortu et occa
su diē t̄nsigi. noctē vō fieri
solis absencia. cū ab alia pte
mūdi ad orientē redit: Cui
bus vide' potuisse fi ut tres
supiores dies singuli p tm̄
mora℞ tp̄ȝ cōputaret'. p q̄ntā
morā circuit sol ex quo pced'.
ab oriēte cōusqȝ rursus ad o
rientē reūtat'. Hac eī mora
et lōgitudieȝ tp̄is possent
sentire hoīes etiā si i speluū
cis hitarēt. ubi orientē et
occidentē solē vidē nō possȝ.

atqz ita sentit potuisse ista
morā fieri etiā sine sole antequā
sol factus eēt. atqz ipaz morā
in ipo triduo p dies singu
los cputari. Hic g° tandem
n nos reuocaret qd ibi dr.
et fcā ē vespa et fcm est
mane. qd nc sine sol' cursu
vide9 fieri nō posse. Restat
g° ut itelliga9 in ipa q̄de
mora tpis ipas distictiōes
opm sic appellatas. vespam
pp tnsactionē csumati opis.
et mane pp ichoatioēz futi
opis. De silitudie. s. huanoz
opm. qz pleriqz a mane in
cipiūt et ad vespam desinūt.
habēt eī csuetudinē dīne
scpture de reb9 huanis ad
diuinas res vba tnsferre.
Deiñ qrūt qd dcm sit de sy
deribus et sint in sig et i tpa.
Nunqd enī aiūt tres illi dies
sine tpibz ēē potuerūt aut
ad tpm spacia nō ptinent.
sz in signa et in tpa dcm ē.
ut p hec sydēa tpa distigua
tur et ab hoibz dinoscant.
qa si currāt tpa et nullis
distiguāt articul'. q articli
p syderū curs9 notāt. pnt
quidē currē tpa atqz ptiri
re sz itelligi et discerni ab
hoibz nō pnt sic hore qn
nubil9 dies ē trāseūt quidē
et sua spacia pagūt sz dis
tigui et notari a nob nō pnt.
Q̄zd at dcm ē. Et fecit deus
luminaria duo. luiare mai9
ichoatiōe diei et luiare mi9
ichoatioē noctis p eo dcm ē.
ac si dicet i pnci° diei et in
pncipatu noctis. Nō eī sol
inchoat tm̄mō diē et nō etiā
pagit et finit: luna vō aliqn
media nocte vl' i fine noctis
ad nos pcedit. Si g° ille noc
tes qb9 hoc fiīt nō ab ipo in
choant. quō in ichoatiōe noc
tis fcā ē. Si at p ichoatiōez
pnci°) itelligas. et p pncipatu
pnciū maifestū ē. qz p diē sol pn
cipatū tenz. luna vō p noctē.
qa et si cetera sydera tūc appa
rēt. illa tñ suo fulgore oīa
supat. et ido pnceps eoz rāsime dr.
Q̄zd at dcm ē. et diui
dāt int diē et noctē pt hic
fieri calupnia. ut dicāt quō
de9 iā diuiserat sup9 iter
diē et noctē. si h° etiā qrta
die sydera faciūt. Sic g° h
dcm ē. diuidat iter diē et
noctē tq̄ si dicet. hec int se
diuidāt diē et noctē ut so
li dies detur. nox vō lune et
syderib9 ceteris. q duo iā diui
sa erāt sz nōdū int sydera.
ut iā certū ēēt de syderū
nūo qd p diē et qd p noctē
appēret hoib9. Et dixit de9.
Educāt aq reptilia aiaz vi

Ca.m xv.

uarz. et volatilia volãtia sup
trã sub firmamẽto celi. Et f̃c
ẽ fcm̃. Et fecit ds cetus mag
nos et oẽm aĩaz aialiũ et
repetiũ q̃ eiecerũt aq̃ scdz
vniuscuiusqz gen9. Et oẽ gen9
volatile pẽnatũ s̃c vniuscuiusqz
gen9. Et vidit de9 q̃a bona s̃t
et bñdixit illa de9 dicens.
Crescite et mlťiplicamĩ et re
plete aq̃s maris: et volatilia
mlťiplicẽt sup trã. Et fcm
ẽ vespe. et fcm̃ ẽ mane dies
quĩt9. ¶ Hinc solet rephende
q̃rentes ul' poci9 calumnian
tes. q̃re aialia nõ solũ q̃ ĩ aq̃s
viuũt: s; ecĩã q̃ in aere volãt
et oĩa pẽnata de aq̃s nata
scptũ sit. Sz sciãt oẽs q̃s hec
mouet. istũ aerẽ nebulosũ. et
humidũ ĩ quo aues volãt a doc
tissimis hoibz qui h' diligẽter
ĩquirũt cũ aquis solẽ deputari.
Concrescit ẽi et crassus efficit
ex halacoibz: et q̃ vapore ma
ris et tre et de ipo humore pi
guescit q̃dãmõ ut volatus
auiũ portare possit. Ido per
noctes ecĩã serenas rorat:
cui9 roris gutte mane ĩ her
bis ĩueniũt. Nã mõs ille ĩ
macedonie qui olimp9 voca
tur. tãte altitudis ẽe dr. ut ĩ
ei9 cacumĩe nc̃ vent9 sentiat
nc̃ nubes se spargant: q2 ex
cellit altitudie sua totũ istũ
aerẽ humidũ ĩ quo aues volãt.
Et ĩo nc̃ aues ibi volare asse
uerãt: qd ab eis pditũ dr.
qui p singulos ãnos solebãt
nescio quoz sacrificioz causa.
memorati mõtis cacumẽ as
cendere. et aliq̃s notas ĩ pul
uere scribere. q̃s alio ãno ĩtegras
ĩueniebãt. qd fieri nõ posset.
si ventũ aut pluuiã locus ille pa
teret. Deĩn q2 tenuitas aeris
illi9 q̃ ibi ẽ nõ eos ĩspirabat.
durare ibi nõ poterat: ñ spõ
gias humectas naribz appli
caret. vñ crassiore et osuetũ
spm ducerent. Hug9 indicauerit
ecĩã nullã se auẽ ĩ eo loco
aliqñ vidisse. Pro itaqz ĩmen
to nõ solũ pisces et ceta que
ĩ aquis st aialia s; aues ecĩã
de aq̃s natas ẽe fidelissĩa scp
tura comemorat: q2 p istũ ae
rẽ volare pnt q̃ de maris et
tre humoribus surgit. Et dixit
xvi. de9. Fiat tra aiaz viuã s̃c
vnũquodqz ge9 q̃drupedũ serpẽtiũ et
bestiarũ tre. Et f̃c ẽ fcm. Et fec ds
bestias tre s̃c ge9 et pecora. s̃c ge9
et oĩa repentia tre s̃c ge9. Et
vidit de9 q̃a bona st. Solet
ecĩã istã cõmouere marchei q̃s
tioẽz ut dicãt. Qd op9 erat ut
tã mlta aialia de9 faceret siue
ĩ aq̃s siue ĩ tra q̃ hoibz nõ
sũt necia. Mlta ecĩã pniciosa
sut et timẽda. Sz cũ ista dicãt

nō itelligūt quēadmodū oīa pul
chra sint conditori et artifici
suo q̄ oībz utit̄ ad gubnatio
nē vniūsitatis cui sūma lege
dnat̄. Si eī alicꝰ opificis offi
cinā imptꝰ itraueit. videt
ibi mlta instrumēta quorū
causas ignorat. Et si mltū ē
insipiēs: supflua putat. Iā
vo si in fornacē icautꝰ decide
rit ā ferramēto aliq̄ acuto cū
id male tractat se ipē vulne
rauēit etiā pnitiosa et noxi
a estiāt ibi esse mlta: quorū
tn̄ vsū q̄m nouit artifex. isi
pientiā eiꝰ irridet: et verba
icepta nō curās offitinā suā
istanter exercet. Et tn̄ tā stulti
sūt hoīes ut apud artificem
hoīez nō audēt vitupare que
ignorāt. sz cū eā viderīt credūt
ēē nctiria. et p̄ vsus aliq̄s i
stituta. In hoc aūt mūdo cuiꝰ
conditor et āmīstrator pdica
tur deꝰ. audēt mlta rephendē.
quorū causas nō vidēt. et in
opibz atqz īstrumētis oīpotē
tis artificis volūt videri se
scire qd nesciūt. Ego vo fatē
or me nescire. mures et rane
q̄re create sint: ā musce et
vermiculi. Video tn̄ oīa in
suo gn̄e pulchra ēē. q̄uis p̄
ptīa nr̄a mlta nobis videāt̄
aduersa. Nec eī alicꝰ aīalis
corpꝰ et mēbra gsidero. ubi

nō mēsuras et nūos et ordīez
īueniā ad vnitatē cōcordie
ptinē: q̄ oīa vn̄ veniat nō in
telligo. nisi a sūma mēsura
et nūo et ordīe. q̄ in ipa dei
sublimitate īcōmutabilia
atqz etna gsistūt. Ergo si cogi
taret isti loquatissimi et īep
tissimi nō nobi tediū faceret:
sz ipi gsiderādo pulchritudīes
oīs et sūmas et ifimas deū
artificē ubiqz laudarēt. Et qm
nusq̄ offendit̄ ratio si alibi forte
sensu carnali offendit̄; nō re
rū ipaꝝ vicio sz nr̄e mortlita
tis meitis iputarēt. Et certe
oīa aīalia aut utilia sūt nob.
ā pnitiosa ā supflua. Aduisꝰ
vtilia nō hn̄t quid dicāt. De
pnicōsis aūt ul̄ puniūr. ul̄ ex
ercem̄. ul̄ trem̄. ut nō istā
vitā mltis pīcul' et laboribꝰ
subditā sed aliā meliorē ubi
sūma ē securitas diligamꝰ et
desidēmꝰ: et eā nobis pietatis
meritis apemꝰ. De supfluis
vo qd nobis ē querē. Si tibi
displicet qz nō psūt: placeat
qz nō obsūt. Qa et si domui
nr̄e nō sūt nctia: eis tn̄ aplet̄
huiꝰ vniūsitatis itegritas.
q̄ mlto maior ē q̄ domꝰ nr̄e
et mlto melior. Hanc eī mlto
meliꝰ āmīstrat deꝰ. q̄ vnꝰ q̄sqz
nr̄m domū suā. Vsurpa g° vti
lia. caue pnicōsa. relinq̄ sup

flua. In oĩbus tñ cũ mẽsuras et
numeros et ordĩez vides. arti
ficẽ quere nᶜ aliũ ĩuenies ñ
ubi sũma mẽsura et sũmus
numer⁹ et sũm⁹ ordo ẽ. idẽ
deũ de quo verissie dcm ẽ. q
oĩa ĩ mensura et numeo et
ponde disposuerit. Hic fortas
se uberiorẽ fcm capies cum
deũ laudas ĩ hũilitate formi
te. q tũ trãsis fluuiũ iã ac⁹
lumeti altitudie. Et dixit de⁹

Caᵐ xvij.

faciam⁹ hoiez ad ymaginẽ
et silitudiez nraz. et hẽat
ptatem pisciũ maris et vo
lucrũ celi et oĩm pecor et fe
rarũ et oĩs tre et oĩm repen
tiũ q repũt sup trã et cetera
usqz ad vesparz et mãe q co
pletur dies sextus. Istã mx
ime qstionẽ solet manichei loq
citer agitare ul' ĩsultare nob
q hoiez creda⁹ fcm ad yma
ginẽ et silitudiez dei. Attẽ
dut eĩ figurã corpis nri et
ĩfeliciter qrũt. vtrũ hẽat de⁹
nares et dentes et barbã et
mẽbra etiã ĩtiora et cetã q
ĩ nobis sũt neccia. In do at ta
lia ridiculũ ẽ pmo ipiũ cre
dere. et io negãt hoiez fcm
ẽe ad ymaginẽ et silitudiez
dei. Quib⁹ rnde⁹ mẽbra q
de ista ĩ scripturis plerũqz noĩa
ri cũ de⁹ insinuat audietib⁹
puulis. et hᵒ nõ solũ ĩ vetis
testamẽti libris sz etiã ĩ noui.
Sicut et oculi dñi cõmemorãt et
aures et labia et dentes et pe
des et ad dexterã dei pris sede
fili⁹ euãgelizat. Et ipe dñs d.
Nolite p celũ iurare. q sedes
dei ẽ. neqz p trã q scabellũ
ẽ pedũ ei⁹. Et ipe d. q in di
gito dei eiciebat demones. Sed
oĩs q spũalr scripturas ĩtelligũt
nõ mẽbra corpea p ista noĩa
sz spũales potencias accipere
didicerũt: sicᵗ alas et scutũ et
gladiũ et alia mlta. Pmo qᵒ
istis hereticis dicedũ ẽ. qua ipu
dencia de talib⁹ vbis veti testa
mẽto calũpniet. cũ etiã hᶜ in
nouo posita videat q fortasse
nõ videat. sz cũ litigãt excecãt.
Sz tñ nouerit ĩ catholica dis
ciplina spũales fideles nõ crede
deũ forma corpea definitũ. et
q hõ ad ymagiez dei fcs dr
fᵐ interiorẽ hoiez dici ubi ẽ ra
tio et itellcus. Vn habz etiã po
testatẽ pisciũ maris et volati
liũ celi et oĩm pecor et ferarũ
et oĩs tre et oĩm repetiũ q re
pũt sup trã. Cũ eĩ dixisset facia
am⁹ hoiez ad ymagiez et sili
tudiez nraz addidit cõtinuo. et
hẽat ptatẽ pisciũ maris et
volatiliũ celi et cetã ut itelli
geremus nõ pp corp⁹ dici hoiez
fcm ad ymagiez dei sz pp eã
ptatem q ẽ sup oĩa pecora. Oia

enī aīalia cetera subiecta sūt
hōi nō ꝓ corpus s; ꝓ itellcm
q̄ nos hēm9 et illa nō hnt.
Uerius et corp9 nrm sic fabri
catū sit ut idicet nos melio
res eē q̄ bestias et ꝓptea deo
silēs. Oīm eī aīalium corpa siu
q̄ in aquis siue q̄ in t̄ra viuūt.
siue q̄ in aere volitāt iclinata
sūt ad t̄rā. et nō sūt erecta si
cut hōis corp9. quo sigt̄ etiā
animū nrm ī supna sua id
ē in etna spualia erectū esse
debē. Ita itelligit p aīm max
ime attestante eciā erecta cor
poris forma. hō fcus ad yma
xviij. ginē et silitudinē dei. Align
enī solet dicē. Quo accepit
hō ptatē piscium maris et vo
latiliū celi et oīm pecoꝝ et
oīm feraꝝ. cū videa9 a mlt
tis feris hoīes occidi et a mlt
tis volatilib9 nob noceri. q̄
volu9 ul' vitare ul' cape t pleꝝ q;
nō possu9. Quo ergo in hoc
accipim9 ptatē. hic illud p9
dicedū ē. ꝙ mltū errēt q̄ post
pctm nō ɔsiderat hoiēz q̄ in
hui9 vite mortalitatē dāpnat9
ē. et amisit pfcōez illā q̄ fcus
ad ymagīez dei erat. Sz si dāp
natio ei9 tm valz ut tā mltis
pecorib9 impet. q̄uis eī a mul
tis feris ꝓ fragilitatē corpis
possit occidi t a nullis tn doma
ri pt. cū ipe tā mltas et ꝓpe ō
nes domet. Si g° h' hōis dāp
natio tm valz. qd de regno ei9
cogitadū ē. qd ei renouato et
liberato diuina voce pmittitur.
Quod at scptū ē. masculū et Ca° xix.
feminā fecit illos et bn̄dixit
illos dicēs. crescite et mltipli
camini et generate et replete
t̄rā. Rectissiē q̄rit̄ q̄admodū
accipienda sit ɔiūctio mas
culi et feīe an pctm. et ista bene
dictio q̄ dtm ē crescite et mltu
plicamini et geneate et replete
t̄rā. utrū carnalr an spualit
accipienda sit. licet eī eā nob
eciā spualr accipe. ut ī carlē Retractaº 2º.
fecunditatē p9 pctm cōuersa eē
credat'. Erat eī pus casta co
niūctio masculi et feīe. hui9
ad regendū illi9 ad obtpan
dū accōmodata. et spual' fet9
itelligibiliū et imortaliū
gaudioꝝ replens t̄rā. id ē
viuificās corp9 et dn̄ās ei9.
id z ita subiectū habēs ut t
nullā ex eo adu'sitatē. nul
lā molestiā patet'. Quod ido
sic credendū est. qa nōdū e
rāt filij scli hui9 anq̄ pcarēt.
filij eī scli hi9 generāt et ge
nerāt' sicut dn̄s d'. cū in ɔpa
tiōe future vite q̄ nob pmit
tit' carnalē istā gnacoēz cō
tempnedā eē demostrat.
Et qd eis dtm ē. habete po Ca° xx.
testatē piscium maris et vola

tiliū celi et oīm repetiū q̄ repūt
sup trā. saluo q̇de intellcū q̊
manifestū ē oībus hys aīalib⁹
hoīez rone dnari: rte tn̄ itelli
giť etiā spūalr. ut oēs affec
tiones et mot⁹ aīmi q̊s hēm⁹.
isti s aīalib⁹ siles subditos
habem⁹ et eoz dnarem̄. p te
pantiā et modestiā. Cū ei nō
regūť isti mot⁹. erūpūt et per
gūt in fedissīas ɔsuetudīes. et
p diūsas pnicosas delcācoēs
nos rapiunt et faciūt siles oī
generi bestiaz. Cū āt regūť
et subiciūť: oīno māsuescūt
et nobiscū cocorditer viuūt.
Nō enī alieī a nob sť mot⁹
aīmi nr̄i. Pascūť etiā nobiscū
cognitioē ronū et moz optioz
vite etne. tp̄ herbis semiali
bus et lignis fructiferis et
herbis viridib⁹. et hec ē hoīs
vita btā atqꝫ trāquilla. cum
oēs mot⁹ ei⁹ ronī veitati qꝫ cō
sentiūt: et vocāť gaudia et a
mores sc̄i et casti et boni. Si
āt nō ɔsentiūt. nichilomin⁹
dū neglygent regūť ɔscandūt
et dissipant aīmū et faciūt
vitā miserrimā et vocāť ptur
batioēs et libidīes et ɔcupiscē
tie male: de quibꝫ iā p̄cipiť
ut eas cū xp̄o possu⁹ labore
crucifigam⁹ in nob donc ab
sorbeať mors ī victoriā. Dicť
enī aplš. Qui āt sūt xp̄i car
nē suā crucifixerūt cū ptur
batoib⁹ et ɔcupiscētijs. Del
hinc eī quis āmoneri debꝫ.
nō carnalr hec ēē itelligēda.
q̊a herbe virides et ligna fruc
tifera omī genei bestiaz et
oīb⁹ volatilib⁹ et oībꝫ serpē
tib⁹ ī genesi danť ad cibū:
cū videam⁹ leones et accipi
tres et miluos et aq̊las nō
pasci n̄ carnib⁹ et iterfectioē
alioz aīaliū. Qd̊ etiā de non
nullis serpētib⁹ credo. q̊ sūt ī
arenosis et desertis locis. ubi
nec herba nc̄ lignū nascať.
xxi. Sane nō est negligēter p
tereūdū qd̊ dcm. et vid̊t de⁹
oīa q̄cūqꝫ fecit ēē valde bōa
Cū eī de singul ageť dicebat
tm̄ vidit de⁹ q̊a bonū ē. cum
āt de oīb⁹ diceť parū fuit
dicē bona n̄ addeť et valde.
Si eī singula opa dei cū ɔsidē
rāť prudētib⁹. iueniunť hēe
laudabiles mēsuras et nūos
et ordīes in suo quoꝫ genere
ɔstituta: q̄tomagis oīa sil
id ꝫ ipa vniūsitas q̄ istis sin
gulis ī vnū collātis ipletur:
Omīs pulchitudo q̄ ptib⁹ cō
stat. mlťo ē laudabilior ī toto
q̄ in pte: sicť ī corpe hūano
si lauda⁹ oclos solos. si nasū
solū. si solas genas. aū solum
capud. solas man⁹. aū solos
pedes et cetā. si pulchra sin

gula et sola laudaꝰ. ꝗ̃ tomagis
totū corpꝰ. cui oīa mēbra q̄ sin
gula pulchra sūt ꝯferūt pulch
ritudinē suā. ita ut manꝯ pul
chra q̄ etiā laudabat̃ sola in
corpe. si separet̃ a corpe et ipā
amittat graꝫ suā et cetia sn̄
illo sine decore sint. Tanta est
vis et potencia integritatis et v
nitatis: ut etiā q̄ mlta st bō
tunc placeat qn̄ ī vniūsū alī
qd̄ ꝯueniūt atqꝫ ꝯcurrūt. Vni
uersū aūt ab vnitate nomē ac
cepit. Qd̄ si manichei ꝯsidera
rēt. laudarēt vniūsitatis auc
torē. et ꝯditorē deū. et qd̄ eos
ꝑ condicionē nr̄e mortalitatis
in pte offendit. redigerēt ad vni
uersi pulchritudineꝫ: et viderēt
quēadmodū deꝰ fecerit oīa nō
solū bona ſꝫ etiā valde bona.
Na etiā in ſmōe aliq̄ ornato
atqꝫ ꝯposito si ꝯsidēꝰ singlas silla
bas ul' et siglas lrās q̄ cū sonuerīt statī
traseūt. nō in eis īueimꝰ qd̄
delcēt atqꝫ laudādū sit. tot9
eī ille ſmo nō de singul' silla
bis ā lrīs ſꝫ de oībꝫ pulcher
xxij. ē. Iam nūc videaꝰ etiā id
qd̄ solent maiorē īpudētia
ꝗ̃ ꝑicia deridē qd̄ sc̄ptū est.
Deū ꝯsūmato celo et tra et
oībus q̄ fecit requieuisse die
septia ab oībꝫ opibꝫ suis et
bndixisse diē septimū et sa
ncasse illū. q̄a requieuit ab o
pibus suis. Dicūt eī qd̄ opus
erat ut deꝰ requiesceret. An forte
opibꝫ sex dieꝫ fatigatꝰ et lax
atus erat. addūt etiā dn̄i tes
timoniū ubi ait. pr̄ meꝰ usqꝫ
mō opat̃ et hinc mltos īpitos
decipiūt. quibꝫ ꝑsuadēre cona
tur. nouū testamētū veti tes
tamēto adūsari. Sꝫ sicut illi
quibꝰ dn̄s dicit pr̄ meꝰ usqꝫ
nūc opat̃ carlit opinabātur
requiem dei. et carliter sabbatū
obsuātes. nō videbāt qd̄ illiꝰ
diei sigtio sigret: sic et isti
dūsa quidē volūtate piter
tn̄ nō itelligūt sabbati sacra
mētū. Et illi eī carnalr̃ obs
uādo et isti carlit execrando
sabbatū nō nouerūt. Trāseat
g° vnꝰqsqꝫ ad xp̄m ut aufea
tur velamē sicut aplus dicit.
velamē eī aufet̃ur. qn̄ silitu
dinis et allegorie coopimē
to ablato veritas nudat̃.
ut possit vidēri. Sermo g° locu
tiōis huiꝰ regula ī mltis di
uinaꝫ sc̄pturaꝫ locis aīad
uertenda atqꝫ discenda ē. Qd̄
eī aliud sigt. qd̄ dr̄ deū req
euisse ab oībꝫ opibꝫ suis q̄
fecit bona valde. nͥ requiē
nraꝫ quā nob̄ daturꝰ ē ab oī
bus opibꝫ nr̄is. si et nos bōa
opa fecerimꝰ. Sꝫ cōꝫ ipaꝫ figu
ra locutiōis dt̃ apl's. Qd̄ eī
orēmꝰ sicut opꝫ nescimꝰ: sed

ipe spus postulat pro nob gemiti
bus inenarrabilib. Pro ei spus
sancs gemit. qi indigeat q an
gustias patiat. qui scdz deu i
terpellat pro scis: s ipe nos mo
uet ad adorandu cu gemimus.
qd ipo monete nos facim ipe
face deus e. sic dr etia i. tep
tat vos dns des vr ut sciat si
diligitis eu: no ei ut sciat ipe
q nichil latet: s ut scire nos
faciat. qntu i eius dilcoe pfecim
teptari nos pmittit. Scdz ista
locutioez dicit et dns nr nescire
se die et hora de fine scli. Quo
enu pt ee qd ipe nesciat: Sed
qa hoc utilr discipul occultabat.
nescientem se ee dixit: qa illos nes
cientes occultando faciebat. Scdz
hac figura etia patrez solu scire dix
it ipm die. qa eunde filiu scire
faceret. et hac figura multe qstio
nes in diuinis scripturis eis. qa ta
ges locutionis h nouerut sine ul
la difficultate soluut. Talibus
locucoibz habundat etia nra co
suetudo. cu dicim letu die qa
letos nos fat. et pigru frigus.
qa pigros nos fat. et fossa ceca.
qa nos no videt. et lingua poli
ta. qa lingua polita fit. Post
mo etia quietu ab oibz moles
tiis tps dicim. i quo nos oibz tib
molestiis quieti sum. Et des
requieuisse dns e ab oib opib
suis q fecit bona valde. qa in

illo requiescam ab oibz opibz nris
si opa bona fecerim. qa et ipsa
bona opa nra illi retribuenda
sut qui vocat. q papit q viam
veritatis ondit. q et ut velim
iuitat. et vires iplendi ea que
xxiiij impat subministrat. Vt qre sep
timo die requies ista tribuat di
ligenti gsiderandu arbitror. Vi
deo enu p totu textu diuinaz scri
turaz sex qsda etates oposias
certis qi limitib suis ee distic
tas. ut in septia spet requies:
et easde sex etates hre silitu
dine istoz sex diez. i quibz ea
fca st que dnm fecisse scriptura
gmeorat. Pmordia ei gnus hu
mani i quib ista luce frui cepit
bn gpant pmo diei quo deus
fecit luce. Hec etas tp ifancia
deputanda e ipi vniusi scli. qua
tp vnu hoiez p portioe mag
tudis sue cogitare debe: quia
et vnusqsqz ho cu pmo nascit
et exit ad luce pma etate ag
i infacia. Hec tendit ab ada
usqz ad noe gnatioibz decem.
Cui vespa hui diei fit diluui
u: qa et infacia nra tp obli
uionis diluuio delet. Et in
cipit mane a tpibz noe. scda
etas tp puericia: et tendit
hc etas usqz ad abraha alys
gnatioibz dece. Et bn gpatur
scdo diei quo fcm e firmamtu
int aqua et aqua: qa et archa

i qua erat noe cu suis firma
metu erat int aqs iferiores
i quib9 natabat. et supiores
quibz apluebat. Hec etas no
diluuio delet: quia et puei
cia nra no obliuione tergit
de meoria. Nemini9 eni nos
pueros fuisse: ifantes at no
meminim9. Hui9 vespa e con
fusio linguaz: i eis qui turri
faciebat. et fit mane ab abra
ha. Sz nec ista etas scda ge
nerauit pplm dei: qa nec pu
ericia apta e ad generadu.

iii. etas

Mane vo fit ab abraha:
et succedit etas tcia silis ad
olescencie. Et bn apat diei
tcio. quo ab aquis terra sepa
ta e: ab oibus eni gentibus.
qz error istabilis et vanus
simulachroz doctnis tp vetis
oibus mobilis. maris noie
bn signatur. Ab hac g° gentiu
vanitate et, hui9 scdi fluctib9
sepaty e ppls dei p abraham:
tp tra cu appuit arida. id e
sities ymbre celeste dinorum
madatoz. Qui ppls vnu deu
colendo tp terigata tra fructus
vtiles possz afferre scaz scp
turaz et pphiaz. Hec eni etas
ia potuit gnare pplm deo:
qa et tcia etas id z adolesce
cia filios hre ia pt. Et ideo
abrahe ia dcm e. prez mlta
ru getiu posui te an deu cu
credidisti: q viuificat mortu
os. et vocat ea q no sut tp ea
q sut. Qui cotra spem i spe
credid. ut fiet pr mltaz ge
tiu: s'm qd dcm e. sic erit seme
tuu. Hec etas porrigit ab a
braha usqz ad dauid gnacoi
bus qtuordeci. Hui9 vespa e
in ppli pctis. quib9 dina man
data pteribat: usqz ad mali
ciā pessimi regis saul. Et

iiii. etas

in fit mane regnu dei. Hec etas
silis iuuetuti e. Et reuera iter
oes etates regnat iuuet9. et
ipa e firmu ornametu etatu
oim: et io bn apatur qrto diei
quo ftā sut sydera in firma
meto celi. Quid eni euidecius
sigt splendore regni. q solis
excellecia. Et plebe obtepante
regno lune splendor ondit tp
synagoga ipaz. Et stelle pna
pes eius: et oia tp i firmam
to in regni stabilitate fudata.
Hui9 qi vespa e in pctis regu.
quib9 illa gens meruit capti
uari atqz seruire. Et fit mae

v. etas.

trāsmigratio in babilonia: cu
i ea captiuitate ppls leniter
in pegrino ocio collocaty est.
et porrigit hec etas usqz ad
aduentu dni: id e quita etas
decliatio a iuuetute ad sener
tute nodu senecty. sz ia nodu
iuuetus. qa senioris etas est
qua greci psbiten vocat: na

presbiteri
geron.

senex apud eos non πρεσβυτης sed γερων dicitur. et vere ra sic etas ista a regni robore inclinata et fracta est in populo iudeorum. quemadmodum homo a iuventute fit senior. Et bene congruit illi diei quinto quo facta sunt animalia in aquis et volatilia celi postea quam illi homines inter gentes tamquam in mari vivere ceperunt et habere incertam fidem et instabilem sicut volantes aves. Sed plane erant ibi et ceti magni. id est illi magni homines qui magis dominari fluctibus seculi quam servire in illa captivitate potuerunt: non enim ad cultum ydolorum aliquo terrore depravati sunt. Ubi sane advertendum est: quod deus benedixit illa animalia dicens. Crescite et multiplicamini et replete aquas maris. et volatilia multiplicentur super terram: quia revera gens iudeorum ex quo dispersa per gentes, valde multiplicata est. Huius diei hoc est huius etatis quasi vespera est in populo iudeorum multiplicatio peccatorum: quia sic excecati sunt. ut etiam dominum ihesum christum non possent cognoscere. Mane autem fit predicatio evangelii per dominum ihesum christum: et finitur dies quintus.

6. etas.

Incipit autem dies sextus in quo senectus veteris hominis apparet. Hac enim etate carnale illud regnum vehementer attritum est. quando et templum deiectum est. et sacrificia illa cessaverunt: et tunc ea gens quantum ad regni sui vires attinet quasi extremam vitam trahit. In ista tamen etate tamquam in senectute veteris hominis novus homo nascitur qui iam spiritualiter vivit. Sexta enim die dictum est producat terra animam vivam. Nam quinto die dictum est producant aque non animam vivam, sed reptilia animarum vivarum: quoniam corpora sunt reptilia. et adhuc corporali circumcisione et sacrificiis tamquam in mari gentium populus legi serviebat. Istam vero animam vivam iam rapiunt eternam desiderare. Serpentes quoque et pecora que terra producit gentes significant. iam stabiliter evangelio credituras. de quibus dicitur in illo vase quod petro demonstratum est in actibus apostolorum. macta et manduca. et cum illa immunda diceret renisum est illi. quod deus mundavit tu immunda ne dixeris. Tunc fit homo ad ymaginem et similitudinem dei. sicut in ista sexta etate nascitur in carne dominus noster. de quo dictum est per prophetam. homo est et quis cognoscet eum: Et quemadmodum in illo die masculus et femina. sic in ista etate christus et ecclesia. Et preponitur homo in illo die pecoribus et serpentibus et volatilibus celi. sicut in ista etate christus regit animos obtemperantes sibi. qui ad ecclesiam eius partim de gentibus partim de populo iudeorum venerunt. ut ab eo domaret atque mansuesceret homines vel carnali concupiscentie deditos sicuti pecora

ta. ul' cariosa tenebrositate
obscurati qi serpetes. ul' elati
supbia qi aues. Et sic i illo
die pasat ho et aialia q̄ cu
ipo sut herbis semialib9 et
lignis fructiferis ~~et herbis~~
~~fructiferis~~ et herbis viridib9.
sic ista etate spiritalis ho quiqz
bon9 minister est ihu xpi et eu
bn̄ ... pt imitat. cu ipso
pplo spual' pasat scaz scriptu
ru alimetis et lege diuina.
pti ad concipienda fecundita
te bonu atqz sermonu tamqm
herbis semialibz. pti ad uti
litate mor conversacois huma
ne tamqm lignis fructiferis.
pti ad vigore fidei. spei cari
tatis in vita eterna tamqm her
bis viridib9 id est virentibus
q nullo estu tribulacionu pos
sint arescere. Non carnalis sz spu
alis sic istis alimetis pasat.
ut multa itelligat. carnalis
at id est puul9 in xpo tamqm pec9
dei ut multa credat. q intel
ligere nedu pt tn eosde cibos
~~oms cibos~~ oms hnt. Huius
at etatis qi vespa utina nos
no iueniat. si tn nodu ee ce
pit. Illa e ei de qua dns dic.
Putas veniens filius hois in
ueniet fide sup tra? Post ista
vespam fiet mane cu ipse
dns in claritate vetur9 e. Tuc
requiescet cu xpo ab oibus

opibus suis hy quibz dictu e.
estote pfti sicut pr vr qui i
celis est. tales ei faciut opa
bona valde. Post ei talia opa
spanda e requies i die septio.
que vespam no hnt. Nullo
mo g9 verbis dici pt. quomodo
modu deus fecit et odiderit ce
lu et tra et oem creatura qua
condidit. Sed ista expo p ordi
ne dieru sic indicat tpis his
toria reru factarz ut pdicati
one futor maxie obseruet.

Ca^m xxiiij.

Si at aliqs mouet q istis
etatib9 scil duas etates pmas
denis gnacoib9 aduertimus
explicari. tres at qseqntes si
gule quatuordecim gnatoib9 co
texut. sexta vo ista nullo gna
tionu nuo diffinita e. facile
e ei vide in vnoqz duas pmas
etates ifancia et puicia corpis
sensib9 ihere. q sensus corpis
quinqz st visus audit9 olfact9
gustus et tact9. Denari9 at
nus duplicat9 qm duplex e
sensus huan9 vnde gnatioes
tales existut masculin9 et fe
minin9. qnari9 g9 ut dixi du
plicat9 denariu num facit.
Ista vo ab adolescetia et de
inceps ubi ia ratio icipit in
hoie pualere. accidit qinqz se
sib9 cogitatio et actio quib9
vita regit et amistrat ut ia
septenari9 nus ee incipiat.

Cui sil'r duplicat' ꝑ duplicē sexū ī q̄tuordecī ḡnatioibꝫ emi net et apparet. q̄s ħnt tres eta tes ꝯsequētes tꝫ adolescētie et iuuētutis et senioris. Senec tutis v̄o etas sic' in nob' nullo statuto tp̄e an̄oꝝ definit'. sed postq̄ quiqꝫ illas etates q̄tū quisqꝫ vixerit senectuti deputa tur. sic et in ista etate s̄cli nō apparet ḡnatoēs. ut etiā occul tus sit vltim' dies. quē vtilit' dn̄s latere oporte demōstrauit.

Cap'm xxv.

Habꝫ etiā ī hoīs opibꝫ vn' q̄sqꝫ nr̄m et r̄ta vita tꝫ distic tos istos sex dies. p' quos dēat quietē sp̄are. P°. die luce fidei. q̄n p̄us visibilib' credit. ꝑ quā fidē dn̄s visibilr' appare dign' ē. Sc̄do die tꝫ firmamtū dis cipline. quo discernit int' car̄ lia et sp̄ualia sic' int' aquas īferiores et supiores. Tcio die quo mētē suā ad ferendos bo noꝝ opm fructus sepat a labe et fluctib' car̄liū tēptationū. tꝫ aridā t̄rā a ꝑturbacoībus maris secernit. ut iā possit dicē. mēte seruio legi dei. c̄r ne aūt legi p̄cti. Q̄rto die quo iā in illo firmamēto disciplī ne sp̄uales ītelligētias opat' atqꝫ distiguit. videt q̄d sit īcōmutabil' veritas q̄ tꝫ sol fulget in aīa. et q̄admodū aīa ipius vēitatis ꝑticeps fiat et corpi ordinē et pulchritudinem prestet. tꝫ luna illuminās nocte. et q̄admodū stelle oms ītelli gētie sp̄uales ī hui' vite obscu ritate taq̄ in nocte micent et fulgeat. Quar̄ terū noticia for tioꝝ effctus īcipiat quīto die ī ac tioib' turbulētissimis s̄cli tꝫ ī aquis maris opari ꝑ vtilitates fr̄ne societatis. et de corpalib' actioib' q̄ ad ip̄m mare ꝑtinet. id ē opa q̄ ꝓsūt aīmis viuis. et cetus magnos id ē fortissīas ac tioēs. q̄b' fluct' s̄cli disrupūt' et ꝯtēpnūt'. et volatilia celi id ē voces celestia ꝓdicātes. Sexto aūt die ꝓducat t̄ra aīaꝫ viuā. id ē q̄ de ip̄a stabilitate mētis sue ubi sp̄uales hꝫ fructus id ē bo nas cogitatoēs oms mot' aī mi sui regat. ut sit ī illo aīa viua id ē rōni et iusticie fui ens nō temeritati a p̄cto. ita fiat etiā hō ad ymaginē et si militudinē dei masculi' & femi. id ē ītellcus et actio. quoꝝ copu latioē sp̄ual' fetus t̄ra īpleat. id ē carnē subiciat. et cetera q̄ iā in hoīs ꝑfcioē supi' dicta sūt. In istis aūt dieb' tꝫ vespa ē in ip̄a ꝑfcioē singloꝝ opm. et mane īchoatioē ꝯsequtū. Post istoꝝ q̄i sex dieꝝ opa bō valde. speret hō quietē ꝑpetuā. et ītelligat q̄d sit. requieuit de' septia die ab oībꝫ opib' suis.

qa et ipe in nob' hec bona opat'.
qui ut opemur iubet. Recte ipse
requiescere d': qa post h' oia opa
requie ipe prestabit nob'. Que
mo eni rte d' pr familias
edificare domu. cu h' ope suo
no faciat. s3 eoz quib3 seruie
tibus impat: sic rte d' et ab
opib' requiesce. cu post pfcoez
fabrice illi' quib3 impabat p
mittit ut vacent et iocundo
ocio pfruat'. Explic' lib' p'.
Incip' q' maichios scds.

Post enuatioez et ex
positioez diez sep
te intposita e qi
qda conclusio. et
appellata e liber
create celi et terre qdqd supi'
dcm e cu sit pua ps libri. Pz
io sic meruit vocari. qa vni
uersi scdi a capite usq3 ad fi
ne qi breuis aliq ymago i
hijs dieb' septe figurata est.
Deinc incipit de hoie diligeti'
narrac. n' ois narratio no a
pte s3 figurate explicat'. ut
exerceat metes qrentiu vei
tate et spuali negotio a ne
gocijs carnalib3 auocet. Hic
enu se cotinet. Hic e liber
create celi et tre cu facte ess3
dies. quo fecit de' celu + tra:
et oia virida agri anq eent sup
tra et oe pabulu agri anqi gmiaet.
Nodu eni pluerat de' s' tra: n' erat q

oparet' in ea. Fons at ascende
bat de tra. et irrigabat oem fa
cie tre. Et tuc finxit de' hoiez
de limo tre. et isufflau' i facie
ei' flatu vite: et fcus e ho in
aiaz viuente. Et pduxit adh'
deus de tra oime lignu formo
su ad aspectu et bonu ad esca.
Et lignu vite platauit i me
dio padisi: et lignu scie boni
et mali. Flume at pdibat ex
eden et irrigabat padisu.
Qd diuidit in qtuor ptes. No
men uni' phison: hoc e qd cir
cuit tota terra euilat ibi est
auru. auru at tre illi' optimu.
Et ibi e carbucul' et lapis o
prassin'. Et nome scdi flu
mis gyon: hoc circuit totam
tra ethiopie. Et flume tciu
tigris: hoc e qd vadit contra
assirios. Et flume qrtu dicit'
eufrates. Et supsit dns deus
hoiez q fecerat: et posuit illu
i padyso ut opare' ibi et custo
diret eu. Et pcepit dns de' ade
dices. Ex omi ligno qd e in
padiso edes ad esca. De ligno
aute scie boni et mali no ede
tis. Qua die eni comederitis ex
eo: morte moriemi. Et dixit
dns de'. No est bonu hoiez ee
solu: facia' ei adiutoriu sile
sibi. Et qcuq3 finxerat dns
de' ex oi genere pecor3 et ex oi
gne bestiaz agri. et ex omi

gn̄e volatiliū volantiū sub
celo p̄duxit ea ad adā ut vi
deret quid ea vocaret. Et vocavit
ea oīa adā aīaz viuā h° est
nomē ei9. Et post hoc vocavit
adā nōia oīm pecoꝝ et oīm
aviū celi et oīm bestiaꝝ a
gri. Et ħ9 qd̄ vocavit ea a
dam. hoc ē nomē eoꝝ usqꝫ ī
hodiernū diē. Ipi āt ade nō
erat adiutoriū silē illi. Et ī
misit de9 soporē in adā et
obdormivit. Et sūpsit deus
unā ex costis ei9: et īplevit lo
cū ei9 carne. Et formavit de9 costā quā
accepit ab adā ī mlierē. et adduxit
illā ad adā ut videret qd ea vocaret
Et dixit adā. hoc nūc os de
ossibus meis et caro de car
ne mea. Hec vocabitur muli
er. qa de viro suo sūpta est.
et hec erit in adiutorio. Ppt
qd relinquet hō prēz ꝛ ma
trē et adiūget vxori sue:
et erūt duo ī carne una. Et
erāt ambo nudi adā et
mulier ei9 et nō ɔfundebā
tur. Serpēs āt erat sapiē
tior oīm bestiaꝝ q̄ erāt sup
trā. qs fecerat dn̄s de9. Et
dixit serpēs ad mulierē. Cur
re dixit dn̄s de9 ne edatis
ab oī ligno qd̄ ē in padiso?
Et dixit mlier ad serpentē.
Ex oī ligno qd̄ ē in padiso
edim9. a fctu āt ligni qd̄ ē
ī medio padisi dixit de9 ne
ederem9. sꝫ neqꝫ tāgam9 ne
moriam̄. Et dixit serpens
mlieri. Nō morte moriemī.
Scit eī de9 qa q̄ die man
ducaueritis ex illo apient
ocli vr̄i: et eritis sic dy sa
pientes bonū et malū. Et
vidit mulier qa bonū est
lignū ī escā. et qa bonū ē
ocul' ad videndū. et ɔgnos
cendū: et sūpsit fructū de
ligno illo et māducauit et
dedit viro suo. et accepit a
dā et māducauit et apti
sūt ocli eoꝝ. Et tūc scierūt
qa nudi erāt: et acceperūt
sibi folia fici et fecerūt sibi
succinctoria. Et cū audisset
vocē dn̄i deambulātis ī pa
disu ad vespm̄. absconderūt
se tūc adā et mulier ei9 a
faciē dn̄i ad illā arborē que
erat ī medio padisi. Et vo
cauit dn̄s de9 adā et dixit
ei. Adā ubi es? Et dixit ille.
Vocē tuā dn̄e audiui ī pa
diso et timui. et abscondi
me. qa nud9 sū. Et dixit do
min9 de9. Quis nūciauit ti
bi qa nudus ees. nisi ab il
lo arbore de qua dixerā ti
bi ex illa sola nō māducare
ex illa māducasti? Et dixit
adā. Mulier quā dedisti m
dedit ut ederem et mādu

tuum. Et dixit de9 mulieri. Quid
hoc fecisti: Et dixit mulier.
Serpens seduxit me. et mā
ducaui. et dixit dns serpēti.
Quia hoc fecisti maledictus es
tu ab oī pecore et ab omi
genēe bestiaz. Pectore et
ventre repes. et terrā mādu
cabis oībus dieb9 vite tue.
Et inimiciciā ponā int te
et mlierē. et int semē tuū
et int semē illius ✝ Mul
tiplicās mltiplicaui dolōes
tuos et suspiria tua. Et in
dolorib9 paries filios tuos.
et ad viru tuū querfio tua. et
ille tui dnabit. Et tūc dixit
de9 ad adā. Quia exaudisti vo
cē mulieris tue et māducasti
de ligno de quo preperā tibi
ex illo solo ne ederes. male
dicta trā erit tibi ī oībus
opibz tuis. et ī tristicia et
gemitu tuo māducabis ex
ea omibz dieb9 vite tue.
Spinas et tribulos gmi
nabit tibi. et edes pabulū
agri tui. ī sudore vultus
tui edes panē tuū: donec re
ūtaris in trā ex q sumptus es.
qa tra es et ī terrā ibis. Et
tūc adā posuit nomē vxori
sue vita. qa hec ē mater
oīm viuoz. Et tūc fecit de9
ade et vxori ei9 tunicas pel
licias. et induit illos. Et

✝ Ipā tuū obseruabit caput. et
tu ei9 calcaneū. Et mulieri dixit.

dixit de9. Ecce adā factus ē tāqꝫ
vnus ex nob ad sciaz cognos
cendi bonū et malū. Et tūc
ne porrigēt manū suā adā
ad arborē vite. et sumeret
sibi inde. et edet et viuet īet
nū: dimisit eū dns de9 de pa
diso suauitatis. ut operaretur
trā de qua sumptus fuerat. Et
eiect9 foras de padiso morat9
ē cōtra padisū voluptatis. et
cherubin et illā flāmeā frame
ā q versat posuit de9 ad cu
todiendā viā arboris vite.
Hec secreta vboz si nō rep Cam̄ 2m
hendētes et accusātes sz qrētes
et petentes māichei vellet
discute. nō eent vtiqz maichei.
sz daret petentib9 venia et q
rentes iuenirēt et pulsātib9
apiret. plures ei qstiōes ī h
smōe ponūt. tā q diligencia
pia qrūt qr isti miseri atqz ī
pii. sz h intest. qr illi qrunt
ut iueniāt. isti nichil laborāt
nisi nō iuenire qd qrūt. Hic
g9 totus smo pmo scdz histo
riā discutiēd9 ē. dein sm pphe
ciam. Scdz historiā fcā narrā
tur. sm pphecia futa pnūciāt.
Ne quisqs voluit oīa q dcā
sūt sm lrāz accipe. idz nō ali
ter itellige qr lrā sonat. et po
tuerit euitare blasphemias. et
oīa congruencia fidei catholi
ce pdicare. nō solū ei ē inde
nō

duū sʒ ptīpiuus ml'tū qʒ lauda
bilis ītellectoꝛ habēd⁹ ē. Si
āt null⁹ exitus datᵘ. ut pie
et digne deo q̄ sc̄ipta sūt ītel
ligātur nisi figāte atqʒ in e
nigmatib⁹ ꝯposita ista credā⁹
h̄ntes auctoritatē aplicā. a
quibʒ tā ml'ta de libris vetis
testamēti soluūtᵘ enigmata.
modū quē inted im⁹ teneam⁹.
adiuuāte illo q̄ nos pete q̄re
et pulsare adhortatᵘ. ut oēs
istas figās rerū s̄m catholicā
fidē siue q̄ ad historiā siue q̄
ad ꝓphetiā ptinēt explicem⁹.
nō p̄iudicātes melioꝛi dilige
tioꝛi qʒ tractatu siue p nos siue
p alios q̄bʒ dn̄s reuelāe digtᵘ.

Ca^m. iij.

Factus ē gᵒ dies qᵒ fecᵗ dn̄s
celū et trā et oīa viridia agri
añq̄ eēnt sup trā et oē pabu
lū agri. Supi⁹ septē dieb*us*
nūabātur: nūc vn⁹ dicitᵘ dies
quo die fecit de⁹ celū et trā
et oē viride agri et oē pabulū.
Cui⁹ diei nōie omē tps sig
ficari bn̄ ītelligitᵘ. Fecit eni
de⁹ omē tps sil' cū oībʒ tpali
bus ~~tpalibus~~ creatuīs. q̄ crea
ture visibiles celi et tre nōie
signitᵘ. Mone āt nos debʒ ad
ꝯtendū: cur cū die q̄ fctus ē
cū celū et trā noīasset adiecᵗ
etiā viride agri et omē pabu
lū. Nō eni q̄n dēm ē in p̄nci
pio fecit de⁹ celū et trā: tūc

.iiij.

dēm ē. fctm̄ ē omē viride et pa
bulū agri. Qd āt dēm ē in
p̄ncipio fecit de⁹ celū et tram.
nō ptinet ad aliq̄ dierū ex
illis septē diebʒ. Adhuc eni
ul' materiā ipaʒ vn̄ fcā sūt
oīa celi et tre nōie ꝯposuerat.
dicēdo. ī p̄ncipio fecit celū et
trā: et postea ptractāti p ordi
nē dieꝝ sicᵗ oportebat ꝑ ꝓphe
tiā quā ī p̄mo libro ꝯmēoꝛa
uim⁹ dei opa executꝰ exposu
it. Qd sibi gᵒ vult. q̄ nūc nōi
nato celo et trā addit viride
agri et pabulū. et tacuit ce
tera tā ml'ta q̄ sūt ī celo et
ī trā ul' etiā ī mari: nisi q̄a
viride agri īuisibilē creatu
rā volt ītelligi sicᵗ ē aīa.
Ager eni solet ī sc̄ptuis figā
te mud⁹ appellai. Ipa et ipē
dn̄s. ager ē inq̄t hic mudus:
cū illā pabolā exponēt ubi
bono semi sūt ꝯmixta ziza
nia. Viride gᵒ agri spūalem
atqʒ īuisibilē creaturā dicit
ꝑ vigoꝛe vite. et nōie pabu
li utiqʒ ꝑ vitā bn̄ h'ipm̄ ī
terptamur. Deīn q̄ addidᵗ.
añq̄ eet sup trā. ītelligitur
añq̄ peccaret aīa: trenis ei
cupiditatib⁹ soꝛdidata. tāq̄
sup trā nata ul' sup trā ee
recte dicatᵘ. Ideoqʒ addidit.
nodū ei pluerat de⁹ sup trā:
q̄a et nūc viride agri de⁹ fecᵗ.

ß pluendo sup t̃rã idȝ cũ fãt
aĩas reuiuiscẽ p ubũ suũ
de nubib9 eas irrigat. id ẽ
de scripturis pphetaꝝ et aploꝝ.
Q̃re at̃ appellat̃ nubes. quia
ista q̃ sonat̃ et pcusso aere
trãseũt addita obscuritate
allegoriaꝝ q̃i aliq̃ caligĩe
obducta velut nubes fiunt:
q̃ dũ tractãdo exprimũt̃ bene
ĩtelligẽtib9 tãq̃ ymber vita
lis ĩfundit. Dz h9 nõdũ eãt.
anq̃ aĩa peccaret. idȝ anq̃ vi
ride agri eet sup t̃rã. Nondũ
enĩ pluerat deus sup t̃ram.
nec erat hõ qui operaret ĩ ea.
laboranti ẽi hõi in terra ymber
de nubib9 ẽ necessari9. De
quib9 nubib9 iã dĩm est.
Post pctm at̃ homo laborãe
cepit in t̃ra. et nccias hr̃e
illas nubes. an̄ pctm vo cũ
viride agri et pabulũ fecis
set de9 quo nõie ĩuisibilẽ
creaturã sigĩficari diximus.
irrigabat eam fonte intio
re. loquẽs ĩ intellcũ ei9. ut
nõ extrinsecus vba exspet
tãq̃ de supdictis nubib9 plu
uiã. ß fonte suo hoc ẽ de
.b. ĩtimus suis manãte vẽitate
saciaret. Sz fons ei ascen
debat de t̃rã ĩquit et irri
gabat oẽm faciẽ terre. De
t̃ra salz de qua dz. Spes
mea es tu. portio mea ĩ t̃ra

viuẽciũ. Tãn at̃ aĩa tali fõte
irrigabat̃. nõdũ p supbiã
pceterat ĩtima sua. Initiũ
enĩ supbie hõis apostatãe
a deo. Et qm̃ in exteriora p
supbiã tumescẽs cepit nõ
irrigari fonte ĩtimo. bñ illi
ĩsultat̃ verb pphetias et dz.
Qd supbit terra et cinis
qm̃ ĩ vita sua pcecit ĩtima
sua. Qd ẽ enĩ aliud supbia. Ro.
nisi deserto secretario gsciẽ foris
videri velle qd nõ est. Et ido
iã laborãs ĩ terra necessariã
habet pluuiã de nubib9. idȝ
doctrinã de humanis verbis. ut
etiã hoc mõ possint ab illa
ariditate reuiuescẽ. et iteꝝ
fieri viride agri. Sed vtinã
ul' pluuiã vẽitatis de ipsis nu
bibus libẽter accipiat. Nam
q̃a p illã dñs nr̃ nubilũ car
nis nr̃e dignat9 ẽ assumere.
ymbrẽ sci ewangely largissimũ
infudit. pmittẽns etiã q̃ si
biberit de aqua ei9 rediet ad
illũ ĩtimũ fontẽ. ut forinsecus
nõ q̃rat pluuiã. Dz ei. fiet ĩ
eo fons aque salientis ĩ vitã
eternã. Iste credo fons an̄ pec
catũ ascendebat de t̃ra et irri
gabat oẽm faciẽ t̃re. q̃a ĩtior
erat. et nubiũ nõ desideabat
auxiliũ. Nondũ ẽi pluerat de9
sup t̃rã nec eãt hõ qui operaret̃
in ea. Cũ enĩ dixiss nõdum

pluerat deus sup tra. subiecit
et causa que nondu pluerat.
qa no erat ho qui operetur
i ea. tunc at homo cepit opa
ri in tra cu post pctm de bta
vita dimissus e. qua i padi
so fruebat. Vnt ei scptu est.
Dimisit eu dns deus de padi
so suauitatis. ut opavet tra
de qua et suptus fuerat. Vnde
et suo loco regrem qd nc ad
hoc comemoraui. ut itelligem
laborati hoi in tra id e i peccat
ariditate ostituto necessaria
ee de humanis vbis dina doct
na tanq de nubibz pluuia. Ta
lis at scia destruet. Videm
ei nunc i enigmate tanq i nu
bilo sagina qrentes tunc at
facie ad facie vn vniusa fa
cies tre nre intior aq fonte
salientis irrigabit. Sa si fote
aliqd hui visibil aq volue
rim itelligere de quo dcm e.
fons at ascendebat de tra et ir
rigabat oem facie tre. no est
verisile qd cu tam multi fotes
pheimes siue riuor su fluui
oru p vniusa terra ineniat.
solus ille sicauerit. qui irriga
Cap vj. bat oem facie tre. Sub hijs
g paucis vbis vniusa crea
tura nob isinuata e an pcc
aie. Noie ei celi et tre vniuer
sa visibil creata sigficata est.
et noie dei vniusu tempus.

et noie viridi et pabuli agri
creata inuisibilis: et noie fon
tis ascendentis et irrigatis oem
facie tre inundatio veritatis
aiaz sacias an pctm. Dies
at iste cuius noie vniusu tps sig
ti dixi isinuat nob no solu visi
bile sz etia inuisibile creaturam tps
posse sentire. qd de aia nobis
maifestat. q tanta veritate
affcionu suaz et ipo lapsu
quo misera facta e et reparatioe
qua rursus in btitudinem re
redit mutari posse conuincit.
Et io no dicit cu factus eet di
es. quo die fecit deus celu et tra
tm. quibz noibz visibil tata
itimat. sz additu e etia viride
et pabulu agri. quo noie inui
sibile creatura p vigore et
vita sigti diximus sicuti e aia.
Et ita dcm e. cu factus eet dies.
quo die fecit deus celu et tra
et oe viride et pabulu agri.
ut sit itelligem no solu visi
bile sz etia inuisibile creatura
ptinere ad tps. p mutabilita
te qa deus solus e icomutabi
.vij. lis qui e an tpa. Nunc videa
post vniuse creature isinua
tione tam visibil qz inuisibilis.
et vniusale bnficiu dini fo
tis erga inuisibile creaturam.
qd de hoie spalr itimet qd ad
nos maxie ptinz. Pmo ei qd
de limo tre deus hoiez finxit

solet hr̃e q̃stionē qual' ille lim⁹
fuit. ul' que mat̃ia limi nõie
sig̃ta sit. Illi ei nimia veter
librorū om̄ia curiosit̃ intuētes
et ꝓptea sp̃ errātes etiā hoc
reprehendere mordacit' solēt
ꝙ de limo deus hoīez finxit.
Dicūt ei. Quare de limo fec̃
deus hoīez? an defuerat ei
melior et celestis mat̃ia vn̄
hoīez facēt. ut de labe t'rena
tā fragilē mortalē qȝ formaēt.
Nō intelligētes p̃mo q̃i m'tis
sig̃tōibȝ ul' t'ra ul' aq̃ i sc̄ptu
ris ponat'. Lim⁹ enī aq̃ ac t'te
ꝯmixtio ē. Dicim⁹ ei tabidū
et fragile et morti destiātū
corp⁹ hūanū p⁹ pc̄m ēe cepis
se. Non ei in n̄ro corp̄e isti
exhorrescāt n̄ mortalitatē
quā dap̄natiōe meruimus.
Qd ei mirū ꝗ difficile deo
etiā si de limo hui⁹ t'rē fac̄t
hoīez. tale tn̄ corp⁹ ei⁹ efficē
q' corrupcōni nō subiacēt. si
hō p̄ceptū dei custodiēs p̃cā
noluiss⥞. Si ei spe̅z celi ip̄m
de nichilo ul' de īformi ma
teria dicim⁹ fc̄a. q̄a oīpoten
tē artificē credim⁹ q̄d mirū si
corp⁹ q̃d de limo q̃licuīȝ fc̄m ē potu
it ab oīpotente artifice tale
fiēi ut n'lla molestia nulla
indigētia cruciaret hoīez an̄
pc̄m. et n'lla corruptiōe tabes
ceret. Itaqȝ sup̄flue q̃rit'. vn̄
hoīs corp⁹ deus fecerit. si tn̄ nc̄
de corp̄is formatiōe dicit'. Dic
ei nō nullos n̄ros itellig̃e ac
cepi. q̃ dicit postea ꝙ dc̄m est.
finxit de⁹ hoīez de limo terre
ꝓptea nō additū ad ymag̃iez
et silitudīez suā. qm̄ nūc de
corp̄is formatiōe dr̄. tūc autē
homo intior sig̃bat'. qn̄ dc̄m
ē fecit de⁹ hoīez ad ymag̃iez
et silitudīez dei. Sed etiā si
nūc q̃ȝ hoīez ex corp̄e et aīa
fc̄m itelligam⁹. ut nō alicui⁹
noui op̄is ichoatio ꝫ sup̄ius
breuiter īsinuati diligētior
retractacō isto sermōe explicē
tur. Si g° ut dixi hoīez h° loco
ex corp̄e et aīa fc̄m itelliga⁹.
nō absurde ip̄a cōmixtio limi
nomē accepit. Sic' ei aqua
t'rā colligit et cōglutinat et
cōtinet qn̄ ei⁹ ꝯmixtiōe lim⁹
efficit'. sic aīa corp̄is mat̃iam
viuificādo i vnitatē cōcordē
ꝯfirmat et nō p̄mittit labi
et resolui. Qd aūt sc̄ptū ē. et
sufflauit i eū sp̄m vite. et fc̄s
ē hō in aīaz viuētē. si adhuc
corp⁹ solū erat aīaz adiūcta corp̄i
hoc loco itellig̃e debe⁹. sūt q̄
iā fc̄a erat ꝫ tm̄ in ore dei
erat. idȝ i eius v̄itate ul' sa
piēcia. vn̄ tn̄ nō recessit q̄i lo
cis sep̄ata. qn̄ isufflata est.
no ei de loco ꝯtiet'. sed ubiqȝ p̄
sens ē. Sūt tūc aīa fc̄a ē qn̄ i
figmētū de⁹ insufflau' sp̄m Ca^m viij.

vite. ut illa īsufflatio illam
opatiōez dei significet. q̄ fec̄t
aīaz in hōie spū potentie
sue. Si aūt hō ille q̄ fcūs ēat
iā corp⁹ et aīa erat. ipi aīe sēp⁹
addit⁹ ē illa īsufflatiōe cū fcūs hō
ī aīaz viuētē. nō qa illa īsufflaᵒ
gūsa ē ī aīaz viuētē ꝫ opā ē ī
aīaz viuētē. Rodū tn̄ hōiez spūalē
de⁹ ītellīᵍᵉ. q̄ fcūs ē ī aīaz viuētē ꝫ ad
aīalē. Tūc ei spūalis effcus ē.
cū in padiso hoc ē in bta vi
ta constitut⁹ p̄ceptū etiā
pfcōis accepit ut v̄bo dei
consūmaretur. Itaqꝫ postq̄
peccauit recedens a p̄cepto
dei et dimissus de padiso ī
eo remāsit ut aīalis esset.
Et iō aīalē hōiez p̄us agi
mus oms q̄ de illo p⁹ pc̄tm
nati sum⁹. donec asseq̄mur
spūalē adā idꝫ dn̄m nr̄m
ih̄m xp̄z. q̄ pc̄tm nō fecit. et
ab illo recreati et viuificati
restituam̄ in padisū ubi la
tro ille cū ipo hodie meruit
ēē qꝫ istā vitā finiuit. Hoc
ei apl's dᵗ. Sꝫ nō p̄us qd
spūale ē. ꝫ qd aīale. Sic ei
sc̄ptū ē. Fcūs ē p̄m⁹ adam
in aīaz viuētē. nouissim⁹
adā in spm viuificātem.
Sic g° debe⁹ ītellige hūc lo
cū. ut nō q2 dēm est īsuffla
uit ī eū spm vite et fcūs ē
hō in aīaz viuētē. credam⁹

illā veluti p̄tē natē dei ī aīaz
hōis fuisse cōuersā. et cogā
mur dicē naz dei ēē mutabi
lē. ī quo errore marie istos
mānicheos veritas p̄mit. Si
cuti ei ē mr̄ oīm hēticor̄ su
pbia. ausi sīt dicē qꝫ natura
sit dei aīa et hinc vrgetur
a nobis cū eis dicim⁹. Ergo
si nā dei erat. q̄re misera ē et
vicior̄ labe corrūpit et peccat.
aut ut etiā vos dicitis natē
cōtrarie sordib⁹ inq̄nat. et
cetā talia q̄ de natā dei ne
fas ē credē. Frā fcām ēē aīaz
ab omipotente deo. et iō nō
illā p̄tem ēē dei ul' nāz dei
mānifeste alio loco sc̄ptū est
dicēte ppha. et qui finxit spꝫ
oībꝫ ipē scit oīa. Et alio loco.
qui finxit spm hōis. Ihys tes
tionys app̄bat. Sp̄s aūt hōis
in sc̄pturis dr̄ ipi⁹ aīe pote
cia rōnalis q̄ distat a peco
rib⁹ et eis nāli lege dn̄at.
De quo dicat apl's. Quo sat
q̄ sūt hōis n̄ sp̄us q̄ in ipso
ē. ne forte si p̄baret Ihys tes
tionys aīaz fcām ēē non de
esset. qui dicent spm hōis
nō ēē fcm̄. et ipm arbitrare
tur ēē nām dei. et ī ipm di
ceret p̄tē dei ēē cōuersam.
cū illa īsufflatio fcā ē. qꝫ sa
na doctrina silr respuit. q2
et ipē sp̄us hōis cū aliqn̄ et

† In ipo ergo factū ēē spm ho-
minis. manifeste

uit et aliqm prudeter sapit. mu
tabile se ee clamat. q nullo
mo de na dei fas e credere.
Non g. pt mai9 signu esse
supbie q ut dicat se aia hu
mana hoc ee qd deus. cu ad
.ix. huc substatiys vicior et mi
seriar molib9 gemat. Sic ia
videam9 ipaz btitudiez hois. q
padisi noie sigtur. na qm i
nemorib9 deliciosa qes hoim
ee solet et corpis sensib9 nris
de oriete lume orit. celuqz co
surgit. qd supius corpus est
nro corpe atqz excellecia9 ppte
a hyis verbis etia spuales de
licie qs lz bta vita figate ex
plicat. et ad oriente padisus
platat. Intelliga9 et nob gaudia
spualia sigre oe lig formosu ad as
pectu itelligs. et bo ad esca q no cor
rupit q bte aie pascut. Sic et dns dit.
Opami esca q no corrupit. ut e oibs bona
cibaria aie. Ad oriete luce sapie. In eden
idz i deliciys imortalibz et in
telligibilibz. Sic delicie vl volup
tas vl epulu hoc vbo sigri dr
si ex hebreo i latinu iterptet.
Positu e at sic sine iterpta
tioe ut aliqi loci sigre videat
magis qz figata faciat locu
tione. Productu at ex terra
ome illud lignu. accipim9 oe
illud lignu gaudiu spuale.
idz supemine tre et no iuol
ui atqz obrui trenar cupi

ditatu implicametis. lignu
at vite platatu in medio
padisi. sapiaz illa sigt. q opor
tet intelligat aia i medio q + ut
da rerū se ee ordinata. ut qvis
subiecta sibi heat oem nam
corpea. sup se tn itelligat ee
natura dei. Et neqz i dextera
declinet sibi arrogado qd no
e. neqz ad sinistra p neglige
cia contepnendo qd est. Et h
e lignu vite platatu i medio
padysi. Lignu at scie boni et
mali. ipa ite medietas aie et
ordiata itegritas sigtur. Sic
et ipm lignu i medio padisi
plantatu e. Et io lignu dinos
cetie boni et mali dr. qa si
aia q debz in ea q anteiora
sut se intende idz in deu. et
ea q posteiora st obliuisci.
idz corpeas voluptates. ad
seipaz deserto deo couersa fu
erit. et sua potecia tq sine
deo frui voluerit. itumesceret
p supbia qd iciu e ois pcti.
Et cu hoc ei9 pctm pena fuit
consecuta. expiendo discet qd
intsit int bonu qd deseruit
et malu quo cecidit. Et hoc
erit ei gustasse de fctu arbo
ris dinoscentie boni et mali.
Precipit g illi ut de oi ligno
qd e in padiso edat. ex ligno
at in quo e dinosceia boni
et mali no edat. idz no sit

Cap.[m] x.

eo fruatur ut ipam ordiatam inte
gritate nature sue qui manducant
do violet atque corrumpat. Flumen
autem procedebat ex eden idest ex de
licijs et voluptate et epulis.
Quod flumen a propheta significatur in psal
mis cum dicit. Torrente volup
tatis tue potabis eos. Hoc est
enim eden. quod latine voluptas dicitur.
Quod dicitur. dividit in quatuor partes.
quatuor virtutes significat. prudentiam.
fortitudinem. temperantiam. iusti
ciam. Dicitur autem phison ipse est
ganges. geon autem nilus quod
etiam in iheremia propheta audi
verit pt. Nam alijs nominibus ap
pellatur sicut nunc tyberis dicitur

alba

fluvius. qui prius albula dice
batur. tygris vero et eufrates.
etiam nunc eadem nomina sua tenent.
Quibus tamen nominibus virtutes ut
dixi spirituales significat. Quod et
ipsorum nominum interpretatio docet.
si quis hebream linguam vel syram
considerat. sicut iherusalem quamvis sit vi
sibilis et terrenus locus. significat
tamen visionem pacis spiritualem. et sy
on quamvis sit mons in terra.
speculationem tamen significat. Et hoc
nomen in scripturarum allegorijs
ad spiritualia intelligenda sepe
transfertur. Et ille qui descen
debat ab iherusalem in ihericho si
cut dominus dicit. et in via vul
neratus. saucius et semivivus
relictus est a latronibus. utique

locum terram quamvis sit historiam in
terra inveniatur spiritualiter tamen cogit in
telligi. Prudentia quoque que significat ipsam
contemplationem veritatis ab omni
ore humano aliena quia est ineffa
bilis. quam si eloqui velis partu
ris eam potius quam faris quia ibi au
divit et apostolus ineffabilia verba
que non licet homini loqui. Hec ergo
prudentia terram circuit que habet au
rum et carbunculum et lapidem
prasinum idest disciplinam vive
di que ab omnibus terrenis sordibus
quasi decocta enitescat sicut aurum
optimum. et veritatem quam nulla
falsitas vincit sicut carbunculi
fulgor nocte non vincitur. et vitam
eternam que viriditate lapidis
prasini significatur pro vigore quo non
arescit. Fluvius autem ille qui cir
cuit terram ethiopiam multum calidam
atque ferventem. significat fortitudinem
calore actionis alacrem atque im
pigram. Tercius autem tygris va
dit contra assyrios et significat tem
perantiam. que resistit libidini
multum adversanti consilijs pruden
tie. Unde plerumque in scripturis as
sirij adversariorum loco ponuntur.
Quartus fluvius non est dictum con
tra quid vadat. aut quam terram
circueat. Iusticia enim ad omnes
partes anime pertinet. quia sibi tria
ista concorditer copulantur.
prima prudentia. secunda fortitudo tertia
tia temperancia. Et ista tota co

xi. pulatioe atqz ordiatioe pficiut
iusticiā. Qd at ita cōstitutus
ē hō in padiso ut opa[re]t et cu
stodiret. opatio illa laudabili
oz laboziosa nō erat. Alia ē
naqz ī padiso opatio et alia
ī terra qua p9 pctm dapnat9
est. Ex eo aūt qd additu est
et custodiret. sigtū ē qualis
illa opatio erat. Namqz ī tran
quillitate bte vite ubi mors
nō est. hois opa ē custodire
qd tenet. Accipit etiā pceptu
de quo supi9 iā tractauim9.
qd pceptu qm sit geludit
ut nō ad vnū loquat' s' dic'
Qua die at maducaveritis
morte moriemi. Incip' expo
ni quō fcā sit femīa. et fcā
dr in adiutoriu viri. et copu
latioe spūali spūales fetus
ederet idz bona opa diuīe
laudis dū ille regit. hc obte
peret. ille a sapia regit'. hec
a viro. Caput ei viri xpus.
et caput mlieris vir. Ido qz
dr. Nō est bonū solū hoiem
ee. Ad hoc ei erat ut fieret.
ut nō solū aīa corpi dnare
tur. qa corp9 fuile locu opti
net. sz etiā viril' ratio subiu
garet sibi aīale pte suā p
qd adiutoriu imparet corpi.
Ad hui9 rei exemplu feia fca
ē quā rez ordo subiugat vi
ro. ut qd in duob9 hoibz eui

dencius apparet idz masculo
et feia etiā in vno hoie qsi
derari possit. ut appetitu aie
p quē voluptates corpis opa
mur habeat mēs interior tq
virilis ratio subiugatu. et
iusta lege modu iponat ad
iutorio suo sic' debet feiaz + vir
rege. nc eā pmitte dnari in nō.
viru. Qd ubi cotingit pūsa
et misera dom9 ē. Pmo igr
demostrauit de9 hoi qnto me
lior eet pecoribz et oibz ir
ronabilib9 aiantibz. Et hc
sigficat qd dtm ē adducta
ee ad illū oia ut videt qd ea
vocaret et eis nōia iponeret.
Ex hoc ei apparz ipa ratioe
hoiez meliore ee q pecora.
qd distingue et noiam ea
discerne nō nisi ratio pt
q de ipis iudicat. sz hc facil'
ratio ē. Cito ei hō intellig'
se meliore ee pecoribz. Illa
ei diffical' rō qua itelligit
ī seipo aliud ē ronale qd re
git. aliud aiale qd regit'.
Et qm hoc secretiore sapia Ca.m xij.
videt ipaz visione secreta
nōie soporis sigti arbitror.
que īmisit de9 in adā. qn ei
mulier fca ē. Vt ei hoc vide
atur nō ē opus oculis istis
corpis. sz qnto qsqz ab istis
visibilib9 rebus ad interiora
itelligetie secesserit. hoc ē at

qui obdormiscet, tanto melius et sincerius illud videt. Ipsa enim cognitio qua intelligit in nobis aliud esse quod ratione dominetur, aliud quod rationi obtemperet. ipsa ergo cognitio veluti affectio mulieris est de costa viri propter cognitionem significanda. Deinde ut quisque huic suae parti recte dominetur et fiat quasi coniugalis in seipso ut caro non concupiscat adversus spiritum sed spiritui subiugetur, id est concupiscentia carnalis non adversetur rationi, sed potius obtemperando desinat esse carnalis, opus habet perfecta sapientia contemplationis, quae interior et secretior et ab omni sensu corporis remotissima convenienter etiam istius soporis nomine intelligi potest. Tunc enim ordinatissime caput mulieris est vir, cum caput viri est Christus qui sapientia dei est. Sane in loco illius costae carnem adimplevit, ut hoc nomine insinuaret dilectionis affectum quo diligit animam suam, et non est durus ut eam contemnat quo diligit quisque cui preest. Non enim sic nominata est caro isto loco ut carnalem concupiscentiam significet, sed illo modo potius quo propheta dicit auferri populo cor lapideum et dari cor carneum. Hoc modo enim dicit etiam apostolus, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Aliud est quippe propria locutio, aliud figurata, qualis ista est quam tractamus

modo. Quamvis et si visibiliter femina secundum historiam de corpore viri primo facta est a domino deo. non utique sine causa facta est, nisi ut aliquod secretum intimaret. Numquid enim aliud limus defuit unde feminam formaret? aut si vellet dominus homini vigilanti costam sine dolore detrahere non posset? Sive ergo ista figurate dicta sint, sive etiam figurate facta sint: non frustra hoc modo vel dicta vel facta sunt. Sed sunt plane mysteria et sacramenta sive hoc modo quo tenuitas nostra conatur, sive aliquo meliore secundum sanam tamen fidem inter

xiij. pretanda. Vocavit ergo mulierem suam vir tamquam potior inferiorem et dixit. Hoc nunc os de ossibus meis et caro de carne mea. Os de ossibus fortasse propter fortitudinem: et caro de carne propter temperantiam. Hec namque duae virtutes ad inferiorem animi partem quam prudentia rationalis regit dicuntur pertinere. Quod autem dictum est, Hec vocabitur mulier quoniam de viro sumpta est: ista origo nominis et interpretatio in latina lingua non apparet. Quod enim simile sit mulieris nomen ad viri nomen non invenitur. sed in hebrea locutione dicitur sic sonare quasi dictum sit hec vocabitur virago quoniam de viro suo sumpta est. Nam virago vel vira potius habet aliquam similitudinem cum viri nomine. mulier autem non habet: sed

hoc ut dixi lingue diu̇sitas fac.
Qd aut additu ē. relinquet
hō prez et mrez et adherebit
uxori sue et erut duo ī carne
una. quo referat̃ ad hystoriā
nō īuenio nisi qꝫ plerūqꝫ ī ge
ne huano ista ꝯtingut. Qꝫ
tota ꝓphecia ē cui9 apls me
minit dicēs. Propter hoc reli
quet hō prez et matrē et ad
herebit uxori sue et erut du
o ī carne una sacramētu hoc
magnu ē. ego aūt dico in xpo
et in eccia. Qd manichei si nō
ceci legerent qui ꝑ epl'as apli
cas multos decipiūt. ītellige
rent quo accipiende sint ve
teris testamēti scripture. nec
tā sacrilega voce auderent
accusare qd nesciūt. Quod
aūt nudi erāt adā et mulier
ei9 et nō confūdebant. sim
plicitatē aīe castitatē qꝫ
sigt. Vnde et apls ita dicit.
Aptaui vos uni viro v̇ginē
castā exhibē xpo. Timeo aūt
ne sicut serpens euā fefellit
versucia sua. corrūpantur
metes vestre a simplicitate
et castitate q̄ est ī xpo ihu.
xiiij. Serpēs aūt sigt dyabolū q̄
sane nō erat simplex. Quo
ei dr sapiētior oībus bestijs.
figurate īsinuat̃ ei9 v̇sucia.
Nō aūt dcm ē. qꝫ in padiso
erat spens. ſꝫ erat serpēs iꝰ
bestias q̄s fecit de9. Paradisus nāqꝫ
btāz vitā ut supi9 dixi sig
nificat. ī q̄ iā nō erat spens.
qa iā dyabol9 erat et de sua
btitudie cecideat. qa ī veita
te nō stetit. Nec mirādu est
quo loqui mlieri potuit. cū
illa eēt in padiso et ille nō
esset. Nō ei aūt illa sc̄d9 locū
erat ī padiso ſꝫ poci9 scd9 btī
tudis affectu. aut eciā si loc9
ē talis qui padisus vocetur
ī quo corpaliter adā et mu
lier ei9 habitabāt eciā dya
boli accessū corpalit̃ ītelligē
debe9. nō utiqꝫ ſꝫ spualit̃, sicut
apls dicit scd9 pncipē ptatis
aeris hui9 spūs q̄ nūc opat̃
ī filijs diffidēcie. Nūqd ḡo
visibilit̃ eis apparet. aut q̄i
corpeis locis accedit ad eos
ī quib9 opat̃. Sꝫ miris mod
ꝑ cogitatioēz suggerit qḡ
pt. quibꝫ suggestioīb9 resi
stit. q̄ vero dicit qd ite dic
apl's. nō ēi ignora9 astuci
as ei9. Quo ēi accessit ad m
lierē qñ ei ꝑsuasit ut dixi tra
deret nūqd ī locis. ā ꝑ hos
oclos ei visus ē. Sꝫ utiqꝫ
ut dcm ē in cor ei9 ītrauit.
Repellit aūt illū hō si padisū
custodiat. Posuit ei hoiez d's
ī padiso ut opareť et custo
diret. qa sic et eccīe dr ī cāti
cis cāticoz. Ortus ꝯclusus

fons signatꝰ. quo vtiqꝫ nō admittitur psuasionis ille psuasor. ſꝫ tn̄ p mliere decipitur. Nō eni etiā ratio nr̄a deduci ad ɔsentiōez pcti pt nisi cū delectatio mota fuerit in illa pte animi q̄ debꝫ obtpare rationi tanq̄ rectori viro. etiā nūc ī vnoquoqꝫ nr̄m nichil aliud agitur cū ad pccm̄ quisqꝫ dilabitur q̄ᵐ tūc actū ē in illis tribus serpente et mliere et viro. Nā pmo fit suggestio siue p cogitatiōez siue p sensus corpis vl videndo vl tangendo vl audiendo vl gustando vl faciēdo. Q̄ suggestio cum facta fuit si cupiditas nr̄a nō moueatur ad peccandū. excludetur serpentis astucia. Si at mota fuit. qsi iā mlieri persuasū erit. Sꝫ aliqn̄ ratio virilr etiā ɔmotā cupiditatē refrenat atqꝫ compescit. Qd cū fit nō labimur in pccm̄. sꝫ cū aliqūta luctacōe coronamur. Si at rō ɔsenciat et libido ɔmouerit. faciendū eē decernat. ab omi bta vita tanq̄ de padiso expellitur hō. Iam eni pccm̄ īputatur. etiā si nō subseqtur fcm̄. qm̄ rea tenetur in ɔsensione ɔscia. Quo at modo serpens ille pccm̄ psuaserit diligenter ɔsiderandū ē.

Caᵐ xv.

ptinet eī maxīe ad nr̄az salutē. Nā ido hic scripta st̄ ut iā talia caueamꝰ. Nā cū īterrogata mlier rn̄disset qd eis pceptū eēt ait ille. Nō morte moriemini. Scit eī deꝰ qm̄ q̄ die mānducaueritis ex illo apientur oculi vr̄i et eritis sicut dij scientes bonū et malū. Videmꝰ hys vbis p superbia psuasū eē pccm̄. ad hoc eī valet qd dcm̄ ē eritis sicut dij. sicut etiā dcm̄ ē. scit eī deꝰ qm̄ q̄ die manducaueritis ex eo apientur ocli vr̄i. Qd hic ītelligitur nī psuasū eē ut sub deo eē nollent. sꝫ in sua ptate potiꝰ sine domino. ut legē eiꝰ nō obsuarēt. qsi īuidentis sibi ne seipi regerent nō indigētes illiꝰ eterno lumē. sꝫ vtentes sua pvidēcia qsi oculis suis ad dinoscendū bonū et malū qd ille phibuisset. Hoc g° psuasū ē ut suā ptatem nimis amarent. et cū deo eē vellent pares. spernētes illā medietatē p quā deo subiecti erant. et corpa subiecta hēat tanq̄ fructū arboris ɔstitute ī medio padisi male vteret. id ē cōtra legē dei atqꝫ ita qd acceperant amitteret. dū id qd acceperant vsurpare voluerūt. Nō eī accepit hois nā ut p sua ptatē dō nō regēte bta sit. qr nullo re

gñec p̄ suā p̄tatem btūs ēē solus
deus p̄t. Et vidit inq̄t mlier
q̄a bonū ē lignū ad escā. et
q̄z bonū ē oc̄lis ad videndū
et agnoscendū. Quō videbāt
si clausi erāt oc̄li. ſz hoc
dc̄m ē ut itelligem⁹ eos ocu
los aptos postea q̄ de fru
illo acceperūt. quibz se nudos
videbāt et displicebat sibi.
idz oculos astucie q̄bz sim
plicitas displicet. Cū eni
quisq̄z ceciderit ab illa itīa
et secretissia luce veritatis.
nichil ē vn̄ velit placere sup
bia. ñ fraudulētis silacoibz.
Hinc ēi et ypocrisis nasc̄t
i qua sibi mltū videt̄ cordati
q̄ potuerūt falle et decipere
q̄ voluerit. Dedit ei mlier
viro suo et maducauerūt et
apti s̄t oc̄li eoz. De quibz iā
dc̄m ē. Et tūc viderūt q̄ nu
di eēnt. ſz ocul' p̄uersis q̄bz illa
simplicitas q̄ nuditatis nōie
sig̃ficata ē erubescenda vide
bat̄. Itaqz ut iā nō eēnt sim
plices fecerūt sibi de folys fi
ci succīctoria. tāq̄ tegentes
pudenda sua idz occultātes
simplicitatē. de qua iā eru
bescebat astuta sup̄bia. Foli
a vō fici pruritū q̄dā sig
nificat. si hoc bn̄ in rebus
icorpeis dr̄. q̄ miris modis
aīm⁹ patit̄ cupiditate et
delectatiōe mēciendi. Vn̄ etiā
latine falsi dicit̄ q̄ iocari
amāt. In iocis āt vtiqz si
mulatio p̄ncipatū tenet.
Itaqz cū ambularet de⁹ i pa Ca^m xvi
diso ad vespam. idz cū ad
eos iā iudicandos veniret.
Adhuc añ penā eoz deam
bulat i padiso. idz qi mo
uebat̄ in eis p̄ntia dei. qñ
iā ipi stabiles i eius p̄cep
to nō erāt. Et bn̄ ad vespe
rā idz cū eis iā sol occidet.
et auferret̄ ab eis lux illa
intior veritatis. Audierūt
voce ei⁹ et absconderūt se
a ↄspc̄u eius. Q̄s se absco
dit a ↄspc̄u dei. ñ qui de
serto ipo incipit amare qd
suū ē. Iā eni habebat coo
pimēta mēdacy. Qui āt
loq̄tur mēdaciū de suo lo
quit̄. Et io ad arborē sedi
tūt absconde qui erat i me
dio padisi idz ad seipos q̄
i medio verū infra deū et
supra corpa ordiati erāt.
Ergo ad seipos absconderūt
se. ut cōturbaret̄ miseris
erroribz relicto luce verita
tis. qd ipi nō erāt. Pricepis
veritatis p̄t ēē aīa hūana.
ipa āt veritas de⁹ ē icōmu
tabil' sup illā. Ab ea g̃ ve
ritate q̄sq̄s auersus ē et ad
seipz cōuers⁹. et nō de rectore

atq3 illustratore do. s3 de suis
motib9 qi liberis exultat.
tenebrat medatio. qm qui
loqt medaciu de suo loqtur.
Atq3 ita turbat et voce illa
pphetie maifestat q dem e
ad meips3 turbata e aia me
a. Itaq3 ia iterrogat ada.
no deo nesciete ubi eet sed
cogente ad gfessioez pcti.
Non ei et dns ihs xps ta
mlta q introgabat nescie
bat. Respondit at voce ei9
audita. abscondisse se qm
nud9 eet. Iam miserrio et
voce rndit qi deo poss3 dis
plice nudus. sic eu ipe fecat.
Est at hoc erroris ppriu. ut qd
cuiq3 displic3 hoc et do displice
arbitret. Illud at sublimit
itelligendu e qd dns ait.
Qs nuciauit tibi qa nud9
es. n qr ab illa arbore de
qua tibi dixera ex illa sola
no maducabis. ex illa ma
ducasti. Nud9 eni erat ab
simulacone s3 vestiebat lu
ce dina. in auisus et ad seips3
couersus qd sigt de arbore
maducasse. nuditate suam
vidit et displicuit sibi. ex
Ca. xvij. eo q no hebat aqd ppriu. De
inde ia mores supbie i se no
accusat qd cosentit mulieri.
s3 i mulierē refundit culpa
sua. et sic subtilit qi de as

tucia sua miser qua gcepat.
voluit ad ipm deu ptine qd
peccauit. Nō eni ait mulier
dedit m. s3 addid dices. mu
lier qua dedisti m. Nichil e
at ta familiare peccatib3 qi tri
buere do velle unaq3 accu
sant. Et hoc de illa vena su
pbie qm sic ho peccauit. cu
vult ee par deo. id 3 liber ee
ab ei9 dominio sic ille ab oi
dominio liber e. qa ipe e dns
oim. Qm g° in maiestate
par illi ee no potuit. ia lap
sus et iaces i pcto suo pare
sibi eu face conat. ul' poci9
illu vult onde peccasse. se at
ee inocente. Et mulier iter
rogata refert culpa i serpe
te. qi auctille sic accepit ve
ore ut ei obtparet et no po
cius ut ea sibi obtpare faceet.
aut illa no poteat dei pcep
tu custodire magis q vba
serpentis admitte. Ia serpes
no iterrogat. s3 pior excipit
pena. qa nec cofiteri pctm
pt. nec lz oino vn se excuset.
Nō at nuc ea dapnacō dya
boli dicit q ultio iudicio re
seruat de qua dns loqt ai
dic. Ite i igne eternu qu
patus e dyabolo et angel
eius. s3 ea pe ei9 d3 qua no
bis cauedus e. Pena ei est
eius ut i ptate heat eos qu

dei pcepta contepnut. Hoc
ei explicat hijs vbis qbz in
eu pfert sentecia. et in ma
ior pena e. qa de hac ta infe
lici ptate letat qui solebat
angls cadet de sublimi veita
te gaude in qua no stetit. Et
io illi ecia pecora pponutur
no in ptate. sz i quersioe na
ture sue. qm pecora no ami
serut btitudine aliqn celeste
qua nuqm hueru t. sz i sua na
tura qua acceperut pagut
vita. Dicit g huic pectore
et ventre repes. Qd qde et i
hoc colubro aiaduertit. et ex
illo aiante visibili ad hunc
inuisibile inimicu nrm locutio
figat. Noie ei pectois sigt
supbia. qz ibi dnat in pec
tus aie. Noie eni ventris
sigt carnale desideriu. qz hc
ps mollior sentit in corpe.
Et qa hijs reb9 ille serpit ad
eos quos vult decipe. pptea
xviij. dtm e pectore et ventre re
pes. Et tra inqt maducab
oibz dieb9 vite tue. idz oibz
dieb9 quib9 ages hac ptate
an illa vltima pena iudicij.
Hec ei vita ei9 videt de qua
gaudet atqz glat. Terra g
maducabis. duob9 modis
itelligi pt. ul ad te ptinebut
quos trena cupiditate dece
pis. id e pccores q tre noie

signt. ul certe gen9 tau tep
tatiois hijs vbis sigt qd est
curiositas. Terra eni q ma
ducat pfunda et tenebrosa pe
netrat et tn tpalia atqz ter
rena. Sed at inimicicie ponut
int ipm et viru. sz inter ipz
et mulierem. Nuqd ido qz vi
ros no teptat et decipit?
Sz maifestu e q decipit.
Nn qa ipm ada no decipit.
sz mliere ei9? Sz nuqd pptea
no est inimic9 ei9 ad que p
uenit p mliere sua illa decep
tio. maxie. qa de futo iam
dicat. inimicicias pona int
te et mliere? Si at qd dein
ceps no decipit ada nc ipaz
eua deinceps decepit. quare
g ita dr. n qa hic maifeste
ostendit no posse nos a dy
abolo teptari nisi p hanc
aiale ptem q qi mulieris
ymagine ul exemplu in
ipo vno hoie ostendit de q
supi9 ia mlta diximus. Ne
sat ecia int seme dyaboli et
seme mlieris ponut inimi
ciae. sigt seie dyaboli pu
sa suggestio. semie at mu
lieris fctus boni opis quo
puerse suggestioi resistit.
Et ido obseruat ipe planta
mlieris ut si qn i illicita
labit delcatioe tuc illa ca
piat. et illa obseruat eius

Ca. xix.

caput. ut eu in ipso initio male
suasiois excludat. Iã de pena
mulieris nulla qstio est. maifeste
eñ multiplicatos dolores lz
atqz suspiria in huius vite cala
mitatibz. Et qd in doloribz pa
riat filios q̄uis ī ista visibili
muliere qpleatur. tñ ad illã
secretiore qsideratio revocanda
est. Nã et in pecoribus fete cũ
dolore pariũt filios. et hc est
ī illis mortalitatis conditio po
tius q̄ pena pctĩ. Pot g'. fieri
ut etiã in feis hoibz mortaliu
corpm sit ista qditio. sz hoc
ē magnũ suppliciũ q ad istã
corpm mortalitate ex illa im
mortalitate venerũt. Ampli
magnũ sacmẽtũ ē huius snie.
q nulla abstineñcia fiat vo
luntate carli q nõ habeat ī
exordio dolore don. ī meliore
pte qsuetudo flectat. Ergo cum
pueneit qi natus ē filius id z ad
opus bonũ paratus affectus per
qsuetudine bonã. q qsuetudo
ut nascet' cũ dolore reluctatũ
ē cosuetudini male. Nã et
illud qd de ptu dcm ē. erit tibi
qusio ad virũ tuũ et ipe tui
dnabit'. nonne multe ac pe
oes mulies absentibus viris
suis pariũt. et post ptũ se ad
illos nõ quertũt. Qũe aut
supbe mulieres sũt' dnantur
viris. Nũqd post ptũ carent

hoc vicio ut viri earũ dnentur.
Immo qi dignitate sibi addi
tã credũt q matres fuit et ple
ruqz supbiores existũt. Ergo
sibi g° vult q postea q dcm
ē in doloribz paries filios
additũ ē et erit tibi quersio
ad virũ tuũ. et ipe tui dnabi
tur. n qa illa ps aie q carna
libz gaudijs tenet' cũ aliqñ
malã qsuetudine volens
vincẽ passa fuit difficultate
ac dolore atqz ita peperit
qsuetudine bonã. cautius
iã et diligẽcius voni obtpat
tqi viro. et ipis qi eruditã
doloribus quertit' ad roẽz et
libenter servit iubẽti. ne
iterũ in aliquã pnicosam
qsuetudiẽz defluat. Ista g.
q maledcã vident' pcepta st
si nõ carnalit' spualia legã.
xx. lex eñ spualis ē. Itẽ de snia
ipa q plata ē in virũ virum
quid dicimus. Nũqd forte di
uites quibz pueit facilim'
victus neqz in tra opant'
euasisse ista penã existima
di sũt q dicit'. maledicta
tra in oibz opibz tuis. ī tris
ticia et gemitu tuo manduca
bis ex ea oibus diebus vite
tue. spinas et tribulos pferet
tibi. et edes pabulũ agri tui.
ī sudore vultus tui edes panẽ
tuũ. donec revtaris ī trã

ex qua sumptus es. qa tra es et
in tra ibis. Pz certe istud
manifestu e. q nemo euadat
ista sniaz. Hoc ipm eni ei ti
mendu. q in hac vita qsqz
natus difficultate inueniende
veritatis hz ex corruptibili
corpe. Sicut eni salomo dicit.
corpus qd corrupit aggrauat a
nima et deprimit trena inhi
tatio sensu multa cogitante.
Ipi sut labores et trisicie qs
habz ho ex tra. et spine et tri
buli sut punctiones tortuo
saru qstionu a cogitatioes
de pmisioe hui vite. q plex
qz nisi extirpent et de agro
dei pciatur. suffocant ver
bu ne fructificet in hoie si
cut dns i euagelio dicit. Et
qm necitate ia p hos oclos
et p has aures de ipa veita
te amonemr. et difficile re
siste fantasmatibz. q p istos
sens intrat in aiaz. qnis
p illos intret etia ipa amo
nitio veritatis. In ista g p
plexitate cui vults no sudz
ut manducet pane suu. q oi
bus diebz vite nre passuri
sum id e hui vite q trasi
tura e. Et hoc illi dcm e. q
coluerit agru suu. q ista pati
tur donc reuertat i tra de q as
sumpts e. id e donc finiat vita
istu. Qz ei coluit agr istu ite
rius q ad pane suu qnis cu la
bore puenerit. pt usqz ad fine
vite hui hic labore pati.
Post hac at vita no e nce
ut patiat. Pz qui forte agru
no coluerit et spinis eum
oppmi pmiserit. hns i hac
vita maledictione tre sue
in oibz opibz suis. habz et
post hac vita ul igne pur
gatiois ul pena etna. Ita
nemo euadit ista sniam.
Sz agendu e ut salte in hc
vita tm sentiat. Nuc at Ca. xxi.
no moueat pus pctm et se
tecia iudicis dei. vocat ada
mliere vita sua. qa viuo
tu ipa sit mr. postea q me
ruit morte et mortales fetus
parere destiata e. nisi qa
illos fetus attendit scptra
quos cu pus dolores pepit
fiet illi quersio ad viru
suu. et eius ipe dnabitur.
De quibz fetibus supius dcm
e. Sic ei e illa vita mater
qz viuor. na vita q i pctis
e mors appellari i scptis
solet. sicut apls dic. mor
tua ee vidua que i delicijs
viuit. Et mortui noie ipz
pctm signi legimus ubi dcz
e. qui baptizat a mortuo
et iter tagit illu qd pficit
in lauachro suo. Sic et q
ieiunat sup pcta sua. et
iteru ambulas hec eade fa
cit. p pcto eni mortuu po
suit. abstinecia vo ieiuni

ū qz a pctō tāq̄ baptismū hoc
ē mudatioēz a mortuo. Iterū
āt redire ad pctm tāq̄ iterz tā
gere mortuū. Quare g° non
aīalis illa ps nr̄a q̄ tāq̄ vio
debz obtpare rōni. cū p iprāz
roēz de verbo vite rcē viuē
di sarcinā concepit appelle
tur vita. Et cū pturicoē ab
stinēcie q̄uis cū dolorib3 at
q3 gemitib9 male ɔsuetudini
resistēs bonā ɔsuetudiēz ad recte
facta peperit mr viuor3 voca
tur id3 rcē fcor3 q̄b3 tōtrāia
sūt pc̄ā q̄ noīe mortuor3 sig
nificāi posse dotum9. Nam
illa mors quā oms q ex adā
nati sum9 concipim9 debere
natē quā minat9 ē dns cū p
ceptū daret ne fitus ille ar
boris edet. Illa g° mos in
tunicis pelliceis figāta est.
Ipi enī sibi fecerūt pcīctoia
de folijs fici. et de9 ill' fecit
tunicas pellicias. id3 ipsi
petiuerūt mētiendi libidi
nē relicta facie veritatis. et
deus corpa eor3 ī istā mor̄li
tatē carnis mutauit ubi
latēt cordis medacia. Neq3
ī illis corpib3 celestib3 sic
latē posse cogitatoēs credē
dū ē. q̄admodū in hijs cor
pib3 latēt. Pz sic' nō nulli
mot9 aīor3 apparēt ī voltu et
maxie in ocul' sic ī illa pspi

cuitate ac simplicitate celestiū
corpm oms oino aīmi mot9
latere nō arbitror. Itaq3 illi
mebūt' hītatioēz illā et cō
mutatioēz in angelicā for
mā. q̄ eciā in hc vita cū pos
sent sub tunicis pellicijs oc
cultare medacia oderūt ea
tū et cauēt flagitiissio aōre
veritatis. Et hoc solū tegūt
qd hij q audiūt ferre nō pnt
s3 nulla metiūt'. Veniet enī
temp9 ut nichil eciā cōtegat'.
Nichil ē enī occultū qd non
maifestet'. Tam diu āt ī pa
diso fuerūt isti q̄uis iā sb
sentēcia dapnatis dei donec
ventū eēt ad pellicias tuni
cas id3 ad hui9 vite mor̄li
tatē. Quo eī maiore iudicio
potuit signari mors quā se
tim9 ī corpe q̄ pellib3. qm
mortuis pecorib3 detrahi so
let. Ita cū cōtra pceptū non
imitatioē legitia s3 illicita
supbia deus eē appetit ho.
usq3 ad beluar3 mor̄litatem
deiectus ē. Ideo illi sic lex di
uina īsultat. Qua īsultati
one nos āmonem' q̄ntū pos
sum9 cauē supbiā. Ecce adā
xxij. Fcūs ē tāq̄ unus ex nobis ad
sciaz cognoscendi bonū et
malū. Que abigua locuco
figura fuit. Nā fcūs ē tāq̄
un9 ex nobis. duplr' ītelligi

pt, ul' vn9 ex nob' q̄i et ipe de9
q̄d ptinet ad īsultatiōēz. sic̄
dr̄ vn9 ex senatorib9 utiq3 se
nator. aut certe q̄a et ipe de9
eet q̄uis creatoīs sui bn̄ficio
nō nata si sub ei9 ptate ma
nere voluiss3. Hic q̄dem ē et
nobis. quomō dicat ex pcōsu
lib3 aut ex cōsulib9 q̄ iā nō
ē. s3 ad quā rem fuis ē tm̄ vn9
ex nob' ad sciaz sciz dinoscen
di boni et mali ut iste p expi
mētū discēt dū sentit malū
q̄d de9 p sapiaz nouit et pta
te illa oīpotentis quā pati
noluit btūs atq3 consentiēs.
pena sua discat ēē īeuitabi
le. Et tūc ne porrigēt adā
manū suā ad arborē vite et
viuet īeternū. dimisit illū
de9 de padyso. Bn̄ dcm̄ ē dimi
sit nō exclusit ut ipō pcōr
suor pondē tm̄ in locū sibi cō
gruū videtur urgeri q̄d pati
tur plerūq3 malus hō cū int
bonos viuē cepit si se ī me
lius cōmutare noluit ex illa
bonoz ggregatiōe pondere
male sue ōsuetudīs pellit̄.
et illi eū nō excludūt reluc
tantē. s3 dimittūt cupientem.
Qd̄ at dcm̄ ē ne porrigēt
adā manū suā ad arborē
vite. etiā et hc̄ ambigua lo
cutio ē. loq̄mur ēi sic cū dica
mus idō te moneo ne iterū

facias q̄d fecisti. volentes vtiq3
ut nō faciat. Et iterū sic. idō
te moneo ne sis bon9 vole
tes vtiq3 ut sit. id3 moneo
te ne despes q̄d bon9 possis
ēē. sic̄ apl's loq̄t̄ cū dicat. ne
forte det illis de9 pniaz ad
cognoscendā veitatē. Potest
g° videri ptea hō in labōēs
huī9 vite ēē dimissus. uta
liqū manū porrigat ad ar
borē vite et viuat īeternū.
Man9 at porrectio bn̄ sigt
crucē. p quā vita etna recu
pat̄. Qui9 eciā si illo mō
ītelligam9 ne porrigat ma
nū et viuat īetnū. nō iusta
pena ē post pcc̄m. īterclusū
ēē additū ad sapiaz. donec
dei mīa mēsuris tpm̄ resu
tuscitat q̄ mortu9 ē. et īueiat
q̄ pierat. Demissus ē ergo
de padiso suauitatis ut opa
ret trā de q̄ et sūptus fuat id3
ē ut ī corpe isto laboret et ibi
si poss3 collocaret sibi meritū
redeūdi. Moratꝰ ē at cōt̄ pa
disū in miseia q̄ vtiq3 beate
vite cōtraia ē. Terā btāz vitā
padisi nōīe sigtā existimo.

Ca. xxiij

Posuit at de9 cherubin et
flāmea framea q̄ v̄sat̄. que
vno nōīe versatilis dici pt
ad custodiendā viā arboris
vite. Sic̄ illi voluīt q̄ hebrea
v̄ba ī scptuis īterptati sūt.

cherubin latine sciẽ plenitudo ẽe
dicit᷑. flamea vero framea ver
satilis temporales pene intelliguntur.
qm tempora volubilitate versantur.
propterea et flamea dicit᷑ qua
urit quodammodo omnis tribulacio.
sed aliud ẽ uri ad consumatio
nẽ aliud uri ad purgationẽ.
Vnde et apls dicit. quis scandali
zatur et ego non uror. Sed
iste affectus purgabat eum m
gis quia de caritate veniebat.
Et ille tribulaciones quas iusti pa
ciunt᷑ ad istam pertinet flameam
frameã. qm in igne probat᷑ au
rũ et argentũ. et homines accep
tabiles in camino humiliacionis.
Et iter. Vasa figuli probat for
nax. et homines iustos temptatio
tribulationis. Quem ergo quem dili
git dominus corripit et flagellat
omnem filiũ quem recipit. sicut dicit
et aplus sciẽtes qm tribulatio
paciã operat᷑ paciẽcia probationẽ.
Et legimus et audiuimus et cre
dendũ ẽ arborẽ vite plenitudi
nẽ esse sciẽ. et flamea frame
a custodiri. Nemo ergo potest perue
nire ad arborẽ vite nisi per has
duas. idest tolleranciã molesti
arũ et sciẽ plenitudinẽ. Sed tol
lerancia molestiarum omnibus fere
in hac vita subeũda ẽ. ten
dentibus ad arborẽ vite. Plen
tudo autem sciẽ videt᷑ paucioribus
peruenire. ut quasi non omnes qui perue
niunt ad arborẽ vite per sciẽcie
plenitudinẽ veniãt. quamuis omnes
toleranciã molestiarum idest fla
meã frameã versatilẽ sen
tiant. Sed si attendat quod apls
dicit. plenitudo autem legis cari
tas. et videamus eandẽ caritatẽ
precepto illo gemino contineri.
diliges dominum deũ tuũ ex toto
corde tuo et ex tota anima tua
et ex tota mẽte tua et dili
ges proximũ tuũ tamquam teipsum. in
quibus duobus preceptis tota lex
pendet et prophete. sine dubitati
one intelligimus ad arborẽ vi
te non solũ per flameã frameã
versatilẽ idest per toleranciã tempora
liũ molestiarum. sed etiã per ple
nitudinẽ sciẽ idest per caritatẽ
veniri. Quia si caritatẽ non
non habeã nichil sum. Sed in hoc
xxiiii sermone pollicitus sum consideratio
onẽ factarum rerũ quã puto ex
plicatã. et deinde considerationem
prophecie que remanet explicandã
iã breuiter. Posito enim tamquam signo
quodã manifesto quo certa dirigatur
non diu nos quantum arbitror
ista consideratio detinebit. Dicit
enim apls sacramentũ magnũ ẽ
quod dictum ẽ. propter hoc relinquet homo
homo patrem et matrem et adherebit
uxori sue et erũt duo in car
ne vna. quod ipse interpretat᷑ sub
iciendo. Ego autem dico in christo et
in ecclesia. Ergo quod per historiam

iepletu est in ada p pphiaz sigt xpm qui reliqt prez cu dicit. exiui a pre et veni ad huc mudu. Pz no loco reliqt. qa deus loco no cotinet. neqz auisione pcti sic apostate relinquunt deu. sz apparendo hoibz i hoie v. caro fcm e et hitauit i nob. Qd ipm no omutatioez nate dei sigt sz susceptioez ifioris i. huane psone. Ad hoc valet eciā qd dicit. semzipz exinaniuit. qa no in ea dignitate apparuit hoibz i qua e aput patre. blandiés eox ifirmitati q toz mudu nodu habebat vnde videt vbu in pncipio de ap. deu. Quid e g. qd dixim reliquit prez. n reliqt appare hoibz sic e apud prez. Item reliqt et mrez id z sinagogu veteré atqz carnale obseruationé q illi mr erat ex seie dauid s. carne. et adhesit vxori sue id z ecce ut sint duo i carne vna. Dicit ei apls ipm esse caput ecce. et etiaz corp ei. Ergo et ipe soporats e dormitione passiois. ut ei couiux ecclesia formaet. Qua dormitioné cantat p pphiaz dicés. Ego dormiui et sopnu cepi et exsurrexi. qm dns suscep me. Formata e g. ei couiux eccia de late ei. id z de fide passiois et baptismi. Na p cussu latus ei lancea sanguiez et aq pfudit. Hus at e supra ut dixi ex seie dauid scdz carne sic apls dicit. id z tq de limo tre cu ho no essz qui opareť in tra. qa nulls ho opats e in vgine vn nats e xps. Fons at ascedebat de tra et irrigabat oez facie tre. Et facies tre id z dignitas terre mr dni virgo maria rasime accipit. qua irrigauit sps scus q fontis et aq noie i euagelio sigt. ut qi de limo terre ho ille fiet qui costituts e in padyso ut opareť ibi et custodiret. id z in volu. pus ut ea adipleret atqz seruaret. Nam pceptu qd accepit nos accepim i illo. qa vnqsqz xpian non icongrue sustinet psona xpi dicete ipo dno. Que fecistis vni ex minimis meis m fecistis. Atqz vtina fruemur sic pceptu est. oni ligno padisi qd sigt spuales delicias. Frus at sps est caritas. gaudiu pax loganimitas. benignitas. bonitas. fides. mansuetudo. cotinecia. sic apls dic. et no tangem lignu i medio padisi plantatu sae boni et mali. id z no vellem suphire de na nra q sicuti ia dixim media e. ut decepti expirem qd inter sit int simplice fide catholica

Ca. xxv.

et fallacias hereticorum. Ita enim peruenimus ad dinoscentiam boni et mali. Nam oportet inquit etiam hereses esse ut probati manifesti sint in nobis. Etenim serpens ille figuratus prophetiam hereticorum venena suggerit. et maxime istorum manicheorum et quicumque veteri testamento aduersantur. Non enim aliquid manifestius prenunciatum arbitror quam istos in illo serpente uel potius illum in istis esse vitandum. Nulli enim loquacius atque iactancius promittunt scientiam boni et mali. Et in ipso homine tamen in arbore que plantata est in medio paradisi eam dinoscentiam demonstraturos se esse presumunt. Etiam et illud quod dictum est. eritis sicut dii. quam magis dicunt quam isti qui per suam superbam vanitatem eandem superbiam persuadere conantes. affirmant animam naturaliter hoc esse quod deus est. Et ad quos magis pertinet a proprio odorem carnalium quam ad istos. qui velut a contionibus sapientie lucem. solem istum qui pertinet ad oculos corporis adorare compellunt. Et omnes quidem generaliter heretici scientie pollicitatione decipiunt et reprehendunt eos quos simpliciter credentes inuenerunt. Et quia omnino carnalia persuadent qui ad carnalium odorem aptione conantur adducere. ut interiores oculos excecent. Sed istis etiam corpora sua displicent. non propter

Ca. xxvi.

penalem mortalitatem quam peperimus meruimus. sed ita ut negent deum esse corporum conditorem. tamen apertis oculis carneis nuditas ista displiceat. Sed nichil vehementius isto designat et notat quod quod dicit serpens non morte moriemini. sciebat enim deus quoniam quo die ederitis aperientur oculi vestri. Sic enim isti credunt quod serpens ille christus fuit. et deum nescio quem gentis tenebrarum sicut affirmant illud preceptum dedisse confingunt tamen inuideret hominibus scientiam boni et mali. Ex ista opinione etiam nescio quos serpentinos natos esse arbitror qui serpentem pro christo colere dicuntur. nec attendunt apostolum qui ait. metuo ne sicut serpens euam seduxit astutia sua. sic et vestri sensus corrumpantur. Hos ergo per istam prophetiam prefiguratos esse existimo. Seducit autem vobis huius serpentis carnalis nostra concupiscentia et per illam decipitur adam non christus sed christianus. Quod si preceptum dei seruare vellet et ex fide perseueraret viueret donec idoneus fieret intelligentie veritatis. id est si operaretur in paradyso et custodiret. quod accepit non veniret in illam deformitatem. ut cum sibi displiceret caro quasi nuditas sua. carnalia magis tegumenta medatiorum tamen fo

lia fici colliget. qbus sibi fa
cet succinctoriu. Hoc eni isti fa
ciut cu de xpo mentiut et ipz
mentitu ee pdicant. et tanq
abscondut se a facie dei. ad
sua mendacia ab illi9 verita
te conversi. sic apls dic. Et
a verite qde auditu auertent.
ad fabulas aut quertentur.
Et ille quide serpens id est ille er
ror hereticor q temptat etiaz
cotra que incantat aplus
cu dicat. Metuo ne sic serpes
eua seduxit astucia sua. sic
et sensi9 vri corrupantur. er
go ille error pectore et vetre
serpit et tra manducat. Non
decipit n aut supbos q sibi
arrogantes qd no sut. cito e
dut q sumi dei et aie natura
vna eade qz nata sit. aut
desideriys carnalibus iplica
tos q libent audiut qd lasciue
qcqd faciut no ipi faciunt
sz gens tenebrar. q curiosos
qui trena sapiut et spualia
treno oculo iquirut. Erut at
inimicicie int istu et mliere
et int seme ei9 et seme mu
lieris. si pariat ista filios qi
uis cu doloribz et se ad viru
suu conuertat. ut ei9 ipe dne
tur. Hic ei pt agnosci non
alia pte in nobis ptine ad
auctore deu. et alia ad gete
tenebrar sic isti dicut. sed
poci9 et illud qd regendi hz
ptatem in hoie et illud in
feri9 qd regendu e ex do ee.
sic dic apls. Vir quide no
debz velare caput cu sit y
mago et gla dei. mulier
aut gla est viri. Non eni vir
ex muliere. sz mulier ex vi
ro. Etenim no est creatus vir
pp mulierem. sz mulier ppt
viru. Ptea debz mulier ha
bere velame sup caput pp
angelos. Verumptn neqz mu
lier sin viro. neqz vir sine
muliere in dno. Sic eni
mulier ex viro ita et vir
p mulierem oia aut ex deo. la
boret aut ia ada in agro suo et
qd spinas et tribulos ei pariat
terra. itelligat no nate esse sz
pene. et hoc no nescio cui gete
ti tenebrar sz dino iudicio
tribuat. qa moderamie iusti
cie e sua vnicuiqz tribue. Tri
buat g9 ipe et mulieri escam
celestem qua accepit a capite
suo q est xps. no ab vllo acci
piat vetitu cibu id est hereticor
fallacia cu magna pollicita
tioe sciencie et qi secretoru
ad aptione quo fiat ad de
cipiendu error ipe conditor
hereticor. q supbia et curiosa
cupiditate in libro pubior

Ca. xxvij.

clamat sub mlieris ymagīe
et dicit. Qui stultus ē diu'tat
ad me. Et inopes sensu exhor
tat' dicēs. Panes occultos
libenter edite. et aquā dulcē
furtiuā bibite. Et nāe ē tn̄
cū et illa qsqz crediderit p̄ce
dente libidīe mētiendi q̄a
et xp̄z mētitū ēē credit. acci
piat etiā tunicā pellicīā diuino
iudicio. quo nōie michi vide
tur p̄phetice sigt̄i nō corp̄is
mortalitas q̄ sigt̄ in historia
de qua iā tractatū ē. s̄z de ūna
libz sensib⁹ attracta fātas
mata q̄ cecidit mētientem
diuina lege cōsequit' et cōte
git'. atqz ita de p̄adyso id ē
de catholica fide dimittit' ha
bitatur⁹ cont' p̄adysū. id ē
eidē fidei cōtradictur⁹. Qui
si aliq̄s se ad deū cōuerterit
p flameā frameā id ē p tp̄a
les tribulacōes sua pc̄ta cog
noscendo et gemēdo. et nō iā
extraneā naturā q̄ in illa ē.
s̄z seipz accusādo ut ipe p cō
uersionē veniā mēat. et p
pleitudinē scīe qd ē caritas
diligendo deū qui sup̄ oīa
ē icōmutabilis. et diligēdo
ex toto corde et ex tota mēte.
diligēdo p̄ximū tp̄i seipz p
ueire ad arborē vite possit.
et viuē ēternū. Qd hn̄t g°

Ca. xxviii.

isti qd in huius l'ris testamenti
rep̄hendant? Interroget sc̄dz
morē suū. et eūdē eius sic d'ns
donare dignat'. Quare in
quiunt fecit de⁹ hoīez q̄ pec
caturū sciebat? Q̄ra et de p̄
cante m'lta bona facē pote
rat ordinās eū s̄p⁹ modera
men iusticie sue. et q̄a deo
nichil oberat p̄ctm ei⁹. et si
nō peccaret mors n'lla esset.
siue q̄a peccauit alij mortales
de p̄cto ei⁹ corrigūt'. Nichil
ēi sic reuocat hoīes a p̄cto.
q̄madmodū iminētis mortis
cogitacō. Dic eū igit' faceret ut
nō peccaret. ymo ipe hoc facet.
Dic ēi s̄tūs ē ut si voluisset
nō peccaret. Nō admitteret dya
cū ad e⁹ mlierē. ymo ipa ad se
dya⁹ nō admitteret. D'c ēi sta ē ut si
voluisset nō admitteret. Nō fieret inquit
ymlier. Hoc ē dicere nō fieret
bonū quia ipa utiqz aliqd
bonū ē. et tm̄ bonū ut ap'ls
eā glaz viri ēē dicat. Cur
fecit dyabolū? Hec ipe. Non
eū natā s̄z peccādo dyabol⁹
fcūs ē. Vel ip̄m aiut nō fa
cēt deus si eū peccaturū ēē
sciebat. Immo quare nō fa
cēt cū p suā iusticiā et p̄u
dēciā m'ltos de malicia dy
abol⁹ corrigat? Aut si forte
nō audistis ap'lm dicentē

quos tradidi sathane ut dis
cant nō blasphemare; Et de
seipso dicit. Et ne reuelatio
nu magnitudie extollar.
datus ē m stimulus carnis t
mee āgelus sathane q me co
laphizet. Ergo iqt bonus
ē dyabolus qa utilis ē. Immo
malus ē in q̄tu dyabolus ē. s;
omps deus bonus ē. q ecia de ma
licia eius mlta iusta et bona
opat. Non eni dyabolo iputat
nisi volutas sua qua conatus
ē face male. nō dei puidēcia
q de illo bn facit. Postremo
xxix qm cu maicheis nobis de deli
gnde questio ē qua de deo pie
sentiat. qm negāe nō possum
in miseria peccor ēē genus
huanu. illi dicūt natura di
ēē in miseria nos negamus.
Sed eā natura dicim ēē in
miseria quā de nichilo fecit
deus. et ad hoc venisse nō coac
tā s; volūtate peccādi. Illi di
cūt naturā dei cogi ab ipo deo
ad pniaz peccor. nos negam.
Sz dicim eā naturā quā fe
cit deus de nichilo postea q
peccauit cogi ad pniaz peccor.
Illi dicūt naturā dei ab ipso
deo accipe veniā. nos negam.
Sz dicim eā naz quā fecit
deus de nichilo si se a peccatis
suis ad dnz suū querterit.

accipe veniā peccor. Illi dicūt
naz dei naitate dei ēē mu
tabilē. nos negam. Sz di
cim eā naz quā deus fecit
de nichilo volūtate ēē mu
tabilē. Illi dicūt dei natē
nocē aliena pccā. nos negam. Retractatio.
s; dicim nlli natē nocē pccā
nisi sua. Et deū dicim tāte
boitatis ēē. tāte iusticie. tāte
icorruptiois. ut neq; peccet.
neq; ipē aliqu noceat qui
peccāe noluit. nec ipi aliqs
q peccāe voluit. Illi dicūt
ēē naz mali cui deus coactus
ē nature sue pte dāe cruci
andā. nos dicim nullū esse
malū nāle s; oēs naturas
ēē bonas et ipm ēē dm sumā
naz cetas ex ipo naturas. et
oēs bonas i q̄tu sūt qm fe
cit deus oia bona valde. s; dis
tictiois gradibz ordiata. ut sit
aliud alio melius. atq; ita oi
gene bonor vniūsitas ista
cōplet q q̄busdā pfectis q̄bus
dā ipfectis tota pfcā ē. quā
deus pfector conditor q; eius
iusto modeamie amistrare
nō cessat. qa oia bona facit
volūtate. nichil mali patit
necessitate. Cuius ēi volūtas
supat oia. nlla ex pte q̄tq;
sentit iuitus. Cū g° illa illi
et nos ista dicim. vn quisq;

eligat qd sequat. Ego eni qd bo
na fide cora deo dixeri sn ullo
studio cotentiois, sine aliqua
dubitacoe veritatis et sn aliq
pjuditio diligetioris tractati
onis. q m videbat exposui.
Explic lib scds aug i ge
nesi adus maicheos. Inci
plog aug sr gen ad litraz

P
ost ide tpus de genesi
libros duodeci scpsi
ab exordio don de pa
diso dimissus e ada. et flam
mea ruphea posita e custodi
re via ligni vite. Cu at ad h
usqz undeci libri pacti eent.
duodecimu addidi. i quo dili
geci de padiso disputatu e.
Titul horz librorz inscribit
de genesi ad litraz. idz no s
allegoricas sigficatioes. sed
s rerz gestarz pprietate. In
quo ope mlta quesita qi in
ueta sut. et eorz q iuenta st
pauciora firmata. Cetera vo
ita posita velut adhuc req
renda sint. Hos sane libros
postius cepi. et pus tinia qi
de trinitate. Ideo eos nuc or
dine quo cepi recolui. In qn
to libro et vbiqz i eis libs
posui de seie qu repmissu
e qd dispositu sit p agelos
in manu mediatoris. no sic
hz apls sic veriores codices
post isperi maxie grecos. De le
ge eni dcm e qd taqi de seie
dcm mlti latini co dices hnt
p iterptantis errore. In sex
to libro qd dixi ada pmaginez
dei s qua fcus e pdidisse p
cato. no sic accipiendu est
tqi in eo nulla remasecit.
sz qd tam deformis ut reforma
tione opus hret. In duodecimo
libro de inferis magis mihi
videor doce debuisse qd sub
terris sint. qi roez redde cur
sub tris ee credatur sive dicat
qi no ita sit. Hoc opus sic in
cipit. Ois diuina scriptura bip
tita e. Explic plog. Incip
S
Omnis liber pm
diuia scptura bip
tita e s id qd dns
sigt dices. scriba
eruditu in regno dei silez e
prifailias q pfert de thesau
ro suo noua et vetera. q duo
eciā testamta dicut. In libis
at oibz scis ituei oportet
q ibi eterna itimet. q facta
narrent. q futura pnuciet.
q agenda pcipiantur ul mo
neant. In narratioe gestaru
rerz qrit utru oia s figu
ra tmmo itellca accipiatur.
an eciā s fide veru gestaru
asserenda et diffinienda sit.
Sra no ee accipienda figali

dicē nullꝰ xpianꝰ audebit. at
tendēs aplm dicēte. Dīa āt
hec ī figura ɔtingebāt ill'.
et illud qd in genesi scptū
ē. et erūt duo in carne vna.
magnū sacmētū ɔmedante
in xpō et in ecclia. Si gº vt
qʒ mō illa sēptura scrutan
da ē. quō dcm ē p allegoricā
sigtionē. in pncipio fecit ds
celū et trā. vtrū in pncipio
tpis. an qa pmo oim fca sūt.
an ī pncā° qd ē vbū dei vni
genitꝰ filiꝰ. et quō possit os
tendi deū sine vlla sui cō
mutatiōe opari mutabilia
et tpalia. Et qd sigficetur
nōie celi et tre. vtrū spualis
corpalis qʒ creatura celi & tre
vocabulū accepit. an tmmō
corpalis ut in hoc libro de spu
ali tacuisse ītelligat. atqʒ ita
dixisse celū et trā et oēm cre
aturā corpalē supiorē atqʒ ī
feriorē significare voluerit.
an vtriusqʒ matia īformis
dca est celū et tra. spualis vi
delicʒ vita sicuti eē pt in se
nō ɔuersa ad creatorē tali
ei cōuersiōe format atqʒ p
fiat. si āt nō cōuertatur
informis ē. corpalis āt si
possit ītelligi p puatione
oīs corporee qualitatis que
apparet in matia formata

cū iā sint spēs corpm siue visu
siue alio quolibʒ sensu corpis
pceptibiles. An celū ītellige
dū est creatā spualis ab exor
dio quo fca ē pfca illa et btā
sp. tra vo corpalis materies
adhuc ipfecta. qa tra iqt erat
īuisibilis et īcomposita. et te
nebre erāt sup abissū. quibus
vbis videt informitatē sigre
sub stancie corpalis. An vtri
usqʒ īformitas hys ecia postei
orībꝰ verbis sigtur. corpalis
quidē eo qd dcm ē terra erat
īuisibilis et īcomposita. spual'
āt eo qd dcm ē. tenebc erat sr abys
su. ut trāslato vbo tebᵒsā abissū itelli
gaꝰ nāʒ vite īformē n̄ couer
tat ad creatorē. quo solūmō
formari pt ut nō sit abyssus.
et illūiari ut nō sit tenebrosa.
Et quō dcm ē tenebre erant
sup abyssu. An qa nō erat
lux. Que si eēt. et tanq supfu
deret. Qd tūc fit ī creatura
spuali cū couertit ad incōm
mutabile atqʒ īcorpale lumē
qd dꝰ est. Et quō dixit deus
fiat lux. vtrū tpalit an ī vbi
etnitate. Et si tpalit. vtiqʒ ī
mutabilit. Quō possit hoc itel
ligi dicē deus n̄ p creaturā. ipe
ē quippe icōmutabilis. Et si
p creaturā dixit deꝰ fiat lux
quō ē pma crātā lux si iā erat

Ca. ij.

creatura per quam diceret deus fiat lux.
An non est lux prima creata quoniam iam
dictum erat in principio fecit deus celum et
terram et poterat per celestem creatu
ram vox fieri temporaliter atque mutabi
liter qua diceretur fiat lux. Quod si
ita est corporalis lux facta est ista.
quam corporeis oculis cernimus.
dicente deo per creaturam spiritualem
quam deus iam fecerat cum in principio
fecit celum et terram. fiat lux. eo
modo quo per talis creature interiorem
et occultum motum divinitus dici po
tuit fiat lux. An etiam corporaliter
sonuit vox dicentis dei. tu es fi
lius meus dilectus et hoc per creatu
ram corporalem quam fecerat deus cum in
principio fecit celum et terram antequam
fieret lux. que in hac sonante voce
facta est. Et si ita est qua lingua
sonuit vox ipsa dicente deo fiat
lux quoniam nondum erat linguarum diver
sitas que post facta est in edificatio
ne turris post diluuium. que namque lin
gua erat una et sola qua deus
locutus est fiat lux et quis erat quem
oportebat audire atque intelligere
ad quem vox eiusmodi proferretur. An
hec absurda carnalis est cogitatio
et atque suspicio. Quid ergo dicemus.
an id quod intelligitur in sono vocis
cum dicitur fiat lux. non autem ipse corpore
us sonus hic bene accipitur esse
vox dei. et utrum hoc ipsum ad na
turam pertineat verbi eius de quo

dicitur in principio erat verbum et verbum
erat apud deum et deus erat verbum.
Cum enim de illo dicitur omnia per ipsum facta
sunt satis ostendit et lucem per ipsum fa
ctam cum dixit deus fiat lux. Quod si ita
est eternum est quod ait deus fiat lux.
quia verbum dei deus apud deum filius
unicus dei patri coeternus est. quamvis
deo hec in eterno verbo dicente crea
tura temporalis facta sit. Cum enim verba
sint temporis cum dicimus quando et aliquando
eternum tamen est in verbo dei quando fieri
aliquid debeat. Et tunc fit quando fieri
debuisse in illo verbo est in quo non
est quando et aliquando quoniam totum illud verbum
·iij· eternum est. Et quid est lux ipsa que facta
est. utrum spirituale quid an corporale.
Si enim spirituale potest ipsa esse prima
creatura iam hoc dicto perfecta que prima
celum appellata est cum dictum est. In
principio fecit deus celum et terram.
Ut quod dixit deus fiat lux et facta
est lux. eam revocante ad se creato
re conversio eius facta esse atque illu
minata intelligatur. Et cur ita
dictum est in principio fecit deus celum
et terram. et non dictum est. in principio
dixit deus fiat celum et terra et facta
sunt celum et terra sicut de luce narra
tur dixit deus fiat lux et facta
est lux. Utrum prius universaliter
nomine celi et terre comprehendendum
dum erat et commendandum quod
fecit deus et deinde per partes exse
quendum quomodo fecit cum per singula

dicat dixit deus. id est per verbum suum fecit quicquid fecit. In cum primum fiebat informitas materie sive spiritualis sive corporalis, non erat dicendum dixit deus fiat. quia verbi formam semper patri coherente quo sempiterne dixit deus omnia. neque sono vocis. neque cogitatione tempora sonorum voluente sed coeterna sibi luce a se genite sapiencie non imitatur imperfectio. cum dissimilis ab eo quod summe ac primitus est informitate quadam tendit ad nichilum. Sed tunc imitatur verbi formam semper atque incommutabiliter patri coherentem. cum et ipsa pro sui generis quisione ad id quod vere ac semper est. id est ad creatorem sue substancie formam capit ut sit perfecta creata. ut in eo quod scriptura narrat dixit deus fiat intelligamus dei dictum incorporeum in natura verbi eius coeterni revocantis ad se imperfectionem creature ut non sit informis sed formetur scilicet singula que per ordinem exequitur. In qua quersione et formatione quia pro suo modo imitatur deum verbum hoc est dei filium semper patri coherentem plena silitudine et eterna pari qua ipse et pater unum sunt. non autem imitatur hanc verbi formam si aversa a creatore informis et imperfecta remaneat propterea

filii commemoratio non ita fit quia verbum sed tantum quia principium est cum dicitur in principio fecit deus celum et terram. Exordium quippe creature insinuatur adhuc in informitate imperfectionis. fit autem filii commemoratio quod etiam verbum est. eo quod scriptum est dixit deus fiat. ut per id quod principium est insinuet exordium creature existentis adhuc ab illo imperfecte. per id autem quod verbum est insinuet perfectionem creature revocate ad eum ut formaretur inherendo creatori. et pro suo genere imitando formam sempiterne atque incommutabiliter inherentem patri a quo statim hoc est quod ille. Non enim habet informem vitam verbum filius cui non solum hoc est esse quod vivere. sed etiam hoc est vivere quod est sapienter ac beate vivere. Creatura vero quamquam et spiritualis atque intellectualis vel rationalis que videtur illi verbo esse propinquior potest habere informem vitam. quia non sicut hoc est ei esse quod vivere. ita non hoc vivere quod sapienter ac beate vivere. Aversa autem a sapientia incommutabili stulte ac misere vivit. que informitas eius est. formatur autem conversa ad incommutabile lumen sapientie verbum dei. In quo enim existit ut sit utcumque et vivat. ad illum convertitur ut sapienter ac beate vivat. Principium quippe intellectualis creature est

vel imperfectione

Ca. v.

etna sapia. Ergo pncipiu ma
nes in se incomutabilit nllo
mo cessaret occulta ispiratioe
vocatiois loqui ei creature cui
pncipiu e ut couertet ad id
ex quo esset. qd alit formata
et pfca ee no posset. Ideo qz in
terrogatus quis eet rndit Pri
cipiu q et loquor vobis. Ergo
at filius loquitr pr loquitr. qa
pre loquete dicit vbu qd filius
est. etno more. si more dicen
du e loquete do vbu coetnu.

Inest deo ei benignitas su
ma et sca et iusta. etquidem
no ex indigentia sz ex bnfia
encia veniens amor in opa
sua. Postea pusqz scriberet
dixit deus fiat lux. pressit scp
tura dicens. et spus dei fere
batr sup aqua. qz sine aque
noie appellare voluit totam
corpale materia ut eo mo
isinuaret vn fca sint et for
mata oia q in suis generibus
ia dinosce possunt appellans
aqua. qa et humida nata vide
mus oia in tra p spes varias
formai atqz concresce. su spu
ale vita quada an formam
couersiois quasi fluitante.
Supferebatr utiqz sps dei
qa subiacebat scilz bone vo
luntati creatois qcqd illud
erat qd formadu pficiedu

qz ichoauerat. ut dicete do in
vbo suo fiat lux in bona volunt
hoc e bnplacito eius p modulo
sui gnis maneat qd sibi e. Et
ideo rectu e qd placuerit do scp
tura dicete et fca e lux. et vi
dit deus luce qa bona e. Et q
vj. admodu in ipo exordio icho
ate creature q celi et tre noie
pp id qd de illa pficiedu erat
comemorata e. trinitas isinuat
creatoris. Nra dicete scptura
i pncipio fecit deus celu et tra.
itelligimus prez in dei noie
et filiu in pncipii noie. q no
pri. sz p seipm create pmitus
ac potissimu spuali creature
et osequenter ecia vniuse cre
ature pncipiu e. Dicete aut
scptura et spus dei ferebat
sup aqua. comemoratione cople
ta trinitatis agnoscimus ita
in cuersioe atqz pfcione creature
ut reru spes digerat ad ea
trinitas isinuatur vbu dei
scilz et verbi genitor. cu dicat
dixit deus et sca bonitas in
qua do placet qcqd ei p sui
ne modulo pfcm placet
cu dicat. vidit deus qa bonu
vij e. Sz cur comemorata pus
opus ipsa creatura p9 ca
comemoratur spus dei. pus di
cente scptura tra at erat in
visibil et icomposita. et tene

bre erat sup abyssum. ac dein
iferente ac dicete sps dei fe
rebat sup aqs. In quo egen
atqz indigens amor ita dili
git. ut rebus qs diligit sub
iciat. Propterea cum commemorat sps
dei in quo eius sca benivolen
cia dilectio qz intelligitur superfer
ri dicitur. ne faciendo opa sua
pro indigencie necessitate potius
qz pro habundancia beneficencie
dns amare putaret. Cuius
rei memor aplus. dicturus de ca
ritate. supereminente viam de
monstraturum se ait. Et alio lo
co super eminentem inquit sciencie ca
ritatem Xpi. Cum enim sic oporte
ret insinuari spm dei ut super
ferri diceret. non enim in loco. sed
8 oia superante ac precellente
potencia. Ita etiam rebus ex illa
inchoatione perficiendis atqz forma
ndis vidit deus quia bonum est.
Placuit enim qd factum est in ea benig
nitate qua placuit ut fieret. Duo
quippe sunt propter que amat deus creaturam
suam ut sit. et ut maneat.
Ut ergo esset qd maneret. sps dei
superferebatur sup aquas. Ut autem
maneret. vidit deus quia bonum est.
Et qd de luce dictum est hoc de omni
bus. Manent enim quedam superegressa
omnem temporalem volubilitatem in
amplissima sanctitate sub deo. quedam
vero sui temporis sui modos dum

pro discessione successioneqz reru
sclorum pulchritudo contexitur.
Quod ergo dixit deus fiat lux. et
facta est lux. in aliquo die dixit an ante
omnem diem. Si enim verbo sibi coe
terno dixit. hoc utiqz non temporaliter
dixit. Si vero temporaliter non verbo si
bi coeterno sed per aliquam dixit crea
turam temporalem. ac per hoc non erit pri
ma creata lux. quia iam erat per quam
temporaliter diceret fiat lux. atqz illud
ante omnem diem fecisse intelligitur
qd dictum est in principio fecit deus
celum et terram. ut celi nomine intelli
gatur spiritualis iam facta et formata
creatura tamquam celum celi huius qd
in corporibus summum est. Secundo enim die
firmamentum factum est. qd rursus
celum appellavit. Terre autem
nomine invisibilis et incomposita
ac tenebrosa abysso imperfectio
corporalis substancie significata est.
Unde et temporalia illa fierent que
prima esset lux. Quo autem per cre
aturam quam fecit ante tempora dici
potuit temporaliter. fiat lux diffi
cile est invenire. Non enim vocis
non intelligimus dictum. Quia quicquid
tale est. corporeum est. An ex illa
imperfectione substancie corporalis fe
cit aliquam vocem corpoream per
quam sonaret. fiat lux. Ergo
aliquod vocale corpus ante lucem
creatum atqz formatum est. Sed
si ita est. iam erat tempus per qd vox

Ca. ix.

curreret. sonorum spatia sibi succe-
dentium preteriret. Quod si iam erat
tempus antequam fieret lux in quo tempore
vox fieret quo resonaret fiat
lux. ad quam diem pertinebat illud
tempus? Unus enim dies idem ipse primus
ille numerari incipit quo facta est
lux. An ad ipsum diem pertinet to-
tum spatium temporis? Et quod factum est
vocale corpus per quod sonaret fiat
lux. ex quo facta est ipsa lux? Sed
omnis talis vox per audientis cor-
poralem sensum a loquente profertur.
ita enim factus est. ut percusso aere
sentiat. Numquid itaque tale habebat
auditum illud quidquid erat invi-
sibile et incompositum. cui sic deus
sonaret ac diceret fiat lux? Ab-
scedat itaque hec ab animo cogita-
tis absurditas. Utrum igitur spiritualis
motus sit tamen temporalis erat quo dictum
intelligimus. fiat lux expressus
ab eterno deo per verbum coeternum
in creatura spirituali quam iam fecerat
tunc dictum est in principio fecit deus
celum et terram. id est in illo celo celi.
An est ista locutio non tantum sine
aliquo sono sed etiam sine ullo tem-
porali motu spiritualis creature
in eius mente atque ratione fixa quo-
dammodo a verbo patri coeterno et
quodammodo impressa intelligi-
tur secundum quam moveretur et ad
speciem converteretur inferior illa
tenebrosa imperfectio nature cor-

.x.

poree et fieret lux. Multum est ac-
difficillimum capere. quo dicat
deo non temporaliter iubente. neque
temporaliter audiente creatura que contem-
platione veritatis omnia tempora ex-
cedit. sed intellectualiter sibi insitas im-
pressas ab incommutabili dei
sapientia rationes tamquam intelligibiles
locutiones in ea que infra sunt trans-
mittente fieri temporales motus
in rebus temporalibus vel formandis
vel amministrandis. Si autem lux que primo
dicta est ut fieret et facta est etiam primatum
tum creature tenere intelligenda est. ipsa
est intellectualis vita. Que nisi
ad creatorem illuminanda converteretur.
fluitaret informiter. Cum autem con-
versa et illuminata est. factum est quod
in verbo dei dictum est fiat lux. Ve-
rum tamen quemadmodum sine tempore dictum
est quia in verbum patri coeternum non
cadit tempus. utrum etiam ita sine
tempore factum sit quispiam fortasse
querat. Sed quo pacto hoc intel-
ligi tunc factam luce et indivisa
a tenebris et inditis diei
noctis quod vocabulis dicat scrip-
tura. factum est vespera et factum est
mane dies unus? Unde videtur
illud opus dei factum per spatium
diei. quo pacto advesperavit. in-
tum est quod est noctis initium. Ite-
quod pacto nocturno spatio comple-
tus est tota dies ut mane fi-
eret in alterum diem in quo deus ali-

cōseqͥter oparet. Immo vō id
ipm p mirabile ē cū deus
nullo spatio sillabaꝝ eterna v
bi sui voce dixerit. fiat lux.
cur tanta mora fcā sit lux. do
nec diei spaciū pteriret et
vespa fieret. An forte cito qdē
lux fcā ē. ſ; mora diurni tpis
ī eo cōsumi potuit cū discer
neretur a tenebris atqȝ vtrūqȝ
discretū suis vocabulis signa
retur. Mirū si et hoc vl' tā
ta mora fieri potuit a dō quāta
dicat a nobis. Discretio quippe
lucis et tenebraꝝ ī ipso vtiqȝ
ope cū lux fieret cōsecuta ē. Non
enī lux ēē potuit n̄ discerneret
a tenebris. Quod at vocauit dēs
lucē diē. et tenebras noctē q̄n
ta mora fieri potuerat etiā si h°
sillabatī p sonū vocis egisset.
n̄ q̄nta et a nobis dr̄ lux vo
cetur dies. et tenebre vocet
nox. nisi forte q̄s ita desipiat.
ut q̄a p oīa magnus ē deus.
putet ore dei platas q̄muis
paucissimas sillabas p totū
diei spaciū potuisse distendi.
Huc accedit. qȝ vbo sibi coe
terno idē ī cōmutabili sa
piencie intimus eternisqȝ rōibz.
nō corpali vocis sono vocā
uit deus lucē diē et tene
bras noctē. Rursus ēi q̄ritur.
si vbis quibz vtim̄. vocauit.

qua lingua vocauerit. et quid
opus erat sonis trāseuntibus.
ubi nullus q̄ui nō erat corpal' ullus
auditus et nō inuenitur. An
dicendū ē q̄ cū cito opatū ē h°
opus dei tā diu lux stetit nō
succedente nocte. donec diur
nū spaciū pageret. et tā diu
mansit nox luci succedens. donec
spaciū nocturni tpis pteriret et
mane fieret diei sequentis vno
pmo qȝ trāsacto. Sed si hoc
dixero. vereor ne derideat et
ab hys q̄ certissime cognouerūt
et ab hys q̄ pnt facillime ad
uertere q̄ eo tpe quo nox apud
nos ē ea pte mūdi pñcia lu
cis illustret. p quā sol ab occa
su ī ortū redit. ac p hoc oībz
viginti et q̄tuor horis nō dees
se p circuitū giri toci' alibi
diem alibi noctē. Nunquid nā
q̄ in pte aliq̄ posituri sum'
deū. ubi ei vespa fieret cū ab
ea pte in aliā pte lux abscē
deret. Scriptū et in libro q̄ appel
lat' ecclastes ita scriptū ē. Ori
tur sol et occidit. et ī locū su
ū ducit. hoc ē in eū locū vn
ortus ē. Deinde ei et dicat. Ipse
oriens illuc vadit ad austrū
et circuit ad aqlonē. Austra
lis q° ps cū habuit solē nob
dies ē. cū at ad aqlonis ptē
circuiens puenit. nobis nox ē.

non tamen in alia parte non est dies
ubi solis presentia est. nisi forte po xj
eticis figmentis cor inclinandum est.
ut credamus solem se mari immergere atque in lo
tum ex alia parte mane surgere. quamquam si ita
esset abyssus ipsa presentia solis illustraretur atque ibi
esset dies. Posset enim et aquas illumina
re quia ab eis non posset extingui.
Sed hoc monstruosum est suspicari.
Quid quod etiam sol nondum erat.
Itaque si spiritualis lux primo die
facta est. numquid ita occidit ut
ei succederet nox. Si autem corpora
lis. que nam illa lux est quam post
occasum solis videre non possumus.
Cum nec luna erat adhuc. nec
ulla sidera. Aut si semper in ea par
te celi est in qua sol ut non sit solis
lux sed quasi comes eius. eique ita con
iuncta ut discerni dinoscique non
possit. ad eandem difficultatem re
dit solvende huius questionis. quia et is
ta lux eodem modo quo sol tamquam co
mes eius ab occasu in ortum cir
cuiens redit. et est in alia parte
mundi quo tempore pars ista in qua
sumus tenebrescit in nocte. Ex quo
cogitur quod absit in una parte cre
dere deum fecisse. qua parte lux is
ta desereret ut posset eius vespera
fieri. An forte in ea parte fecerat lucem
in qua futuri erant homines. et ideo xij.
cum ab ipsa parte lux discessisset
vespera facta dicatur et iam cum in alia
parte lux esset que inde discesserat

mane exoritura pacto circuitu.
Ut quid ergo factus est sol in potestatem
diei qui luceret super terram si lux il
la diei faciendo sufficiebat que
dies etiam vocata erat. An illa
priores regiones superiores a terra
longinquas illustrabat ut sen
tiri non posset in terris. atque ita
oportebat solem fieri per quem dies
in inferioribus mundi partibus appareret.
Potest et hoc dici auctum esse
fulgore diei sole addito ut per
illam lucem minus fulgens dies quam
nunc est fuisse credatur. Etiam hoc
a quodam dictum scio primum natu
ram lucis inductam in opere creato
ris cum dictum est fiat lux et facta
est lux. postea vero quod de luminari
bus dicitur quod ex ipsa luce factum sit.
fuisse commemoratum ordine dierum
quo visum est creatori cuncta esse
facienda. Sed ubi nata lucis quo
transierit facta vespera ut vicissim
nox perageretur. nec ille dixit. nec
facile inveniri posse arbitror.
Neque enim extincta esse credendum
est ut nocturne tenebre succederent.
et rursum accensa ut mane fieret.
antequam hoc solis officio gereretur.
quod a quarto die cepisse fieri eadem
scriptura testatur. Sed antequam fieret
quo circuitu sibi potuerit tres
dies noctesque succedere. lucis
que primo facta est permanente natura
si lux corporalis tunc facta intelligitur

da ē. īuenīri et explicari difficī
le ē. nisi forte male tera et
aquosa eēt ab alterutro utrū
qȝ discretū. qȝ tria die factū
describit. deū tenebras ap
pellasse. qs dixit ꝑ crassio
rē corpulēciā quā lux pene
trare nō poterat. uł ꝑ obscu
rissimā umbrā tante molis
q̃ nāce ē ut ex alia pte hēat
corp9. si ex aliq̄ pte lux fuit.
ad quē locū ei tuū lībȝ corpis
moles lucē puenire nō sinit.
ī eo loco umbra ē. qm locus
carēs ea luce q̄ illustraret
nisi īpediret corp9 opposituī.
hoc totū ē qd umbra dicit.
Que si pro mole corpis tā
magna fuit ut occupet spa
ciū terre q̄tū ex altera pte
dies occupat nox vocatur.
Neqȝ ei oms tenebre nox.
Nā et in speluncis āplis ī q̄s
abdita lux irrupe p opposi
tā molē nō sinit. sūt utiqȝ
tenebre q̄a lux nō ē ibi. totū
qȝ illud spaciū locus ē carēs
luce. Nec tn̄ tales tenebre
acceperūt vocabulū noctis.
Sz ille q̄ in eā pte tre succedūt
unī remouetur dies. sic̄ nō
ōis lux dies appellat. nā et
lune lux ē et sȳderū et luc
naꝝ et chorusccationū et q̄
ticūqȝ rerū ita fulgentū.
Sz illa lux appellat dies quā

nox pcedit decedentiqȝ succedit.
Sz si p̃maria lux illa undiqȝ
tre molē circūfusa cōtexerat
siue staret siue circuiret, non
erat ex qua pte admitteret noc
tē sibi succedē, q̄a ipa nusq̄
discedebat ut ei faceret locum.
An ex una pte fcā erat ut ipa
circuieńs eciam noctē et alia
pte cōsequēter circuire pmitteret.
Cū enī tota trā adhuc aqua
tegēt. nichil īpediebat ut aquo
sa et globosa moles ex una p
te facēt diē lucis pńcia. ex a
lia noctē lucis absencia q̄ in
eā ptē succedēt a tpe vespti
no ex qua lux ī aliā declina
ret. Quo g̃o cōgregate sūt aq̄.
si tota terrā ꝑius occupauerūt
ille salȝ q̄ detracte sūt ut tra
nudaret in quā pte cōgregate
sūt. Ubi enī erat aliqd nudū
tre quo cōgregaret iā appare
bat arida. nec totū abyssus
occupabat. si āt totū texerat
quis erat locus quo collige
retur ut tre ariditas appareret.
Quid nā in altū cōgregate
sūt sic̄ fit cū ad uentilandū ī
area messis trita subigit.
et cōgesta ī aggere nudat
locū quē diffusa cōtexerat.
Quis hoc dixit. cū uideat
usqȝ q̄ campos maris īequa
bilr̄ fusos. Nūc ecīa cū aq̄

eglr

fluctuatis quida velut motes
erigunt. sedat rursus tempesta
tibus coplanat. et si qua lito
ra nudatur latius no pt dici
nulla ee alia trar spacia q
accedat id qd aliunde decedit.
vn in eu locu ex quo recesserat
iteru accedat. Cu at tota oino
tra vndosa natura cooperiret.
quo cedet ut nudaret aliqs
ptes. an forte rarior aq velut
nebula tras tegebat. q cogre
gatioe spissata e. ut ex multis
eas ptibz in quibz arida pos
set apparere nudaret qmqz et
terra longe lateqz subsidens
posset alias ptes prebere coca
uas quibz ofluentes et corru
entes aq reciperetur. et appa
reret arida ex hijs ptibz vnde
humor abscederet. Pro est aute
oimo iformis materies ubi
etia nebulosa spes apparet.

Ca. xiij. et io queri adhuc pt qn deus ix
istas conspicuas aqr trarū qz
spes qualitates qz creauerit.
In nullo ei sex dier hs inueni
tur. Itaqz si hoc an oez diem
fecit sicut an istor pmor di
eru memoratione scptu est.
in pncipio fecit ds celu et t
ra. ut i tre vocabulo itelli
gam iā formatā trenā spez.
supfusis aquis istis ia visi
bili specie sui gnis declara

tis. ut i eo qd seqtur scptura
dicens. tra at erat iuisibilis et
icoposita. et tenebre erat sup
abyssu. et sps dei ferebat sup
aquas. nulla opinem iformi
tate matere. sz tra et aqua si
luce q nodu erat fca sius ia
notissimis qualitatib9 codi
tas. ut io tra iuisibilis vo
itelligat qr aquis coopta no
poss videri etia si eet qui pos
set vide. io vo icoposita. qa
nodu a mari distincta erat et
cincta litorib9 aut suis fetib9
aialib9 qz decorata. Si g
ita e cur iste spes pcul dubio
corpales sut an oem die fce
Cur no scptu est. dixit deus
fiat tra et fca e tra. ite dixit ds
fiat aq et fca e aqua. ul' vtr
qz coiter si qi vna lege loca
ifimi contineret. dixit ds fiat
terra et aqua et sic e fcm. aut
no dcm e cu hoc fcm eet vi
dit deus qa bonu e. Hec ei
osideratio suasit qm manifes
tu e oe motabile ex aliq
iformitate formari simul
qz illud et catholica fides
pscribit. et certissia ro docet.
nullar natar materia ee
potuisse n ab oim reru no
solu formatar. sz etia forma
biliu inchoatore ds atqz cre
atore. de quo etia d' ei qa

scriptura. qui fecisti mundum ex ma
teria informi. Et hanc materiam
illis verbis quibus per spirituali pruden
tia tardioribus etiam lectoribus vel
auditoribus congruet fuisse com
memoratam quibus ante enumerationem di
erum dictum est. in principio fecit deus
celum et terram etc. donec diceret dix
xv. it deus. ut et deinceps formata
rum rerum ordo consequeretur. non quia
xvi informis materia formatis
rerum tempore prior est. cum sic utrumque si
mul concreatum et unum factum est
et quod factum est. Dicit enim vox ma
teria verborum est. verba vero forma
tam vocem indicant. non autem qui lo
quitur prius emittit vocem infor
mem quam possit postea colligere
atque in verba formare. ita crea
tor deus non priore tempore fecit infor
mem materiam et eam postea per or
dinem quarumcumque naturarum quasi secunda
consideratione formavit. formatam
quippe creavit materiam. Sed quia
illud unde fit aliquid et si non tempore
tamen origine prius est quam illud quod in
fit. potuit dividere scriptura loqui
di temporibus quod de faciendi temporibus
non divisit. Si enim queratur utrum
vocem de verbis an de voce verba
faciamus. non facile quisquam ita tar
do ingenio reperietur. qui non po
tius verba fieri de voce responde
at. Ita quamvis utrumque simul fa
ciat qui loquitur. quod unde faciat

nali attentione satis apparet. Quapropter cum
simul utrumque deus fecerit et materiam quam formavit
et res in quas eam formavit. et utrumque ab
scriptura dici oportuit. nec simul utrumque
dici potuit. prius id unde factum est quam id quod
inde factum est dici debuisse quis
dubitet? Sicut enim cum dici
mus materiam et formam utrumque
simul esse intelligimus. nec utrumque
simul possumus enunciare. Sicut autem
in brevitate temporis contingit cum
duo ista verba proferimus ut alterum
ante alterum proferamus. ita ut in
prolixitate narrationis alterum quam
alterum prius narrandum fuit. quamvis
utrumque ut dictum est simul fecerit
deus. ut quod sola origine prius est
in faciendo. etiam tempore prius sit in nar
rando. quia due res quarum est una altera
nullo modo prior est nominari simul
non possunt. quanto minus simul
narrari. Non itaque dubitandum
est ita esse utcumque istam informem
materiam prope nichil. ut non sit
facta nisi a deo. et rebus que de
illa formate sunt simul concreata
sit. Sed sic credibiliter dicitur eam
significare illis verbis. terra autem erat
invisibilis et incomposita et te
nebre erant super abyssum et spiritus
dei superferebatur super aquas. ut
excepto quod ibi positum est de spiritu
dei cetera rerum quidem visibilium
vocabula. sed ad illam informita
tem ut tardioribus poterat in

sinuanda dicta intelligamus.
quia hec duo elementa id est
terra et aqua ad aliquid faci
endum operantibus manibus trac
tabiliora sunt ceteris. et ideo
congruentius hiis nominibus illa
insinuatur informitas. Cui
Ca. xvi quod hoc probabiliter dicitur. non
erat aliqua formata moles.
que que lux ex una parte illus
trans ex altera faceret tene
bras unde nox posset die dis
cedente succedere. Emissionem
vero contractionemque lucis il
lius si velimus diem noctemque
intelligere. nec causam videmus
cur ita fieret. non enim iam erant
animalia quibus hec ita vicis
situdo salubriter exhiberetur
et quibus postmodum exortus
per circuitum solis cernimus ex
hiberi. nec ullum occurrit exemplum
quo istam emissionem contractio
nemque lucis ut diei noctisque
vicissitudines fieret probare pos
simus. Iactus enim radiorum ex o
culis nostris cuiusdam lucis est iac
tus. et contrahi potest cum aerem
qui oculis nostris proximus est intu
emur. et emitti cum ad eadem
rectitudinem que sunt longe posi
ta attendimus. Nec sane cum
contrahitur omnino cernere que lon
ge sunt desinit. sed certe obscu
rius quam cum in ea obtutus emit

titur. sed tamen ea lux que in sensu vi
dentis est tam exigua docetur.
ut nisi adiuvetur extra alia
luce nichil videre possimus possit
quod discerni ab ea non potest.
Quo exemplo demonstrari posset
emissione in diem et contractione
lucis in noctem sicut dixi reperiri
IA difficile est. Si autem spiritalis lux
facta est cum dixit deus fiat lux non
illa vera patri coeterna intelligenda
est per quam facta sunt omnia et que illumi
nat omnem hominem. sed illa de qua
dici potuit. prior omnium creata
est sapientia. Cum enim eterna illa et
incommutabilis que non est facta sed
genita sapientia in spiritales atque ani
males creaturas. sicut in animas
sanctas se transfert ut illuminate luce
re possint. fit in eis quedam lucida
ta rationis affectio que potest accipi
facta lux. cum diceret deus fiat lux.
si iam erat creata spiritalis que
nomine celi significata est in eo quod
scriptum est. in principio creavit
deus celum et terram non corporeum
celum. sed celum incorporeum celi
corporei hoc est super omne corpus
non locorum gradibus sed nature
sublimitate prepositum. Quomodo
simul fieri potuit et quod
illuminaret et ipsa illuminatio ac
diviso tempore narranda fuit pau
lo ante iam diximus cum de mate
ria tractaremus. Sed huic luci

succedente nocte ut vespa fi
eret. quo pacto intelligenti sum⁹.
a qualibȝ vero tenebris talis
lux diuidi potuit dicente scrip
tura. et diuisit de⁹ inter lucē
et tenebras. Aliquid iā erant
peccatores et stulti decidentes a
luce veritatis int quos et in
eadē luce pmanentes diuideret
deus tanquā inter lucē et tenebras.
et lucē vocans diē et tenebras
noctē. ondēret se nō eē opa
torē distributionū meritorum.
An hic dies toci⁹ tēpis nomē
est. et oīa volumina seclorum hoc
vocabulo includunt. ideo qȝ non
dictus ē p̃mus sȝ vn⁹ dies. Fcm̄
ē enī vespa et fcm̄ ē mane
mane dies vnus. ut p hoc
qd fcā ē vespa pccm̄ rōnal
creaturē. qd aūt fcm̄ ē mane
renouatio ei⁹ fcā videatur.
Sed hec allegorie ꝓphetice dis
putatio ē. quā nō isto smōe
suscepim⁹. Institutum⁹ enī de
scripturis nūc loqui sm̄ ꝓprie
tatē rerū gestarum nō scdm
enigmata figurarum. Ergo
ad vocē̄ frarum conditarum qȝ
naturarum quo inueim⁹ vespa
et mane in luce spūali. In
diuisio quidē lucis a tenebris
distinctio ē iā rei formate ab
informi. appellatio vero diei et
noctis insinuatio distinctionis
ē qua significet nichil deū inor
dinatū relinquere. atqȝ ipam informitatē
p quā res de specie in
spēm quodāmō transeundo mu
tant nō eē indispositā. neqȝ
defectus pfectus qȝ creature quibȝ
sibimet tpalia quorumqȝ succedunt
oīa sine supplemēto eē decōis
vniuersi. Nox enī ordinate sūt
tenebre. pptea vero cū fcā esset
lux dcm̄ ē. vidit de⁹ lucē qa
bona ē cū hoc poss& post oīa
eiusdē diei dicē. id ē cū expli
casset dixit de⁹ fiat lux. et fcā
ē lux. et diuisit de⁹ int lucē
et tenebras et vocauit deus
lucē diē. et tenebras noctem.
tūc dicēt et vidit de⁹ qa bo
nū ē ac deinceps annecteret.
fcā ē vespa et fcm̄ ē mane. si
cut in alijs opibȝ fecit qbȝ voca
bula inponit. Hic gᵒ ppterea
nō ita fecit qm̄ a formatore
ad hoc distincta ē illa informi
tas ut nō in ea finis eēt. sȝ
adhuc formāda restaret p
creaturas ceteras iā corpales.
Itaqȝ si postea qȝ essent dis
tincta illa diuisiōe et vocabu
lis tūc dicēt. vidit deus qa
bonū ē. hec fcā accipem⁹ sicut
quibȝ iā in suo genere nichil
essȝ addendū. Cū vero lucem
solā ita pfecerat. vidit de⁹
inquit lucē qa bona ē. et diuisiōe

ac nōibus discreuit a tenebͬs.
neq; tn̄c dixit vidit deus qa
bonū ē. Ad hoc ei erat īfor
mitas illa discreta. ut adhuc
in̄ alij formaretur. Itaq; ista
nox q̄ nobis notissima ē. fuit
eni ea sup trā solis circuitus
qn̄ p lūiarium distributionem
a die diuidit᷑ p⁹ ipaȝ diuisi
one diei et noctis dicit. vidᵗ
deus qa bonū ē. Nō eni h᷑ nox
aliq̄ īformis substācia erat
vn̄ adhuc alia formaretur.
ȝ spaciū loci plenū aere careŝ
luce diurno. cui vtiq; nocti iā nˡ
addendū eēt ī gn̄e suo q̊ eēt spacio
sior siue distinctior. Vespa at̄
in toto illo triduo anq̄ fieret
lūiaria cōsūmati opis tminu⁹
nō absurde fortasse ītelligit᷑.
mane at̄ taq̄ future opatio
Ca. xviij. nis signatio. Sed an oia mei
nerim⁹ vn̄ iā mlta diximus.
nō tpalibȝ q̄i animi sui aut
corpis motib⁹ opari deū ut
opatur hō ul' angel⁹. ȝ eter
nis atq; īcōmutabilib⁹ et
stabilib⁹ rōibȝ coeterni sibi
verbi sui. et quodā ut ita
dixerī foto flatu coeterni
sci sps sui. Iā et illud qd
p grecā et latinā linguā
dictū est de spū dei qd supfe
rebat᷑ sup aquas. ȝm̄ syriace
lingue ītellcūm q̄ vicina ē
hebree. nā hoc a quodā docto
xpiano syro fertur exposituꝫ.
nō superferebat᷑ ȝ fouebat po
cius intelligi phibet. Nec si
cut fouentur tumores aut vul
nera ī corpe aquis ul' frigi
dis ul' calore cgruo tēpatis.
ȝ sicut oua fouentur ab alici
bus ubi calor ille materni
corpis etiā formādis pullis
quodāmō cōminiculat᷑ p q̄
dā ī suo gn̄e dilcōis affcm̄.
Nō itaq; p singulos dies īl
tor opm diuinor tpi tpales
voces dei carnaliter cogite
mus. Nō eni ad h⁹ ipa dei
sapiā nr̄a īfirmitate suscep
ta venit ad colligendos sub
alas suas filios ihrlm̄ q̄ad
modū gallina pullos suos
ut sp puuli sim⁹. ȝ ut ma
licia infātes. mēte pueri esse
desinam⁹. Et ī rebus obscu
ris atq; a nr̄is ocul' remo
tissimis si qua ī scriptura etiā
dina legēm⁹ q̄ possit salua fi
de q̄ imbuim᷑. alias atq; ali
as sentēcias paꝛē. ī nullā ea
nos ꝑcipiti affirmatiōe ita
piciam⁹. ut si forte diligēci⁹
discussa veritas eā rēe labe
factauerit corruam⁹. nō pro
snīa dinarꝫ scripturarꝫ. ȝ p nr̄a
ita dimicātes ut eā velim⁹
scripturarꝫ eē q̄ nr̄a ē cū pocius

19 ea que scripturarum esse nostrarum esse velle
debeamus. Ponamus enim in eo quod
scriptum est. dixit deus fiat lux et
facta est lux. alium sensisse lucem cor
poralem fuisse et alium spiritualem.
Esse spiritualem lucem in creatura
spirituali fides nostra non dubitat.
esse autem lucem corporalem celestem
aut etiam super celum vel ante celum
cui succedere nox potuit tam diu
non est contra fidem donec veri
tate certissima refellatur. Quod
si factum fuit. non hoc habebat
diuina scriptura. sed humana ignoran
tia hoc senserat. Si autem hoc
verum esse certa ratio demonstra
uerit adhuc incertum erit vtrum
hoc in illis verbis sanctorum librorum
scriptor sentire voluit an aliud
aliquid non minus verum. Quod si ce
tera contextio sermonis non hoc
eum voluisse probauerit non ideo
falsum erit aliud quod ipse non
intelligi voluit. sed et verum
et quod vtilius cognoscatur. Si
autem contextio scripture hoc volu
isse intelligere scriptorem non re
pugnet. adhuc restabit que
rere vtrum et aliud non potuit.
Quod si et aliud potuisse inue
nerimus incertum erit quid nam eorum
ille voluerit. et vtrumque sentiri
voluisse non inconuenienter cre
ditur. si vtrumque sine ~~certa~~ cetera
circumstantia suffragetur. Plerumque

enim accidit ut aliquid de terra.
de celo. de ceteris mundi huius
elementis. de motu et conuersione
vel etiam magnitudine et interuallis
siderum. de certis defectibus solis
ac lune. de circuitibus annorum
et temporum. de naturis animalium. fru
ticum. lapidum. atque huiusmodi ce
teris. etiam non christianus ita no
uerit ut certissima ratione vel experi
entia teneat. Turpe est autem
nimis et perniciosum ac maxime
cauendum. ut christianum de hys
rebus quasi secundum christianas litteras
loquentem ita delirare audiat
ut quemadmodum dicitur toto celo er
rare conspiciens. risum tenere vix
possit. et tam non molestum est
quod errans homo deridetur. sed quod auc
tores nostri ab eis qui foris sunt
talia sensisse creduntur. et cum
magno eorum exitio de quorum sa
lute agimus tamquam indocti repre
henduntur atque respuuntur. Cum
enim quempiam de numero christianorum in ea
re quam optime nouerunt errare
deprehenderint et vanam sententiam
suam de libris nostris asserere. quo
pacto illis libris credituri sunt
de resurrectione mortuorum et de
spe vite eterne. regno que celorum.
quando de hys rebus quas iam experi
ri vel indubitatis numeris percipere
potuerunt. fallaciter putaue
rint esse conscriptos? Quid enim

molestie tristicieque ingerunt prudentibus fratribus temerarii presumptores, satis dici non potest. tamen si de praua et fallaci opinione sua reprehendi et conuinci ceperint ab eis qui nostrorum auctoritate librorum non tenentur, ad defendendum id quod leuissima temeritate et apertissima falsitate dixerunt. eosdem libros sanctos unde id probent proferre conantur uel etiam memoriter que ad testimonium ualere arbitrantur multa inde uerba pronunciant. non intelligentes neque que loquuntur neque de quibus affirmant.

Ca. xx. Ad hoc enim considerandum et obseruandum in libris geneseos multipliciter quantum potui enucleaui. protulique sententias de uerbis ad exercitationem nostram obscure positis. non aliquid unum temere affirmans cum preiudicio alterius expositionis fortasse melioris. ut pro suo modo eligat quisque quod capere possit. Ubi autem intelligere non potest scripture dei det honorem. sibi timorem. Sed cum tam multis exitibus uerba scripture que tractauimus exponantur. cohibeat se tandem qui litteris inflati secularibus hec ita posita ut omnia pia corda nutriant uelut imperitum atque impolitum aliquid exagitant sine pennis in terra reptantes et uolatu ranarum auium nidos irridentes. Periculosius autem errant quidam infirmi fratres qui cum istos ipsos de celestium corporum numeris uel de quibuslibet elementorum mundi huius questionibus subtiliter et copiose disserere audiunt. euanescunt. et eos sibi cum suspirio preponentes et magnos putantes. saluberrime pietatis libros cum fastidio repetunt. et quos dulciter haurire deberent. uix pariter attingunt a segetis asperitate abhorrentes et spinarum floribus inhiantes. Non enim uacat uidere quam suauis est dominus. nec in sabbato esuriunt. atque ideo pigri sunt potestate a domino sabbati accepta uellere spicas et tam diu uersare manibus conterere atque purgare donec ad escam

xxi. perueniant. Dicit aliquis. Quid tu tanta tritura dissertationis huius? quid granorum exclusisti. quid euentilasti. cur prope modum in questionibus adhuc omnia latent. Affirma aliquid eorum que multa posse intelligi disputasti. Cui respondeo ad eum ipsum me cibum suauiter uenisse quo didici non herere hominem in respondendo secundum fidem quod respondendum est hominibus qui calumniari libris nostre salutis affectant. ut quicquid ipsi de natura rerum ueracibus documentis demonstrare potuerint ostendamus nostris litteris non esse contrarium. Quicquid autem

de qbus libꝫ suis volūib⁹ hys
nrīs lrīs id ē catholice fidei
ɔ̄tͣriū ɔ̄ptulerit. aut aliq etiā
facultate ondam⁹. q̇ nulla du
bitatiōe creda⁹ ēē falsissimū.
atqꝫ ita tenea⁹ mediatorē
nrm̄ ī quo ōēs thezauri sapīe
absconditi. ut neqꝫ false philo
sophie loq̄citate seducamur.
neqꝫ false religiōis supsti
ōne terreamur. Et cū dīnos
libros legim⁹ ī tanta mltitu
dine veroꝝ ītellcūū q̄ de pau
cis v̇bis eruūt et sanitate ca
tholice fidei muniūt. id po
tissimū diligam⁹ qd̄ certū ap
paruit eū sensisse q̄ legim⁹.
Si at hoc latet. id certe quod
circūstancia ptractari ac discu
ti nō pt̄ saltē id solū qd̄ fides
sana pscribit. Aliud ē enī qd̄
potissimū sc̄ptor senseit nō
dinoscē. aliud a regula pieta
tis errare. Si utrūqꝫ vitetur
pfcē se habꝫ fruc̄s legentis.
Si v̇o utrūqꝫ vitari nō pt
etiā si volūtas sc̄ptoris īcer
ta sit. sane fidei cōgruā nō
inutile ē meruisse sētenciā.

Explic͠t lib. pm⁹. Inc͠ scd̄s.

Et dixit deus. fiat
firmamētū ī me
dio aq̄rū et sit di
uisio iter aqua
et aquā. Et f̄ factū
ē. Et fecit deus firmentū et
diuisit de⁹ int̄ aquā q̄ erat
sub firmento. et īter aquā q̄
erat sup firmamētū. et voca
uit de⁹ firmamētū celū. Et
vidit de⁹ q̄a bonū ē et fc̄a ē
vespa. et fc̄m ē mane dies se
cūdus. De v̇bo dei quo dixit fi
at firmamētū etc̄. Et de pla
cito ei⁹ quo vidit q̄a bonū ē
et de vespa et mane nō opus
ē hoc iterū silēqꝫ dissere: et ita
deinceps quocienscūqꝫ ista repe
tūt͠. h͠⁹ supiore inq̄sitione
intelli ɔ̄siderāda ēē amone⁹.
Utrū at nūc illud celū fiat qd̄
excedit aeris ōia spacia ei⁹qꝫ
ōem altitudinē vbi etiā lumi
naria stelle qꝫ ɔ̄stituūt͠ q̄rto die:
an ipe aer vocet͠ firmentum
merito q̄ri pt̄. Multi eī asserūt
istaꝝ aquaꝝ naturā sup sidere
reū celū esse nō posse. q̄ sic ha
beat ordiatū pond⁹ suū ut vl
sup t̄ras fluitet vl in aere
terris pxīo vaporalr̄ feratur.
Neqꝫ quisqꝫ istos debꝫ ita re
fellere ut dicat scd̄ꝫ ōipoten
ciā dei cui cūcta possibilia st̄
oportē nos credē aquas et tā
graues q̄s nouim⁹ atqꝫ senti
mus celesti corpe ī quo sūt si
dera supfusas. Nūc eī q̄ad
modū deus īstituerit natūas
rerū. scd̄ꝫ scripturas ei⁹ nos cō

venit quaerere. non quid in eis vel ex eis miraculorum potentie sue vellet operari. Recte enim si vellet Deus sub aqua oleum aliquando manere non fieret. non ex eo tamen olei natura nobis esset incognita. que ita facta sit ut appetendo suum locum etiam si subterfusa fuerit perrumpat aquas eisque se superpositam collocet. Nunc ergo querimus utrum conditor rerum qui omnia in numero et mensura et pondere disposuit non unum locum proprium ponderi aquarum circa terram tribuerit: sed et super celum quod ultra limitem aeris circumfusum atque solidatum est. Quod qui negant esse credendum ex ponderibus elementorum argumentantur. negantes ullo modo ita desuper quasi quoddam solidatum esse celum ut possit aquarum pondera sustinere. quia talis soliditas nisi terris esse non possit et quicquid tale est non celum sed terra sit. non enim tantum locis sed etiam qualitatibus elementa distingui ut pro qualitatibus propriis corporis etiam propria loca sortirentur. aqua scilicet super terram que etiam si sub terra stat aut labitur sicut in antris cavisque abditis. non tamen ea parte terre quam supra. sed ea quam infra se habet continetur. nam si ex parte superiore fuerit terre pars illa delapsa non manet super aquam sed ea perrupta demergitur et pergit ad terram quo veniens conquiescat tamquam in loco suo ut supra sit aqua subter autem terra. Unde cognoscitur quod etiam super aquas cum esset non ipsis aquis portabatur sed compage terre tenebatur. sicut sese habent camere speluncarum. Hic occurrit admonere cavendum errorem quem in libro primo cavendum monuimus. ne forte quia scriptum est in psalmis fundavit terram super aquas arbitretur aliquis nostrum adversus istos de ponderibus elementorum subtiliter disserentes isto testimonio scripturarum esse sentiendum. quia illi non retinentes auctoritatem litterarum nostrarum et nescientes quemadmodum dictum sit libros sanctos facilius irridebunt quam illud repudiabunt quod vel certis rationibus perceperunt vel experimentis manifestissimis probaverunt. Illud namque in psalmo a figurate dictum accipi potest. ut quoniam celi et terre nomine sepe in ecclesia spirituales carnalesque significantur celos ostenderet pertinere ad serenam intelligentiam veritatis dicens qui fecit celos in intelligentia. terram vero ad fidem simplicem parvulorum. non fabulosis opinionibus incertam atque fallacem. sed prophetica et evangelica predicatione firmissimam que per baptismum solidatur. et ideo subiecit

cerit dicens fundauit trā sup
aquas. Aut si ad lraz qs col
ligit itelligi nō icongruet
ul sublimia trar͞ siue cotinē
cu͞ siue isular͞ accepiunt que
supiora sut aquis ul ipa teg
mina speluncar͞ q̄ sup aquas
pēdula soliditate firmata st.
Quo circa nec ad lraz q̄sq̄
pt sic itellige qd̄ dcm ē. fūda
uit trā sup aq̄s ut aquarū
pond9 terreno ponderi sbpor
tando nāli ordine q̄i subiec
tū esse arbitret. aerē vō aq̄s
ēē supiore q̄uis p apliora
sui spacia etiā aridā conte
gat. Hinc itelligit q̄ nllm
vas ab ore ipressū repleri aq̄s
pt. vn satis indicat aeris na
tura locū pete supiore. videt
ei vas iane sʒ aere plenū p
bat cū ore ymo in aqua de
mitt. q̄a cū p supiore pte
nō iuenit emeandi locū. nec
deorsū versus iterruptis a
quis subter eas ire natura
sinit. pleitudie sua repellit
eas et in vas nō pmittit e
as itrare. Cū at vas ita col
locat ut os nō hēat deorsū
sʒ in latus inclinatū. intrat
aqua iferi9 exeūte aere su
pius. Itē si vas erecti9 pate
at i celū. cū infūdis aquā
euadit aer sursū versus ex

alijs ptibʒ qua nō infūdis. et
fit locus aq̄ deorsū vers9 itra
di. Et si vi maiore vas dep
mit ut vel ex latē ul desup
aq̄ repente ifluat et vndiqʒ
os vasis obtegat. disrūpit e
as aer sursū nitēs ut eis ad
yma locū faciat et ipa dis
ruptio singult9 vasor͞ ē. dū
ptibʒ fugit q̄a tota tā cito nō
pt p illi9 oris āgustias. Ita
si aer sup aq̄s ire cogat. eā
cfluētes eas dissecat cū exi
liētes ipetu et9 ipulse ebulli
unt. et cū bullis crepātibus
emittut i sua spetātem atqʒ
illis ad yma descendendi aditū
dante. Si at sub aq̄s ire co
gat ex vase ut illo secedēte
vas ab ore in yma presso re
pleri velis. facili9 vndis vn
diqʒ versū coopit. q̄ p os e9
ab iferiore pte itrandi gut
ta exigua repit locū. Ia vēo
ignē ad supna micantē etiā
aeris ipi9 nāz velle tāscen
dē quis nō sentiat q̄nq̄dē
si ardente faculā capite deor
sū q̄sq̄ʒ teneat nichilomin9
flāme crinis ad supiora cō
tendit. Ibi qn̄ circūfusi a
eris ꝑpollenti cstipatione
subinde ignis extinguit et
i eius q̄litatē p habūdāciā
superat9 subinde cmutat.

ac utitur ad universa eius altitu
dine transilienda non potest perdu
rare. Itaque super aere purus
ignis esse dicitur celum. unde etiam side
ra atque luminaria facta coniectant.
illius videlicet ignee lucis in eas
formas quas in celo cernimus con
globata disposita que natura ac
per hoc sicut terrarum ponderibus et
aer et aqua cedit ut ad terram per
veniant. sic aquarum ponderi ipse
aer cedit ut vel ad terram vel aquam
perveniant. Unde intelligi voluit hoc
modo necesse fuisse ut aer quoque
si quis eius particulam in spaciis illis
sublimibus celi possit dimittere. pon
dere suo cadet. donec ad aerea
subter spacia perveniret. Ex hoc
colligunt nullomodo esse posse a
quis supra illud igneum celum aliquid
loci. cum illic aer multo aquis le
vior manere non possit. Talibus
eorum disputationibus cedens. lau
dabiliter conatus est quidam aquas
demonstrare super celos. ut ex ipsis
visibilibus conspicuis que natuus
assereret scripture fidem. et prius quod
dem quod facillimum fuit ostendit.
et hunc aerem celum appellari non
solum sermone communi sed quo dicimus
serenum et nubilum celum. sed etiam
nostrarum ipsarum consuetudine scripturarum
cum dicuntur volatilia celi cum aves
in hoc aere volare manifestum est.
et dominus cum de nubibus loqueretur

faciem celi nostis probare.
Nubes autem etiam per primum tercio
aere conglobari sepe cernimus
cum per declivia iugorum ita reptan
tur ut plerumque excedant etiam
cacuminibus montium. Cum quasi probas
set et hunc aerem celum dici. nullam
aliam causam etiam firmamentum appellatum
intelligi voluit nisi quia intervallum eius
dividit inter quosdam vapores aquarum
et istas aquas que corpulentius in
terris fluitant. Et nubes quippe sic
experti sunt que inter eas in montibus
ambulaverunt congregatione et con
globatione minutissimarum guttarum
tum talem speciem reddunt. Que si
spissantur amplius ut coniungatur
in unam grandem plures gutte
minime. non eam patitur aer apud
se teneri. sed eius ponderi ad pro
ma dat locum et hec est pluvia.
Ergo ex aere qui est inter vapo
res humidos unde superius nubila
conglobantur et maria subterfusa
ostendere ille voluit esse celum inter
aquam et aquam. Hanc ego dilige
tiam. considerationem laude dig
nissimam iudico. Quod enim dicit
neque contra fidem est. et in prompto
posito documento credi potest.
Verumtamen possit videri non impedire
illa pondera elementorum quo
etiam super illud sublime celum
possent esse aque per illas minuti
as per quas etiam supra hoc spacium aeris

ee potuerut. Cum quis sanior
et inferior summo celo subiacet
at. procul dubio leuior e aqs.
et tn ut sup eu sint vapores
illi nllo ponde phibent. Sic
q° et sup i° celu pt minuti
oribz guttis leuior hitus hu
moris extendi qui ponde
tade no cogat. Ipe quippe
subtilissia roe psuadet nllz
ee qlibz exiguu corpusculu
i quo diuisio finiat. s; in
finite oia diuidi. q'a ois ps
corpis corp9 e. et oe corpus
hcat nce e dimidiu qtita
tis sue. ac p hoc si pt aqua
sict vide9 ad tatas guttar
minutias pueire ut sup is
tu aere vaporalr feratur
q natia leuior e aquis. cur
no possit et st illud leuius
celu minutiorib; guttis et
leuiorib; manare vaporib9.
Quida eti nostri ista nega
tes p pondera elementor a
quas esse posse sup celu si
dereu. de ipor syderu qlita
tib9 et meatib; qmcre mo
liut. Hyde naq; asserunt
saturni stella qua saturni appellat
esse frigidissima. eaq; p
anos triginta signiferu page
circulu. eo qr supiore ac p
hoc ampliore ambitu gradia
tur. Sed sol eude circulu p
annu complet. et luna p mense.
tanto ut dicut breui9 qto inferius
ut spacio loca spaciu tpis cogu
at. Querit itaq; ab eis vn illa
stella frigida sit q tanto arde
tior ee debuerat qto sublimi
ore celo rapit. Sed procul dubio
cu rotuda moles circulari mo
tu agit. intiora ei9 tardius
eunt. extiora celerius. ut ma
iora spacia cu breuiorib; ad
eosde giros pariter occurrant.
Que at celeri9 vtiq; feruenti9.
pin meorata stella magis
debuit ee calida q frigida.
Eius eni i suo motu qm ;
grade spaciu e triginta e an
nis totu ambitu pmeet. tn celi
motu i ipsu rotata velocti9 qd
cotidie nce e patiat. sic dicut
q'a celi singule quersiones dies
singulos explicant. calore maio
re debuit celi cognatioe qripe.
Primitu g° ea frigida facit
aquar sup celu qstitutar illa
vicinitas qua nolut crede qui
hec q breuiter dixi de motu ce
li et syderu disputat. Hys q
da nri qiecturis agut aduer
su eos qui nolut aquas sup
celu crede et volut ea stella
ee frigida q iuxta summu celu
circuit. ut ex hoc cogat aqr
natura no ia illic vaporali
tenuitate s; glaciali solidita

te comprehendere. Quoquomodo autem ut qua-
libet aque ibi sint, esse ibi eas mi-
nime dubitemus. Maior est
quippe scripture auctoritas quam
omnis humani ingenii capacitas.
Sed animadversum est a quibusdam
quod nec ego dissimulandum puto.
non frustra cum dixisset deus fiat
firmamentum in medio aquarum et sit
divisio inter aquam et aquam. pa-
rum visum esse subiungere et sic est
factum. nisi adderet. et fecit deus
firmamentum et divisit deus inter
aquam que erat super firmamentum.
quod quidam sic intelligunt ut perso-
nam patris declaratam esse dicant
in eo quod scriptum est. et dixit deus
fiat firmamentum in medio aquarum
et sit divisio inter aquam et aquam
et sic est factum. ac deinde intelligatur
filius fecisse quod a patre dictum est
ut fieret. et arbitrantur esse subnexum
et fecit deus firmamentum et di-
visit deus etc. Sed cum antea le-
gitur et sic est factum a quo intelli-
gimus factum. Si a filio quod opus
erat iam dicere et fecit deus et que
sequuntur. Si autem quod scriptum est et
sic est factum a patre esse intellexerimus
factum. non iam pater dicit et filius
facit. et poterit ad patrem facere sine filio.
ut deinde filius non hoc sed aliud
similiter faciat. quod est contra catholi-
cam fidem. Si autem illud de quo dicitur
et sic est factum hoc idem sit cum itidem

dicitur et fecit deus. quod pluribus eundem
intelligere facere quod dixit que dixit
ut fieret. An etiam exceptio eo
quod scriptum est et sic factum est. tunc modo
in hiis verbis quibus dicitur et dixit deus
fiat. et postea dicitur et fecit deus.
patris et filii personam voluit intel-
ligi. Sed queri adhuc potest utrum
quem iussisse filio debeamus accipere
in eo quod scriptum est. et dixit deus
fiat. cur non scriptura curavit
ostendere personam etiam spiritus sancti. an
ita trinitas intelligitur et dixit
deus fiat et fecit deus et vidit
deus quia bonum est. Sed non conve-
nit unitati trinitatis ut filius
qui iussus fecisse intelligatur. spiritus
autem sanctus nullo sibi iubente libe-
re vidisse bonum esse quod factum est.
Quibus enim verbis iubet filio
pater ut faceret. cum ipse sit principa-
le verbum patris per quod facta sunt omnia.
An in eo ipso quod scriptum est fiat fir-
mamentum. hec ipsa dictio verbum
est patris unigenitus filius in quo
sunt omnia que creantur. etiam antequam
crearentur. et quicquid in illo est vita
est. quia quicquid per eum factum est in ipso
vita est. et vita utique creatrix.
sub illa autem creatura. Aliter quidem
in illo sunt ea que per ipsum facta sunt
quia regit et continet ea. aliter autem
in illo sunt ea que ipse est. Ipse
est enim vita que ita in illo est ut ipse
sit. quoniam ipse vita est lux hominum.

Cu[m] ergo nichil creari possit siue
an[te] t[em]p[or]a q[uo]d quide[m] creatori no[n]
e[st] coeternu[m], siue ab exordio te[m]
poru[m], siue i[n] aliq[uo] t[em]p[o]re cu[m] cre
andi r[ati]o si t[ame]n r[ati]o recte d[icitu]r no[n]
in dei [ver]bo p[at]ri coet[er]no coet[er]na
vita viuet, p[ro]pt[er]ea sc[ri]pt[ur]a p[ro]pi
usq[ue] i[n]sinuet vna[m]q[ue]q[ue] crea
tura[m] ex ordi[n]e quo co[n]dita d[icitu]r
respicit ad dei [ver]bu[m] p[ri]us po
ne[n]s. et dixit de[us] fiat illud.
Ro[n]o e[n]i[m] i[n]ue[n]it vlla[m] ca[usa]m cre
ande rei qua[m] i[n] verbo dei no[n]
i[n]ue[n]it creari debuisse. Non ergo
deus tocies dixit. fiat illa vel
illa creat[ur]a quocies i[n] h[oc] lib[ro]
repetit[ur] et dixit de[us]. Vnu[m] q[ui]p
pe [ver]bu[m] ille genuit i[n] q[uo] dix[it]
o[mn]ia p[ri]usq[ue] f[act]a s[u]nt singula.
S[ed] eloquiu[m] sc[ri]pt[ur]e descendens
ad paruulo[rum] capacitate[m] du[m]
i[n]sinuat singillati[m] g[e]n[er]a cre
atura[rum]. p[ro]singula respicit
vniuscuiusq[ue] generis eterna[m]
r[ati]o[n]e[m] in [ver]bo dei. n[on] illa repe
tita ille t[ame]n repetit. et dixit
de[us]. Si e[n]i[m] vellet p[ri]us dic[er]e
f[act]u[m] e[st] firmam[en]tu[m] in medio a
qua[rum] ut e[ss]et diuisio i[n]ter aqua[m]
et aqua[m]. si q[ui]s ab eo q[ue]reret quo
f[act]u[m] e[st]. r[ec]te responderet. dixit
deus fiat. id e[st] in [ver]bo dei
coet[er]no erat ut fieret. Inde
igit[ur] incipit narrare vnu[m]
q[uo]dq[ue] f[act]u[m] q[uo]d e[ti]a[m] p[ost]q[uam] f[act]u[m] nar

ratione[m] quereret quo f[act]um sit
i[n] reddenda r[ati]o[n]e vnde deberet.
Cu[m] ergo audim[us]. et dixit deus
fiat. i[n]telligim[us] q[uo]d i[n] verbo
dei erat ut fieret. Cu[m] ergo audi
mus. et sic e[st] f[act]u[m]. i[n]telligim[us]
f[act]am creatura[m] no[n] excessisse
p[re]scriptos in [ver]bo dei t[er]mi[n]os ge
neris sui. Cu[m] ergo audim[us] et
vidit de[us] q[ui]a bonu[m] e[st]. i[n]telligi
mus i[n] benignitate sp[irit]us ei[us]
no[n] q[uas]i cognitu[m] postea q[uam] f[act]u[m]
e[st] placuisse ut maneret f[act]u[m]
ubi placebat ut fieret. ac p[ro]p[ter] h[oc] ma
net adhuc ca[usa] req[ui]rendi. cur pos
tea q[uam] dixit. et sic e[st] f[act]u[m]. ubi p[er]
fectio ia[m] op[er]is designatur. addit et
fecit de[us]. cu[m] co[n]t[ra]rio q[uo]d ait. et dixit
de[us] fiat illud et sic e[st] f[act]u[m] iam
i[n]telligit[ur] id deu[m] dixisse i[n] verbo
suo. et f[act]u[m] e[ss]e p[er] [ver]bu[m] eius. atq[ue]
ibi ia[m] no[n] solu[m] p[at]ris s[ed] e[ti]a[m] filii
possit appare[re] p[er]sona. Q[uo]d si p[ro]p[ter]
o[st]ende[n]da[m] filii p[er]sona[m] repetit[ur]
ac d[icitu]r et fecit de[us]. nu[m]q[ui]d ergo no[n]
p[er] filiu[m] cogregauit aqua[m] ter
cio die ut appareret arida. q[ui]a
ibi no[n] d[icitu]r et fecit de[us] cogregari
aqua[m]. a[ut] cogregauit de[us] aq[ua]s.
Q[uo]d t[ame]n e[ti]a[m] ibi postea q[uam] dixit.
et f[act]u[m] e[st] sic. tu[n]c repetu[n]tur di
ce[n]s. et cogregata e[st] aq[ua] que
e[st] sub celo. Nu[m]q[ui]d e[ti]a[m] lux no[n]
p[er] filiu[m] f[act]a e[st] ubi prorsus nullo
mo[do] repetiuit. Potuit e[n]i[m]

et illic ita dicē. et dixit deꝰ fiat lux et sic fcm ē. et fecit deꝰ lucē et vidit qa bona ē. aut certe sic' in aqr̄ cōgregatiōe ut nō dicēt. et fecit deus. sz tn̄ iterū repetēt. et dixit deus fiat lux et sic fcm ē. et facta ē lux. et vidit deꝰ lucē qa bona ē. Sed nllo° repetens postea q̄ ꝓposuit et dixit deus fiat lux nichil aliud ītulit n̄ et fcā ē lux. ac deinceps de placata luce et diuisa a tenebꝭ. et vtroqz appellato nōibus suis sine vlla repetitiōe narrauit. Sed sibi q° vult ī ceteꝭ illa repetitio: In eo mō demōstrat' ꝑmo die quo lux fcā ē ꝯditionē spūalis et intellcūalis creatē lucis appellatiōe ītimari. ī qua nata ītelligūt' oēs angeli sc̄i atqz v̄tutes. et ꝓptea nō repetitū fcm postea q̄ dixit facta est lux: Cra nō ꝑmo ꝯgnouit rōnalis creatā ꝯformatiōez suā ac deīn formata ē. sed in ea sua ꝯformatiōe ꝯgnouit. hoc ē illustratiōe veritatis ad quā ꝯūsa formā ē. Cetera vō q̄ infra sūt. ita creat' ut ꝑus fiāt in ꝯgnitione rational' creatē ac deīn in genē suo. Qua ꝑꝑ lucis cōditio ꝑꝰ est ī verbo dei scdm rōez q̄ cōdita ē. hoc ē in coetna pri sapiēcia. ac deīn in ipa lucis cōditiōe scdz naz qua ꝯdita est. illic nō facta sz genita. hic vero fcā. qa ex īformitate formata. Et idō dixit deꝰ fiat lux et fcā ē lux. ut qd̄ ibi erat ī v̄bo. hic eēt in ope. Conditio vō celi ꝑus erat in v̄bo dei scdz genitā sapiaz. deīn fcā ē in creatā spūali hoc ē in ꝯgnitiōe angeloꝝ s̄ꝯ creatā in ill' sapiaz. Deīn celū fcm ē ut eēt iā ipm celi creatā in ꝯn̄e ꝓprio. Sic et discretio ul' spēs aqr̄ atqz trraꝝ. sic natā lignoꝝ et h̄baꝝ. sic luīaria celi. sic aīantia orta ex aqꝭ et tra. Pecora solo sensu corpꝭ vident angeli h' sensibilia. sz si quo sēsu tali vtūt' agnoscūt ea. potiꝰ q̄ meliꝰ nouerūt īteriꝰ in ipo v̄bo dei a quo illūinātur ut sapiēter viuāt. aī sic in eis lux q̄ ꝑmo fcā ē. si lucē spūalē in illo die faāz ītelligimꝰ. Quēadmodū ꝯ° rō q̄ creatā conditū' ꝑoz ē ac deīn formata ē in verbo dei q̄ ipa creatā q̄ ꝯditur. sic et eiusdē creatē rōis ꝯgnitio ꝑus sit ī creatā ītellcūali que ꝑcō nō tenebrata ē. ac deīn ipa cōditio creature. Neqz eī sic' nos ad ꝑcipiendā sapiaz ꝓficiebāt

angeli ut invisibilia dei per
ea que facta sunt intellecta conspicerent.
qui ex quo creati sunt ipsa verbi
eternitate sancta et pia contempla
tione perfruuntur. atque inde ista
despicientes secundum id quod intus
vident vel recte facta approbant.
vel peccata improbant. Nec mirum
est quod sanctis angelis suis in prima
lucis conditione formatis prius
deus ostendebat quod deinceps cre
aturus erat. Neque enim intellectum
dei nossent nisi quantum ipse mon
strasset. Quis cognovit intel
lectum dei. aut quis consiliarius eius fuit
aut quis prior dedit ei et retribuetur
ei. Quoniam ex ipso et per ipsum et in
ipso sunt omnia. Ex ipso ergo disce
bant angeli ~~cum in eis~~ cum in eis
fieret cognitio creature deinceps
faciende. ac deinde ut fieret in genere
proprio. Quapropter iam luce facta in
qua intelligimus ab eterna luce for
matam rationalem creaturam. cum in
ceteris creandis rebus audimus et
dixit deus fiat. intelligamus
ad eternitatem verbi dei recurre
re scripture intentionem. Cum vero
audimus et sic factum est intelliga
mus in creata intellectuali facta
cognitionem rationis que in verbo
dei est condende creature. ut in
ea natura prius quodammodo facta sit
que anteriore quodammodo in ipso
dei verbo prior facienda esse cog

novit. ut postremo cum audimus
repeti et dici quod fecit deus. iam in
telligamus in suo genere fieri ipsam
creaturam. Porro cum audimus
et vidit deus quia bonum est. intel
ligamus benignitati dei placu
isse quod factum est ut pro modo sui
generis maneret quod placuit
ut fieret cum spiritus dei superferebatur
super aquam. Queri etiam solet que
forma et figura celi esse creden
da sit secundum scripturas nostras. Mul
ti enim multum disputant de hiis
rebus quas maiore prudentia
nostri auctores omiserunt ad be
atam vitam non profuturas discenti
bus. et occupantes quod peius est
multum prolixa et rebus salubri
bus impendenda temporum spatia.
Quid enim ad me pertinet utrum celum
sicut spera undique concludat terram
in medio mundi mole libratam.
an eam ex una parte desuper velut
discus operiat? Sed quia de fi
de agitur scripturarum propter illam causam
quam non semel commemoravi. ne
quisquam eloquia divina non in
telligens cum de hiis rebus tale
aliquid vel invenerit in libris nostris.
vel ex illis audierit quod percep
tis a se rationibus adversari videa
tur nullo modo eis cetera utilia
monentibus vel narrantibus vel
pronunciantibus credat. breviter
dicendum est de figura celi sacris

auctores nr̄os q̄d veritas h̄z. ſꝫ
ſpm̄ dei qui p̄ eos loq̄batur
noluiſſe iſta doce hoīes nulli
ſaluti pfutā. Sꝫ ait aliquis.
Quō nō eſt ɔtrariū hijs qui
figurā ſpere celo tribuit q̄d
ſcriptū ē in lr̄is nr̄is. q̄ exten
dit celū ſicut pellē. Sit ſa
ne ɔtriū. ſi falſū ē q̄d illi di
cut. hoc eī verū ē q̄d diuina
dicit auctoritas poti⁹ q̄ illud
q̄d hūana īfirmitas coniat.
Sed ſi forte illud talibꝫ illi do
cumentis pbare potuerit. ut
dubitare inde nō debeat. de
mōſtrandū ē hoc q̄d apud nos de
pelle dcm̄ ē veris illis rōibus
nō eſſe cōtrariū. Alioqn ɔtriū
erit etiā ipis in aliq° loco ſcp
turis nr̄is. ubi celū d̄r velut
camera eſſe ſuſpenſū. Quid
enī tā diuſū q̄ plana pellis
extenſio et camere curua cō
nexio. Et ſi oportet ſicuti
oportꝫ hec duo ſic ītelligē
ut concordare utrūqꝫ n̄ ſibimꝫ
repugnare īueniat. ita oportꝫ
etiā utrūlibꝫ hoꝝ illis non
adūſari diſputacōibꝫ. ſi eas
forte certa rō declarauerit.
quibꝫ docet̄ celū ſpere figa
undiqꝫ eē ɔnexū ſi tn̄ pbat̄.
Et illa q̄ dē apud nos camē
ſilitudo etiā ſcd̄z lrāz accepta.
nō īpedit eos q̄ ſpera dicūt.

Bene quippe credit̄ ſcd̄z eā ꝑte
que ſup̄ nos ē de celi figura
ſcripturaꝝ loq̄ noluiſſe. Si ergo
ſpera nō eſt. ex una pte came
ra ē ex qua pte celū terra cō
tegit. Si aūt ſpera ē undiqꝫ
camerā ē. Sed illud q̄d de pel
le dcm̄ ē magis urget. ne nō
ſpere q̄d hūanū ē forte ɔme
tū ſꝫ ipi nr̄e camē aduerſu
ſit. Quid aūt hic allegorice
ſenſeri ɔfeſſionū nr̄aꝝ libr
tercio decim⁹ lꝫ. Siue igit̄
ita ut ibi poſui ſiue alio ali
quo mō ītelligendū ſit celū
ſic̄ pellis extentū. ꝓpt moleſ
tos et nimios exactores expo
nis ad lrāz hoc dico q̄d ſicut
arbitror oīm ſenſibꝫ patꝫ. U
trūqꝫ enī fortaſſe idꝫ et pell
et camera figurate ītelligi
pt. utrūqꝫ enī ad lrāz quo po
ſit videndū ē. Si eī camera
nō ſolū curua ſꝫ etiā plana
rte dicit̄ pfcō et pellis nō ſo
lū in planū verū etiā ī rotū
dū ſinū extendit. Ita et utre
et veſica pellis ē. De motu
etiā celi nonulli fres qōne
mouent. utrū ſtet an moue
atur. q̄a ſi mouet̄ inquiūt
quō firmamētū eſt. Si aūt
ſtat quō ſydera q̄ in illo fixa
a credūt̄ ab oriente uſqꝫ ad
occaſū circueunt ſeptentriōib̄

Scdus.

Quidẽs quos iux̃ cardinẽ pageti
b9 ut celũ si ẽ ali9 occult9 nobis
cardo ex q°. v̄tiee sit̃ spéa. si at nll9 ã9
cardo ẽ velut discus rotari vi
deatur. Quibz tndeo. mltũ
subtilibz et laboriosis roĩb9
ista pquiri. ut ṽe pcipiat
vtrũ ita an nõ ita sit. Qbz
scipiendis atqz tractãdis nec
m̃ ea tẽpus ẽ. nec illis debet
ẽe quos ad suã salutẽ et sc̃e
eccãe necciam vtilitatẽ cupi
mus iformare. Hoc sane
nouerit. nec nomẽ firmẽti co
gẽre siste celũ putem9. Firma
mentũ enĩ nõ ꝑ statione
s; ꝑ firmitatẽ aut ꝑ itras
gressibilẽ tminũ supiorũ
et infior̃ aq̃r̃ vocatũ itel
ligẽ licet. Nec si veritas celũ
stare psuaserit. ipedire nos
circuitũ sydeꝝ nec hº itel
ligẽ possim9. Et ab ipis qp
pe q̃ hec curiosissiẽ et ocio
sissiẽ q̃sierũt iuentũ ẽ. ec
celo nõ moto si sola sydea
mouerẽ fieri potuisse oĩa q̃
in ipis sydeꝝ q̃usioibz aiad
uersa atqz cõprehensa sũt.
¶ Et dixit deus cgregetur
aq̃ que ẽ sub celo in cgre
gatione vnã. et appareat
arida. Et fcm ẽ sic. Et cogre
gata ẽ que sub celo ẽ in co
gregatione suã et apparuit
arida. Et vocauit de9 aridã
trã. et cgregatiões aquaꝝ
vocauit mare. Et vidit de9
q̃a bonũ ẽ. Jam de hº opere
dei ꝑ alteri9 rei q̃rende nctũ
tatem in pmo nr̃o volumie
satis tr̃tauĩ9. Hic itaqz bre
uiter amonem9. ut quẽ for
te nõ mouet q̃re qn spẽs a
quaꝝ traꝝ cz creata sit ac
cipiat isto die nõ ẽe fcm n̄
ut secerneret hec duo elem
ta iferiora. Quẽ vo mouet
cur i diebz fcã sit lux et celũ.
extra dies at ul' an oẽs dies
aqua et tra. ut eu ad dei v
bũ fcã sint illa dicẽte deo.
fiat. hc̃ at dicẽte deo q̃de dis
creta. nõ at dicẽte fcã iuei
atur. h; qd salua fide itelli
gat. scil; id qd dcm ẽ an die
rũ enũatione tra erat iuisi
bilis et icomposita. cũ comen
daret sc̃ptura cui9modi trã fecit
deus. q̃a pdixeat ~~de9~~ in pnci
pio fecit deus celũ et trã. nich
il aliud hijs vbis q̃ materie
corpalis iformitatẽ insinu
are voluisse. Eligẽs enĩ vsi
tati9 appellare q̃ obscuri9 si
tñ cardo itelletũ nõ subrepat
ut materiã et spẽm q̃a ver
bis sc̃ptura sepat conet hec
duo etiã tpe separe. taq̃ p9
fuerit materia et ei tpis iter

uallo īterposito postea sit ad
ducta spēs. q̄l deus lʒ simul
creauerit maāʒ qʒ formatam
īstituerit au⁹ īformitatē vsi
tato ut dici vocabulo uel
tre ul' aque sp̄tuā p̄duxit.
Terra ē̄i et aqua suis eaā
q̄litatibʒ id existēcia qd̄ ui
dem⁹. tn̄ p̄p facilē corruptio
nē p̄pinquiora sūt eidē īformita
ti q̄ȝ celestia corpa. Et qm̄ p
enuātionē dierū iā ex īfor
mi queqȝ formata nūant.
et ex ista corpali mateia iā
celū fcm̄ narrauerat cuius
mltū distat spēs a terrenis.
iā qd̄ ex ea formādū ī rerū
creatar̄ īfima pte restabat
noluit sub hys v̄bis ī rerū
creatar̄ ordinē inserē ut di
ceret fiat nō acceptura ista
residua īformitate talē spēʒ
quā accepat celū. sȝ iā ī īfir
miorē et inferiorē atqȝ in
formitati p̄ximā. ut hys v̄
bis pocī⁹ cū dr̄ cogregent
aq̄ et appareat arida. acce
perit hec duo spēs p̄pas is
tas notissīas nobis qȝ trac
tabiles. aqua mobilē. terra
īmobilē. iō qȝ de illa dcm̄ ē
cōgregentur de hac appeat.
aqua ē̄i est labiliter fluxa.
terra stabiliter fixa. ¶ Et
dixit de⁹. Germinet terra
herbā pabuli ferentē semē
scd̄ʒ genus et scd̄ʒ silitudīēʒ
et lignū fructiferū faciēs fruc
tu⁹ semē ip̄i⁹ sit in silitu
dinē suā sup tr̄a. Et fcm̄ ē
sic. Et p̄duxit tr̄a herbā pa
buli semē habente scd̄ʒ suū
genus et scd̄ʒ silitudīēʒ et
lignū fructiferū faciēs fruc
tu⁹ semē ei⁹ misit sr̄ terra.
Et vidit de⁹ q̄a bonū ē. et fc̄a
ē vespa et fcm̄ ē mane dies
tertius. Hic moderamē ordia
toris aduertendū ē ut qm̄
distīcta quedā creata ē her
barū atqȝ lignor̄ a spēie
trar̄ atqȝ aquar̄ ut ī elem
tis nūari nō possit seorsū
de illis dicēt ut exiret de ista
et seorsū illis redderet illa
solita ut dicēt et fcm̄ ē sic.
ac deinde repetet qd̄ fcm̄ ē.
seorsū quoqȝ indicāet vidis
se deū q̄a bonū ē. tn̄ q̄a fixo
radicibʒ ɔtinuāt trīs et cō
nectūt. ista quoqȝ ad eūdem
diē ptinē voluerit. Et dixit
de⁹. Fiat lūaria in firma
mēto celi. sic ut luceat sup
trā in īchoatiōe diei et noc
tis. et ut diuidat int' diem
et noctē. et sint ī signa et
in tp̄a et in dies et in annos.
et sint ī splendores ī firma
mēto celi sic ut luceat sup

terrā. Et fcm̄ ē sic. Et fec̄ deꝰ
duo lūīaria magna. lūīare
maiꝰ inchoatiōe diei. et lū
nare minꝰ in īchoatiōe noc
tis. et stellas. et posuit deus
in firmēto celi sic ut luceāt
sup trā. et ut sint in īchoa
tione diei et noctis. et ut di
uidat int̄ lucē et tenebras.
Et vidit deꝰ q̄a bonū ē. et fcā
ē vespa et fcm̄ ē mane dies
quartꝰ. In hoc quarto die
qrendū ē q̄d sibi velit ista
ordīatio. ut pⁱus ul' fieret
ul' secerneret aqua et trā.
pⁱus q̄z trā germiaret q̄ī in
celo sydera fieret. Neqz enī
possūꝰ dic̄e eliā ēē queqz me
liora quibz dierꝝ series ista
ita distīguet̄ ut fines et me
diū maxīe ornaciꝰ emine
ret. Septē q̄ppe dierū mediꝰ
quartꝰ ē. Occurrit enī illud
q̄a septīo die nō est fcā ultra
creatā. An forte lux pⁱmi diei
magis tndet ad diei quietē
septimi ut eo mō gnnentibz
finibz iste ordo texat̄ emine
tibz de medio lūīaribz celi.
Sz si pⁱmꝰ dies septīo coci
nit. debz gᵒ et scd̄s sexto co
cīne. Quid at̄ silē habz fir
mamētū celi cū hoīe facto
ad ymaginē dei. An quia
celū totā supiorē ptē mūdi
occupat. et hoīni in totā ptē
infiorē dn̄andi ptās tribu
ta ē. Sed quid agimꝰ de pe
coribz et bestijs quas ipso
die sexto ī suo gn̄e in terra
pduxit. q̄ illis cū celo pt ēē
collocatio. An pociꝰ q̄m pᵒ
fcā itelligit̄ lucis noīe spū
alis creature formatio. cōse
quēs erat ut corpalis quoqz
creatā id ē mūdꝰ iste visi
bilis fiet. qui fcūs ē biduo
pp duas ptes suas maxīas
quibz cōstat vniūsus celū.
scilz et trā. scd̄z hāc collatiōez
rōis qua et ipa creatā vniū
sa spūalis sepe celū et terra
noīat̄. ita ut globus iste q̄ᵒqz
turbulētioris aeris trenis
ptibz deputet̄. Exalatiōibz
quippe hūidis corporasčit.
si q̄d vᵒo trāquilli aeris ē ubi
ventosi. atqz pcellosi motus
nō pn̄t existere ad celestem
ptē ptineat. Post hāc vniū
sitatē molis corporee fabri
catā que vno loco tota est.
quo collocatꝰ ē mūdꝰ. cōseqñs
erat ut īpleret̄ ptibz īt̄ra
mūdū vniūsū que de loco
in locū cōgruis motibꝰ age
retur. cuiꝰ genēis herbe et
qz arbores nō sūt. Radica
bus q̄ppe ista fixa sūt terre.
et q̄uis habeat motꝰ icre

mētoꝝ suoꝝ de locis tn̄ ꝓpis
nō mouētur ñ usibus ſʒ ubi
fixa sūt ibi alūt et cresaut.
Pterea magis ꝑtinet ad t
rā q̄ʒ ad genera feraꝝ que i
aquis et terris mouēt. Cū
g° visibili mūdo ꝯstituēdo
hoc ē celo et t̄re duo dies sīt
attributi. restat ut hys mo
bilibʒ et visibilibʒ ꝑtibus
q̄ creant int̄ illū. tres dies
reliqui deputētur. Et q̄a sic
pus celū fcm̄ ē. ita pus eāt
ordinādū ꝑtibʒ suis hmōi.
q̄rto die fc̄a sūt sydera q̄bʒ sī
terrā lucētibʒ hitatio quoq̄
illustret̄ iferioꝝ. ne hitato
res ei' in habitatioēʒ tene
brosā inducent̄. Et iō q̄a
ifirma corpa iferioꝝ hitato
rū succedente motibʒ q̄ete
repant̄ fcm̄ ē ut circueūte
sole diei noctis q̄ʒ vicissitu
dine ꝑp vicissitudinē dor
miēdi et vigilādi potiret̄.
nox vo illa nō indecora re
manet. ſʒ lune ac syderū luce
et ipos ꝯsolaret̄ hoies q̄bus
pleruq̄ʒ opandi ē etiā noct̄
na nc̄citas. et q̄busdā aiali
bus q̄ lucē ferre nō pnt sol̄
ad sufficiēciā tempetur.
Illud at q̄d dcm̄ est et sīt in
signa et in tp̄a et in dies et
in ānos quis nō videat q̄

obscure positū sit q̄rto die ce
pisse tp̄a qi sup' ꝯtriduū sn̄
tp̄e pteriti potuit. Cū igit
aīo penetrat quo tres illi
dies trāsierūt anq̄ī icipent
tp̄a q̄ quarto die dicit̄ icipe.
Vel utrū oīno trāsierit dies
illi. an circ̄ speʒ facte rei di
es appellatus sit. et circa p
uatioēʒ nox. ut nodū speue
formata matēia nox dicta
sit vn̄ formāda erāt cetēa.
sic̄ pt ꝯsimus in rebus forma
tis intelligi. tn̄ ex ipā mu
tabilitate iformitas ma
terie. nō eni spacys ul' lo
coꝝ qi remotioꝝ ul' tp̄m qi
anterioꝝ discerni pt. In po
tius i ipa re fc̄a atq̄ʒ fc̄a
eadē mutabilitas. hoc ē de
ficiēdi ut ita dixeri possi
bilitas nox appellata sit.
q̄a iuest rebʒ factis. etiā si
nō mutetur posse mutari.
vespa at mane nō q̄i p tp̄m
pteritioēʒ et aduentū. ſʒ p
quedā t̄minū quo itelligitur
quousq̄ʒ sit nē ꝑpe modus
et vn̄ sit nē alteius ꝯseq̄
ter exordiū. In alia alia
rō sit hoꝝ v̄boꝝ diligētius
iuestiganda quis i tantū
secretū facile irrūpat et q̄
signa dicat cū dicit de sy
deribꝰ et sint i signa.

enī illa dicit q̄ obsuare vāi
tatis ē. sȝ vtiqȝ vtilia et h⁹
vite vsib⁹ nccia. q̄ ul' nau
te obseruāt in gubernādo
ul' oēs hoīes ad p̄uidendas
aeris qualitates p estatē
et hyemē et autumpnalē
vernalē qȝ temperiem. Et
nimirū hec vocat tpa que
p sydera fiūt. nō spacia mo
raȝ. sȝ vicissitudīes effec
tionū celi hui⁹. Jtā si ās
ul' corpalis ul' spūalis mo
tus gditionē istoȝ lūariū
precessit ut aliqd a futā expec
tatiōe p p̄sens in p̄teritū tra
iceret sine tpe ēē nō potuit.
Et qs obtineat nō fuisse ñ ab
exordio sydērū conditoȝ:
Sȝ certe hore et dies et āni
et quos vsitate nouim⁹ non
fierēt ñ motibȝ sydērū. Jtaqȝ
si hoc mō ītelligam⁹ tpa dies
et ānos. ut articlos quosdā
quos p horologiū gputam⁹
ul' in celo notissimos titulos
tū ab oriente usqȝ ad meri
dianā altitudinē sol īsur
git. ac deīn rursus usqȝ ad
occidente vergit. ut possit
deinceps aduerti ul' luna
ul' aliqd sydus ab oriente
stati post occasū solis emgē.
qd ite tū ad mediā celi al
titudinē veneit mediū noc
tis indicet. tūc sub occasuru
tū sole redeūte fit mane. dies
enī totos solis oriēte usqȝ
ad oriente circuitu⁹. Annos
vō ul' istos solis vsitatos ā
fractus. nō cū ad oriente qd
cotidie facit. sȝ cū ad ea loca
sydērū redit. qd nō fac̄t nisi
pactis ccc lxv diebȝ et sex
horis id ȝ quadrāte totius
diei. q̄ ps quater ducta co
git īterponi unū diē que
romani bisextū vocāt. ut
ad eundē circuitū redeat.
Vel etiā maiores ānos. nā
gpletis alioȝ siderū spaciis
maiōes āni fieri dicūt. Si
g° ita ītelligam⁹ tpa dies
et ānos. nēo dubitat h' side
ribus et lūaribȝ fieri. Jta
enī positū ē ut īcertū sit v
trū ad oīa sidera ptineat qd
dcm ē. sit in sig' ꝛ in tpa et ī dies
et ī anos. an signa ꝛ tpa ad certa
sydēa. dies vō et āni ad solē tmmo.
Qual' etiā luna facta sit
multi loquacissime īquirūt.
atqȝ utinā inquirentes lo
quāt ac nō potiꝰ docēt co
nates. Dicūt enī eā plenā
fcam. qa nō decebat ut de⁹
aliqd impfcm illo die faceret
in sideribȝ quo scptū ē q
fca sūt sidera. Alii at re
sistūt dicūt. Jpā g° debuit

p̄ma luna dici nō q̄rtadecia.
Alt's enī incipit ita nūare.
Ego aūt medi⁹ int̄ istos ita
sū ut neutrū asserā. ȝ plane
dicā siue p̄mā sū plenā lu
nā de⁹ fecerit fecisse p̄fectā.
Ip̄a⁊ enī nā⁊ ē deus auctor
et ↄditor. oīs enī res q̄cq̄d
p̄gressu nāli p̄ tp̄a ↄgrua
quodāmō se p̄dit atq; expli
cat etiā an̄ ↄtinebat occul
tū. et si nō specie ul' mole
corpis sui. tn̄ et rōe nāte.
n̄ forte et arbor q̄ p̄ hyeme
pomis vacua folijs q; nu
data ē. tūc ip̄fcā dicenda ē.
Aut vō in p̄mordijs etiā suis
cū adhuc nllm̄ fcūm dedissȝ
ip̄fecta erat illa nā. qd̄ nō
tm̄ de arbore ȝ nec de ip̄o se
mīe ei⁹ rte dicet' ubi omīa
q̄ p̄gressu tp̄is quodāmō
p̄cedunt. modis īuisibilib⁹
latet. Eq̄ si ad ip̄fcm̄ fe
cisse de⁹ dicet' qd̄ deīn ip̄e
p̄ficeret qd̄ rep̄rehēsiōis ha
beret ista s̄nīa? Sicut aūt
displiceret si id qd̄ ab illo ī
choatū eēt ab illo dicet' ēe
ip̄fcm̄. Cui g° de t̄ra non
querit' quā fecit de⁹. cū in
p̄ncip° fecit deus celū et t̄rā
q̄a īuisibil' erat et īcōposita.
et postea t̄cio die ↄspicua
reddit' atq; ↄponit' qd̄ de lu
na sibi ↄtexūt tebras ↄponi
Aut si qd̄ de t̄ra deīn ē nō tpīs
īteruallo cū simul de⁹ mat'ia
rebus ↄcreauit ȝ narratōis
distributiōe ītelligūt deīn.
cur ī hoc qd̄ etiā ⁊ oculis vide
ri potest nō intuētur īteg'u
corp⁹ ip̄e lunā. et tota sua ro
tūditate p̄fcm̄ etiā cū luce cor
niculato siue īcipiens ad t̄r
ras. siue luce desinēs fulget.
Si g° lumē lune crescat ul' p̄
ficiat' ul' minuit' nō luiare
ip̄m. ȝ illud qd̄ accedit' vari
atur. Si aūt ex vna sp̄erule
sue sp̄ p̄te lucet ȝ vū eā ↄ
uertit ad t̄rā donec tota
ↄuertat qd̄ a p̄ma die usq;
xiiij. fit cresc̄e videt' sp̄ ē ple
na. ȝ t̄re h̄itatoribȝ nō sp̄
apparet. Hec eadē rō et si so
lis radijs illustrat' nō ei p̄
etiā si cū soli p̄xia ē. n̄ luce
dis cornibȝ appare. q̄a ceti
ps que tota ē in orbē illust
ta nō ē ad t̄ras ut videri
possit. n̄ cū soli cōtraia ē
ut totū t̄ris appareat qd̄ eā
illuiat. Nō desūt tn̄ qui n̄
ex eo se arbitrai dicūt luna
p̄mit⁹ a deo. xiiij fcā⁊. q̄a
plena fcā credenda sit. sed
q̄a ī scriptūis dei v̄ba sic
h̄nt luna fcā⁊ in īchoatōe
noctis ī exordio videt' cum

plena ē. alias vō et p̄ diē ma
pit videri an̄ pleītudinē. et
in pgressu noctis tāto aplior
ē qnto minuit'. Sz q̄ p̄ ichō
atione noctis nō intelligit n̄
pncipatū. nā et greci vbū ls'
magis indicat. cū dcm̄ est ar
chim. et in psalmis apcius
scptū est. solē in ptatem diei.
lunā et stellas in ptatē noctis
nō cogit' a xiiij. lunate et cet
de luna fiāz p̄mo eē nō pnia.
Queri eciā solet. vtrū celi lu
minaria ista gspicua. idē sol
et luna et stelle equalit' fulgeat
s̄ p diusis ītervallis distent
a terra. ppterea diusa claritate
magis min' qz nris oculis
appareat. Et de luna quidē
qui hec dicūt nō dubitant
min' eā lucē qz solem. a quo
eā phibet illustrari. mltas
at stellas vl' equales soli vl'
eciā maiōes audet dicē. sz
longi' posiras puas videri.
Et nobis quidē pt fortasse
sufficē quoquō mō se ista res
hēat artifice deo gdita sy
dera qp̄ teneā' aplica auc
te dcm̄. alia glā solis. alia
glā lune. alia glā stellar̄.
stella eni a stella differt ī
glā. Sed qa pnt adhuc dicē
eciā si nō resistāt aplō. dif
ferūt quidē in glā sz ado
culos trenoz. q̄ qa hoc pp̄ resur
gētiū silitudiēz dicebat aplš.
qa nō vtiqz ad ocl'os alit' erūt
et alr̄ in se. Differūt quidē
et in seipis sydera in gloria
sz tn̄ nonulla sūt eciā sole
maiora. Ipi videāt qmodmo
dū soli tribuāt tm̄ magnum
pncipatū ut eū radijs suis ī
da stellas et eas quidē pnci
pales qbus aplius istē qi ce
teris suppleat et tenē dicāt.
et retro agē a cursu ppio.
nō eni fit vesile maiores
aut eciā equales. violencia
radioz ei' posse supari. Aut
si supius signoz stellas vl'
septentrionū maiōes eē as
serūt. q̄ nichil tale a sole pa
tiūt'. cur istas p signa cur
cūeūtes ampli' venerātur.
Cur eas signoz dnās phi
bent. Et si eni regradatio
nes illas syderū vl' fortasse
tarditates nō a sole fieri
qsqz gtendat. sz alijs occulta
oribz causis. soli tn̄ istos in
suis deliramētis quibz vi
sitoz a veritate deuij sus
picātur pcipuā tribuē ptā
tē ex libris eoz certe mani
festū ē. Sz dicāt qd volunt
de celo alieni a prē qui in
celis ē. nobis at de itērval
lis et magtudīe syderum

subtilius aliquid querere. tali quippe in
quisitione rebus grauioribus et me
lioribus necessarium tempus impendere
nec expedit nec congruit. Et melius
credimus ea esse ceteris maiora luminaria que
scriptura scripta ita commendat. et fecit deus duo
luminaria magna que tamen non sunt equalia. nam
conscriptor deus cum ea ceteris preposuerit in ipsa
differre. ait enim. luminare maius
in inchoatione diei. et luminare
minus in inchoatione noctis. Cer
te enim uel hoc concedant oculis nostris.
ut ea manifestum sit amplius ceteris
lucere super terram nec diem clarere nisi
luce solis. nec nocte tot stellis
apparentibus ita lucere si luna de
sit quemadmodum presentia illius il
lustratur. De fatis autem quelibet
eorum argutias et qui documen
torum experimenta que illi apotelis
mata vocant omnino nostre fidei
sanitate respuamus. Talibus
enim disputationibus etiam orandi
causas nobis auferre conantur et in
pia peruersitate sua in malis factis
que rectissime reprehenduntur in
gerunt accusandum potius deum
auctorem siderum quam hominem sce
lerum. Sed quod anime nostre non sint
natura corporibus ne quidem celesti
bus subdite audiant et philosophos
suos. Ea vero terrenis corporibus
illa corpora superiora non tam ea
que ipsi tractant potentiora sunt.
uel hic aliquam cognoscat. quia

cum multa corpora diuersorum gene
uel animantium uel herbarum et ar
bustorum. uno simul puncto tem
seminentur. uno quoque puncto tem
poris innumerabilia multa nascan
non tantum diuersis sed etiam hys
terrarum locis tante sunt uarieta
tes in progressibus et actibus et
passionibus eorum ut vere isti si
tut dicitur perdant sydera si ista
considerauerint. Quid autem insul
est et hebetius quam cum istis eli
conuincantur dicere ad solos ho
nes sibi subiciendos fatale
stellationum pertinere decretum. In qui
tamen eaque ipsis de geminis co
uincuntur quorum diuerse uiue
tamen diuerse felicium uel infelici
diuerse quippe morientium. cum easdem
plerumque constellationes accip
iunt. Et quia et si interfuit ali
quid cum de utero funderentur in
nonnullis tamen tam interest quan
ab istis comprehendi computatione
non possit. Manus sequentis Ia
cob dum nasceretur inuenta est p
dem fratris precedentis tenens. Ita
adeo sic nati sunt ut qui uni
infans in duplum prolixior ui
deretur. horum certe constellati
ones quas inspectant nullo modo di
pares esse potuerunt. Quid quod ua
nius quam ut istas constellationes
inuenies mathematicos ad eundem
horoscopum ad eandem lunam di

cet unum eorum a matre dilectum, alterum non dilectum. Si ei aliud dicet filium perfecto dicet. Et at hoc dicet verum quidem sed non secundum librorum suorum inceptas caucunculas dicet. Qui si huic historie que de nostris profertur noluit credere, numquam et natiuitatem verum dicere potuit. Cum ei seminime falli dicat si horum conceptiones inuenerit saltem sicut homines non dedignentur conceptum considerare geminorum. Ideoque fatendum est quando ab istis vera dicuntur instinctu quodam occultissimo dici que nescientes humane mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit. spirituum seductorum operatio est. Quibus quedam vera de temporalibus rebus nosse permittitur. partim subtilioris sensus acumine quia corporibus subtilibus viget. partim experientia callidiore propter tam longam longitudinem vite. partim sanctis angelis quod ipsi ab omnipotenti deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus. qui merita humana occultissime iusticie sinceritate distribuit. Aliquando autem ydem spiritus nefandi etiam que ipsi facturi sunt velut diuinando predicunt. Qua propter bono christiano siue mathematici siue quilibet impie diuinantium maxime vera dicentes cauendi sunt ne consortio demoniorum animam deceptam quodam pacto societatis irretiant. Solet autem queri utrum celi luminaria ista conspicua corpora sola sint. an habeant quosdam rectores spiritus suos. et si habent utrum ab eis etiam vitaliter inspirentur sicut animantur carnes per animas animalium. an sola sine ulla permixtione presentia. Quod licet non facile comprehendi possit. arbitror tamen in processu tractandarum scripturarum oportuniora loco posse occurrere ubi nobis de hac re secundum sanctas auctoritatis regulas. et si non ostendere certum aliquid tamen credere licebit. Nunc autem seruata semper moderatione pie grauitatis nihil credere de re obscura temere debemus ne forte quod postea veritas patefecerit quamuis libris sanctis siue testamenti veteris siue noui nullo modo possit esse aduersum. tamen propter amorem erroris nostri oderimus. Nunc ad librum operis nostri iam tercium transeamus.

Explicit liber secundus.

Incipit liber tertius.

Et dixit deus educant aque reptilia animarum viuarum et volatilia super terram secundum firmamen

tū celi. Et fcm̄ ē sic. Et fecit ds
cete grandia. et oē aial repti
liū q̄ pduxerūt aque scd̄m gen9
eorū et omē volatile pēnatū
scd̄m genus. Et vidit de9 q̄a bō
sūt. et bndixit ea deus dicēs.
Crescite et mltiplicami et re
plete aq̄s in mari. et volati
lia mltiplicēt sup trā. Et fcm
ē vespa. et fcm est mane di
es quīt9. Huc in iferiore p
te mūdi ea q̄ spū vite mo
uētur fuīt et pmū aq̄r qd
aeris pximū qualitati ele
metū ē. q̄a huic celo ī quo
sūt luīnaria ita vicin9 est
aer ut et ipi9 celi nomen
accepit. Qz nescio etiā utr
firmamētū possit vocari.
Dicit at celi plurale in
una eadē qz re q̄ dicit uniū
celū. Era cū in hoc libro sin
gulari nūo dicat unū celum
qd diuidit int aquas q̄ supra
et eas q̄ infra sūt. ī illo tn̄
psalmo et aq̄ inqt que sup
celos sūt laudēt nomē dni.
Et celos celor si bn̄ ītelligi
mus sydereos aerior tāq̄ su
perior inferior. et eas ī psal
mo accipim9 ubi dcm̄ est
laudate eū celi celor. satis
apparet huc aerē nō solū
etiā celū. sz etiā celos dici.
sicut dicit et tre. nc aliud

signficat qd illa q̄ singlaritr
tra dicit. qn dicim9 orbē t
rarū et orbē terre. Hos etiā
aereos celos quodā perisse di
luuio in quadā eorū q̄ canoī
ce appellat epl'e legim9. Cō
eni humida illa nā q̄ ita con
creuerat ut cubitis xv. altis
simor motiū trāscenderet uer
tices. potuit ad sydera puē
re. sz q̄a huius aeris humidior
in quo aues volitāt ~~ul' tota~~
ul' tota ul' pte ea spacia ōplē
rat. perisse qui fuerāt celos ī
illa epla scribit. qd nescio q̄
admodū possit ītelligi nisi
ī aq̄r nām pīguioris hu
aeris qualitate cōuersa. a
lioqn nō perierūt tūc isti celi
sz sublimi9 sūt erecti. cū loc
eor aqua occupauerat. Fa
cili9 eos scd̄m eplē illius
auctē perisse credim9. et alios
sicut ibi scribit repositos. cre
sis videlz exalatiōibz qd s
erectos ut eis superior cele
natā. loco suo cederet. Opi
tebat itaqz ut ī creādis
habitatoribz iferioris h9 mū
di ptis q̄ sepe tre nomie
tota cōmemorat pus pduce
ret ex aq̄s aialia postea u
de tra. qd ita sit aeri aq
silis et ei9 exalacoibz pī
guescē phetur ut et spim

procelle faciat id est ventu. et nu
bila contrahat ut possit vo
latus auiu sustine. Quamq
etia si vm dixit qda sclari
u poetaru nubes excedit o
limpus et pace magna co
tinet. qa phibet in olimpi
vertice aer ee ta tenuis ut nec
nebulis obubret. neqz tur
bet vento. neqz sustentare
alites possit nec istos qui
forte ascenderit hoies cras
sioris autem spu alere sic
i isto aere gsueuerut. tn
et ipe aer e. vn aquis vici
na qlitate diffudit. et p
terea ipe quoqz in humida
natura quersus diluuij tpe
credit. Neqz eni arbitran
du e aliqd de spacijs celi sy
derei vsurpasse. cu oes etia
altissios motes aq tnscen
deret. De gusioe elem
tor etia int ipos q hec ori
osa cura subtilissie pscru
tati sut no pua questio e.
Alij eni dicunt oia in oia
posse mutari atqz querti.
alij vo ee aqd oino ppriu
singul phibet elemetis qd
in alteri elemeti qualita
te nullo mo vertat. vn suo
loco fortasse si dns voluit
diligeti disputabim. Nuc
qd ad pnte smone attinz
hec gmeoranda estimaui. ut
itelligat seruatu ee ordiez re
ru quo pus oportuit aquaz
aialia q traz creata narrari.
Nec vllo mo arbitrandu est
ptmissu ee in hac sciptura
vllu hui mudi elementu.
cu q tuor notissis eu constare
psuasu sit. qa videt hic celu
aqua et tra gmeorare. de
aere at tace. Consuetudo
quippe nraz sciptaz e. a celi
et tre noie mudu appellare.
a interdu adde et mare. Aer
itaqz ul ad celu ptine itelli
git si qua st in ei supiorib
ptib tranquillissia et paca
tissia spacia. ul ad tra p hunc
turbulentu et caligiosu locu
qui humida exalatioe pingues
cit. qmuis et ipe sepi celi no
mie nucupetur. Ac p hoc no
sciptu e pducat aque reptili
a aiaz viuaz. et pducat
aer volatilia sup tra. sz vtr
iqz hoc aiantiu gen ex aqs
pductu ee narrat. Quicquid
g aquaz siue labiliter un
dosu et fluidu e. siue vapo
raliter tenuatu atqz suspe
su. ut illud reptilib aiaru
viuaz. hoc volatilib appa
reat distributu. vtruqz tn
humide nate deputat. Ideoqz
sut etia qui subtilissia co

siderationē quoqꝫ istos manifes
tissimos corporis sensus secundum usi
tata quatuor elementa ita dis
tinguat ut oculos ad ignem.
aures ad aerē dicat ptinē.
olfaciendi autē gustandi qꝫ
sensum naturē humide attribuat.
et olfactum quidē istis exa
lationibꝫ humidis quibꝫ cras
sat hoc spaciū in quo aues
volitant. gustatum vero istis flu
xibilibꝫ et corpulentis humoribus.
Terra quoqꝫ in ore sapiunt ip
sius oris humori commisceri
ut sapiant. etiā si arida esse ac
aperetur fuisse videatur. ignis
tamen omnia penetrat ut motum in
eis faciat. Terra et humor priua
tione caloris congelascit quo
tum adest frigescere non potest.
Facilius quippe extinguitur ut ig
nis non sit quam frigidus ma
neat aut sit alicuius frigidi
contactu tepidior. Tactus autem
qui ē quintus in sensibus terreno
elemento magis congruit. Pro
inde per totum corpus animantis
quod maxime ex terra ē quoqꝫ tacta
sentiunt. Dicunt etiā nec vide
ri sine igne posse aliquod nec
tangi sine terra. ac per hoc ele
menta omnia omnibꝫ inesse. sed unum
quodqꝫ eorum ex eo quod amplius
habet accepisse vocabulum. Ideo
qꝫ amittit caloris priuatione
cum corpus nimium frigescit ob
tundi sensum. quia motus frigescit quo
calore inest corpori dum ignis ac
re. et aer humida. et humor terra
quasi afficit. subtilioribꝫ scilicet
crassiora penetrantibꝫ. Quanto
autem quodqꝫ subtilius ē in natura
corporali tanto vicinius ē naturē
spirituali. quamuis longe distante
genere. quandoquidē illud corpus est
illud non ē. Ac per hoc quoniam sen
tire non ē corporis sed anime per cor
pus. licet acute disseratur
secundum diuersitatē corporeorum ele
mentorum sensus esse corporis dis
tributos. anima tamen cui sentiendi
vis inest cum corporea non sit
per subtilius corpus agitat vi
gore sentiendi. Inchoat itaqꝫ
motum in omnibꝫ sensibꝫ a sub
tilitate ignis. sed non in omnibus
ad idē peruenit. In visu enim
peruenit repressio calore usqꝫ
ad eius lucē. in auditu usqꝫ
liquidiorē aerē calore ignis
penetrat. in olfactu autem tran
sit aerē purum et peruenit
ad humidā exalationē unde
crassior hec aura subsistit.
in gustu et hanc transit et per
uenit usqꝫ ad humorē corpule
tiorē. quo etiā penetrato atqꝫ
transiecto cum ad terrenā gra
uitatē peruenit. tangendi ul
timum sensum agit. Non igitur
ignorabat naturas elemē

torum eorum qz ordinem. qui cum vi
sibilium que intra mundum in e
lementis nata movetur condi
cione introducet. prius celestium
a luminaria. dein aquarum anima
lia. terrarum at postrema nar
rauit non q aerem pretermise
rit. sz q purissimi et quietis
simi aeris ubi volare aues
non posse dicuntur. et si qua sunt
spacia celo superiori coniungitur
et celi nuncupatione in scriptu
ris ad superiorem mundi partem
pertinere intelliguntur. Ut terre
nomine universaliter hoc totum sig
nificetur ex quo incipit deorsum
versus ignis. grando nix gla
cies. spiritus tempestatis et omnes
abyssi. donec perueniat ad ari
dam que proprio nomine terra dicitur.
Aer itaqz ille superior sine
q ad celestem mundi partem pertinet.
sive q nullum hz visibilem ha
bitatorem de qualibus nunc ser
mo narrantis est. neqz pretermis
sus est celo nominato. neqz adnu
meratus in creandis animalibus.
Iste vero inferior qui excipit
exalationes humidas maris
ac terre et ad sustinendas aues
quodammodo crassatur non nisi ex
aquis accipit animalia. Nam
enim eius humidum est hoc portat
alitum corpora quia ita nituntur
pennis volantes quemadmodum

pisces quibusdam sunt alis nata
tes. Unde sicuter tamen spiritus dei
qui scribenti aderat ex aquis
dicit producta volatilia. quorum
nata bipartitum locum sortita est.
inferiorem scilicet in unda labili.
superiorem vero in aura flabili.
illum deputatum natantibus. istum
volantibus. sicut huic elemento
congruos duos etiam sensus animalibus
datos videmus olfactum explorandis vapo
ribus gustum explorandis liquoribus. Nam
et tactu aquas ventosqz
sentimus. hoc est quod terre solidum
omnibus admiscetur elementis. sz
in hiis crassioribus sentitur am
plius. ita ut etiam tangendo
contrectari valeat. Ideo qz et
ista in duabus mundi partibus
maximus generaliter terre nomine
complectuntur. Sicut ille psalmus
ostendit omnia superiora ab illo
principio enumerans. laudate
dominum de celis. omnia qz inferiora
ab illo principio laudate dominum
de terra. ubi et spiritus tempesta
tis et omnes abyssi nominantur et
ignis iste qui urit tangentem.
quia de terrenis et humidis mo
tibus ita existit ut subinde
vertatur in aliud elementum. et quam
uis nature sue sursum nitendo
indicet appetitum. in celestem
tamen et superiorem tranquillitatem
non potest euadere. quia multo aere

supatus et in eu conuersus exti
guit. ac p hoc in ista reru pte
corruptibiliore atqz pigriore
turbuletis motibz agitat ad
tepandu ei9 rigore et ad usus
terrores qz mortaliu. Terra q° et
tactu q ad tra pprie ptinet
sentiri pnt et fluctus vndaru
et flatus aurarz. ppterea ipa qz
aqtiliu aialiu corpa et ter
renis vescunt et maxie aues
in tra etia requiescut fetus qz
ppagant. Pars enim humoris
que vaporalit exalat etia
sup tras extendit. ido qz cum
dixisset sciptura educat aque
reptilia aialiu viuor et vo
latilia inqt sup tras. addidit
sane dicens scdz firmametu
celi. i quo pt aliqn manifes
tius apparere illud qd antea
videbat obscuru. Non enim ait
in firmeto celi sic de luiari
bus. sz volatilia inqt super
tras scdz firmentu celi. idest
iuxta firmetu celi. qa videlicz
hoc caliginosu et humidu spa
ciu in quo aues volat illi spa
cio contiguu e ubi volare no
pnt qd iam merito tranquil
litatis et quietis ptinz ad
firmametu celi. In celo at
volat aues sz isto qd ille
psalmus etia terre noie iclu
dit ppter qd celu vocat multis

locis volatilia celi non tn in
firmento sz scdz firmentum.
Nonnulli putat ppter sensus
tarditate no anima viua
sz reptilia aiarz viuarz ap
pellata. Nobz si ppterea sic ap
pellaret auibz daret nome
aie viue. Cu vo et ipa vo
latilia dca sint sic illa rep
tilia ut subaudiat aiar
viuarz. fatendu e ut arbi
tror ita dcm ac si diceret q
sunt in aiabz viuis repti
lia ul volatilia. sicut dici
posset ignobilia hoim ut i
telligeret quicqz sit i hoibz ignob
les. Quamq ei sit et aialia terrestria
q reptat sr tra. tn ex multo ma
iore nuo pedibz mouet. et fo
pauca fortasse i tris reptat q plura
i aqs gdiut. Nonnulli at puta
runt ppterea no aiaz viuarz sz repti
lia aiarz viuarum pisces
ee appellatos. qz eis memoria
nulla sit. nec aliq vita vel
roe vicinior. sz fallit eos ex
pientia minor. Nam quida sc
ferut q aiaduertere potueru
in viuariis piscium multa mi
randa. sed etia si forte falsa
scripserint. memoria tn pisces
habere certissimu e. qd ipe sum
expertus. et expiuntur q poss
sunt et volunt. Nam fons quida
magnus bullentium regionis
plenus e piscium. solet aute

homines intuentes desuper eis aliquid
iacere quod sibi vel praeripiant conflu
entes, vel inter se diripiant con
certantes. Quo pastu assue
factis, ambulantibus super oram
fontis hominibus ipsi quoque cum
eis gregatim natando eunt et
redeunt, expectantes ut aliquid
iactent quorum presentiam sentiunt.
Non itaque frustra videtur aquarum
animalia sunt appellata reptilia
quemadmodum aves volatilia. Ita
si vel nulla memoria vel sensus
tardior anime vive nomen rep
pulisse a piscibus. volatilibus
certe adhibetur quorum vita in
oculis nostris est et memoria et garru
la, et in nidis construendis e
ducendisque fetibus sollertis
sima. Nec ignoro ita quosdam
philosophos sua cuique elementi dis
tribuisse animalia ut terrena esse
dicerent non tantum que in terra repunt
atque gradiuntur, sed aves etiam quia
et ipse in terra requiescunt vola
do fatigate. aeria vero animalia
demones esse. celestia deos. Quorum
quidem nos partem luminaria partem
angelos dicimus. Idem tamen ali
quos pisces et sui generis be
luas attribuunt ut nullum e
lementum suis animalibus vacet.
Quasi vero sub aquis terra non
sit. aut probare pisces possint
non in ea requiescere ac reparare

natandi vires sicut volandi aves.
et si forte pisces id rarius fa
ciunt quia ad gestanda corpora sit
unda quam aura validior. ita
ut terrena quoque animalia nata
tia ferat sive usu docta ut ho
mines, sive nata ut quadrupe
dia vel serpens. Aut si propterea
non putant quia non insunt pedes
piscibus nec foce aquarum sunt nec
colubri cocleeque terrarum. Ita et
ille pedes habent et hec genera
sine ullis pedibus non dico re
quiescunt in terra sed ab ea vix re
cedunt aut numquam. Dracones
autem sine pedibus et in spelun
cis requiescere et in aere sustol
li perhibentur. Qui quamquam non fa
cile noti sint. litterae tamen non tantum
nostre sed etiam gentilium nequaquam
de istorum animantium genere tacue
runt. Quapropter et si demones sunt
aeria animalia quia corporum ae
riorum natura vigent et propterea
morte non dissolvuntur quia preva
let in eis elementum quod ad fa
ciendum est quam ad patiendum
aptius, duobus subterpositis
tis aqua scilicet et terra, uno autem
superposito idest igne sidereo.
Distribuuntur enim elementa ad
patiendum duo, humor et hu
mus, ad faciendum alia duo,
aer et ignis. Si hec genera ita
sunt non impedit ista distinc

tio nrāz scpturā que nō ex a
ere sꝫ ex aquis pducta idicat
volatilia. qa subtilioris qdē
et in auras exalat q distet
sꝫ tn̄ hūoris locus volatilibꝫ
datus ē. aer āt a cōfinio lu
miosi celi usqꝫ ad aquarū
fluida et nuda traz pueit.
Nonulla tn̄ totū spaciū ex
alatiōis ei9 hūide infus
tat. sꝫ usqꝫ ad eū finē vn̄
incipit iā terra nōiari s̄9
illū psalmū ubi dr̄. Lauda
te dnm̄ de tra. supior vō ps
aeris p̄ purā trāquillitatē
celo cui collimitat cōi pace
giūgit et ei9 vocabulo nūci
patur. In qua fortasse pte si
fuerit an̄ trāsgressionē suā
trāsgressores angeli sceles
tes cū pncipe suo nc̄ dyabo
lo tūc archangelo. Nā nōnul
li nr̄i nō eos putat celestes
vl' supcelestes anglos fuisse.
nō mirū si p9 pctm̄ in istā
sūt detrusi caliginē ubi tn̄
et aer sit et hūore tenui cō
texat. qui cōmotus ventos.
et vehemētius gitatus criā
ignes ac tonitrua. et cōtractꝫ
nubila. et gspissatꝫ pluuiā.
et cōgelantibꝫ nebulis niuē.
et turbulētius gelantibus
densioribꝫ nebulis grandinē.
et distētus serenū facit oād

tis iperys et ope dei a sūmis
ad ifima vniusa q creauit
admistrantis. Vn̄ in illo psal
mo cū cōmemorata eēnt ignis
grado nix glacies sps tem
pestatis et alia. ne sine diui
pruidēcia fieri moueiqꝫ pu
tarēt' ꝯtinuo subicat q fa
ciunt vbū eius. Si āt trāsgre
sores illi angli trāsgrederēt
celestia corpa gerebāt. neqꝫ
ex hoc mirū ē si gusa sunt
ex pena in aeriā qualitatē.
ut iā possint ab igne idē ab
elemēto natē supioris aliqd
pati. Nec aeris saltē spacia
supiora et puriora sꝫ ista ca
liginosa tenē pmissa sūt qu
eis pro suo gnē qi quidam
carcer ē usqꝫ ad tps iudicij.
Et si quid de hys trāsgresso
ribus angelis reqrendū est
diligēci9 ali9 erit accōmo
datior scpture locus. Pinde
nūc qd satis ē si hec spacia
turbida et pcellosa p̄ aeris
naturā usqꝫ ad vndas terras
qꝫ porrecta possūt aeria
corpa sustinē. pnt et aium
que pducta sūt ex aquis p̄
aquaz tenues alitus. qui
salꝫ eidē aeri iuxta vndas
et tras circūfuso atqꝫ ob h'
ifime ac trene pti deputa
to vaporaliter infertur

et auras itexsunt que noct
nis rigoribz aggrauate se
reno etiã rore distillat. Ubi
aũt vehementius frigus ẽ etiã
gelu candidius inalbescit.
Et dixit deus. Educat terra
aiaz viuã scdm genus. qua
drupedia et reptilia et bes
tias tre scdm gen9. et peco
ra scdz genus. et fcm ẽ sic.
Et fecit deus bestias tre scdz
genus. et pecora scdz gen9.
et oia reptilia tre scdz gen9.
Et vidit deus qa bona sũt.
Ia nũc ɔsequens erat ut de9
alterã pte que ꝓprie tra dr
ifimi hui9 loci que totũ cũ
oibus abyssis et nebuloso
aere vniu̾salit̾ vocabulo t̾
re alibi scriptura ɔplectitur
ornaret aialibz suis. Et ma
nifesta quidẽ sũt aialium
genera que i ũbo dei tra
ꝓduxit. sz qa sepe noĩe besti
arũ aialia oia rõis exptia
solet intelligi merito querit
quas nũc ꝓprie bestias. et
que pecora dicat. Et repen
tia quidẽ siue reptilia tre
na nõ ẽ dubitandũ ꝙ oẽs
serpentes itelligi voluit. qq̃
et bestie dici possint. pecorũ
aũt nomẽ nõ usitate ɔpen
tib9 ɔuenit. Rursũ leonũ
bus et pardis tigrib9 et lupis

et vulpibus canibz etiã et si
myis. atqz id genus ceteris v
sitate ɔuenit vocabulũ bes
tiarum. pecorũ aũt nomẽ hys ai
malib9 accõmodatius aptari
solet que sũt in usũ hoim. siũ
adiuuãdis laboribz ut boues
et equi et si qua talia. siue
ad lanitiũ siue ad vescendũ
ut oues et sues. Quid g° sũt
quadrupedia. Qq̃ enĩ hec
oia pter q̃da serpentia q̃tuor
pedibz gradiãt. n tñ hoc noĩe
ꝓpe queda vellet itelligi. nõ
utiqz hic etiã q̃drupedia nõi
naret. q̃uis de hys i repetiti
one tacuerit. An ceruũ et da
mule et onagri et apri qa
neqz illis bestys ubi leones st
ɔiugi pnt. siles enĩ st illis pe
corib9. neqz tñ sub cura hũana
sũt. ꝓprie quadrupedia nũcupata
sũt. qi reliq̃ hec essent aialia q̃bz
ista appellatio gñalis ẽ quidẽ
tũ m̃l̃tus ꝓp nũm pedũ. sz tñ spã
li sigficatioẽ tribuet̾. an quia
ter dixit scdm genus tria q̃da
genera nos iuitat attendẽ
pmo scdz genus quadrupedia
et reptilia. Ubi arbitror sig
ficatũ q̃ quadrupedia dixit.
salz que i genẽ sũt reptiliũ
sicut sũt lacerti. stelliones et
si q̃d ei9modi ẽ. Ideoqz i re
petitioẽ quadrupedũ nomẽ

no iteravit. quia reptilium voca
bulo fortasse completus est. Un
ibi non simpliciter ait reptilia.
sed addit omnia reptilia terre. Sed quod
terre quia sunt et aquarum. et ideo
omnia ut illic intelligatur quod quantum
ore etiam pedibus nituntur. que superi
us quadrupedum nomine proprie
significata sunt. Bestias autem
de quibus item ait secundum genus.
quodque ore que etiam unguibus
seuit exceptis serpentibus. pe
cora vero de quibus tertio ait
secundum genus que neutro lace
rat sed que cornibus que ne hoc
quidem. Predixi enim et quadru
pedum nomen quod late pateat
ipso pedum numero facile agnosci.
et nomine pecorum vel bestiarum de
irrationale animal aliquando comprehen
di. sed etiam ferarum vocabulum so
let in lingua latina tantundem
valere. Sed ideo tamen negligenda
fuit consideratio quo possint
hec nomina que non frustra in hoc
scripturarum loco posita sunt. etiam
speciali distinctione discerni.
quod in usu loquendi cotidiano fa
cile animadverti potest. Sed frustra
etiam lectorem movet utrum ne
passim et quasi fortuitu. an alia
ratione dicatur secundum genus tunc fuerit
et cetera tum primo creata ha
berent. an genus eorum in superiori
bus rationibus intelligendum est.

utique spiritualibus secundum quas crea
tur inferius. Sed si ita est hoc
de luce ac celo. hoc de aquis
et terris hoc de celi luminaribus
diceret. Sed enim eorum est cuius et
na et inmutabilis ratio non in
ipsa dei sapientia vigeat que at
tingit a fine usque ad finem
fortiter et disponit omnia suavi
ter. Incipit autem hoc dicere de
herbis et lignis usque ad f
terrena animantia. Sed et in eis
que ex aqua creata sunt. quamvis
prius commemoratione distinctum non
sit. in illa tamen iteratione dicitur. et
et fecit deus cetus magnos et
omnem animam animalium reptilium que
produxerunt aque secundum genus eorum
et omne volatile pennatum secundum ge
nus. An quia hec ita exorta sunt
ut ex eis alia nascerentur et
originis formam successione
formaret. ideo dicit secundum genus
pro propagatione prolis qua per
sura creabatur. Sed cur de
lignis et herbis non solum dicit
secundum genus. sed secundum similitudinem
tum et animalia sive aquarum sive ter
secundum similitudinem suam generentur.
An quia genus sequitur similitudo.
noluit eam ubique repetere. nam
et semen non ubique repetitum
cum tam herbis et lignis in
quam animalibus et si non omnibus
Observatum est enim quod ita

nasa et aq̃s ul' tra ut sexus e
is nullus sit. et io semen eorũ
nõ sit in eis s; ĩ elementis ex
quibz oriũt. Hoc ẽ q° scdz ge
nus ubi et seminũ vis et sili
tudo itelligit' succedentiũ de
cedentib9. q̃a nil eoz ita cre
atũ ẽ ut semel existet ul' p
mansurũ ul' nullo succeden
te decessurũ. Cur g° et de ho
mie nõ ita dcm ẽ. faciam9
hoiez ad ymaginez et silitu
dine nr̃az scdm gen9. cũ et
hoĩs ꝑpagacio maifesta sit.
An quia de9 nõ ita fecerat
hoiez ut moret' si pcepta
seruare voluiss;. et io nã
nõ erat decessori successor.
Sed p9 pctm ꝯpatus ẽ peco
ribus isensatis. et filiis scls
ẽ illis ut ia filij scli hui9
generet et generent' quo pos
sit mortaliũ genus ꝑuata suc
cessione subsistẽ. Qd sibi g°
vult p9 hoiez factum illa bndic
tio. Cresate et mltiplicamĩ
et replete trã. qd vtiqz gene
rando fieri posset. An nichil
hic tenẽ dicẽdũ donec ad eũ
scripture locũ ueniam9 ubi dili
gentius ista requirenda atqz
tractanda sũt. Potest eni
nũc fortasse sufficẽ. ꝑpterea
de hoie nõ dcm ee scdz ge
nus q̃a vn9 fiebat. de quo

etiã et femĩa fcã ẽ. Ideo enĩ mlta
gña hoim sic' herbaz. lignoꝝ.
pisciũ. volatiliũ. serpentiũ. pecoꝝ.
bestiaꝝ. ut sic dcm acciperem9
scdm gen9. ac si dicet' genera
ti. ut int' se silia atqz ad vnã
origine seminis ptinencia dis
tinguerent' a ceteris. Ite q̃rit' qd
tm aquaz aialia de creatore
meruerit ut sola bndicerentur
sic' hoies. Nã et ipa bndixit
deus dicens cresate et mltipli
camĩ et iplete aquas maris.
et volatilia mltiplicent' sup t'
rã. An ĩ vno genẽ creature
dicẽdũ fuit. ut ĩ ceteris ꝯsequet'
itelliget' q' gnatoibz cresaũt.
Prius g° dicet' in eo qd pmũ
tale creatũ ẽ. in herba scilz
atqz ligno. An forte q' nullũ
habet ꝑpagande plis affcm.
aut sine vllo sensu generãdo
rũ. idigna iudicauit ill' bndic
tiois verbis cresate et mltĩ
plicamĩ. ubi at tal' iess; af
fect9. ibi pmũ hoc dixit. ut
in terrenis aialibz etiã hoc
dcm nõ itelliget'. Necessariũ
at fuit hoc ĩ hoie repetere.
ne q̃sq̃ dicet' ĩ officio gignẽ
di filios vllũ ee pctm sicut
ẽ in libidie siue fornicandi
siue ipo ꝯiugio imoderacius
abutendi. Nõ nulla etiã de
q̃busdã minutissĩs aialibz

questio e. utru i pmis reru co
ditioibz creata sint. an ex co
sequetibz mozliu reru cor
ruptioibz. Na pleraqz eoru
aut de uiuoz corpm uicys
ul purgametis ul exalatioi
bus, a cadaueru tabe gig
nut. queda etia de corrupti
one lignoz et herbaz. qda
de corruptioibz fructu. quoz
oim no possu9 rte dice deu
rō. no ee creatore. Inest ei no
bis oibus qdda nate sui ge
neris decus. ita ut i hys ma
ior sit admiratio bn gside
ratis. et laus uberior oipo
tetis artificis q oia in sapia
fecit a fine usqz ad fine p
tendes. et suauiter cuncta dis
pones. nec eaipa reru nouis
sima q pro sui geneis or
dine dissoluut. et qz disso
lutioez ex pena nre mozli
tatis horrem9 relinqt iformi
a. sz creauit cuncta corpea mi
ma sensu aiantia. ut maio
ri attetione studea9 agili
tate musce uolitatis qz mg
nitudine iumeti gradietis.
apli9 qz mirem. opa formi
cularz qz onera camelorz.
Sz utru in pmis ut dixi
reru gditioibz q isto sex di
eru ordie creata narratur
hec quoqz minima istituta
credat9 an postea gseqtibz cor
ruptibiliu corpm solutioibus
hoc qrit. Et potest qdē dici
ea minutissima q ex aqs uel
tris oriut tunc creata. i quibz
etia illa no absurde itelligu
tur q nascut ex hys q terra
germinate orta sut. et quia
pcesserat gditioez no solu
aialiu sz etia luiariu. et quia
tre cotinuat p radicē gmie
tioez. In illo die quo appar
uit arida exorta sut ut pot
ad supplementu hitacois q
ad numeru hitatorz ptine
itelligat. Cetera uo q de aia
liu gignut corpibz et ma
xime mortuoz absurdissim
e dice creata cu aialia ipa
creata sut. ni qa ierat ia oi
bz corpibz aiantiu uis qda
naturalis et qi pseminata ma
teria. et quodamo liciata p
mordia futurz aialiu q de
corruptioibz taliu corpm p
suo qqz gene ac differecia
erat exortura p amistra
one ieffabile oia mouete
i comutabili creatore. De ge
neibz quoz aialiu uenenosis
ac pnitiosis. qri solz utru
post pcm hois ad uindicta
creata sit. an pocius cu iam
creata eent inoxia no nisi
postea peccatoribz noce reperint.

Neqz hoc mirū ē qīqdē etiā
tpibz hui9 vite laboriose at
qz erūiose sit nemo ita iust9
ut pfcm̄ se audeat dicē. fideli
ter attestāte paulo ac dicēte.
nō qa iā accepēri ā iā iustifi
catus sim. Cuiqz adhuc exer
cende atqz in ifirmitate p
ficiēde v̄tutis ncīie sit temp
tatiōes et molestie corpales
eqde rurs9 aplo maifestante
q aut ī magnitudīe reuela
tionū ne extollēt' datū sibi
eē stimulū carnis āgelū
sathane ut eū colaphizaret
rogatūqz dm̄ a se trio ut
discedēt ab eo respōdisse si
bi. sufficit tibi grā mea. nā
v̄tus in ifirmitate pficitur.
Ita sctus daniel int' leones sal
uus atqz itrepid9 vixit q
nō vtiqz deo metiens ī orō
ne. nō tm̄ pcc̄a ppli sui sed
etiā sua fatet'. et in ipius
manu apli mortifera vipe
ra inhesit nec lesit. Potiue
rit g° ista etiā creata nuqz
ī nocē. si ea nō extitissz ul'
terendor puniendor qz vicior
ul' pbāde pficiēde qz vir
tutis. qa exempla sūt demo
strāda pacie ad pfcm ceteo
rū. et ipē hō sibi ī teptatio
nibz certius īnotescat. et iust
te salus illa ppetua q turpi
ter amissa ē p volūtatē. forti
ter recipit' p dolorē. Dicat ali
qs. Cur g° bestie īuicē nocēt.
quibz nec pcc̄a ulla sūt ut
uindicā ista dicat' nc̄ ulla
recipiūt tali exercitatiōe v̄tu
te. Ideo nimirū qa sūlz alie
cibi sūt alie cib9 aliarz. nc̄ rēe
possu9 dicē nō eē alias qb9
alie vescerēt'. Hnt eni oīa q̄
dm sūt mēsuras nūos ordi
nes suos. q̄ cūcta mērito ꝯside
rata laudāt'. neqz sn̄ occulta p
suo gn̄e moderatiōe pulchritu
dinis tpalis etiā ex alio ī ali
ud trāseūdo mutāt'. qd si
stultos latet subluceat pficien
tibz clarū qz pfc̄us ē. Et certe
oībz tlibz iferioris creatē mo
tib9 pbent' hōi salubres āmo
nitiōes ut videat q̄tū sibi sa
tagēdū sit pro salute spūali
sempitna qua oībz irrōnabi
lib9 aīantibz āntecellit. cū illa
videat a maxīs elephantis
usqz ad mīmos v̄miculos p
salute tpali et corpali quā p sui ge
neris iferiori ordiatiōe sor
tita sūt siue resistendo siue
cauēdo agē q̄tū valet. Qd
nō appareret. n̄ cū quedā re
fectionē corpis sui ex alior
corpibz q̄rūt. et alia se uel
repugnādi viribz ul' fuge p
sidio ul' latebrar munire

tuetur. Sicut et ipse corporis dolor
in quolibet animante magna et
mirabilis vis est anime que illam
compagem ineffabili permixti
one et in quandam sui modu
li redigit unitatem. cum eam non
indifferenter sed ut ita dicam in
dignanter patitur dissolui at
que corrumpi. Illud etiam fortas
se aliquem moueat. si animalia
noxia viuos homines aut penali
ter ledunt. aut salubriter exer
cent aut utiliter probant. aut ignoran
ter docent. cur in escas suas
dilacerant etiam corpora hominum
mortuorum. quasi vero quicquam inter
sit ad nostram utilitatem ista ca
ro iam exanimis in nature profun
da secreta per quos transitura
erat. unde mirabili omnipotentia
creatoris reformanda rursus
seruatur. quamquam et hic fiat quedam
prudentibus ammonitio ut se i
ta committant fideli creatori omnia
maxima et minima occulto nu
tu administranti. cui nostri etiam
capilli numerati sunt ne propter inanes
curas exanimatorum corporum suo
rum ullum genus mortium perhor
rescant. sed pie fortitudinis ner
uos ad omnia preparare non dubi
tent. Talis etiam questio de spi
nis et tribulis solet aboriri.
et de quibusdam lignis infructu
osis. vel cur vel quando creata sint

cum deus dixerit. producat terra herbam
pabuli seminantem semen et lig
num fructiferum faciens fructum. Sed
qui ita mouetur non intelligit secundum
te de usitatis formulis humani ge
neris quemadmodum usus appellet
fructus. utilitas enim quedam fructuum
in fructus nomine consideratur. Iste autem
sit utilitates siue manifeste siue
occulte omnium quas terra gignens nu
triat alit. et ipsi quedam inueniuntur
et ab expertis certa inquirat. Et de
nis quidem ac tribulis absolutior
est responsio. quia post peccatum dictum est
homini de terra. spinas et tribulos ger
minabit tibi. Nec tamen facile dicen
dum est tunc cepisse ista oriri et ter
fortassis enim quoniam in ipsis quoque ge
neribus seminum multe reperiuntur
utilitates poterat hec locum suum
sine ulla pena hominis. sed ut in ma
operis in quibus iam penaliter labora
bat etiam ista nascerentur hoc ad
cumulum pene valet credi per
cum posset alibi nasci vel ad
rum pecorum sed pastus vel ad
rum hominum aliquos usus. Quam
et ille sensus non abhorreret ab
his verbis quo ita intelligatur
dicitur spinas et tribulos pariet
tibi. ut hec etiam antea terra
pariens non tamen homini pariet ad
laborem. sed huiuscemodi animali
bus conuenientem ad cibum. Sunt
enim qui his generibus et mollio

tibz et aridioribz gmode
suauitz vesceret. tuc aut ce
perit ista hoi pare ad erup
nosu negociu. cu post pctz
ho cepit in tra laborare.
no q alijs locis hec antea
nascerent et p9 in agris
quos ho ad capiedas fruges
cole solet. sz prius et postea
in eisde locis prius tn no hoi.
post aut hoi ut hoc sigficetur
qd additu tibi. qa no e dcm
spinas et tribulos pariet.
sz pariet tibi. id e ut tibi i
cipiat ia ista nasci ad la
bore q ad pastu tmmo a
lijs aialibz atea nascebatur.
Et dixit deus. Facia9 ho
mine ad ymagiez et silitu
dine nraz et dnetur pisci
b9 maris et volatilibu celi.
et oim pecoz et oi terre et
oim reptiliu repentiu sup
tra. Et fecit de9 hoiez ad
ymagine dei fecit eu mas
culu et femina fecit eos. Et
bndixit eis de9 dices. Cres
cite et mltiplicamini. et im
plete tra et dnamini ei9 et
dnapamu piscu maris
et volatiliu celi et oim pe
coru et ois tre et oim rep
tiliu repentiu sup tra. Et
dixit de9. Ecce dedi vobis
oe pabulu seiale seinas
semen qd e sup oem tra. et oe
lignu qd hz in se fruu seiale
semis. vobis erit ad esca et
oibus bestijs tre et oibz vo
latilibz celi. et oi reptili re
penti sup tra qd hz in se spz
vite et oe pabulu viride i
esca. Et fcm e sic. Et vidit
de9 oia q fecit et erat bona
valde. Et fca e vespa et fcm
e mane dies sextus. Cra atqz
etia de natura hois p9 erit ube
rius gsideradi et diligeti9
disserendi locus. nuc tn ut
opa sex dieru nra iquisitio
ptractatio qz gcludat. hoc
primu breuit dicam9 non
indrnter accipiendu qd in
alijs opibz dr. dixit ds fiat.
hic aut dixit ds facia9 hoiez
ad ymagine et silitudiez
nraz ad isinuada salz ut
ita dica plualitate psoz p
prez et filiu et spm scm qua
tn deitatis vnitate itelli
gendā stati amonet dices.
et fecit de9 hoiez ad ymagi
ne dei. sed no qi pr ad ymagi
ne filij a fili9 ad ymagiez
pris. alioqn no vere dcm
e ad ymagiez nraz si ad
pris soli9 aut ad filij soli9
ymagiez factus e ho. sz ita
dcm e. fecit de9 ad ymagi
ne dei tq dicet. fecit deus

ad ymagiēz suā. Cū aūt nūc
d' ad ymaginē dei cū sup'
dcm̄ sit ad ymagiēz nostrā.
signt' q' nō adigat illa plu
ralitas psonaꝝ ut plures
deos ul' dicam' ul' credam'
ul' itelliga' s; prēz & filiū &
spm̄ scm̄. ꝑꝑ quā tinitatē dcz
ē ad ymagiēz nrāz. unū de
ū accipia' ꝑꝑ qd dcm̄ ē. ad
ymagiēz dei. Hic eciā illud
nō ē ptereūdū. qa cū dixis
set ad ymagiēz nrāz stati
subiūxit. et hēat ptātem
pisciū maris ac volatilium
celi et cetoꝝ aīaliū rōis exp
tiū. ut videlic; itelligam'
in eo fcm̄ hoiez ad ymagiez
dei. i quo irronabilibz aī
matibz antecellit. Id aūt est
ipā rō ul' mēs ul' itellige
cia ul' si quo alio vocabulo co
modi' appellat'. Vn aplus d'
Renouamī aūt spū mētis vre.
et induite nouū hoiez q̄ reno
uat' in agnitiōez dei scdz y
magiēz ei' q̄ creauit eū. sa
tis ondens ubi sit hō creatus
ad ymagiēz dei. qa nō corpis
liniamētis s; forma quadā
itelligibili mētis illūīate.
ac ꝑ hoc sicut i illa pma
luce si in eo nōie recte itelligi
tur. fcā lux itellectualis pticeps
etne atqz imutabil' sapie

dei nō dcm̄ ē et sic fcm̄ est.
ut in repeteret' et fecit deus.
qa sic' iā qtū potuim' dis
serui' nō fiebat cognitio a
liq̄ verbi dei i pma creatu
rā ut p' eā cognitioez crea
ret' iferi' qd in eo vbo crea
bat'. s; ipā pma creabat' lux
i qua fieret cognitio vbi dei p
qd creabat'. atqz ipā cognitio
o illi eēt ab iformitate sua
cōuerti ad formantē dm̄ et
creari atqz formari. postea
vō i ceteris creaturis d' et sic
ē fcm̄. ubi signt' in illa luce
hoc ē in itellectuali creatura
pus fcā vbi cognitio. ac de
inde cū d' et fecit de' ipi'
creature gen' fieri demonstrat
qd i vbo dei dcm̄ erat ut fi
eret. Hoc et i hois cōditiōe
seruat. Dixit ei de' faciam'
hoiez ad ymagiēz et simi
litudiēz nrāz & cetā. ac deīn
nō d'. et sic ē fcm̄. s; iā sub
ifertur et fecit de' hoiem
ad ymagiēz dei. qa & ipsa
nā scilz itellectualis ē sicut
illa lux. et ꝑpterea hoc ē ei fi
eri qd ē agnoscē vbū dei p
qd fit. Nā si diceret et sic ē
fcm̄ et postea subiferret
et fecit de'. qi pmū fcm̄
itelligeret in cognitiōe cre
ature rōnal'. deīn in aliq̄

creatā que rōnal' nō esset.
Qa vo et ista rōnal' creata
ē, et ipa eadē agnitiōe pfā
ē sicut p9 lapsū pctī homo
ī agnitiōe dei renouat' sc̄dm
ymaginē ei9 qui creauit
eū, ita ī ipa agnitiōe creat9
ē anq̄ʒ delicto veterascēt.
vn̄ rursus in eadē agnitiōe
renocaret. Que at nō in ea
agnitiōe creata sūt. q̄a siue
corpa siu irrōnales aīe crea
bātur. pmo fcā ē in creatura
itellc̄uali ꝯgnitio eorʒ a vbo
quo dcm̄ ē ut fierent. pp quā
agnitiōeʒ pmo dicebat' et
sic ē fcm̄. ut ondet' fca ipa
ꝯgnitio ī ea natā q̄ hoc in
vbo dei an̄ ꝯgnoscē poteāt.
ac dein fiebāt ipe corpales
et irrōnales creatē. pp qd
deinceps addebat' et fecit
deus. Quō at hō imōrl'
fcūs sit et accepit ad escā
tn̄ cū alys aīalibʒ herba
pabuli ferentē semē et lig
nū fructiferū et herbam
viride difficile ē dicē. Di
cm̄ pctō mōrlis effcūs est.
vtiqʒ an̄ pctm̄ nō indigebt
talibʒ cibis. neqʒ ei possʒ
corp9 illud fame corrupi.
Nā illud qd dcm̄ ē cresite
et mltiplicamini et iplete
trā q̄ʒq̄ʒ nisi p ꝯcubitū ma

ris et fēie fieri nō posse videat'.
vn̄ hic quoqʒ mōrliū corpm ex
istit indiciū. pt tn̄ dici alio
mō eē potuisse ī corpibʒ im
mōrlibʒ. ut solo pie caritatis
affcū nlla corruptiōis ꝯcupia
fily nascerēt. nc mortuis pn
tibʒ successuri nc ipi mori
turi donec tra imōrlis hoi
bus iplet'. ac sic istituto iu
sto et scō pplo quale p9 resur
rectiōeʒ credi9 futm̄. nascē
di etiā mod9 fiet'. Potest
quidē dici et quō dicat' a
lia ꝯsideratio ē. sʒ nō etiā
hoc dicē quisqʒ audebit cibo
rū indigeciā quibʒ reficiā
tur nī mōrlib9 corpibʒ esse
posse. Nōnulli etiā h' sus
picati st̄ nūc ī riorē hoiēʒ
fcm̄. corp9 at hois postea cū
ait scptā. et finxit hoiēm
de limo tre. ut qd dcm̄ est
fecit. ad spm̄ ptineat. qd at
finxit ad corp9. nc attede
rūt masculū et femīā nō nī
scdʒ corp9 fieri potuisse. Licʒ
enī subtilissiē disserat' ipaʒ
metē hois ī qua fcūs ē ad
ymaginē dei. quadā saliceʒ
rōnalē vitā distribui ī et
ne ꝯteplacōis veritatē et
ī rerū tpaliū admīstratio
nē. atqʒ ita fieri q̄i masculū
et feīaʒ. illa pte ꝯsulente.

hac obtemperante in hac tamen dis
tributione non recte dicitur ymago
dei. non illud quod inheret contem
plande incommutabili veritati.
In cuius rei figura paulus apostolus
dicit virum tantum ymaginem et
gloriam dei. mulier autem inquit
gloria est viri. Itaque quamvis hoc
in duobus hominibus diversi sexus
exterius secundum corpus figuratum
sit quod etiam in vna hominis men
te interius intelligatur. tamen et femina
quia corpore est femina renouatur
etiam ipsa in spiritu mentis sue in
agnitionem dei secundum ymaginem
eius qui creauit eam. ubi non
est masculus et femina. Sicut autem
ab hac gratia dei. sic et ipsa pri
ma conditione hominis secundum id quod
et femina homo erat. habebat uti
que mentem suam. eandemque rona
lem. secundum quam ipsa quoque facta est
ad ymaginem dei. sed propter vnita
tem coniunctionis. fecit inquit deus
hominem. Ac ne quisquam putaret
solum spiritum hominis factum. quamvis secundum
spiritum solum fieret ad ymaginem
dei. fecit inquit illum ad ymagi
nem dei masculum et feminam fe
cit eos ut iam etiam corpus factum
intelligatur. Rursus ne quisquam ar
bitraretur ita factum ut in homine
singulari vterque sexus expri
meretur. sicut interdum nascuntur
quos androgynos vocant

ondit se singularem numerum pro
coniunctionis vnitatem posuisse et
quod de viro mulier facta est sicut
postea manifestabit cum id quod
hic breuiter dictum est diligentius
cepit explicari. Et ideo plu
rale numerum continuo subie
cit dicens. fecit eos et benedix
it eis. Sed ut iam dixi diligen
tius in consequenti scriptura de homi
nis creatione requiremus. Nunc adver
tendum est quod postea quam dixit et
sic est factum statim subiecit. et vi
dit deus omnia que fecit. et ecce
bona valde. ubi intelligitur
potestas ipsa et facultas data
nature humane sumendi ad es
cam pabulum agri et fructus
lignorum. Ad hoc enim intulit et sic
est factum quod ab illo loco inchoa
uerat ubi ait et dixit deus
ecce dedi vobis pabulum se
minale et cetera. Nam si ad om
nia que supra dicta sunt retulerimus
quod ait et sic est factum consequens
erit ut fateamur. etiam creuis
se illos iam. et multiplicatos
implesse terram in eodem sexto
die. quod eadem scriptura testante
post multos annos inuenimus
factum. Quapropter cum dicta esset hoc dono
facultas edendi. et hoc deo
dicente homo cognouisset. dicitur
et sic est factum. in hoc utique quod
deo dicente cognouit homo.

Fcā si id eciā nūc egissz. id ē in
esca illa q̄ data sūt eciā vesce
do assūpsisset. seruarēt illa cō
suetudo scripte ut postea q̄ dcz
ē. et sic ē fcm̄. qd̄ ad exprime
dā precedentē cognitioēz ptinz.
deiñ īferret eciā ipa opatio.
ac si diceret et acceperūt et ede
rūt. Poterat eī dici eciā si nō
rursus noīaret de9. sic in
illo loco postea q̄ dcm̄ ē cō
gregent aque q̄ sub celo sūt
in cōgregatioēz unā et appa
reat arida. subinfert. et sic
ē fcm̄. ac deiñ nō dz et fecit
deus. sz tn̄ ita repetit. et con
gregata ē aqua ī cōgregatio
nē suā et cetera. Hoc at non
singillatī ut ī ceteris eciā de
humana creatā dixit. et vidit
deus qa bonū ē. sz post hoīez fac
tū data qz illi ptatem ul' dnan
di ul' edendi. subintulit de oībz.
et vidit de9 oīa que fecit et ec
ce valde bona. merito q̄rī pt.
Potuit eī pmo reddi hoī sin
gillatī qd̄ singillatī ceteris
q̄ an fcā sūt reddita sūt. tū de
mū de oībz dici q̄ fecit deus.
et ecce valde bona. An forte
qa sexto die pficiūt oīa. pte
rea de oībz dicēdū fuit. vidit
de9 oīa que fecit et ecce val
de bona. nō singillatī de hijs
q̄ ipo die fcā sūt: Cur g° de

pecoribz et bestijs et reptilibz
terre dcm̄ ē. q̄ ad eūdē diem
sextū ptinēt. n̄ forte illa et si
gillatim ī suo gn̄e et cū cete
ris uniūsaliter dici bona me
ruerūt. et hō fcūs ad ymagi
nē dei nō nisi cū ceteris hoc
dici meruit: An qa pfcūs nō
dū erat qa nōdū erat ī paradi
so cōstitutus: Qui vō postea
q̄ ibi cōstitut9 ē dcm̄ sit qd̄
hic ptermissū ē:. Quid g° di
cemus: An qa de9 pscieb̄t
hoīez peccaturū n̄. ī sue y
maginis pfcōne mansurū
nō singillatī sz ceteris cū dicē
voluit bonū. velut īnuēs
qd̄ eēt futurū:. Qa cūcta q̄ fcā
sūt ī ea q̄ fcā sūt q̄tū acce
perūt manēt. sic ul' illa que
nō pccauerūt ul' illa q̄ pecca
re nō pnt. et singula bona.
et ī uniūso bona sūt valde.
Nō enī frustra ē additū val
de. qa et corpis mēbra si eciā
singula pulchra sūt mlto st
tn̄ uniūsi corpis cōpage oīa
pulchriora. qa oclm verbi gr̄
cia placitū atqz laudatū si
sepatū a corpe videm9 nō di
cerem9 tā pulchr̄ q̄ in illa
cōnexione mēbror eciā cū lo
co suo posit9 in uniūso corpe
cernetur. Ea vō q̄ pccando a
mittūt decus. ppriū nullomō

tn̄ efficiūt ut nō etiā ipa rer
ordīata sit cū tota atq3 vni
uersa bō sut. Hō igit' an pecc
et in suo utiq3 gn̄e bon9 erat.
s3 scriptura ptermisit hoc dicē
ut illud poci9 dicet qd futu
rū aliqd denūciaret. Hoc eni
fīm de illo dcm ē. Qui eni
singillatī bon9 ē magis v
tiq3 cū oib3 bon9 ē. Non at
qui cū oibus bon9 ē sequit'
ut etiā singillatī bon9 sit.
Moderatū ē utiq3 ut id dicet
qd et in p̄nti verū eet. et p̄sa
enciā significaret futurū. Deus
eī nāe optim9 ɔditor. pec
catiū vō iustissim9 ordiator
ē. ut etiā si qua singillatim
delinqndo fiat deformia: sp
tn̄ cū eis vniūsitatis pulchra
sit. Uerū q sequit' sequēti
volūie ptractem9. Explic'
liber terci9 Incip' qrtus.

IGIT cōsumata st
celū et tra et
ois ornat9 eor.
et ɔsumauit
de9 die i sexto
opa sua q fec'.
Et reqeuit deus i die septio
ab oib3 opib3 suis q fecit.
et bndixit de9 diē septimū
et sanctificauit eū. qa i ipo re
quieuit de9 ab oib3 opib3
suis q inchoauit de9 facē.

Arduū quidē atq3 difficil
limū ē virib3 itentiois nr̄e
volūtatē scriptoris i istis sex
dieb3 metis viuacitate pe
netrare. utrū ptierit dies
illi et addito septio nūc per
volūa tp̄m nō re s3 noīe re
petat. In toto ei tpe mlti di
es veniūt pteitis silēs. nullꝰ
at idē redit. Utrū g' pteri
rit dies illi an istis q cotti
vocabul' et nūo censent' in
tp̄m ordīe cotidie tnsaunt
tib3. illi i ipis reru ɔditōib3
maneat ut nō solū in illis
trib3 anq fieret luaria. s3
etiā in reliqs itē trib3 dieb3
noīe itelligam9 in spē rā
q creata ē. nocte q3 ei9 i p̄ua
tioē ul' defcu. ul' si quo alio
noīe meli9 significat' cū aūt
tit' spēs aliq' mutacoē a
forma ad iformitatē ded
nate atq3 vergēte. q mu
tio i oi creatā sine possibi
litate iest etiā si desit ef
fectus sic' i celestib3 supioib3
bus. siue adiplenda in istis
mis reb3 pulchitudie3 tpa
lē p ordiatas vices q'3q3
mutabiliū decessioib3 suc
cessioib3 q3 pagit'. sic' mā
festū ē in reb9 trenis atq3
mortalib3. vespa vō in oib3
pfc̄e ɔditiōis qi tīminus

quidā sit mane aūt incipiēs
exordiū. oīs enī creatā certis
suis inijs et finibz ɔtinet':
indagare difficile ē. Sz siū
hoc siue illud. siue etiā aliqd
tertiū ꝓbabilius qđ dicatur
possit inueniri. qđ ī pgressu
disputationis forsitan appa
rebit. quēadmodū in ill' diebz
et nox et vespa et mane in
telligat'. Nō est tn̄ ab re ut
ɔsiderem⁹ senarij nūi pfcō
onē in ipā intiori rōa nūoꝝ.
quā mēte intuentes ea que
sensibz corporis etiā adiacēt
numeram⁹ nūose qz dispōī⁹.
Inueim⁹ g° senariū num
pmū ee pfcm. ea rōe q' suis
ptibz ɔpleat'. Sunt eī et alij
nūi alijs causis suis rōibz
q̄ pfcī. Sꝫ in istū senariū
ea rōe pfcm̄ dixim⁹ q' suis
ptibz ɔpleat'. talibz dūtax
at ptibz que mlt'iplicate
possit ɔsumāe num̄ cui⁹
ptes sūt. Talis eī pars nū
dici pt quota sit. Nā tria
cuius nūs dici pt pars no
tm̄ senarij cui⁹ dimidia ē.
Sz oīm aplioꝝ qꝫ ē ipe tna
rius. Nā et quaternarij
et qnarij ps maioꝝ tnari
us ē. Potest eī diuidi et
qnari⁹ ī tria et ī unū.
et qnarij ī tria et ī duo.

et septenarij et octonarij et no
uenarij et q'cqd ultra nūoꝝ ē
ps ē tnari⁹ nō maior ul' dimi
dia sꝫ minoꝝ. Nā septenai⁹ qꝫ
diuidi pt in tria et q̄tuoꝝ. et
octonari⁹ in tā et quīqꝫ. et no
uenai⁹ in tā et sex sꝫ nullius
hoꝝ pt dici tnari⁹ q̄ta sit ps. quota 3
nisi tm̄ nouenarij cui⁹ ps ter
tia ē sic' senarij dimidia.
Itaqꝫ hoꝝ oīm quos ɔmemora
ui. null⁹ ɔsumat' ex aliq̄t
tnarijs n̄ senari⁹ et nouena
rius. Nā ille ɔstat ex du
ob⁹ tnarijs. iste aūt ex tribus.
Senarius g° nūs ut dicē re
perā ptibz suis ɔnūatis ⁊
in sumā ductis ipē ɔplet'.
Alij naqꝫ sūt nūi quoꝝ ptes
simul ducte miorē sumā
faciūt. alij vō āpliorē. Cer
tis aūt īteruallorꝫ rōibz pauci
ores inueniūt' q̄ suis ptibz ɔple
ant qꝫ suma nc' citra ɔsistit
nec ultra excrescit: sꝫ ad tm̄ oc
currit q̄tus ē ipē nūs cui⁹ p
tes sūt. Hoꝝ pm⁹ senarius
ē. Nā vni⁹ in nūis nulle p
tes sūt. Dic eī dr vnū ī nūis
quibz nūam⁹ ut nō hēat di
midiū ul' aliq̄ ptē. sꝫ vē ac
pure ut simplr vnū sit. Du
oꝝ aūt ps vnū ē et ea dimi
dia nec ult' altera. Ternai⁹
vō duas hꝫ vnā q̄ dia poss'.

quota sit qd ē unū. nā tercia e9
ē. aliā qȝ maiorē q̄ nō possit
dici quota sit id ē duo. Sec
hui9 ergo ptes cōputari pos
sunt ille de quibȝ agim9. id
ē q̄ dici pnt quote sint. Por
ro q̄ternari9 duos hȝ tales.
nā unū q̄rta ei9 ē. duo dimi
dia. ſȝ ambe in sumā ducte
id ē unū et duo. simul t̄na
riū faciūt nō q̄ternariū. nō
g° eū cōplent ptes sue qȝ ī
suma miorē cōsistūt. Quī
nari9 nō hȝ talē n̄ unam
ptē id ē ipȝ unū q̄ quinta
ps ei9 est. nā et duo q̄uis
ps eius mior sit et tā ma
ior. neutra tn̄ eaȝ dici pt
quota ps ei9 sit. Senari9
vō tres ptes t̄les hȝ. sextam
t̄ciā. dimidiā. Sexta ei9 unū
ē. t̄cia duo. dimidia tā. Hee
āt ptes ī sumā ducte. id est
unus duo ⁊ tres. siml' eūdē
cōsumāt pficiūt qȝ senariū.
Nā septenari9 nō hȝ talē ptē
n̄ septiaȝ qd ē unū. Octona
ri9 tres. octauā q̄rta dimi
diā id ē unū et duo ⁊ q̄tuor.
Sȝ hee simul ducte septenari
ū faciūt īfra īsistens. non
g° cōplent eūdē octonariū.
Nouenari9 duas hȝ. nonā
id ē unū et t̄ciā qd ē tria.
hec āt siml' q̄ternariū faciūt

longe nouenario miorē. Dena
rius hȝ t̄les ptes. unū decimā.
duo quītā. quīqȝ dimidiā qui
nīū simul ducti ad octonā[riū]
pueniūt nō ad denariū. Un
denari9 nō hȝ n̄ solā undecima
sic septenari9 solā septimā
et q̄nari9 solā quītā. et ter
nari9 solā t̄ciā. et binari9 so
lā dimidiā qd in oībȝ unū.
Duodenari9 vō suis ptibȝ t̄les
siml' ductis. nō in se cōsumi[tur]
ſȝ excedit apliorē quippe nu
duodenario faciūt. nā usqȝ ad
sedecī pueniūt. hȝ enī eas q[uas]
duodecimā. sextā. q̄rtā. t̄cia
dimidiā. nā duodecia e9 unū
ē. sexta duo. q̄rta tria. t̄cia q[uatuor]
tuor. dimidia sex. Unū aut[em]
et duo et tā et q̄tuor et sex
ī suma ducta sedecī st. Et
ne m̄ltis morer in īfinita se
rie nūor plures nūi repiunt[ur]
qui tales ptes q̄ nō hn̄t nu[meri]
singulas sic t̄nari9 et qui
nari9 et ceteri ei9modi. q̄ ite
plures hn̄t t̄les ptes ut ī unū
ducte atqȝ ī sumā redacte
citra īsistat sic ē octonari9
et nouenari9 et aly plurimi.
ul' ultra excedāt sic duode
cim9 et vicesim9 q̄rt9 et plu
ri t̄les. Plures g° repiūt q[ui]
bet hoȝ q̄ illi pfc̄i vocantur
eo q̄ suis simul ductis talib[us]
ptibȝ cōpleāt. Nā p9 senariu[m]
sim9 octau9 ineit q̄ sile suis t̄lib[us]

ptibz constat. Habz eni eas
qnqz. vicesima octaua. qrtade
cima. septima. qrta. dimidi
a. id e .i. et ii. et iiii. et vii. et
xiiii. q simul ducte eude nu
meru oplent. fiut ei viginti
octo. Et qntomagis nuor or
do pcedet tato pauciorib9
vara portioe itervallis repi
unt nui. q suis talibz ptibz
in suma redactis ad seipos
occurrut dicut pfci. Quor ei
nuor tles ptes siml ducte
no implet eosde nuos quor
ptes sut ipsa noiant quor
at etia excedut plusq pfti
appellatur. Pfco at nuo dier
dier hoc e senario pfecit
opa sua q fecit. Ita ei scptu
est. Et osumauit ds opa sua
i die sexto que fecit. Magis
at in istu num itent9 fio.
cu cosidero etia ordine opm
istor. Sicut ei ide nus gra
datim ptib9 suis in trigonu
surgit. na ita sequitur unu.
duo tria ut null9 ali9 iterpo
ni possit q singule senarii
ptes sut quibz ostat unu sex
ta. duo tria. tria dimidia: ita
uno die fca e lux. duob9 aute
sequtibz fabrica mudi. Hui9
uno superior ps id e firmetu:
altero inferior id e mare et tra.
Sed pte superiore nullis alime
toru corpaliu qnibz ipleuit.
qa no ibi erat positur9 corpa
tali refectioe indigentia. ac ifre
rioze qua sibi ogruetibz aia
libz oznatur9 erat nutrimtis
eor indigetie cibis an dica
uit. Reliqs g° tribz diebz ea
creata sut que itra mudu
sut id e intra ista vniusita
te visibile ex elemetis oibz
fcaz. visibilia suis aptius
motibz ageret: pmo i firma
meto luiaria. qa pius erat
fcm firmetu. dein in ifero
re aiantia sic ordo iste po
poscebat vno die aquar a
lio trar. Nec qsq ita demes
e ut audeat dice no posse
deu face vno die si vellet cucta.
aut si vellet biduo. vno die cre
atura spualé. et alio corpale.
siue vno die celu cu oibus pti
netibz et alio tra cu oibus q
in ea sut et oino qn vellet et
qdiu vellet et quo vellz. Quis
e qui dicat volutati ei9 aqd
potuisse resistere. Quapp cu
eu legim9 sex diebz oia pfe
cisse et senariu num osiderā
tes iueim9 ee pfcm atqz ita
creataz ordie curre ut etia
istar ptiu quibz iste nus p
ficit appareat qi gradata i
distinctio. veniat etia illud i
mete qd alio loco sciptu ei

diat. Omnia i mesura et nuo et ponde ↄstituisti atqz ita cogitet oia que pt inocato i auxiliu deo et ipsiente at qz ispirate vires. vtru hr ta mesura nus pondꝰ in qbus deu disposuisse oia sc̄ptu e erat alicubi añqz creavetur vniusa creatura. an etia ipsa creata sit et si erat antea ubi erat. Neqz eni an creatu ra erat aliqd n creator. In ipo g° erat. Sz quomodo. Na et ista q creata st i ipo esse legimꝰ. An illa sicut ipe. ista vo sic in illo quo regit et gubernat. Et quo illa ipse. Neqz eni e deꝰ mesura aut nus. a pondꝰ ā in ipo oia. An scdz id qp noiumꝰ mesura in eis q metim. et numeru i eis q nuarnꝰ. et pondꝰ i eis que appendimꝰ. Non est deꝰ ita. Scdm id vo qp mesura oi rei modu pfigit. et nus oi rei spēz prebz. et pondꝰ oem re ad quiete ac stabilitatem trahit ille pmitꝰ et veraci ter et singulait. iste e qui tminat oia et ordiat oia et fort oia. nichil qz aliud dein itelligit quo p cor et lingua huana potuit. oia i mensura et nuo et pode disposuisti. n oia in te disposuisti.

mag. c paucis qz gressu excedi oia q metiri pnt ut videat quo sn mesura. excede oia q nuoan pnt ut videat nus sine nuo. pnt ut vi extede que pendi pnt ut vi deat pondꝰ sine ponde. Nec ei nus et mesura et pondꝰ in lapidibz tinno et lignis et huioi molibz et qntisa qz corpalibz ul trestribz ul celestibz aiaduti et cogitari pt. Est etia mesura aliqd gendi ne sit irrevocabilis et moderata pgressio. et e nus affionu ai et vtutu. qp ab stultitie deformitate ad sapie forma decusqz colli git. et e pondꝰ volutatis et a moris ubi appatet quati qdq in appetendo fugiedo. pponi do. postponedo qz pendatur. Sz hec aioz atqz metiu et mesura alia mesura cohibe tur. et nus alio nuo forma et pondꝰ alio ponde rapi Mensura at sine mesura e egat qd de illa e n aliude ipa Nus sn nuo e quo formant format ipe. Pondus sn pon dere e quo referut ut gesca quoz quies puru gaudiu e. Nec illud ia refert ad aliud Sz nome mesure et nus et ponderis qsquis no nisi iu liter novit. servulit novit.

Quart9.

Transcedat itaqꝫ oẽ qd ita nouit. At si nõdũ. nec ipis noibz hereat de quibz non n sordide cogitare pt. Tanto eni magis cuiqꝫ ista in supiorib3 cara st. qnto ipe min9 in iferiorib3 diuidi nõ pt. Nulla at corpa n in ptes cara. Q si nõ vult aliqs ea vocabula q̄ in reb9 ifimis et abiectissimis didicit trasferre ad illa sublimia quibz cernendis mentẽ serenare conat nõ ẽ vrgend9 ut faciat. Dũ ei hoc intelligit qd itelligendũ ẽ. nõ magnope curãdũ ẽ quid vocet. Scire opor3 tñ cui9 modi silitudo ẽ iferiorũ ad supiora. nõ eni alr recte illuc rõ tendit et trahi tur. Iam vo si qsqꝫ dicit re eẽ mensurã. et numerũ et pond9 in quibz deum oia disposuisse scptura tes tat. si in illis oia disposuit. ipa ubi disposuit. si in illis. quo ergo in ipis oia. si in alijs. qmõ utiqꝫ dubitandũ ẽ illa eẽ extra que disposita sũt ĩ qbz oia disposita st. An forte putabim9 ita dcm̃ eẽ oia in mesura et nũo et pondẽ disposuisti. ac si diceretur oia sic disposuisti ut haberet mesurã et numerũ et pond9. qa et si dicer oia corpa ĩ co lorib9 disposuisti. nõ hic eent ↄsequẽs ut ipa dei sapia per quã fca sũt oia colores in se pus habuisse itelliget in qbz faceret corpa. s3 ita acciperet oia corpa ĩ colorib3 disposuisti. ac si dicer oia corpa sic dis posuisti ut hrent colores. qi vero a creatore dõ disposita in colorib3 corpa. id ẽ ita dis posita ut colorata eent. Pot alr itelligi n aliq rõ colorũ singul corpm generib3 distri buendorũ in ipa dei dispone tis sapia nõ defuisse itelli gatur et si color ibi nõ appel lat. hoc ẽ eni qd dixi. dum res concedit nõ eẽ de voca bulis laborãdũ. Dicam9 g ita dcm̃ eẽ oia in mesura et nũo et pondẽ disposita tanqꝫ dcm̃ esset. ita disposita ut hrent ꝓprias mesuras suas et ꝓprios nũos et ꝓpriũ põ dus. q̄ in eis ꝓ sui cuiuſqꝫ ge neris mobilitate mutarent augmẽtis et diminucoibz. mul titudie et paucitate. leuita te et grauitate scdz dispoẽz dei. Nũqd sicut ista mutãtur ita ipm dei ↄsiliũ in quo ea disposuit mutabile dicim9.

4 ꝫ

Iuerterit ipe tantā demētiā.
Cū hec g° ita disponeret ut ha
beret mēsuras et nūos et po
dera sua. ubi ea cernebat ipe
disponēs. Neqȝ ei extra seipz
sicut cnimꝰ ocul' corpa q̄ uti
qȝ nodū erat cū disponerentur
ut fieret. nec itra seipm ista
cernebat sic͞t cernimꝰ aīo fa
tasias corpm q̄ nō presto st
ocul'. ſȝ ea que vidimꝰ ul' ex
eis que vidimꝰ ymaginan
do cogitamꝰ. Quo g° mō is
ta cernebat ut ita disponet.
quo n̄ eo quo solus pt. De
ruptū nos mōrles et pcōres
quor aīas aggrauāt corpa
corruptibilia. et quor sensu
mlta cogitantē trena hita
tio deprimit. qq̄ et si corda
mūdissīa et mētes simpli
cissīas gerēmꝰ. scīs qȝ ange
lis equales iā essemꝰ. non
ita nobis eēt nota dīna sub
stātia sic͞t ipa sibi. In istā
senarij nūi pfcōez nec ext
nos cernimꝰ sic͞t ocul' corpa.
nec int nosmetipōs qͣdmo
dū corpm fantasias et visi
biliū ymagīes rerū. ſȝ alio
quodā longe differēti modo.
Cuius eīn se obiectet mētis
aspcū qͥ corpusculor qͦdā
simulachra cū senarij nūi
cōpositio ul' ordo ul' ptitio
cogitatur. tn̄ validior et poten
tior desup rō nō eis ānuit.
iterius que vim nūi cōtuet
p quē cōtuitū fidelit dicit
id qd̄ dr̄ vnū in nūis i nullas
ptes diuidi posse. Nulla at
corpa nisi in ptes inūabiles
diuidit. et facilius ē celū et terā
trasire que scd̄z senariū nū
fabricata sūt. qͣ efficia possent
senarius nūs nō suis ptibus
cpleatur. Gras itaqȝ sp agā
creatori aīmꝰ huanus i quo
ita creatus ē ut hoc possit vi
dere. qd̄ auiu nlla. nulla be
tiar que tn̄ nobiscū vident
et celū et terā et lumaria et
mare et aridā et oīa q̄ in e
is sūt. qͣobrē nō possumus
dicē ptēa senariū nūm eē
pfcm. qͣ sex diebz pficat opa
sua. ſȝ ptēa dm̄ sex diebus
pfecisse opa sua. qͣ senari
pfcus ē. Itaqȝ etiā si ista nō
essēt: pfcus ille eēt. Nisi
ille pfectus eēt ista scd̄z eū
pfecta nō fieret. Iam vo q̄
scriptū ē reqeuisse dm̄ i die
septimo ab oībz opibz suis
que fecit. et idō eundē diē bn̄
dixisse et scificasse. qͣ in eo
reqeuit ab oībz opibz suis
ut quo possumus quatū adiuua
fuerimꝰ ab ipo intellcū conē
mur attigere. Prius de hoc

carnales hoīm suspicōes a
nrīs mētibz abigam⁹. Sicū
q enī dici ul' credi fas est
dm laborasse in opando. cū
ea que sup scpta sūt condid'.
qn dicebat et fiebat: Ita
quippe nec hō laborat si ali
quid faciendū mox ut dix
erit fiat. Quis enī huana
uba sonis amminiculata ita
pferat ut sermo diuturn⁹
fatiget. tn cū tā pauca sūt
q pauca legimus ī eo qd
scptū ē. cū deus dixit fiat lux.
fiat firmentū et cetera usqz
in finē opm q sexto die cō
sumauit. nimis absurdi de
licamentū ē istū ul' hoīs q
tomagis ne dū dei laborē
putare. An forte qs dixerit.
dicēdo quidē ut fieret que
cōtinuo fcā sūt dm non la
borasse. s forte cogitando
qd fieri debuisss. qua cura
uelut liberatus rerū pfcōe
requieuerit et cū merito diē
quo pmū factus ē ab hac cui
intentiōe secutus bndicere et
sanctificare uoluit. Qd si hec
supe desipe mltū ē uerū ei
comendatū tā facultas ipa fa
ciētis īcopabilis et īeffa
bilis ē apud dm. qd restat
ut ītelligam⁹ ñ forte crea
ture rōnabili ī qua et hoiez

creauit in seipo requiē dedis
se post ei⁹ pfcōez p donū
sps scī. p quē diffundit ca
ritas in cordibz nrīs. ut il
luc feramur appetitu deside
rij quo cū uenerim⁹ requi
escam⁹. id ē nichil aplius
requiram⁹. Dicit enī recte dr
deus facē qcqd ipo ī nobis
opante fecim⁹: ita dr recte
requiescē de⁹ cū ei⁹ munē
requiescam⁹. Hoc qdē recte ītel
ligim⁹ qa et uerū ē et non
magne ītentiōis indiget ut
uideam⁹. ita dici requiescere
dm cū requiescere nos facit. sicut
dr cognoscē cū efficit ut cog
noscam⁹. Neqz enī de⁹ tpa
liter cognoscit qd an nō no
uerat: et tn dicit abrahe. nūc
cognoui qm times dm. Ubi
qd aliud accipim⁹ nisi nūc
feci ut cognosceret. Hijs locu
tionū modis cū ea q nō ac
cidūt deo tamqam illi accideret
loqmur cū facē agnoscam⁹
ut nob accidat. ea qz dutax
at que laudabilia sūt: et
hec qntū scripturaz usus ad
mittit. Neqz enī temere nos
aliqd tale de deo dicē debe⁹.
qd in scptā ei⁹ nō legimus.
Ex hoc locutiōis mō arbi
tror illud dcm aplicū: noli
te cōtristare spm scm dei

in quo signati estis in diem redemptionis. Neque enim ipsa spiritus sancti que est quicquid ipse est substantia contristari potest cum habeat eternam atque incommutabilem beatitudinem: magis quia sit ipsa eterna et incommutabilis beatitudo. Sed quia ita in sanctis habitat ut eos impleat caritate qua necesse est ut homines et de gaudeant profectu fidelium et bonis operibus. et ideo necesse est etiam contristentur lapsu vel peccatis eorum de quorum fide et pietate gaudebant. que tristicia laudabilis est quia venit ex dilectione quam spiritus sanctus infundit, propterea ipse spiritus dicitur contristari ab eis qui sic agunt ut eorum factis contristentur sancti. non ob aliud nisi quia spiritum sanctum habent quo dono tam boni sunt ut eos mali mestificent hii maxime quos bonos fuisse sive noverant sive crediderant. Que profecto tristicia non solum non culpanda. verum etiam precipue laudanda ac predicanda est. Hoc genere locutionis rursus idem apostolus mirabiliter usus est ubi ait. Nunc autem cognoscentes deum immo cogniti a deo. Neque enim tunc cognoverat eos deus precognitos videlicet ante constitutionem mundi. Sed quia tunc ipsi eum illius munere non suo merito vel facultate cognoverunt maluit tropice loqui ut tunc ab illo cognitos diceret cum eis cognoscendum se prestitit. et illud corrigere quasi hoc minus recte dixerit quod proprie dixerat quasi sine ut hoc sibi arrogarent se potuisse quod eis posse ille donaverat. Hic ergo intellectus in eo quod positum est requievisse deum ab omnibus operibus suis que fecit bona valde. quia ipse nos faciat requiescere cum bona opera fecerimus. Quibusdam forte sententie sufficiet. Sed huius nos sententie consideratio suscepta urget ut queramus quomodo et ipse requiescere potuerit quies sua nobis insinuata in se requiem sperare admonuerit nostram futuram. Dicit enim ipse celum et terram fecit et ea que in eis sunt et omnia sexto die consummavit nec in eis aliquid consummavit nec dici potest nos creasse illo die et donante ut crearemus, et eodem die sexto consummavit deus in die sexto opera sua que fecit. quia ut a nobis consummaret ipse prestitit ita et quod deinde est requievit deus die septimo ab omnibus operibus suis que fecit. non utique nostram requiem quam credente ipso ad

cepturi sum⁹ s; ipi⁹ pmit⁹
itellige dem⁹ qua i seipso
die requieuit gsumatis
opibz ut prius oia que scp
ta sut fca mostrent et de
inde si opus e etia aliqd
sigficasse vocat. Recte qppe
de sic d⁹ post opa sua bo
requieuit. ita et nos p⁹ opa
nra bona requeturos. Sed
ob hoc etia rone flagitatur
ut qadmodu deputatu e
de opibz dei q ipius esse
satis apparet. ita de reque
dei satis disserat. q pprie
ipius demostretur. Quapp
iustissia voce gpellimur in
dagare si valeam⁹ atqz e
loqui quo vtruqz sit veru.
et qd hic scptu e. in die sep
timo requeuisse dm ab opi
bus suis q fecat. et qd in
euag. dicit ipe p que fca
sut oia. pr meus usqz nuc
opat et ego operor. Ceis
eni hoc rndit qui pr reqe
dei scpture h⁹ auncte antiq
gmendata. sabbatu ab
eo no obsuari gqrebantur.
Et diui quide pbabiliter
ptt. obsuadu sabbatu iude
is fuisse pceptu in umbra
futuri q spiuale reque si
gurauet qua ds exemplo
hui⁹ qetis sue fidelibz bo opa

sua facietibz archana sigfi
catioe pollicebat. Hui⁹ quie
tis et dns xps qui no nisi
qn voluit passus e. etia se
pultura sua misteriu gfir
mauit. Ipe qppe die sabbti
reqeuit i sepulchro. eu qz
totu die habuit sce tiu da
vacatiois p⁹tea q sexto die
id e pascheue qua dicut sex
ta sabbati gsumauit oia
opa sua. cu de illo q scpta
sunt in ipo crucis patibulo
gpleret. Rea et hoc vbo vs⁹
e qn ait gsumatu e et icli
nato capite tradidit spm. Sed
q⁹ miru si istu ds die quo
erat xps i sepultura qeturus
voles etia hoc mo pnuciae
ab opibz suis i septio die re
qeuit opatur⁹ ordiez scdoz
ut et illud vm dicet pr me⁹
usqz nuc opat. Pt etia i
telligi dm reqeuisse a code
dis gnibz create. qa vltra
ia no condidit aliq noua ge
nera. deinceps at usqz nuc
et ulr opari eorude generu
amistratioez q tuc istituta
st no ut ipo salte die septio
potecia ei⁹ a celi et tre motu
oim qz veru qs condideat gu
bernatioe cessaet. alioqn co
tinuo dilaberet. Creatoris
naqz potecia et oipotentis

Ro.

atq3 otinentis v̄tus. cū est
subsistendi oī creatē. Que
v̄tus ab eis q̄ creata st̄ rege
ris si aliqn̄ cessaret spēs.
oīs qz nā otidet. Neq3 ei sic̄
structor edifi cū fabricauerit
abscedit. atq3 illo cessante at
q3 abscedente stat op⁹ eius.
ita mūd⁹ nl' ictu oculi stare
poterit si ei dn̄s regimē sui
subtraxerit. Proin et q' dn̄s
ait pr̄ me⁹ usq3 mō opat'
ōtinuatioēz q̄ndā opis ei⁹
q̄ uniusā creaturā ōtinet
atq3 administrat ondit. Alit'
eni possit itelligi si diceret et
nūc opat' ubi nō eēt nēce
ut ōtinuatioēz opis accipe
mus. alr' at cogit itelligi
cū ait usq3 nūc. ex illo sal3
quo cūcta cū oderet opat⁹
ē. Et qd' sc̄ptū ē de sapiā e⁹
ptingit a fine usq3 ad fi
nē fortiter et dispoīt oīa
suauit'. de qua itē sc̄ptū ē
q' motus ei⁹ agilior celerior
q3 sit oīb3 motib3. satis ap
paret rēe ītuentib3 hūc ip3
īcōpabilē et ieffabilē et si poss' itel
ligi stabilē motū suū reb3
eū pb̄ere suauiter dispo
nendis quo utiq3 subtracto
si ab hac opatioē cessaue
rit eas cōtinuo pituras.
Et illud qd' ait apl's cum
deū atheniēsib3 p̄dicaret
i illo uiuim⁹ mouem̄ et su
mus liq̄de cogitatu q̄tum
huana mēs val3 adiuuat
hāc sn̄iaz qua credim⁹ et
dicim⁹ dm̄ in his q̄ creau
indesinēter opari. Neq3 enī
sic̄ sb̄a ei⁹ sic̄ i illo sumus
q̄admodū dcm̄ ē q' hēat i
semetipō uitā. s3 utiq3 cū a
sim⁹ q̄ ipe. nō ob aliud i
illo sum⁹ n̄ q'a id opatur
et hoc ē opus ei⁹ quo oīa
oīa et quo e⁹ sapia ptendit
a fine usq3 ad finē fortiter
et disponit oīa suauit' p
quā dispoēz i illo uiuim⁹
mouemur et sum⁹. Vn co
ligit' q' si hoc opus sui
rebus subtraxerit n' uiue
nec erim⁹ nec mouebimu
Claret igit' ne uno quide
die cessasse dm̄ ab ope re
gendi qd' creauit. ne mo
suos nāles quib3 aguntur
atq3 vegetāt' ut omo n
sint. et in eo qd' sūt p su
gnē qq3 maneat illico o
mitteret et eē aliqd' omno
desineret si eis subtraher
mot⁹ ille sapie dei q' dispo
nit oīa suauit'. Quapro
sic accipim⁹ dm̄ requieuis
se ab oīb3 opib3 suis que
fecit. ut iā nouā naturā

ulteri9 nullā condēt nō ut
ea q̄ condēt cōtinē et guber
nare cessaret. Vn̄ illud v̄r
ē q in sexto die reqeuit ds.
et illud q usqꝫ nūc opatur.
et opa quidē videm9 bona
quietē vō eius p9 opa nr̄a
bona videbim9. Ob quā sig
nificandā hebreis mādauit
ppl'o unū diē obsuadū. qd
tā carnaliter agebat. ut eo die
dūm salutē nr̄az videntes
opari crimiarentur. ac sic eis
de ope pris rassime rndēt
cū quo et ipe opabat equa
liter nō solū creatē uniūse
administratiōez s; etiā ipsā
nr̄az salutē. Jam vō tpe grē
reuelate obsuatio illa sab
bati que unu9 diei vacati
one figurabat' ablata est
ab obseruatiōe fideliū. In
ea quippe grā ppetuū iam sab
batū obsuat q spe futē qetis
opatur q̄cq̄ boni opatur. nec
in ipis bonis opibz suis qi
tenens bonū qd nō accepit
gloriatur. Jta enī tq̄ diem
sabbatū hoc ē dnice cessati
onis ī sepultura suscipiēs
atqꝫ itelligēs baptismi
sacrim. quiescat a pristinis
opibz suis ut iā in noui
tate vite ābulās dm in se
opari cognoscat q̄ simul

et opatur et quiescat et crea
ture pbens cgruā gubnati
onē. et apud se hns trāquil
lā etnitatē. Deniqꝫ ipe nec
cū creauit defess9 nec cū ces
sauit refectus ē: s; nos vo
luit p scpturā suā ad qui
etis exhortari desideriū. ī
timādo nob' eū diē se sāfi
casse in quo qeuit ab oībz
opibz suis. Jdā nusq̄ oīm
sex diez quibz creata sūt
oīa legit' aliqd sāficasse.
nec an ipos sex dies. ubi scp
tū ē. Jn pnci° fecit ds celū
et trā. additū est et sāfica
uit. s; diē istū in quo req
euit ab oībz opibz suis q̄
fecit voluit sāficare. tq̄ et
apud ipm q nichil ī ope
suo laborat plus quies q̄
opatio valeat. Hoc quidē
in hoībz euāgeliū nobis ī
timat ubi saluator nr̄ me
liorē ptē dic' marie. q se
dens ad pedes ei9 requies
cebat in verbo ei9 q̄ marthe
q̄uis pio obsequiū quo ei ī
mistrabat circa mlta oc
cupate et licz bonū op9 ope
rātis. Verū hoc in deo quo s'
ul' itelligat' difficile dictu
ē. etiā si cogitatu aliqtulū
attingi pt cur ds sāficauerit
opis sui ne ipm sextū quo ∓

hoiez fecit et cuncta pfecit. Ac
pmu~ ipm requiesce~ dei quale
sit. cui9 humane mentis acies
assequi pt. Quod tn~ nisi eet
hoc diuino ista scripta no~ poneret.
Dica~ sane qd sentio. H~ duo
indubitata ploques n~ deu~
velut p9 labore~ desideratu~
ul' negocij sui fine~ tpale~ quasi
requie~ delectatu~. nec has lras
aucte tanta merito pminentes
frustra falso q3 dixisse. q dei9
ab oibz opibz suis q fecit i
septio die requieuerit. ea q3 cau~
eude~ die~ sanctificauerit. Mimiru~
g° qa victu~ e~ et infirmitas a
nime ita suis delectari opibus
ut pocius in eis q in se requi
escat ab eis. cu~ procul dubio
melius aliqd i illa sit. quo ea fca~
sut q ipa q fca~ sut insinuat
nobis deus p hac scriptura~ qua
dr requieuisse ab oibz opibus
suis q fecit nullo ope suo sic
delectatus qi faciendi ei9 egu
erit ul' minor fuerit si no~ fecis
set. ul' beatior cu~ fecisset. Ita
eni~ ex illo ita e~ qcqd ex il
lo e~ ut ei debeat qd e~. ipe
at nulli qd ex ipo e~ deat
qd btus e~. se rebus qs fecit
diligendo pposuit. no~ sanctificans
die~ quo ea faciendo inchoauit.
nec illu~ quo ea pfecit. ne ill'
ul' faciendis ul' factis auctu~

eius gaudiu~ videret. s3 eu~ quo
ab ipis in seipo requieuit. Et
ipe quide~ nu~q ista requie
caruit. s3 nobis ea~ p die~ sep
timu~ ondit. Hic etia~ signi
ficans no~ pcipi requie~ suam
n' a pfectis. cu~ ad ea~ tam
da non deputauit die~ nisi
qui pfacies rerum oim sequebatur
tur. Ita qui sp e~ quietus tu
requieuit nobis cu~ se requieuit
se mostrauit. Illud quoq3
attendedu~ e~ q dei requie~
qua de seipo btus e~ nobis
insinuari oportebat ut ita
ligamus quo dicat' etia~ re
quiesce~ i nobis. qd no~ re
n' cu~ in se requie~ prestat et
nobis. Requies igit' dei nulli
intelligetibz ea e~ qua nullo
indiget bono. Et io certa
et nobis i illo e~. qa nos be
atificamur bono qd ipe
no~ ipe bono qd nos sumus.
Ita et nos aliquod bonum
illo sumus q fecit oia bona
valde. in quibz fecit et nos.
Porro alia res bona pter
ipm nulla e~ qua~ ipe non
fecit ac p hoc nullo pter se
bono alio eget q bono qd
fecit no~ eget. Hec e~ eius
requies ab oibz opibz suis
q fecit. Quibz at bonis
laudabilr no~ egeret si nulla

fecisset. Ita etiā sic ꝑt dīa nul
lis egens bonis nō a se fcīs
in seipo requiescendo. verū
oīno nulla faciēdo. Q̄z bona
facē si nō possz nulla eēt potē
tia. Si aūt posset nec facēt.
magna eēt inuidētia. Q̄a g°
ē ops et bon⁹ oīa bona val
de fecit. q̄a vō a seipo bono
ꝑfcē btūs ē. a bōis q̄ fecit
in seipo reqeuit ea salz re
quie a qua nūq̄ recessit.
Sz si dicēt̄ requieuisse a
fcīs nō eis egere q̄ fecit mi
nus ꝯmendaret̄. Quo itaqz
die hoc ꝯmendari oportu
isset n̄ septio. itellig̊t q̄sq̄s
senarij nūi ꝑfcīoēz de qua
sup̄ locuti sum⁹ ꝑfectiōi cre
ature ꝯgruēter adhibitam
recolit. Si enī senario ꝑfi
ciēda fuerat creatā sicuti ꝑ
fecta ē ea q̄z reqes dei nob̄
erat ꝯmēdanda qua demō
straret̄ nec ꝑfcīs btīficati
creatus ꝑculdubio dies erat
in hac ꝯmēdatiōe sāficād⁹
q̄ seqtur sextū quo erigēm̄.
ad hac requiē ꝯcupiscendā.
ut et nos ī illo q̄escamus.
Neqz ei silitudo pia ē si ve
lim⁹ ita siles eē deo. ut nos
ab opibz nr̄is reqescamus.
ī nobis sic̊ ipe reqeuit ī se
ab opibz suis. In quodā q̄p

pe īmutabili bono reqescē
dem⁹ q̄d ille nob̄ ē qui nos
fecit. Hec erit igit̊ sūma mi
me q̄z supba et vē pia reqes
nr̄a ut sicut ipe reqeuit ab oī
bus opibz suis q̄a nō ei opa
sua sz ipe sibi bonū ē quo be
at⁹ ē. ita et nos ab oībz opi
bus nō tm̄ nr̄is verū etiā ip
sius nō n̄ ī illo re q̄eturos nos
eē spem⁹. idz desidem⁹ post
bona opa nr̄a q̄ in nob̄ ag̊s
tim⁹ illi⁹ poci⁹ eē q̄̄ nr̄a. ut
etiā sic p⁹ bona opa nr̄a q̄
ab illo iustificati fecimus
in se nobis reqem prestet.
Magnū ei ē nobis ab illo ex
titisse sz mai⁹ erit ī illo reqe
uisse. sic̊ ipe nō iō btūs ē q̄a
hec fecit. sz q̄a etiā fcīs nō eges
in se poci⁹ q̄̄ in ipis reqeuit.
Vn̄ nō opis sz quietis diem
sāficauit. q̄a nō hec faciēdo
sz eis q̄ fecit nō egendo se be
atū itimauit. Q̄d g° tā hūi
le ac facile affatu. et q̄d tā
sublime atqz arduū cogitatu
q̄̄ d̄s reqescēs ab oībz opibz suis.
Et ubi reqescēs n̄ ī seipo. Q̄a btūs
nisi a seipo. Quādo n̄ semp̄.
In diebz aūt q̄bz rerū q̄s ꝯdid̊
ꝯsumatio nrat̄. et ab eis q̄e
tis dei ordo distīguit̄ q̄n n̄
ī septio die qui eaz seq̊t̄ ꝑ
fectiōez. A ꝑfcīs eī r̄qesāt

q̄ nec p̄fās eget quo beatior
ēē possit. Et apud illū quidē
quietio ei⁹ nec mane n̄ ves
pera ē. q̄a capitur īiciō nec
claudit fine. p̄fās at̄ opibꝫ
ei⁹ mane hꝫ et vesp̄aꝫ nō habꝫ.
Pfcā q̄ppe creatā habꝫ qđdā
iniciū sue q̄u̇siōis ad q̄ete
creatoris sui ſꝫ illa nō hꝫ finē
q̄i t̄minū p̄fcōis sue sic̄ ea q̄
fcā sūt. ac p̄ hoc requies dei
nō ipi deo ſꝫ rerū ab eo q̄dita
rū p̄fectiōi inchoat̄ ut ī illo
incipiat req̄escere qđ ab illo
p̄ficit̄ et in eo hꝫe mane.
In suo enī gn̄e q̄i vesp̄a ter
minatū ē ſꝫ in deo vesperā
hꝫe iā nō p̄t. q̄a nō ērit aliq̄d
illa p̄fectiōe p̄fcius. In ill̄ enī
diebꝫ quibꝫ oīa creabat̄ ves
perā t̄minū q̄dite creature.
mane at̄ alteri⁹ q̄dende in
iciū accipiebam⁹ ac p̄ hoc
quīti diei vesp̄a t̄min⁹ est
q̄ditē q̄nto die creature.
mane at̄ qđ p⁹ istā vespe
rā fcm̄ ē iniciū ē q̄dende
sexto die creatē qua q̄dita
tp̄e ei⁹ t̄min⁹ fcā ē vesp̄a.
Et q̄a nichil aliud q̄dendū
restiterat. ita post illā ves
perā mane fcm̄ ē. ut non
essꝫ īiciū q̄dēde altei⁹ cre
ature. ſꝫ īiciū quietis vni
ūſe creatē in requie creato

ris. Deq̄ꝫ ei celū et t̄ra ꝫ oīa
q̄ in eis sūt vniūſa sal̄ꝫ spi
ālis corp̄alis q̄ꝫ creatū ī se
ipa manet ſꝫ vtiq̄ꝫ ī illo
quo dc̄m ē. in illo ēī viui⁹
mouem̄. et sum⁹. q̄a et si
vnaq̄q̄ꝫ p̄s p̄t ēē in toto
p̄s ē. ipm̄ tn̄ totū nō est n
In illo a quo q̄ditū ē. Et i
nō absurde ītelligit̄ sexto
die q̄pleto p⁹ eius vesp̄a
fcm̄ esse mane. nō quo si
gnificaret̄ īiciū q̄dende
altei⁹ creatē sic̄ in ceteris
ſꝫ quo significaret̄ īiciū ma
nēdi et q̄escendi toci⁹ qđ q̄di
ditū ē in illi⁹ q̄ete q̄ q̄didit
Que q̄es dei nec īiciū hꝫ
n̄ t̄minū. creatē at̄ hꝫ īiciū
ſꝫ nō hꝫ t̄minū. et iō sep̄tim⁹
dies eidē creatē cepit a ma
ne ſꝫ nll'o vesp̄e t̄miat̄. f
si in ceteris diebꝫ vesp̄a et
mane cliū tp̄m vices sus
qualia nt̄ p̄ hec cotidi
spacia p̄agūt nō video
qđ p̄hibuerit et septimū
vesp̄a. noctē q̄ꝫ ei⁹ mane
cludere. ut sil̄r dicet̄ et fa
ē vesp̄a et fcm̄ ē mane di
es septim⁹. qn̄qđe et ipē
vnus dierū q̄ oēs septē
quoꝝ repetitiōe menses et
anī et scl̄a p̄agūt ut ma
ne qđ porrect̄ p⁹ vespera

septa. hoc ē initiu octaui diei.
de quo iā deinceps silendū fuit.
qa idē primus ē ad quē reditur.
a quo rursus ebdōdis series
ordiatur. Non incōprobabilis ē istos
qde septē illoꝝ noībz et nūo
alios sibimet succedētes cir
cōdo. tpalia pagē spacia. il
los at primos sex dies īexplicita
nobis atqꝫ insitata spē in
ipis reꝝ cōditoibz explica
tos. ī quibz et vespa ꝛ mane
sicut ipa lux et tenebre id est
dies et nox nō ea vicissitu
dinē pbuerūt quā pbet isti
p solis circuitus. qd certe de
illis tribz fatei cogim. qui
an cōdita luiaria cōmorati
atqꝫ nūati sut. Ac p hoc q
libet in eis vespa et ma
ne fuit. nullo mō tn opinā
dū ē eo mane qd p9 sexti di
ei vesperā fcm ē iciu ac
cepisse reqē dei. ne tpale aqd
bonū illi eternitati et īcōmuta
bilitati accidisse vanitate te
meraria suspicem. Sꝫ illa qde
reqem dei qua ī seipo reqes
cit eoqꝫ bono btus ē qd ipe
sibi ē. nec iciū eidē ipi hre
nec terminū. cōsūmate at cre
ature hre iciū eandē reqē
dei. qm rei cuiqꝫ pfctio nō ta
ī vniūso cui9 pars ē. qm ī eo
a quo ē ei esse. ī quo ꝛ ipa

vniūsū ē pro sui generis mō
stabilit ut qescat. id ē ut
sui momēti ordīez teneat
ac p hoc vniūsitas create
q sex diebz cōsūmata ē. aliud
hꝫ ī sua natā. aliud ī ordie
quo ī deo ē. nō sic deus sꝫ tn
ita ut ei qes pprie stabili
tatis nō sit n ī illius quiete
qui nichil pter se appetit quo
adepto requiescat. Et ideo
dū ipe manꝫ ī se. qcqd ex il
lo ē retorquet ad se ut oīs
creatura in se hēat nē sue ter
minū quo nō sit qd ipe est.
In illo at quietis locū quo
suet qd ipe ē. sic nō non
pprie dixeri locū. nā pprie
dr in spacijs q corpibz oc
cupatur. sꝫ qa et ipa corpa
nō manet in loco n quo sui
ponderis tp appetitu puenī
unt ut eo requiescat cpto.
iō nō īcōgrueter a corpali
bus ad spūalia vbū trās
fert ut dicat locus cū res
ipa plurimū distet. Initiu
g creature in qete creatoris
illo mane sigficatū arbi
tror qd fcm ē p9 vesperam
sexti diei. Nō eni posst in
eo n pfcta reqescere. Proinde
sexto die cōsūmatis oibz
fca cū vespa fcm ē mane
quo incipet cōsūmata creata

ĩ illo a quo fcã ẽ reqescẽ. Quo
ĩitio eũ et in seipo reqescentẽ
ubi et ipe possit reqescẽ in
uẽit tãto stabili⁹ atq3 firmi
us ipa illi⁹ nõ ille h⁹ eguit
ad quietẽ suã. Sz qm̃ qᵃcᵃdo
erit vniũsa creata qbuslibz
motatiõibz suis nõ vtiqz ni
chil erit. iõ creatã vniũsa ĩ cre
atore suo pmanebit sp̄ ac p
hoc p⁹ illud mane nulla de
inde vespa fuit h⁹. dixi⁹ cur
septi⁹ dies in quo reqeuit d̃s
ab oĩbz opibz suis. mãe hũc
rit p⁹ vespaz sexti. vesperã vo
nõ habuerit. Est aliud qd̃ de
hac re magis ppe meli⁹ pos
sit q̃ntũ existio intelligi. Sed
aliq̃nto difficili⁹ explicari ut
nõ creatẽ s3 etiã sibi reques
dei septio die mane habuerit
sn̄ vespa id ẽ ĩiciũ sine t̃mio.
Si eñ ita dicet reqeuit de⁹
in die septio n̄c adderet ab oĩbz
opibz suis q̃ fecit frustra h⁹
quietis ĩiciũ q̃reremꝰ. Non
eñ incipit de⁹ rquiescẽ cui⁹
requies sine ĩitio sn̄ t̃mino
sepitna ẽ. s3 qm̃ ab oĩbz opi
bus suis q̃ fecit eis nõ egen
do reqeuit. intelligit̃ reqes q̃de di
nec cepta n̄c t̃miata. Reqes
at ei⁹ ab oĩbz opibz suis
q̃ fecit ex eo cepta ẽ ex quo
illa pfecit. Reqz eñ opibz

suis nõ egendo reqeuisset p̄
us q̃ essent. qbz nec pfcã
eguisset. Et q̃a eis õino nũ
q̃ egebit nec ista btitudo
qua nõ eget eis. tãq̃ pficiendo
pficit. iõ septio die nulla ve
spa successit. Sz plane qm̃
potest digna q3 osideratõ
mouet quo itelligat̃ in seipo
deus reqeuisse ab oĩbz opibz
suis q̃ fecit cũ septiũ sit cr
reqeuit de⁹ in die septimo
Non eñ dcm̃ ẽ in seipo sed
in die septio. Sed q̃ ẽst dies
septi⁹. Vtrũ creata ẽ aliq̃
an tpis t̃mino spaciũ. Sz
etiã tpis spaciũ creatẽ
gcreatũ ẽ. ac p hoc et ipsu
sine dubio c̃atura ẽ. Neq3
eñ ulla tpa ul' sunt ul' ẽe potu
erũt ul' poterũt quoꝝ deus
nõ sit creator. ac p hoc et
tũ septimũ diẽ si tpus e
q̃s creauit ñ oĩm tpm c
toꝝ. Sed illi sex dies cu
ul' in q̃bz creatiuus creati
supior scẽ scripture sermo
dicat. Quo circa ĩ illis n
ebus septẽ quoꝝ spẽs nob
ẽ nota qui requie ...
pterent s3 alys succedentib
noia sua quodãmo tradũt
ut illi sex dies noĩent. no
uim⁹ eoꝝ pmi qñ creati
sit septimũ at diẽ q noĩe

sabbū nūcupatᶻ qn̄ ds̄ cāuit
nō videm9. In ipō quippe
die nō fecit aliqd̄ p̄mo ab
eis q̄ sex diebꝫ fecerat in
eodē septio requieuit. Quo
gͦ reqeuit in die quē nō
creauit? Aut quo eū co
tinuo p9 dies sex creauit
tū sexto die ꝯsumauerit
oīa q̄ creauit. nͨ aliqd̄ sep
tio die creauerit. ꝫ in eo
potius ab oībꝫ opibꝫ suis
q̄ creauerat requieuerit?
An vnū tm̄mō diē creauit
ds̄ ut ei9 repetitionē mlͭi q̄
dicunt dies pterirēt atqꝫ trās
currerēt. nec op9 erat ut sep
timū diē crearet ī quo req̄
esceret qa illi9 quē creauerat sep
tima repetitio hūc utiqꝫ facie
bat? Lucē quippe de qua scriptū
ē et dixit de9 fiat lux et fca
ē lux discreuit a tenebris
eāqꝫ vocauit diē. et tenebras
noctē. Hunc itaqꝫ ds̄ diē fecit
cui9 repetitiones septē appel
lat scdm diē. deīn t̄ciū et
usqꝫ ad sextū quo ꝯsumauit
de9 opa sua. atqꝫ īn illius
primitus diei creati septima
repetitio septimi diei nomē
accepit ī quo requieuit deus.
ac p hoc nulla creatura ē septi9
dies. n eadē ipa septies rediēs.
q̄ ꝯdita ē qn̄ vocauit deus
lucē diē et tenebꝯ noctē. Rursus
gͦ reuoluim ad ea q̄one de q̄
in p̄mo lib. exisse videbam.
ut idē q̄rē incipia9 quō cir
cuite potuit lux ad exhibē
dā diurnā noctnā qꝫ vicis
situdinē nō solū an̄q̄ celi
luīaria ꝫ an̄q̄ ipm̄ celū qd̄
firmetū appellatū ē fcm̄ eēt.
an̄q̄ deniqꝫ illa spes tre ul
maris q̄ circuitū lucis aut
teret. septi nocte vii illa
trāsisset. Cui9 q̄onis diffi
cultate ꝯpulsi ausi sum9
disceptatiōez nrāꝫ q̄ ad
hāc termiare snīaꝫ ut dicē
mus illā lucē q̄ p̄mit9 fca ē
ꝯformatiōez eē crate spual.
noctē vo adhuc formandā
in reliqs opibꝫ mā reru q̄
fuerat istituta cū ī pnͣo fecit
de9 celū et t̄rā an̄q̄ vbo fa
ceret diē. Sed nūc diei septi
ꝯsideratiōe ꝯmoniti fatilius
ē ut nos ignorare fateam.
qd̄ remotū ē a sensibꝫ nr̄is.
quo nā mō lux illa q̄ dies
appellata ē ul circuitu suo
ul ꝯtractiōe et emissiōe si
corpal ē vices diurnas noc
turnas qꝫ pegerit. ul si spu
alis ē ꝯdendis creatuis oībꝫ
pntata sit. sua qꝫ ipa pnca
a diē. noctē vo absēcia. ves
perā īicio absentie. mane

pritie fecerit. q ut in re apta
cotra dine scriptue vba cone
mur dicedo aliud ee die
septimu q illi9 diei que
fecit de9 septiaz repetitioez.
alioqn q no creauit deus
die septimu q aqd creauit
p9 illos sex dies. id e ipz sep
timu die. falsu qz eit quod
scptu e in sexto gsumasse
oia opa sua. et in septio re
qeuisse ab oibz opibz suis.
Qd utiqz qm falsu ee non
pt restat ut pricia lucis il
li9 qua die deus fecit p oia
ei9 opa repetita sit quoties
dies noiatus e. et in ipo sep
tio in quo reqeuit ab oibz
opibz suis. Sz qm lux cor
palis anq fieret celu qd fir
mentu vocat i quo etia lu
miaria fca sut quo cautu
ul quo pcessu et recessu vi
ces diei et noctis exhibere
potueit no iueim9. ista qo
ne nraz reliquie no dem9
sine aliq nre platioe sine
ut si lux illa q pmit9 crea
ta e no corpalis sz spual
e sic p9 tenebras fca est.
ubi itelligit a sua quada
iformitate ad creatore co
uersa atqz forta. ita ei p9
vespam fiat mane. cu p9
ggnitioez sue ppe nate q

no e qd deus refert se ad
laudanda luce qd ipe deus
e cui9 gtemplatioe formata
e. Et qa cete create q infra
ipaz fiut sine ggnitione
ei9 no sut pptea numerus
ide dies ubiqz repetit ut
ei9 repetitioe fiat tot dies
quocies distiguut cetera ge
nera creatar pfectioe seme
ry nu tminada ut vespe
pmu diei sit etia sui ggni
tio no se ee qd deus e. ma
ne at p9 hac vespera quo co
cludit dies un9 et idoneo
scds. couersio sit eius q ip
qd creata e ad laude refere
creatois et pcipiat de ubo
dei cogtione create q post
ipaz fit hoc e firmeti qd t
ei9 cogtioe fit pus cu dicit
et sic fcm e. dein in na ip
firmameti qd codit cu ad
dit etia postea ia deo et
e fcm. et fecit de9 firmet
Dein fit vespa illi9 luc
ipm firmentu no in ubo
sic. an. sz in ipa ei9 na ggn
cit. Que cognitio qm mi
e. cre vespe noie sigt post
qua fit mane quo gcludit
scds dies et incipit ta9 in
quo mane itide e couersio
lucis idest diei ad laudan
dm q opat9 sit firmentu

et percipienda de verbo eius cognitione creature que condenda est post firmamentum. ac per hoc cum dicitur deus congregetur aqua que sub celo est in collatione unam et appareat arida cognoscat hoc illa lux in verbo dei quod ideo dicitur et ideo sequitur et sic est factum. hoc est in eius cognitione ex verbo dei. Deinde cum additur et congregata est aqua et cetera. cum iam dictum est. et sic factum est. ipsa creatura in suo genere fit que ideo in suo genere facta cognoscitur ab ea luce que iam in verbo dei facienda cognoverat. fit itaque vespera. et in hoc modo cetera usque mane post vesperam tertii diei. Multum quippe interest inter cognitionem rei cuiusque in verbo dei et cognitionem eius in natura eius. ut illud merito ad diem pertineat. hoc ad vesperam. In comparatione illius enim lucis que in verbo dei conspicitur omnis cognitio qua creaturam quamlibet in seipsa novimus non immerito nox dici potest. Que rursus tamen differt ab errore vel ignorantia eorum qui nec ipsam creaturam sciunt ut in eius comparatione non incongrue dicatur dies. sicut ipsa vita fidelium que in hac carne atque in hoc seculo ducitur in comparatione vite infidelis atque impie non irrationabiliter lux et dies appellatur. apostolo dicente. Fuistis enim aliquando tenebre. nunc autem lux in domino. Et iterum. Abiciamus opera tenebrarum et induamus nos arma lucis. sicut in die honeste ambulemus. Quamquam tamen dies iste nisi rursus in comparatione illius diei quo equales angelis facti videbimus deum sicuti est ipse quoque nox esset. non hic prophetie lucerna indigemus. Unde apostolus petrus dicit. Habemus certiorem propheticum sermonem cui benefacitis intendentes lucerne lucenti in obscuris locis donec dies luceat et lucifer oriatur in cordibus vestris. Quapropter cum sancti angeli quibus post resurrectionem coequabimur si viam que nobis christus factus est usque in finem tenuerimus semper videant faciem dei verbo quoque eius unigenito filio sicut patri equali est perfruantur in quibus prima omnium creata est sapientia procul dubio universa creatura in qua ipsi sunt principaliter conditi in ipso verbo dei prius noverunt in quo sunt omnium etiam que temporaliter facte sunt eterne rationes tamquam in eis per quod facta sunt omnia. ac deinde in ipsa creatura quam sic noverunt tamquam ista despicientes eamque referentes ad laudem illius in

cuius incommutabili veritate rationes
per quas facte sunt principaliter
viderint. Illic ergo tamquam per diem
unum et concordissima unitas est
omnium eiusdem veritatis participa
tione dies est primitus creatus.
Hic autem tamquam per vesperam sed conti
nuo fit mane. Ideo in omnibus
sex diebus inadverti potest, quia non
remaneat angelica scientia in eo
quod creatum est, sed hoc continuo
referat ad eius laudem atque ca
ritatem in quo id non factum est,
sed faciendum fuisse cognoscatur,
in qua veritate stando dies
est. Ceterum si vel ad seipsam natura
angelica converteretur, seque am
plius delectaretur quam illo cuius
participatione beata est, intumes
cens superbia caderet sicut dya
bolus de quo suo loco loquendum
est, cum de serpente hominis seducto
re sermo debitus flagitabitur.
Cetera ergo angeli creatorem in caipa
cata sic sciunt ut ei sue ela
one ac delectatione preponant quem
eum sciunt in veritate per quam facta
sunt omnia participes eius effecti.
ideo per omnes sex dies non nominatur
nox. sed post vesperam et mane
dies unus. item post vesperam et
mane dies secundus. deinde post
vesperam et mane dies tertius.
ac sic usque mane sexti diei
unde incipit septimus quietis dei

gīuis cum suis noctibus dies in
non noctes narrantur. Tunc om
nox ad diem pertinet non dies
ad noctem cum sublimes et sancti
angeli id quod creatorem in ipsa
creatura noverunt referunt ad
illius honorem et amorem in quo
eternas rationes quibus creata est
contemplantur eamque concordissima
contemplatione sunt unus dies
quem fecit dominus cui coniungetur
et ecclesia ex hac peregrinatione
liberata ut et nos exultemus
et iocundemur in eo. Huius
ergo diei cuius et vespera et mane
secundum superdictam rationem accipi pos
sexta repetitione consumata est
universa creatura. factum quoque est ma
ne quo finiretur sextus dies
et unde inciperet septimus vespe
ra non legitur. quia dei requies
non est creata quam cum per dies ce
teros condereretur aliter in scien
tia cognoscebatur quam in ipsa
in cuius veritate facienda
videbat cuius cogni
onis quasi decolor species vespe
ra faciebat. Ideo itaque in
forma ipsius operis dies et
terminus vespera. et alterius
operis initium mane in hac
rerum conditarum narratione
debet intelligi. ne cogamur
contra scripturam dicere preter se
dies conditum diei septimi

creaturā ut ipm̄ diē septi.
nullā ēē creaturā. ſʒ dies il
le quē fecit dn̄s ꝑ opa ei9
ipe repetit̃ nō circuitu cor
pali ſʒ cognitiōe ſpūali ai
illa beata ſocietas anglor̄
et ꝑmut9 ɔtemplat̃ in v̄
bo dei quo dicit̃ dēs fiat. at
q̄ iō ꝑus in ei9 cognitiōe
fit cū dr̄ et ſic ē fcm̄. et poste
a rem ipaʒ fcām in eāipā
agnoſcit qd̄ ſigr̄ factū veſ
pa. et eā deinde ɔgnitioēʒ
rei fcē ad illi9 veritatis lau
dē refert ubi rōēʒ viderat
faciēde. qd̄ ſigt̃ fcō mane.
ac ſi ꝑ oēs dies illos unus
dies eſt nō iſtor̄ dier̄ ɔſue
tudīe itelligend9 quos vide
mus ſolis circuitu determiari
atqʒ nūari ſʒ alio quodāmo
a quo et illi tres dies q̄ an
ɔditionē iſtor̄ lūariū ɔmeo
rati ſ̄c ēē nō pnt alieni. Jō
eiūmodo nō uſqʒ ad diem
qrtū ut inde iā iſtos vſita
tos cogitarem9. ſʒ uſqʒ ad
ſextū ſeptimūqʒ ꝑductus ē
ut longe alit̃ accipiedus ſ.
dies et nox int̃ q̄ duo diui
ſit deus. et alit̃ iſte dies et
nox int̃ q̄ dixit ut diuidat
lūaria q̄ fecit. tū aūt ⁊ diuidat
iſt diē ⁊ nocte. Tūc ēi huc diē
ɔdidit tū ɔdid. ſolē c9 pntia e
undem exhibet ~~ſolem~~ diem.

Ille aūt dies ꝑmut9 ɔdit9 iā
triduū pegerat cū hec lūaria
illi9 diei repetitiōe ɔta crea
ta ſūt. Quapp qm̄ illū diē
ul' illos dies qui ei9 repetiti
one nūati ſūt in hc̄ nr̄ā ⁊
mortalitate trena expiri ac
ſentire nō poſſu9. et ſi qd̄
ad eos itelligendos conai
poſſu9 nō dēm9 temerariā
ꝑcipitare ſniaʒ tāq̄ de hys
aliud ſentiri ɔgruēti9 ꝓba
bilius qʒ nō poſſit iſtos ſep
tē dies qui pro illis agūt
ebdomadā cu9 curſu et re
curſu tpa rapiūtur in qua
dies ē unus a ſolis ortu uſ
qʒ in ortū circuit9 ſic illor̄
vicē quadā exhibē credam9
ut nō eos ſiles illis ſʒ mul
tū īpares minime dubitem9.
Nec q̄ſquā arbitret̃ i. qd̄ dixi
de luce ſpūali ⁊ de ɔdito die ī ſpū
ali cr̄a et āgelica. et de ɔteplati
one quā hʒ in v̄bo dei. et de
cognitiōe qua ī ſeipā creatā
ɔgnoſcit. ei9qʒ relatiōe ad
laudē īmutabil' v̄itatis
ubi ꝑus rōē videbat̃ rei fac
ende q̄ cognita ē fcā. non
iā ꝓprie ſʒ q̄i figurate atqʒ
allegorice ɔuenire itelli
gendū diē et veſperā ⁊ ma
ne. ſʒ alr̄ quidē q̄ in hac
ɔſuetudīe cotidiane lucis

huiꝰ et corpal'. nō tñ tēp h' ꝓp̄e
ibi figurate. Ubi ē̃i melior et
certior lux. ibi verior etiā dies.
Cur ḡo nō etiā verior vespa
et verius mane? Nā si ī istis
diebꝫ habꝫ quādā declinatōēꝫ
suā lux ī occasū quā vespere
noīe nūcupamꝰ. et ad ortum
iterū reditū qd̄ mane dicimꝰ.
cur et illic vesparā nō dicaꝰ
cū a contemplatione creatoris
creatā despicit. et mane cū
a cogitatiōe creatē ī laudē
creatōis assurgit. Neqꝫ ēi et
xp̄s sic dr̄ lux quō dr̄ lapis.
ſꝫ illud ꝓp̄e hoc vtiqꝫ figr̄ate.
Quisqs ḡo nō eā quā ꝑ modu
lo nr̄o vl' indagare vl' puta
re potuimꝰ. ſꝫ aliā requirit in
illoꝝ enūatiōē dierū sniam
q̄ nō in ꝓphia figr̄ate ſꝫ ī hac
creatūꝫ cōditiōe ꝓp̄e melius
q̄ꝫ possit ītelligi. q̄rat et di
uinitus adiutus īueniat. Fieri
enī pt̄ ut etiā ego aliā hys
dine scripture vbis cōgructiore
fortassis īueniā. Neqꝫ ēi hāc
ita confirmo ut aliā q̄ ꝓpo
nenda sit īueniri nō posse
cōtendā. sicᵗ cōfirmo requiē
dei scripturā scāꝫ nō q̄i post
lassitudinē vl' cure moles
tiā nobis īsinuare voluisse.
Quobrē pt̄ aliqs fortasse
mecū disputādo ctare ut di

cat sublimiū celoꝝ anglos
nō alternatī cōtueri p̄mo tū
creatūꝫ īcōmutabilit' ī ꝟbo
dei īcōmutabili veritate ac
deīn creatās ip̄as. et tū ad
etiā in seipas cōgnitionē
nō laudē referre creatoris.
ſꝫ eoꝝ mente mutabili fa
litate h' oīa simul posse.
Nūqd tñ dicet. q̄ si q̄sq̄ di
erit audiēdꝰ ē illā celest
in angloꝝ milibꝫ ciuitat
q̄. nō cōtemplari creatoris
etnitatē. q̄ mutabilitate
norare cātē. q̄ ex eiꝰ quo
īferiore quādā cōgnitione
nō laudare catoꝛē. simꝉ hoc
totū p̄nt. simꝉ hoc totū fa
tiūt. Possūt tñ et faciū
Ergo hnt et diē et vespa
et mane. Neqꝫ verendū ē
ne forte qui ē ydoneus
illa sentire. iō nō putet
sibi posse fieri q̄a in hu
ebus qui solis huiꝰ ac
pagūt' fieri nō pt̄. Et h
nō pt̄ eisdē ptibꝫ tre. Un
versū at mundū qs nō vi
deat si attendē velit et di
ubi sol ē et nocte ubi nō ē
et vesperā vn̄ discedit. et
mane quo accedit simꝉ hec
Sꝫ nos plane ī tris h' oīa
simꝉ hr̄e nō possuꝰ. n̄c tō
tñ ista trenā cōditionē

q3 corpe tpalē localē q3 at
autū illi spūali prie coeq̄
re debe9 ubi sp est dies ī
ɔtemplatiōe īɔmutabilis
veritatis. sp vespa in ɔgniti
one creatē in seipa. semp mañe
etiā ex hac ɔgnitiōe in laude
creatoris. q3 nō ibi abscessu
lucis supioris. s3 īferioris dis
tīctiōe cognitiōis fit vespa
ne mane tāp nocti ignorā
tie sciā matutiā succedat.
s3 q vespertinā etiā ɔgnitiōez
in gl'am ɔditoris attollat.
Denīq3 et ille nō nōiata noc
te. vespe inqt et mane ⁊ me
ridie narrabo et ānūciabo
et exaudies vocē meā. Hic
fortasse p vices tpm. s3 tamē
ɔtīnū puto sigficans qd sine
intervallis tpm ageret in pria c9
pegrinatiōe suspirabat. Sz
nūqd si iā nūc simul ista oīa
ageret q lz angelica illa so
cietas et unitas diei quē p
mitus ɔdidit de9. tūc etiā
ā hec ɔderētur simul l3 hūit.
Ridne p oēs sex dies tū ea
que p singulos deo ɔdere
placuit ɔderētur. primo hec
cognoscebat in vbo dei ut ī
eius noticia fieret cū dice
bat et sic ē fcm. Deinde
cū fcā erant in sua ppa nā
qua sūt q deo placuisset qa
bona sūt. tūc ea ibidē ɔgnos
cebat. alia qdā inferiore cog
nitiōe que nōie vespe sigta
ē. ac deīn fcā vespa fiebat
mane cū de suo ope de9 lau
daret. et alteri9 creatē q
deinceps facienda erat ex
dei vbo noticia pusq fiet
acciperet. Pro q° tūc simul oīa.
et dies et vespa et mane.
s3 singillatī p ordinē que scp
tura ɔmemorat. an etiā tunc
simul oīa. qa nō scdz tpa mo
ras sic fiūt dies isti cū orit
et occidit sol et in locū suū
redit ut rurs9 oriat. s3 scdz
potētiā spualē mētis āgeli
ce cūcta q voluit simul noti
tia facillia ɔprehendente.
Nec iō sine ordie qa appar3
ɔnexio precedentiū ī seqntiū
q3 certū. neq3 ɔgnitio fieri
pt nisi ɔgnoscenda precedant
q tā priora sūt in vbo p qd
fcā sūt oīa qi in hys q facta
sūt oībz. Mens itaq3 hūana
ɔgnitiōe prius hec q fcā sūt
p sens9 corpis excipit eoz q3
noticiā pro īfirmitatis hu
mane modulo capit. et
deīn qrit eoz causas si quo
mō possit ad eas pvenire
pncipalr manētes ī verbo
dei. ac sic īvisibilia ei9 p
ea q fcā sūt ītellcā ɔspice.

Ordo q̃ita tp̃is tarditate ac
difficultate agat. et q̃ita
tp̃is mora p corp9 corrup
tibile qd aggrauat aīaz
etiā que feruētissīo studio
rapitur ut īstanter atqz p
seuerater hec agat qs igno
rat. Mens vo angelica pu
ritate inherēs vbo dei. postē
a q̃ illo ordīe creata ē ut p
cederet cetēa. pus ea vidit
in vbo dei faciēda q̃ fcā sut
ac sic pus in ei9 fiebat cg
nitiōe cū deus dicebat ut fi
eret q̃ in sua p̃pia nā q̃ itidē
fcā in eis ip̃is etiā cgnouit.
minore utiqz noticia q̃ vespa
deā ē. Quā notitiā sane p
cedebat que fiebat. qa p̃ce
dit cgnitionē q̃cqd cog̃sci
pt. Nisi ēn pus sit qd cg
noscat cgnosci nō pt. Pos9
hoc si eo mō sibi placeret
ut āplius seipa q̃ creatore
suo delectaret nō fiet mane.
id ē nō de sua cgnitiōe in
laudē creatōis assurgēt. Cu
vo fcm ē mane. faciendum
erat aliud cg̃scendū. do di
cente fiat ut pus itidē fie
ret in cgnitiōe mētis āge
lice. et posset rurs9 dici et
sic ē fcm. ac deīn in natā
p̃pria subseq̃te vespa nos
ceret. ac p hoc etiā si nlla

hic horar tp̃aliū sit iteruall
la. p̃cessit tn̄ eo cgnde catē
in vbo dei cū dix̄isz fiat lux
et fcā ē ipa lux q̃ angelica
mēs forta ē atqz ī sua nā
fcā ē. Ordo at alibi sciebat
ut fiet. et ido nō pus dcm
ē et sic ē fcm. et postea dcm
ē. et fecit deus lucē. sz cntinuo
p9 vbū dei fcā ē lux adhe
qz creāti luci lux creata vide
illā et se in illa. id ē vbe qui
fcā est vidit etiā se in se
ē distante qd fcm ē ab eo
q̃ fecit. Et io placuisz deo
fcm videnti qa bonū ē. et di
uisa eet lux a tenebris et
vocata lux dies et tenebre
nox. fcā ē et vespa q̃a ne
cessaria erat et ista cgnitio
qua distiguet a creatore
creatā. alit in seipa cgnosc
q̃ ī illo. atqz in mane et
aliud pnoscendū qd fiet
vbo dei faciēdū. pus ī
nitiōe mētis angelice
in nā ip̃i9 firmenti. Et
dixit de9 fiat firmentū. et
sic ē fcm in cgnitiōe crea
spualis hoc pusq̃ in corp
fieret pnoscentis. Deinde
fecit de9 firmētū ia utiq̃
ip̃az firmēti nāz cui mate
eet tp vesptia cgnitio
sic usqz ad oim opm fine

et usqʒ ad requiē dei q̄ nō hʒ
vesperā qa nō est fcā sicut
creatā ut possit etiā ipi⁹ ge
nitari cognitio. tāq̄ ipa sit
prior in v̄bo dei sic͛ in die et
posterioz ac mioz in seipsa
sic͛ in vespa. Sed si oīa sil'
mens āgelica pt que singil
latī p ordinē gnexāz cāz
sermo distinguit. nūqd etiā
q̄ fiebat velut ipz firma
mentū. velut aq̄z ggregaº
spēs qʒ nudata trāz velut
fruticū et arboz germiatio
luiariū et syderū gformatio.
aīālia terrestria qʒ aiantia.
simil' oīa fcā sūt ac nō p oa
us p iterualla tpm scdm
pfinitos dies. An forte nō
sic͛ ea scdʒ motꝰ eoz nāles
nūc experimur ita etiā cū p
mitus istituta sīt cogitāe
demꝰ sʒ sꝰ mirabilem v̄i
tutē sapie dei q̄ attingit
a fine usqʒ ad finē fortiter
et dispōit oīa suauit. Nec
qʒ eni et ipa gradibʒ attin
git. aut tāq̄ gressibʒ pue
nit. Quāpp q̄ facilis ei ef
ficacissimꝰ motꝰ ē tā faci
le deus gdidit oīa qm per
illā gdita sūt. ut hoc qd vi
demꝰ nūc tpalibʒ iteruallis
ea moueri ad pagendū q
suo cuiqʒ generi gpetit ex

illis insitis roībʒ veniat q̄s
tāq sēialiter sparsit deꝰ in
ictu gdendi. cū dixit et fcā
sūt et mādauit et creata sīt.
Nō itaqʒ tarde institutū est
ut eēnt tarda q̄ tarda sīt: nc
ea mora sūt gdita scl'a qua
trāsaurrūt. Hos eī nūos tpa
pagūt: q̄s cū crearēt nō tpa
liter acceperūt. Alioqn si t'ēu
nāles motōnes diez qʒ istoz
q̄s nouiꝰ usitata spacia cū
hec pmitꝰ v̄bo dei fcā sīt co
gitemꝰ. nō uno die opꝰ erat
sʒ pluibʒ. ut ea q̄ radiabus
pullulāt trā qʒ vestiūt sub
ter pmitꝰ germiaret. deīn
nūo certo dierū p suo queqʒ
gnē in auras erūperet etiā si
huc usqʒ fiet qd de creatā nā
coz. die uno. idest tcio fcm scp
tura narrauit. Deīn qt diebʒ
opus erat ut aues volarent
si a suis pmordijs existētes
ad plumas et ad pēnas per
nē sue nūos puenerūt: An
forte oua tm creata erat cum
qīto die dcm ē qd eiecerūt
aque omē volatile pēnatū
scdʒ genus suū: Aut si pptē
a rēe hoc dici potuit qa ī illo
huore ouoz iā erat oīa q p nūos
certos diez coalescūt et ex
plicāt quodāmō qz īerant
etiā ipē nūose roēs icorpalr

corporeis reb9 intexte; cur nō et
añ oia idipm rite dici potuit
cū iā eedē roēs in elemeto hūi
do fierēt quibz aliter p tpales
sui cu9qz gn̄is moras oriri
et pfici posset. De quo ei cre
atore scptura ista narrauit q
sex diebz ɔsumauit opa. de
illo alibi nō utiqz dissonāter
scptū est. q creauerit oia sil.
ac p hoc et istos sex dies ul
septē ul poci9 unū sexies sep
ties ue repetitū simł fecit q
fecit oia simul. Q̄d g° opus
erat sex dies tā distincte dis
posite qz narrāe. Q̄a scilz
hij q nō pnt vide qd dcm ē
creauit oia simł n̄ cū eis ser
mo tardius ītedat ad id quo
eos ducit puenire nō possūt.
Q̄uo g° dicam9 sexies repeti
tā lucis illi9 pn̄ciā p āgelicā
ɔgnitioēz a vespa ad mane.
cū ipa tā simł id ē diē t vespe
rā et mane semel ei hr̄e suf
fecerit. cū simł uniūsa crea
tura sic simł fcā ē et ī pmis
atqz īcommutabilibz roibz p
q̄s ɔdita ē ɔtemplaretur p
diē. et in ei9 ipi9 nata cog
nosceret p vespam. et creatorē
ex ipa eciā īferiorē ɔgnitioē
p mane laudaret. Aut quo
pcedebat mane ut ī verbo cog
nosceret qd cēt deo postea faci

endū. idipz eciā ɔsequēter
vespi cognitura. si pius
et posteri9 nichil fcm ē. q̄a
oia simł fca sūt. Immo ve
et pius et posteri9 p sex dies
q ɔmeōrata sūt fca sūt. et
simł oia fca sūt. q̄a et hec
scptura que p meōratos
dies narrat opa dei. et illa
q simł eū dicit fecisse oia
rax ē et utraqz una ē q̄a
uno spū vēitatis īspirāte
ɔscpta ē. Sz in hijs rebus
in q̄bz qd pius sit ul poste
rius ītervalla tpm non
mostrat ɔruis utriqz
possit idest et simł et pius
et posterius facili9 tñ intelli
git qd dr̄ simł q̄ qd pius
atqz posterius. velut cū so
lē intuem. oriente ēe ma
nifestū ē q ad eū acies
puenire nō possz n̄ traiect
totū aeris celi qz spaciū
int nos et ipm ē. qd cū
longīquitatis sit qs
ve sufficiat. nec utiqz p
ret eadē acies ul radius
oclor nror ad trasceun
aerē qui ē sup mare
pus trasisset eū qui ē sup
tra. in q̄libz meditūn
regioē sum9 ab eo loco
bi sum9 usqz ad litꝰ ma
ris. Deī si ad eandē line

q̃ cõtuitus nr̃i adhuc p⁹ mare
tre cõiacet. cũ quoz aere q̃
sup illas tras trãsmarinas
est trãsire acies nr̃a nõ pt
n̄ p̄ius pacto spacio aeris
illius q̃ sup mare ē. et qđ p̄
mũ occurrit extendit. Iam
am⁹ iã p⁹ illas trãsmarīas
tras nõ n̄ occeanũ īmane.
nũqz et aere q̃ sr̃ occeanũ
diffidit pt trãsire acies
nr̃a. n̄ p̄ius trãsierit qcq
aeris circa occeanũ sup t
ra ē. Occeani at magni
tudo īcõpabilis phibet. Sz
qtacuqz sit p̄ius oportz a
erē qui sup ē trãseat ocło
rũ nroz̃ radiz. et postea
qcqđ ultra ē. tũ demũ ad so
lē pueniat quē videm⁹. Pro igit
qa totiēs hic diximus p̄ius et
postea iō nõ simł oĩa vno
ictu trãsit nr̃ obtutus. Si
eni clausis oclis faciē cõtra
visuri solē ponam⁹ nõne
mox ut eos apuerim⁹ ubi
porius aciē nr̃az nos īuenisse
q̃ illuc eã pduxisse puta
bimur. ita ut nec ipi oculi
p̄ius apti fuisse videantur
q̃ illo quo itenderãt puē
nisse. Et certe iste corpee
lucis ē radius emicãs et
oclis nr̃is. et tã longe po
sita tãta celeritate ptinges.

ut estiari cõpari qz nõ possit.
Nempe hic et illa oĩa tam
ampla īmensa qz spacia si
mul vno ictu trãsiri mani
festũ ē. et qđ p̄ius p⁹terius
qz trãsit nichilo⁹ certũ ē.
Merito resurrectionis nr̃e ce
leritatē cũ exp̄mere vellet
apl's ī ictu oculi dixit fieri.
Neqz ẽi aliqđ in rerũ corpa
liũ motibz ul' ictib⁹ pt cele
rius īueniri. Cz si oclor̃ radiu
celerit̃e acies tm̃ pt. qđ mentis acies ul'
hũane cõtemplatõis aglice. Qđ iã de ipi⁹
sũme dei sapie celerit̃e dicat̃ q̃ attigit
vbiqz ppt suã mũdi⁹ et n̄ iqnatũ
ī eã icurrit. In hijs g° q̃ sil' fc̃a sũt
nec vidz qđ p̄ius posteri⁹ ve fieri debu
erit. n̄ ī illa sapia p qua fc̃a st̃ oĩa p
ordiez sil'. Dies g° ille q̃ d's p̄mitus
fecit si spũalis r̃onalis qz
creatũ ē idz anglor̃ scelestiũ
atqz vtutũ p̄sentat⁹ oĩ
bus opibz dei. hoc ordie p̄n
cie quo ordie p̄scie. qua et
in vbo dei faciēda p̄noscere.
et in c̃atã fc̃a cognoscēt. nõ
p īteruallor̃ tpaliũ moras.
sz p̄ius et posteri⁹ hũs ī conex
ione c̃atar̃ īefficatia vocre
atoris oĩa simł. Sic ẽi fecit
q̃ futã erãt ut nõ tpalr̃ fa
cẽt tpalia. sz ab eo fc̃a cur
rent tpa. ac p hoc isti dies
septē quos lux corpis celestis

circueundo explicat. s[ed] quadam
umbrā significatiōis admonet
nos q̄re illos dies ī quibz lux
creata spūalis oībz opibz dei
p senarij nūi pfcōez pntai
potuerit. atqz in septia reqe
dei mane hre et vesparā nō
hre. ut nō hoc sit dm requiisse
ī die septio tp̄ ipe die reqeuit
ad requiē suā. s[ed] q[uod] in ɔspcu
anglorū suorū requieuerit
ab oībz opibz q̄ fecit nō ut
qz nisi in seipo q̄ fcus nō ē.
id ē ut creatā ei9 anglica q̄
ɔgnoscendis oībz opibz ei9
in ipo et in illis tp̄ dies cū
vespa pntata ē. nichil post
oīa bona ei9 valde meli9 ɔg
nosceret. q̄ illū ab oībz ī seipo
requiescē nullo eorū egentē
quo sit beatior. Explic[it] lib
quartus. Incipit lib qnt9

Hic ē liber cre
ature celi et
tre cū fcis e
dies. fecit de9
celū ↄ trā et
oē viride agri
anq̄ eet sup trā. et oē fenū
agri anq̄ exortū eet. Non
eni pluerat de9 sup terrā.
et hō nō erat q̄ operaret trā.
fons at ascendebat de trā
et irrigabat oēz faciē tre.
Nūc certe firmior sit illa

snīa qua itelligit[ur] vnū die se
cisse deū vn ia illi sex ul se
tē dies vnu9 hui9 repetitio
nūari potuerūt. qnqdē qn
tus scā septā ia dicit q̄du
dens quodamō cucta q̄ ab ī
icio usqz ad huc locū dixerat
atqz īfert. Hic ē liber crea
ul' facture celi et tre cū fcis e
dies. Neqz eni q̄sqz dixerit q̄
ē celū et trā hic ita ɔdi
ta sic[ut] dcm erat anq̄ ɔd
insinuaret dies. in pncipio
fecit de9 celū et trā. Illud eni
si eo mō itelligit ut ad fa
cēt deus sine die ...
die qua eē id possit ...
suo loco dixi q̄d dicedū ...
tam nlli īterclude meli9
itelligendi licētiā. Nūc aūt
hic ē inqt liber creatē celi
tre cū fcis ē dies satis ut ...
nos ondens nō hic ita ...
meorasse celū et trā cū ...
ē dies. idest ia fortas ...
distinctis ptibz et gnibz ...
qbus vniūsa creatā dis...
sita atqz ɔpositū reddit ...
spem q̄ mūd9 vocat. Illud
q[uo]q[ue] hic celū ɔmeoratū ē q̄
cū creasset de9 firmētū cum
oībz q̄ in illo sūt. et ea trā
q̄ cū abysso vnū obtinet lo
cū cū oībz q̄ in ea sīt. Neqz
eni et adiungit. Fecit de9 celū

et tra ut celi et tre noie et pre
misso anqm fm die gmedra
ret et repetito cu gmedrasst.
no sinat suspicari ita se nc
celu et tra noiasse sic in
pncipio anqm eet creatus
dies. Sic ei vba gtexuit.
Hic e liber create celi et tre
cu fcus e dies et fecit ds celu
et tra. ut si qsqm vellet sic i
tellige qd supius positu est.
liber creature celi et tre qm
admodu dcm e. in pncipio
fecit ds celu et tra. pusqm co
deret die. qa prius et hic gedora
ta sut celu et tra et p'tea
fcus dies. corrigat gsequenti
bus vbis. qa et p9 gmedra
tu fcm die rursus celi et tre
nome adiuctu e. Neqm et hoc
qd positu e cu et sic adiuctu
fcus e dies cu nimis ingenioso ex
torqat aliu itellcm ee non
posse. Si enim ita eet intposi
tu ut diceret hic e lib create
celi et tre. fcus e dies. fecit
deus celu et tra. qsqm forte
arbitraret libru create celi
et tre sic appellatu quo ap
pellatu e in pnci° fecit deus
celu et tra an conditu die.
ac dein subiuctu fcus e dies
sic ubi postea narratu est
qd ds fecerit die in gtinuo
rursus dcm. fecit ds celu.

et tra tqm scia quadmodu h fcu
sit p9 gditu die. Sz qa ita in
terpositu e ut diceret cu fcus
e dies siue hoc supiorib9 vbi
conectas ut sit vna snia. h
e liber create celi et tre cu fcs
e dies. seu iferiorib9 ut ita
hoc mo sit plena snia cum
fcus e dies fecit ds celu t tra.
Procul dubio cogit eo mo se i
telligi celu t terra gmedras
se quo fca sut cu fcus e dies.
Dein cu dcm eet fecit ds ce
lu et tra additu e et oe vi
ride agri que certe maifes
tu e tercia die fca. vn liqui
dius appar3 eude illu ee unu
die que fecit de9 quo repeti
to fcus e et scds et tci9 t ceti
usqz ad septimu die. Cu at Ca. ii.
noie celi et tre usitato more
scptar nuc vniusa cataz vo
luit accipi: qri pt cur addi
derit et oe viride agri. Mod
m videt io posuisse ut sig
nificacs9 itimaret que die
gmedrauerit qn ait cu fcs e
dies. Cito eni putaret qsqm
huc die lucis corpee gmen
datu quo circueunte nob
vicissitudo diurni noctuqz
tpis exhibet. Sz cu cata
gditaru ordiez recolimus
et iueim9 oe viride agri ter
cia die catu anqm sol fieret

quod quarta die factus est. cuius presentia
dies iste cotidianus usitatus
peragitur. quando audimus cum factus
est dies fecit deus celum et terram
et omne viride agri. admonemur
de ipso die cogitare que sive
corporale nescio qua luce nobis
incognita. sive spirituale in so
cietate unitatis angelice non
tale tamen quale hic novimus
intellectum investigare contendimus.

Ca. iii.

Illud autem non ab re fuit intueri
quod cum posset dicere hic est liber
creature celi et terre cum fecit
deus celum et terram ut in celo et
in terra intelligeremus quicquid in eis
est sicut loqui divina scriptura consue
vit. et nomine celi et terre sepis
sime in totum addito et maris.
insinuet creaturam universam ali
quando adiungens et dicens et que
sunt in eis. ut quicquid horum diceret
ibi intelligeremus et diem sive quem
primitus condidit sive istum quem
presentia solis facit. non ita dixit
sed interposuit diem dicens. cum
factus est dies. nec ita locutus est
ut diceret hic est liber creature diei
celi et terre. tamquam hoc ordine quo
facta narrantur. nec ita hic est
liber creature ~~diei celi et terre~~
~~tamquam hoc ordine quo facta nar~~
~~rantur. nec ita. hic est liber creature~~
celi et terre cum factus est dies et
celum et terra et omne viride agri

nec ita. hic est liber creature celi et
terre factus est dies et celum et terra
etc. nec ita. hic est liber creature celi
et terra fecit deus diem et celum et
terram etc. Hos enim magis locutio
nis modos loquendi consuetudo
postulabat. Sed ait. hic est liber
creature celi et terre cum factus est
dies. fecit deus celum et terram et omne
viride agri. tamquam illud insinuans
cum factus est dies. tunc fecisse
deum celum et terram et omne viride
agri. Porro autem superior narra
tio secundum diem primitus indicat
eum quem diem unum deputat. post quem
annumerat quo secundum est firmamentum.
et tertium quo species terre marisque
digeste sunt et lignum atque her
bam terra produxit. An forte illud
est quod in libro superiore molie
bar ostendere. deum fecisse simul
omnia. quamquam narrationis illa
connexio cum sex dierum ordine
creata dicta et consummata in
memorasset nunc ad unum diem
omnia redigitur nomine celi et terre
adiuncto etiam fruticum genere. in
mirum propter quod superius diximus ut
si fortassis ex hac iam consue
tudine intelligeretur dies cotidianus
admoneretur lector cum recoleret viride a
gri ante istum solarem diem dixis
se deum. ut terra produceret. ita
iam non ex alio sancte scripture
libro proferetur testimonium pro omnia

simul deus creauit. sz diuina tes
tificatio pagine consequtus ex
hac re nos amonet dicens.
cum factus est dies fecit deus celum
et terram et omne viride agri.
ut istum diem septies repetitum
intelligas ut fieret septem di
es. et cum audis tunc facta omnia
cum factus est dies illam senariam
uel septenariam repetitionem
sine interuallis morarum spa
tiorum quam temporalium fieri si pos
sis apprehendas. si autem non dum
~~modo possis. hec reliquas si ante~~
possis. hec reliquas con
spicienda valentibus. tu autem
cum scriptura non deserente infir
mitatem tuam et materno incessu
tecum tardius ambulante profi
cias. que sic loquitur ut altitu
dine superbos irrideat. profun
ditate attentos terreat. veri
tate magnos pascat. affa
bilitate paruulos nutriat.
Quid sibi ergo vult etiam quod se
quitur. nam ita sermo contexitur.
cum factus est dies fecit deus celum
et terram et omnia viridia a
gri. antequam essent super terram et omne
fenum agri antequam exortum est.
Quid est hoc. Ratione querendum
est ubi ea fecerit antequam essent super
terram et antequam exorta sunt. Quis ei
non proclivius crederet tunc ea deum fe
cisse cum exorta sunt non antequam exorta sunt
nisi admoneretur hoc diuino eloquio
ista deum ante fecisse quam exorirentur
ut sicubi facta sint inuenire non
possit credat tamen ante facta quam ex
orta. quisquis huic scripture pie
credit. impie quippe non credit.
Quid ergo dicemus. An quod nonnul
li putauerunt in ipso verbo dei
in quo facta sunt omnia antequam exorire
tur in terra. Sed si hoc modo facta
sunt non cum factus est dies sed antequam
fieret dies facta sunt. apte autem
scriptura dicit cum factus est dies fecit
deus celum et terram et omne viride
agri antequam exoriretur. Si ergo cum
factus est dies non utique antequam fieret
dies. ac per hoc non in verbo quod
patri coeternum est antequam dies antequam
omnino aliquid fieret. sz cum factus est dies.
Facta illa que in verbo dei ante omnem
creaturam sunt. non utique cum factus
est dies facta sunt. Hec autem facta sunt
cum factus est dies sicut scripture ver
ba declarant sz tamen antequam essent
super terram et antequam exorirentur quod
de viridibus et feno agri dictum
est. Ubi ergo. An in ipsa terra causali
ter et rationabiliter sicut in semini
bus iam sunt omnia antequam euoluantur
quodammodo atque explicent incre
menta et species suas per numeros
temporum. Sed ista semina que vi
demus iam super terram iam exorta sunt.
An non erant exorta super terram sz
intra terram. et ideo antequam exorta

sūt fc̄a sᷣt. qa tūc exorta sūt cū
sēia germiarūt et accessu in
cremētorū in auruis erūpert
qđ p moras tp̄m nūc fieri
videm⁹ suo cuiqȝ gn̄i distri
buta: Sc̄ꝫ g° semīa tūc fc̄a
sūt cū fac̄us ē dies et in ipis
erat oē viride agri et oīne
fenū nodū ea spē qua sūt
sup tr̄a iā exorta. sꝫ ea vi
qua sᷣᵗ in vīlbꝫ seīnū: Er
go semīa p̄mū. tr̄a pdux
it. Sꝫ nō ita scriptura loq
bat̄ cū dicet pduxit tr̄a her
bā pabuli vl̄ feni seīnans
semē scđꝫ gen⁹ et scđꝫ silitu
dinē. et lignū fructuosū faciēs
fcm̄ cui⁹ semē suū in se h̄.⁹
gen⁹ suū sᷣ tr̄a. Hys eī v̄bis
magis appāꝫ sēia ēē orta
ex herbis et lignis. nō aūt
illa ex semībꝫ sꝫ ex tr̄a. p̄ser
ti qꝛ et ipa v̄ba dei sic se
hn̄t. Nō ait eī germinent
sēia in tr̄a herbā feni et lig
nū fructuosū. sꝫ ait. Germinꝫ
tr̄a herbā feni seīnās semē.
ut semē ex herba nō herba
isinuaret ex sēie. Et sic ē
fcm̄. et pduxit tr̄a idest p⁹
sic ē fcm̄ i cgnitiōe diei
illi⁹. et pduxit tr̄a iā hoc.
ut fiet eciā i ipa c̄rtā que
cdita ē. Quo g° anq̄ ecent
sup tr̄a et anq̄ exorirētur

qⁱ eis aliud fiei fuit cū celo
et tr̄a qn̄ fc̄us ē dies ille in
situatus atqꝫ icognitꝰ nobis
quē dn̄s p̄mū fecit. aliud at ce
oriri iā sup tr̄a. qđ nō fit n
p hos dies quos circuitꝰ solis
facit p tp̄m moras suo cuiqꝫ
gn̄i accōmadatas: Qđ si i
ta ē. dies qꝫ illa societas atqꝫ
vnitas sc̄celestiū āgelorū atq
v̄tutū ē. pculdubio lōge ali
nota ē angel' c̄rtā dei alr
nobis. excepto qꝛ eā in vb
dei nouerūt p qđ fc̄a sᷣt om
eciā i seipaꝫ dico longe eū
alr nota ēē qꝛ nobis. Illis
eñi p̄mordialr ut ita dicā
vl̄ origialr sic͛ eā de⁹ p̄mū
tus et p⁹ eā cōditiōeꝫ a suis
opibꝫ reqeuit nō cōdendo
āqđ ampli⁹. nob at̄ sᷣᵗ ī im
atea cōditaꝝ admistratiōes
iā p diuisiōes tp̄m sᷣ qua
deus iā illis rebus fenatis
pfeciōe cōsumatis usqꝫ modo
opat̄. Causalr̄ at̄ dn̄i ē ta
pduxisse tr̄a herbā et lignū
idē pducēdi accepisse viri
te. In ea quippe iā tp̄i in
radicib⁹ ut ita dixerī tp̄i
fc̄a erāt q̄ p tp̄a futā erāt.
Nā vtiqꝫ postea plātauit
de⁹ padysū iuxᵃ orientē et
eiecit ibi de tr̄a oē lignum
speciosū ad aspcm. et bonū

ad escam. nec tn̄ dicēdū est
eū aliqd addidisse cat̄e qd
antea nō fecerat. qd velut illi
pfectiōi qui oīa bona valde
sexto die ꝯsūmauit p̄s eēt
addendū. s; q̄a iā oēs nat̄e
frutectū atq; lignoꝝ ī p̄ma
ꝯditiōe facte fuerat a qua
ꝯditiōe deus reqeuit. mo
ues deīn admistras q; p
tpales cursus illa ipā que
ꝯdidit a quibz ꝯditis req
euit. nō solū tūc plātauit
padisū s; etiā nūc oīa q̄ nas
cūt. Qs ēi ali⁹ etiā nūc
ista creat n̄ qui usq; nūc
opatur. Sed creat h̄ modo
ex hys q̄ iā sūt. tūc at̄ ab
illo tū oīno nlla eēnt crea
ta sūt cū fc̄us ē dies ille q̄
etiā ip̄e oīno nō erat. spūa
alis videl; atq; itellc̄uales
cat̄a. Fc̄e itaq; creat̄e mo
tibz ceperūt currere tpa. vn̄
frustra tpa req
rūt qi possint īueniri ante
creaturā tpa. Motus ēi si
null⁹ eēt ul̄ corpal̄ creature
quo ul̄ p p̄ns p̄teritis futa
succederēt nullū eēt tps oīno.
Moueri at̄ cat̄a nō vtiq; t
posset si nō eēt. Potius ergo
tpus a cat̄a q̄ creatā cep̄t
a tpe. vtruq; at̄ ex deo. Ex
ipo eīm et p ipm et in ipo

sūt oīa. Nec sic accipiat̄ qd
dcm̄ ē tpus a cat̄a cepit qi
tps cat̄a nō sit. cū sit cat̄ue
mot⁹ ex alio ī aliud ꝯsequē
tibus rebus s̄m ordiatione
admistratis dei cūcta q̄ cāūt.
Qua pp̄ cū p̄ma ꝯditione
cat̄aꝝ cogita⁹ a qbz opibz
suis de⁹ in septio die reqeuit.
nec illos dies sic̄ istos so
lares. nc̄ ipaz cogitare ita
dem⁹ opatiōez q̄admodū
nūc aūd de⁹ opatur ī tpe sed q̄
admo⁹ opat⁹ ē vn̄ icipent tpa.
q̄admo⁹ opat⁹ ē oīa sil̄ p̄stās eis
ordiēz et nō iteruall̄ tpz s; ꝯnexiōe
caꝝ. ut ea que siml̄ fc̄a sūt
senario quoq; illi⁹ diei nūo
p̄ntato p̄ficerēt. Nō itaq;
tpali s; cali ordīe p̄us fc̄a
est īformis formabil̄ q;
mat̄ia et spūal̄ et corpal̄
de qua fiet qd faciendū esss;.
cū et ipā p̄usq; istituta ē
nō fuit n̄ īstituta ē n̄ ab
illo vtiq; sūmo deo et vero
ex quo sūt oīa q̄ siue celi t
t̄re nōie signata sit q̄ in
p̄ncipio fecit d̄s añ illū diē
quē ꝯdidit et p̄pterea iā sit
appellata q̄a iā fc̄a sit celū
et t̄ra. siue nōie t̄re īuisi
bilis et īcōposite atq; ab
yssi tenebrose ut iā ī p̄mo
libro tractatū ē. In hys vo

q iam ex iformitate forta st
euidetius qz appellat cata
ul formata ul fca ul gdi
ta. pmu fcus e dies. Opor
tebat ei ut pmatu cature
optinet na illa q catura
p creatore. no catore p c
atura poss ggnosce. scdo
firmetu vn corpeus icip
mudus. tcio spes mais et
tre atqz ut ita dica na her
baru atqz lignor. Hic eni
tra ad vbu dei ea pduxit
anqi exorta eent. accipiens
oes nuos eor qs p tpa ex
eret scd9 gen9 suu. Dein p9
tea qi hec velut hitatio re
ru gdita e. qrto die luari
a et sydera cata st ut pus
ps mudi supior rebz q int
nudu mouet visibilibus
ornaet. Qnto aqr na qa
celo aeriqz giugit pduxit
ad dei vbu indigenas suos.
oia salz natalicia et volati
lia. et hc potecialr in nuus
q p cogruos tpm motus
exereret. Sexto trestria
siliter aialia tqp ex vltio
elemeto mudi. vltia nichi
loi9 potecialr quor nuos
p tps p9a visibilr explica
ret. Hunc oem ordiez cate
ordiate dies ille ggnouit.
ut p hac ggnitioez series

quodamo pntatus tqp sec di
es exhibiut cu sit vn9 dies
ea q fca sut i catoe pmitu
ipis gsequeter agnosces. n
in ipis remanes sz eor ca
posteriore ggnitioez ad di
referens dilaone. vespe
et mane et meridie oib
pbuit no p moras tpm s
p ordiez gditor. Postmo
quietis siu catoris qua
se requieuit ab oibz opib
suis noticia repntans i
no tz vespam bndici et s
ficari ob hoc meruit. Vn
ipm septenariu nuz scol
ritu quodamo dedicatu
gmedat scpta et nouit
clesia. Hic e g9 liber catu
celi et tre. qr i pncio fecit
de9 celu et tra scd9 materi
quada ut ita dica forbili
te q gsequeter vbo dei fo
mada fuerat pcedes for
tione sua no tpe sz origin
Sed utiqz cu formaret p
et fcus e dies. fecit d9 cel
tra et oe virire agri an
eet sup tra. et oe fenu an
exoriret sic tractatu9 i
si qd liqdius et ggruen
videi et dici potuit q po
vj. rit. Sed at sequit no ei plu
erat d9 sup tra et ho no
erat q operaret tra. quo p

tineat et q̄d nobis īsinuet indagare difficile ē. tm̄ io anteq̄ exortū ē fecit d̄s fenū agri q̄z nōdū pluerat sup t̄ra. Si eni p⁹ pluuiā fenū fecisset pluuia magis exortū q̄ f̄m ab eo videret. Ēo p⁹ pluuiā exoriret ab alio fit n̄ ab eodē deo. Cur āt nō erat hō q̄ oparet terrā. Rōne iā sexto die fecerat hoiēz et septimo die reqeuerat ab opibz suis q̄ fecit. An hoc recapitulādo cōmeorat. q̄m q̄n fecerat deus oē viride agri atq̄z oē fenū agri nōdum pluerat s̄r t̄rā. et nōdū ēat hō. Tercio q̄ppe die fecit ista. hoiēz at sexto die. Sz tū fecit d̄s oē viride atq̄z oē fenū agri anteq̄ exortū ē sup t̄rā. nō solū hō nō ēat q̄ oparet t̄rā. sz nec ipz fenū erat s̄r t̄rā. q̄d vtiqz an dic̄ f̄m q̄ exortū. An ideo die t̄no deus fecit ista quia nōdū ēat hō q̄ opando t̄rā faceret ea. Qui vō tā m̄lta lig na et tā m̄lta gn̄a herbarū nō sine vlla opa hoim nascūt ex t̄ra. An ob hoc vtrūqz positū ē et q̄a nōdū pluerat s̄r t̄rā et q̄z nōdū erat hō qui oparet t̄rā.

Vbi eni opa hūana nō s̄t. p pluuiā nascūt ista. Sut aūt q̄dā q̄ etiā p pluuiā iā non nascūt n̄ hūana opa accedat. Ideo n̄c vtrūqz adiutoriū necessariū ē ut cuncta nascāt. tūc āt vtrūqz defuit. io fec̄ de⁹ hec potētia vbi sui sine pluuia et sine ope hūano. Nā etiā n̄c ipe facit sz iam p pluuiā et p hoīz man⁹ q̄uis neqz qui plātat sit aliq̄d neqz q̄ rigat sz qui īcremētū dat de⁹. Quod est g⁹ q̄d adiūgit. fons āt ascendebat de t̄ra. et irrigabat oēm faciē t̄re. Ille q̄ppe fons tāta largitate manās. sic̄ nilus egipto posset vniu̇se t̄re eē p pluuia. Quod itaqz p magno cōmedatū est anteq̄ pluerat fecisse d̄m illa gignētia tū tm̄ possz adiuuare pluuia q̄tū fons irrigās t̄rā. Verū et si aliq̄d mi⁹ inuoza illa fortasse nō tn̄ nlla nascet. An hic etiā more suo scptā tm̄ īfirmis īfirmit loquit. Et tn̄ īuitauit ad aliq̄d q̄d ītelligat q̄ valueit. Nimirū eni sic̄ isto die paulo supi⁹ cōmeorato signiuit vnū die f̄m a deo et tunc d̄m fecisse celū et t̄rā cum f̄cus ē dies ut quo⁹ possu⁹

cogitacionem⁹ dm̄ simul fecisse
oīa. q̄ iuis supior sex dierz
enūatio velut tpm ītualla
ostendisse videtur. ita cū dix
isset cū celo et tra dm̄ fecis
se oē viride agri anq̄ essz
sup trā. et oē fenū agri anq̄
exortū ē. addidit. Nondū eñi
plueat ds sr trā nc eat ho
q operaret terrā. Tq dicet. Nō
ea sic feat ds qadmodū nc
facit tlia cū pluit et cū opan
tur hoies. Hec eñ iā p moras
tpm fiūt q tūc nō erāt cū fe
Ca. vii. cit oīa simul. vn̄ eciā tpa inna
peret. Qd eñ seqt. fons aūt as
cendebat de tra et irrigabat
oēm faciē tre. Hic iā qtum
arbitror ītimat q fiat scdz
īteruualla tpm ex illa pma
conditioe cātarz ubi fca st oīa
simul. Et rēc cepit ex illo ele
mēto ex quo cūcta gnā nas
cūt ul aīaliū ul herbarz atqz
lignorz. ut agāt tpales nu
meros suos natiūs tpis dis
tributos. Oīa qppe pmor
dia seminū sīt oīs caro siue
vīr oīa frutecta gignūtur
hūida sūt. et ex huore con
crescūt. Insūt eñ illis effi
cacissimi nuī trahentes se
cū seqtes potēcias ex illis
pfctis opibz dei a qbz ī die
septīo reqeuit. Herupm̄

q̄s iste sit fons ad irrigandū
faciē oīs tre ydone⁹ merito q
rit. Si eñ fiūt et obstrictus ē
ul siccatus: cā qrenda ē. Siue
eñ videm⁹ nullz ee fontem quo
irriget oīs facies tre. Fortas
sis qr pctm hoīm hāc eciā
penā cōmeruit ut tāta illi⁹
fontis repressa largitas fa
cilimā tris auferret fecūdi
tatē: ut īcolentiū augeret
labor. Posset hoc qmuis nūll
id scriptura narraverit affir
hūana suspicoe. n illud occur
reret qi pctm hoīm cū pena
laboris īposita ē p⁹ padisi
delicias extitit. padis aūt
ipe grandē fontē suū. de q
p⁹ diligēci⁹ loco suo loqndū
ē. ex cui⁹ vno capite qtuor
magna flūia et nota gentib;
manare narrat. Vbi g erant
fōs a qu ista flūia qn ille vn⁹ magn⁹
ascēdebat de tra & irrigabat oē
nē faciē tre: Certe eñ tūc
nō gyon q dr nilus vnus
ex illis qtuor rigabat egip.
tū qn fons ascendebat de t
ra et nō egiptū tm sz oēz fa
ciē tre saciabat. In pmo
voluisse dm creandū ē vno
fonte magno rigare oēz trā
ut illa q in ea pncipalr ordi
derat accepto hūoris adiuto
rio iā eciā p tpalia spacia

pro suorum generum diu'sitate etiam diuisis numeris dierum gignerentur. et postea plantato paradiso repressisse illum fontem multis fontibus sicut etiam nunc videmus impleuisse terram. de paradisi autem uno fonte quatuor flumina ingentia diuisisse. ut et terra cetera creaturarum suarum plena generibus congruos numeros suorum temporum agentibus fontes etiam suos haberet ac fluuios et paradisus loco excelciore plantatus quatuor illa flumina ex capite sui fontis emitteret.

Aut ex ipso uno fonte paradisi multo largius exundante prius totam rigasse terram atque ad parturienda per tempora numeros generum que in ea sine interuallis temporum creauerat fecundasse ac postea repressisse in eo loco aquarum eruptionem vastissimam. unde diuersis per omnem terram capitibus fluminum ac fontium iam manaret. ac deinde in regione illius fontis non iam uniuersa terra rigantis sed memorabiles solos illos quatuor fluuios emittentis plantasse paradisum. ubi quem fecerat hominem colloca[ret]. Non enim omnia scripta sunt quemadmodum post illam primam rerum conditionem tempora cucurrerint seque secuta sint administrationes creaturarum que primitus fecerat sexto que die illo consummata est. Sed quantum satis iudicauit spiritus qui inerat scribenti ea que non solum ad factarum rerum noticiam sed etiam ad futurarum prefigurationem valeret nescientes coniectamus quod fieri potuit quod fieri illi non nescientes pretermisit. tamen id conantes pro nostro modulo quantum adiuuamur efficere ne aliqua absurditate vel repugnantia putetur esse in scripturis sanctis que opinionem lectoris offendat. et dum existimat fieri non potuisse que facta esse scriptura commemorat vel resiliat a fide vel non accedat ad fidem.

Ca. ix.

Primum enim de isto fonte quem primus. quo id quod dictum est ascendebat de terra et irrigabat omnem faciem terre non impossibile uideatur si ea que diximus impossibilia cuiquam uidentur querat ipse aliud quod tamen verax scriptura ista monstret que procul dubio verax est etiam si non monstret. Nam si argumentari voluerit quo eam falsam esse conuincat aut ipse nulla vera de creaturarum conditione atque administratione dicturus est. aut si vera dixerit istam non intelligendo falsam putabit. velut si contendat non potuisse uno quantolibet fonte omnem faciem terre rigari quia si montes non rigarentur

Ca. x.

bat nō oēm faciē tre rigabit.
Si aut etiā mōtes rigabat.
nō erat ia irrigatio ul' ip
titio sacine ꝫ diluuy īunda
tio. Nā si tra īundata erat
totū mare eāt et nō discta
erat arida. Cui rndet. qa
hoc vicibz tpm possꝫ sicut
certo tpe p plana egipti
nylus regnat et alio tpe ad
ripas suās redit. Aut si iste
nescio cui ignote ac lōgin
q ptis mūdi aqs et pruinis
hyemalibz anniusaria edit
īcremēta colligē qd de otte
ani altnis estib'. qd de qb'
dā litoribz q late nudatur
fluctibz viciſſi opiūt dici
pt ut omittā qd de quorūdā
ita viciſſitudīe phibetur
certo ānoꝝ ītuallo fr' eos ī
vndare ut totā illā regioēz
riget cui alio tpe vix ex al
tis puteis ad potandū suf
ficientē pbent aquā. Cur ēt
g° īcredibile si ex vno abyſ
si capite altna īundatioē
fluente ~~fluente~~ ac refluente
tūc vniusa tra rigata ē?
Nā si ipi' abyſſi magtu
dinē ea pte excepta qd' ma
re dr et euidēti amplitudi
ne atqꝫ amaris fluctibus
tras ambit. in ea sola pte
quā recōditis sinibz terra

cōtinet. vn̄ si oēs fontes cun
nes qꝫ diuersis tractibz venie
qꝫ distribuūt et sius qbusqꝫ
locis erūpūt. fontē volunt
appellare scpta nō fontes
pp natē vnitatē. cūqꝫ p in
nūabiles vias antroꝝ atqꝫ
rimaꝝ ascendētē de tra et u
biqꝫ qi disptis riuibz irrigā
tē oēm faciē tre nō caua spē
aut maris q stagnū. ꝫ sicut
vide' ire aqs p alueos flu
nū fluxus qꝫ riuoꝝ et cō
extessu vicina pfūde. qs nō
accipiat ni qui ɔtentioso spū
laborat? Pt quippe etiā ista
dcā ītelligi oīs tre facies u
rigata qm̄admodū dr oīs vel
tis facies colorata etiā si
nō ɔtinuati ꝫ maculatim
fiat. pserti qa tūc ī nouita
te traꝝ et si nō oīa pluc
tm̄ plena fuisse credibile ē
quo lati' posset erūpē
flueta dispgi atqꝫ dist
Quapꝑt de isti' fontis
mignitudīe ul' multitudīne
q siue vnā hūit aliud ē
ruptionē siue pp aliq ī
occultis sinib' vnitatē
oēs aque sup trā scatet
niū fontiū magnoꝝ atqꝫ
puoꝝ vn' fons dicis ē per
oēs disptioēs suas ascen
dēs de terra et irrigās oēs

faciē t're. Hinc etiā qd ē credi
bili9 q'a nō aut vn9 fons as
cendebat de t'ra. s₃ aut fons
āt ascendebat p nūo singu
lari p'lālem pones. ut sic
itelligam9 fontes ml'tos
p vniu'sa t'rā loca ul' regio
nes p'pas irrigātes sic' dr
miles et ml'ti itelligūt sic'
dr̄ ē locusta et rana ī pla
gis q'bz egipcij pcussi sūt.
cū eēt innabilis nūs locus
xi. tarū et ranar. Iā nō diuci9
laboēm9 s₃ et atq₃ etiā gsi
derem9 vtrū possit nob p oīa
gstare sn̄ia qua dicebamus
alr opatū deū oēs c'aturas
pma gditiōe a q'bz opib9
in die septīo reqeuit. alit'
ista eor admīstratiōez qua
usq₃ nc opatur. id ē tūc oīa
siml' sine vllis tpaliū mo
rarū iteruallis. nūc p tpm
moras q'bz videm9 sydera
moueri ab ortu ad occasū.
celū mutari ab estate ad hy
emē. germīa certis dierū
momētis pullulāe grādescē.
virescē. arescere. aīalia quoq₃
statutis tpm metis et cur
sib9 gcipi et pfici et nasci
et p etates usq₃ ī seniū mor
teq₃ decurrē et cetā h9moi
tpalia. Deus eni opat' ista n̄
deus etiā sine vllo tali suo

motu. Nō eni et ipe accipit
tps. Inter illa g° opa dei a
quibz reqeuit ī die septīo
et ista q usq₃ nc opat' q̄
dā sc'ptura iterpones sue
narracōis articlm gmēda
uit se illa explicasse et cepit
iā ista gtexē. Illor explica
dorū gmēdatio sic fc̄a ē. hic
ē liber create celi et t're cū
fc̄us ē dies. fecit ds celū et
t'rā et oē viride agri anq̄
eēt sup t'rā et oē fenū agri
anq̄ exoriret'. nō eni pluerat
de9 sup t'rā nec eāt homo
q opareť t'rā. Istor at co
texio sic cepit. fons at as
cendebat de t'ra et irrigabt
oēm faciē t're. Ab hc gēora
tiōe fontis h9 et deinceps ea
q narrāt p moras tpm fc̄a
st. nō oīa siml'. Cū g° alr se Ca. xii.
heant oīm c'atar rōes im
mutabiles in vbo dei. alr e9
illa opa a q'bz in die septīo
reqeuit. alr ista q ex illis
usq₃ nc opat'. hor triū hoc
qd extmū posuī nob vtrūq₃
notū ē p corpis sens9 et h9
gsuetudine vite. Duo vero
illa vē remota a sensibus
nr̄is. et ab vsu cogitacōis
huāne pus ex dīna aucte
credenda sūt. deīn p hc q no
ta sc̄ st utrūq₃ noscenda.

quanto quisque magis minusve
potuit pro sue capacitatis
modo divinitus adiutus intus
Ca. xiij. eternis quibusque rationibus ut possit. De
primis quomodo illis divinis incommu-
tabilibus eternis quibusque rationibus quoniam
ipsa dei sapientia per quam facta sunt
omnia priusquam fierent ea noverat.
sic scriptura testatur. In principio
erat verbum et verbum erat apud
deum. et deus erat verbum. hoc erat in
principio apud deum. omnia per ipsum
facta sunt et sine ipso factum est nichil.
Quis quomodo tam sit demens ut
dicat non ea deum fecisse que no-
verat. Porro si noverat. ubi?
apud seipsum. apud quem erat verbum
per quod facta sunt omnia. Nam si extra
seipsum noverat ea quis eum docue-
rat? Quis enim cognovit sensum
domini aut quis consiliarius eius fuit. aut
quis prior dedit illi et retribuetur
ei. Quoniam ex ipso et per ipsum et in
ipso sunt omnia. Denique et ea que
sequuntur in evangelio satis asse-
verant istam sententiam. Adiungit enim
evangelista et dicit. Quod factum
est in illo vita est et vita erat
lux hominum. quia scilicet rationales
mentes in quo genere homo factus est ad
ymaginem dei non habent veram
lucem suam nisi per ipsum verbum dei per
quod facta sunt omnia cuius participes
esse potuerunt ab omni iniquitate
Ca. xiiij. et errore mundate. Non ergo

pronunciari ita oportet quod factum
est in illo vita est: ut subdis-
tinguamus quod factum est in illo.
et deinde inferamus vita est. Quid
enim non in illo factum est cum com-
memoratis multis etiam terre-
creaturis dicatur in psalmo.
omnia in sapientia fecisti. Dicat
et apostolus. quoniam in ipso condita sunt
omnia in celo et in terra visibi-
lia et invisibilia. Consequens
erit si ita distinxerimus ut et terra
et quecumque in ea sunt vita sint quod si absur-
de dicatur omnia vivere quanto absur-
dius ut etiam vita sint. Pre-
sertim quia distinguit de quali
vita loquatur quam addidit. Et
vita erat lux hominum. Sic
ergo distinguendum: ut cum dixeri-
mus quod factum est. deinde inferamus
in illo vita est. non in se scilicet
hoc est in sua natura qua factum
est ut conditio creatura que sit. sed
in illo vita est. quia omnia que per
ipsum facta sunt noverat ante-
quam fierent ac per hoc in illo erant
non sicut creatura quam fecit sed
sicut vita et lux hominum quod est
ipsa sapientia. et ipsum verbum uni-
genitus dei filius. Eo modo quod factum est
in illo vita est
quomodo dictum est. Sicut habet pater vitam
in semetipso sic dedit filio vi-
tam habere in semetipso. Preter-
termittendum est quod emenda-

tiores codices hñt qđ fcm̄
ē in illo vita erat ut sic ī
telligat' vita ēat quō in
p̄ncipio erat v̄bū et v̄bū
ēat apud dm̄ et ds̄ ēat v̄b̄
Quod g° fcm̄ ē ia vita erat
ī illo et vita nō q̄liscūq;
nā et pecora dn̄r viuē q̄
tm̄ nō p̄nt p̄ticipatiōe
sapiē s; vita erat lux hoīz.
Mentes q̄ppe rōnales pur
gate grā ei9 p̄nt p̄uenīe
ad e9modi visionē qua
xv. nc̄ supi9 q̄cip̄ sit nc̄ bea
tius. Sz etiā si h° lega9
ut itelliga9 qđ fcm̄ est
ī illo vita ē monet ista se
tēcia ut id qđ p ip̄z fcm̄ ē
vita ēē itelligat'. ī qua vi
ta vidit oīa q̄ñ fecit et si
cut vidit ea ita fecit. nō p̄t'
seipm̄ videns s; et ī seipo.
Ita enūauit oīa q̄ fecit. nc̄
alia visio ei9 et p̄ris s; v
na sic' vna sb̄a. Sc̄a et in
libro iob ita ip̄a sapia per
quā fc̄a sūt oīa p̄dicat.
Sapia vō inq̄t vn̄ iueta
ē ul' locus sc̄ie. ignorat v
mo̅rlis viā ei9 nec iuēi
tur in hoībz. Et paulop9.
Audiuı9 iquit glaz eius.
dn̄s gmēdauit viā ei9.
et ip̄e nouit locū ei9. Ip̄e
ei oīne qđ ē sub celo p̄sp̄e

cit et nouit q̄ sūt in t̄ra.
Oīa que fecit ventor lib̄'
mēta aq̄ mēsuras q̄ñ fec̄
enūauit sicut vidit. Hys
atq; h°oi testionijs p̄bat'
q̄ hec oīa p̄usq̄ fieret erat
ī noticia facientis et utiq;
ibi meliora ubi veriora ubi
et̄na et īgmutabilia q̄q̄
suffice dēat ut q̄sq; noue
rit ul' īconcusse credat q̄
de9 hec oīa fecerit. nō opi
nor ēē eū tā excorde ut
deū q̄ nō noueat fecisse
arbitret'. Porro si noue
rat ea p̄usq̄ fieret apud
illū erāt eo mō nota quo
sempit̄ne atq; īgmutabi
lit' viuit et vita st̄. fca
āt eo mō quo vnaq̄q; cre
atā gn̄re suo ē. Quis g° Ca. xvi.
illa et̄na īgmutabil' q;
nā qđ de9 ē hn̄s in se ut
sit sic' moysi dcm̄ ē. ego
sū qui sū. longe salz alr̄
q̄ ista st̄ que fc̄a st̄. q̄m i°
ve ac p̄mit9 ē qđ eodē mō
sp̄ ē. nec solū nō gmutat'
s; gmutari oīno nō potest.
nichil hoz q̄ fecit existēs
et oīa p̄mit9 hn̄s sic' ip̄e
ē. Neq; ei ea facet' n̄ ea
nosset anq̄ facet'. nc̄ ea fa
cēt n̄ videt p̄ez facientē.
nec videt p̄ez faciēte n̄

hzet oia sicut pz hz. nc videt
ea q nodu fca erat et n qd
ab illo faciendu est ipe non
fcus. qnuis inqz illa sba i
effabil sit nc dici utruqz
hoi p hoiez possit n usur
patis qbusda locoz ac tpz
vbis cu sit an oia tpa et
oes locos tn pingor nobis
q fecit qz mlta que fca sut.
In illo eni et viuu et mo
uem. et sum. istoz at ple
raqz remota st a mente
nra p dissilitudine sui ge
neis qui corpalia st. nc p
donea e ipa mens nra ip
sis roibz qbus fca st ea vi
dere apud dm ut p h sa
am qt et qnta et qualia
sit etia si ea no vide per
corpis sens. rmota st qppe
et a sensibz corpis nri qm
longe ul intpositis a oppo
sitis alys a nro gtuitu tac
tu qz sepant. Ex quo fit ut
maior ad illa iueniēda
sit labor qz ad illu a q fca
sut. cu sit icpabili felici
tate prestancius illu ex qn
tulacuqz pticula pia mete
sentie qz illa vniusa gpre
hende. Vn tre culpatur in
libro sapie iqusitoes hui
sctli. Si eni tm iquit potu
erut vale ut posset estia

corpali

re sclm. quo ei dnm no sa
cilius iuenerut. Ignota ei
st fudameta tre ocul' nris.
et qui fudauit tra qpiquat
xvij. metibz nris. Hic ia nuc
gsidem ea q fecit deus oia
simul a qbz i sexto die co
sumatis requeuit i septio.
postea gsideratur opa ei
in qbz usqz nc opat. Ipe
ei an secula. A seclo at co
dicim ex qbz cepit sclm
sicut tpz mudu. In sclo di
st ea q nascut i mudo.
Cu g dixisst oia p ipz fca
st et sine ipo fcm e nichil
paulo p ait. In ho mudo e.
rat et mud p ipm fcus e.
De hoc ope dei alio loco
scptu e. Qui fecit mudu
de ma iformi. Hic mud
pleruqz celi + tre noie nu
cupatur sicuti ia gmemora
uim. que scpta dr deu fe
cisse cu fcus e dies. De
bus vbis ia qtu visu e di
putaui qiadmodu ogruat
gditioi hui mudi. et qz sex
diebz gsumatus e cu oibus
q in eo sut. et qz tuc fcm est
cu fcus e dies. ut et illud co
gruat qz creauit oia simul.
xviij. Hui vniuse create dei nri
no nouimus q in celis sut
altius qz ut nr sensus ea

possit attingere. siue que in re
gionibus terrarum fortassis inhitā
bilibus siue que deorsum latent
uel in profundo abyssi uel in
occultis sinibus terre. Hec
itaque antequam fierent utique non
erant. Quo igitur deo nota erant
que non erant. et rursus quo ea fa
ceret que sibi nota non erant? Pro
enim quicquam faceret ignorans. nota
enim fecit non facta cognouit.
Proinde antequam fierent et erant et
non erant. Erant in dei sciencia non
erant in sua natura. ac per hoc
factus est dies ille cui utroque
modo innotescerent et in deo et
in seipsis. illa velut matuti
na siue diurna cognitione
hac uero vespertina. Ipsi autem
deo non audebo dicere alio modo
innotuisse cum ea fecisset quam il
lo quo ea nouerat ut faceret:
apud quem non est commuta
tio nec momenti obumbratio.
Non sane per inferiorum sa
enciam nuncijs indiget quasi per
eos fiat scientior: sed illo sim
plici ac mirabili modo no
uit omnia stabiliter atque incom
mutabiliter. Habent autem nuncios
propter nos et propter ipsos quia il
lo modo deo parere et assistere
ut eum de inferioribus consulant
eiusque supernis preceptis et ius
sis obtemperent bonum est

eis in ordine proprie nature atque substantie.
Nuncij autem grece angeli dicuntur.
Quo nomine generali vniuersa il
la superna ciuitas nuncupatur
quem diem primum conditum existima
mus. Non autem illud eos latuit
misterium regni celorum quod o
portuno tempore reuelatum est pro
salute nostra quo hac peregrina
tione liberati eorum cetui congre
gamur. Neque enim hoc ignora
rent quandoquidem huiusque ipsum se
men quod oportuno tempore aduenit
per ipsos dispositum est in ma
nu mediatoris. id est in eius po
testate qui dominus eorum est in forma
dei et in forma serui. Dicit
item apostolus. michi minimo omnium
sanctorum data est gratia hec in genti
bus annunciare inuestigabiles
diuicias christi et illuminare que
sit dispensatio sacramenti quod fuit absco
ditum a seculis in deo qui vniuer
sa creauit ut innotescat prin
cipibus et potestatibus in celestibus
per ecclesiam multiformis sapiencia
dei secundum propositum seculorum quod fecit
in christo ihesu domino nostro. Sic igitur
fuit hoc absconditum a seculis
in deo ut tamen innotesceret prin
cipibus et potestatibus in celestibus
per ecclesiam multiformis sapiencia
dei. quia primitus ibi eciam quo
post resurrectionem et ista ecclesia
congreganda est ut simus equales

angelis dei. Illis g° a s[e]c[u]lo in
notuit q[ui]a o[mn]is creatura no[n] an[te]
s[e]c[u]la s[ed] a s[e]c[u]lis. ab ipa ei exorta
sunt an[te] s[e]c[u]la et ipa a seculis.
q[uonia]m i[n]iciu[m] eius i[n]iciu[m] s[e]c[u]lor[um].
Unigenitus a[utem] an[te] s[e]c[u]la, p[er] que[m]
f[a]c[t]a s[un]t s[e]c[u]la. ideo q[uo]q[ue] ex p[er]sona sa
pientie an[te] s[e]c[u]la inq[ui]t fundauit
me. ut i[n] ea faceret o[mn]ia cui
dicit[ur] e[st]. o[mn]ia in sapia fecisti.
Q[uo]d at non i[n] deo t[antu]m i[n]no
tescit angel[is] q[uo]d absconditu[m]
e[st]. veru[m] etia[m] hic eis apparet
cu[m] efficit[ur] atq[ue] manifestatur. vnde
ap[osto]l[u]s ita testis e[st]. Et sine du
bio inq[ui]t magnu[m] e[st] pieta
tis sacr[amentu]m q[uo]d manifestatu[m] e[st]
i[n] carne. iustificatu[m] e[st] in sp[irit]u.
apparuit angel[is]. p[re]dicatu[m] est
gentib[us]. creditu[m] e[st] mu[n]do. as
sumptu[m] e[st] in gl[ori]a. Et n[is]i fallor
v[er]um e[ss]e q[uia] o[mn]ia q[ue] d[icitu]r deus fecit
ad p[re]ns tp[u]s cognosce[re]. ideo d[icitu]r.
q[uia] cognosci facit siu[e] ab angel[is]
siue ab ho[m]i[ni]b[us]. Modus quippe
iste locutionis cu[m] p[er] efficiente[m] id
q[uo]d efficit[ur] celebrem i[n] scripturis
s[an]c[t]is. maxie cu[m] deo aliq[ui]d d[icitu]r q[uo]d
ei ad p[ro]prietate[m] locutionis non
queire p[re]sidens mentib[us] n[ost]ris
ipa veritas clamat. Iam i[gitu]r

nunc discernam[us] op[er]a dei q[ue]
usq[ue] nunc op[er]at[ur] ab illis op[er]i
bus a q[ui]bus i[n] die septio re
quieuit. Sunt enim q[ui] arbitra

tur tantu[m]mo mundu[m] istu[m] f[a]c[tu]m e[ss]e
a deo. cetera ia[m] fieri ab isto
mundo sic[ut] ille ordiauit et
iussit. deu[m] at[ur] ip[su]m nichil o
parari. Contra q[uo]s p[ro]fert[ur] illa
s[ente]n[t]ia d[omi]ni. p[ate]r me[us] usq[ue] nu[n]c
opat[ur]. Et ne q[ui]sq[uam] putaret
apud semet ip[su]m aliq[ui]d opari no[n]
in hoc mundo. p[ate]r i[n] me manens
ipse facit opa sua. et sic[ut] p[ate]r
suscitat mortuos et viuificat.
sic et fili[us] suscitat q[uo]s vult
et viuificat. Deinde q[uia] no[n] solu[m]
magna atq[ue] p[ri]ncipa v[er]um
etia[m] ista t[er]rena et extrema ip[s]e
opat[ur]. ita d[icit] ap[osto]l[u]s. Stulte tu
q[uo]d seias no[n] viuificat[ur] n[is]i p[ri]us
moriat[ur]. et q[uo]d seinas no[n] co[r]
pus q[uo]d futuru[m] e[st] seinas s[ed] nu
du[m] granu[m] forte tritici a[u]t alicu[i]
ceteror[um]. deus at[ur] dat illi cor
pus quo voluit et vnicui
q[ue] seinu[m] p[ro]p[ri]u[m] corp[us]. Sic ig[itur]
creda[mu]s vel si possu[mus] etia[m] intelli
gam[us] usq[ue] nu[n]c opari d[eu]m. ut
conditis ab eo reb[us] opatio
ei[us] subtrahat[ur]. intt[er]ciderat. Sed
plane si aliqua[m] creatura[m] fie[ri]
eu[m] nu[n]c institue[re] putau[er]im[us]
ut gen[us] ei[us] p[ri]me illi sue co[n]
ditioi no[n] i[n]seruerit. ap[er]te co[n]
tradicam[us] d[ic]ti scripture q[ui]a co[n]
su[m]mauerit o[mn]ia opa sua i[n]
die sexto. Sed[e]z illa ei[us] g[e]n[er]a
reru[m] quo p[ri]mo condidit noua

eū mlta facē q̄ tūc nō fecit
maifestū est. Nouū at ge
nus institue credi i t're non
pt. qm tūc oia ɔsūmauit.
Mouet itaqz occulta potē
tia vniūsa creaturā suā.
eo qz motu illa versat dū
angeli iussa pficiūt. dum
circueūt sydera. dū altnāt
venti. dū abyssus aq̄z lapsibz
et diūsis eciā p aere ɔglo
bacoibz agitat'. dū virecta
pullulat. sua qz semia vol
uūt. dū aialia gignūt' va
rio qz appetitu ppias vitas
agūt. dū iniq̄ iustos exercē
pmittūt'. explicat secla q̄
illis cū pmū ɔdita sīt' tāp
plicita indiderat. Que tn̄
in suos cursus nō explica
rētur. si ea ille q̄ ɔdidit p
uido motu admīstrare ces
saret. Admoneri at nos opz
hiis q̄ in tpe formāt' atqz
nascūt' quo ista ɔsiderare
debeam9. Non eī frustra scp
tū ē de sapia qd amatoribz
suis ondit se hilariter i viis.
et i oi puidecia occurrit illis.
Nec oino audiedi sīt q̄ puta
uerūt sublimes quidē mū
di ptes. idest a cofinio corpu
lēciores aeris hui9. et sup
diuina puidēcia gubnari.
hac at vna pte terrenā et
hūidā aeris qz hui9 vicinio
ris q̄ t'rar et aq̄z exalacōi
bus humescat i quo veti nu
bes qz ɔsurgūt casibz poci9
et fortuitis motibz agitari.
Cotra hos eī loq̄t' psalmus
cxlviij. q̄ cū explicasset laudē
celestiū se eciā ad ista iferiora
ɔūtit dicēs. laudate eū de t'
ra. dracōes et oēs abyssi. ig
nis. grando. nix glacies sps
tēpestatis. q̄ faciūt vbū e9.
Nichil enī tā videt' casibus
volui qz oēs iste pcellose ac
turbulente q̄litates qbz celi
hui9 iferioris qd nō īmerito
eciā t're nomi deputatū ē faci
es variat' et v'tit'. Sed cū ad
did' q̄ faciūt ei9. satis ond'
earz quoz ordinē rerū dīno
subditū ipio latere nos poci9
qz vniūsitatis deesse nature.
Qd at ore suo saluator dī
ciat vnū passere nec cade
i t'ra sine dei volūtate et qd
fenū agri paulo p9 mittēdū
i clybanū ipe tn̄ vestiat. nō
ne ɔfirmat nō solū totā is
tā mūdi ptē rebz mortalibz
et corruptibilibz deputatā
verū eciā vilissimas ei9 abiec
tissimas qz ptīculas. dīna pui
deciā regi. Et certe isti q̄ hoc Ca. xxij.
negat. nec sāis eloquiis tāte
auctis acquiescūt si in hac mū

di parte quam putant fortuitis et
motibus perturbari posse, quam di-
vine sapientie summitatis regi.
et ut hoc qui probet genio ab
utitur argumento quod super genera-
vi de inconstancia tempestatum. vel de
felicitatibus atque infelicitatibus
hominum que non pro vite meritis
accidunt. videret tamen ordinem qui
tantum in membris carnis cuiuslibet
animantis apparet non dico me-
dicis qui hec propter artis sue neces-
sitatem diligenter patefacta et de-
nudata rimati sunt, sed cuivis
mediocris cordis et considera-
tionis homini. nonne clamaret
ne puncto quidem temporis deum a quo
est omnis mensura, modus, omnis pa-
rilitas numerorum, omnis ordo pon-
derum ab eius gubernatione cessare.
Quid ergo absurdius quid insulsius
sentiri potest quam ea tota esse vacua
a nutu et regimine prudentie cuius
extrema et exigua videas tanta
dispositione formari ut aliquanto at-
tentius cogitata ineffabilem
incutiant admirationis horrorem.
Et cum anime natura corporis ancel-
lat quod est dementius quam putare
nullum esse divine providentie indi-
cium de moribus hominum cum in eorum
carne tante eius sollertie cla-
reant et demonstrent indicia.
Sed quia hec minima in promptu sunt
sensibus nostris et ea facile ves-
tigamus, elucet in eis ordo
rerum. At illa quorum ordinem
videre non possumus inordinata
arbitrantur qui esse non putant
in quo videre possint. aut si putant
tale aliquid putant quale vide-
xxiiij. re consueverunt. Nos autem quorum
gressus ne illam pusillitatem pro-
incidamus eadem divina pro-
videncia per sanctam regit scriptu-
ram, ex ipsis quoque operibus
dei eadem adiuvante indaga-
re conemur ubi hec simul
creaverit cum a cunctis operibus
suis requievit quorum species
ordine temporum usque nunc operatur.
Consideremus ergo cuiuslibet arbo-
ris pulchritudinem in robore
ramis, frondibus, pomis. hec
utique species non repente tanta
ac talis exorta est, sed quo et
ordine novimus. Surrexit enim
a radice quam terre primum ger-
men infixit, atque omnia illa
formata et distincta creve-
runt; porro germen illud
ex semine. In semine ergo omnia illa
primitus fuerunt non mole cor-
poree magnitudinis sed vi poten-
tiaque causali. Nam illa magni-
tudo copia terre humoris que co-
gesta est. sed illa in exiguo gra-
no mirabilior prestantior-
que vis est qua valuit adia-
cens humor commixtus terre

tq̃ materies vbi in ligni
illi⁹ qualitatē in ramorū
diffusionē. in folior̄ viridi
tatē ac figurā. ī fructuū for
mas et opulenciā. oim q̃z
ordinatissimā distinctionem.
Qd ei ex arbore illa surgit
ā pendet. qd ei ex quodam
occulto thezauro seinis illi⁹
extractū atq̃z demptū ē ut
illud semē ex arbore licet
nō illa ſ; altera. atq̃z illa
rursus ex altero seīe. Ali
qñ aūt et arbor ex arbore cū
surcul⁹ demit. Ergo et semē
ex arbore et arbor ex seīe. et
arbor ex arbore. Semē aūt ex
seīe nullo mō n̄ arbor īter
ueniat p̄us: arbor vō ex ar
bore eciā si semē nō ītueni
at. Alteri⁹ g̃ successibz alter ex
altero. ſ; vtriq̃z ex tra. n̄ ex ipis
tra. Por igit̄ eor̄ pares tra.
Sic et aīalia. pt incertū ēē
vtrū ex ipis seia an ipa ex
seminibz: qdlibz tn̄ hor̄ p̄us
ex tra certissimū ē. Sicut
aūt in ipo grano inuisibilit̄
erat oīa simul que p tpa in
arborē surgeret. ita ipe mū
dus cogitād⁹ ē. cū de⁹ sil
oīa creauit habuisse oīa
simul que in ipo et cū illo
fcā s̄t qn̄ fcūs ē dies nō solū
celū sole et luna syderibz q̃z

quor̄ spēs manet motu motā
bili et tra et abissus q̄ velut
īconstātes motus patiūt̄ at
q̃z īferius adiūcta p̄te altera
mūdo ɡferūt. ſ; eciā illa q̄ aq̄
et tra ꝓduxit potēcialr̄ atq̃z
caliter p̄usq̄ p tpm moras
ita exoriretur quō iā nobis
nota sūt in eis q̄ deus usq̃z
nūc opat̄. Que cū ita sint
hic ē liber creatē celi et tre
cū fcā ē dies. fecit de⁹ celū ⁊
tra et omē viride agri anq̄
eēt sup tra. et oē fenū agri
anq̄ exortū ē. nō sic quō fa
cit ope quo nūc usq̃z opat̄
p pluuiā et hoīm agricultu
rā. Ad hoc enī adiūctū ē nō
enī pluerat ds̄ sup trā nec
erat hō qui oparet̄ terrā.
~~nec erat hō qui oparet̄ tra~~
ſ; illo mō quo creauit oīa sil̄
senarioq̃z nūo dier̄ ɡsūma
uit eū diē quē fecit series
que fecit p̄ntauit nō alter
nate spacio tpalit̄. ſ; ordia
ta ɡnitiōe cāliter. A qbz
opibz in die septīo requieuit
eciā suā requiē eiusdē diei
notitie gaudio q̃z p̄bē dig
natus ē. Et idō nō eū ī quo
libz ope suo ſ; in sua reqe
bndixit et scīficauit vnde
nulla vlteri⁹ creatura ɡsti
tuēs ſ; ea q̄ oīa simul fecit.

administrans ac gubernans
et movens sine cessatione o-
peratur. simul et requiescens et
operans sicut iam ista tractata
sunt. Quorum operum quae usque nunc
operatur per volumina temporum ex-
plicandorum velut exordium nar-
randi sumens ait scriptura. Fons
autem ascendebat de terra: et ir-
rigabat omnem faciem terrae. De
quo fonte quae diximus quod di-
cendum putavimus ea quae sequun-
tur ab alio considerimus exordio.

Explicit liber quintus.

Incipit liber sextus.

Et finxit deus ho-
minem pulve-
rem de terra et in-
sufflavit in
faciem eius fla-
tum vitae. et factus
est homo in animam viventem. Hic
providendum est utrum recapitu-
latio sit: ut nunc dicatur quo-
modo factus sit homo quem sexto illo die
factum legimus. An vero tunc quando
cum fecit omnia simul in his etiam
hominem latenter fecit sicut fenum
terrae antequam esset exortum. ut eo
modo et ipse cum iam esset in secreto
quodam naturae aliter factus sicut illa
quae simul creavit cum factus est dies
accessu temporis etiam isto modo fieret
quod in hoc conspicuo formatur
quam gerit vel male vel bene

sicut fenum quod factum est antequam exo-
riretur super terram. accedente certo
tempore et fontis illius irrigatione
exortum est ut esset super terram. Prius
ergo fortassis recapitulationem ideo
nemo accipe. fortassis quippe
homo ita factus sit in die sexto
sicut dies ipse primitus factus est.
sicut firmamentum sicut terra et mare.
Neque enim haec dicenda sunt antea in
quibusdam primordiis iam facta
latuisse ac deinde in faciem hanc
qua mundus extructus est acces-
su temporis tamquam exorta claruisse
sed ab exordio saeculi cum factus est
dies conditum mundum in cuius ele-
mentis simul sunt condita quae post-
accessu temporis orirentur vel frutec-
ta vel animalia quaeque secundum genus
suum. Siquidem nec ipsa sidera creden-
dum est in elementis mundi primor-
dialiter recondita atque accessu
postea temporis exarsisse atque
in has enituisse formas quibus
celitus fulget. sed illo senario
perfectionis numero cuncta simul omnia.
cum facta est dies. Utrum ergo sic
et homo ista iam specie qua in
sua natura vivit et agit sive
bonum sive malum. an et si ipse
in occulto sicut fenum agri antequam
exortum est. ut hoc processu eius de pul-
vere accessu temporis exoriri quod de pul-
ij. vere factus est. accipiamus ergo cum
sexto ipso die in hac conspicua

visibili q3 forma de limo
fcm. s3 tunc nō gēoratū qd
nc̄ recapitulādo īsinuatur.
et videa9 vtrū nobiscū scrip
tura cōcordet. Sic certe scrip
tū ē cū adhuc diei sexti opa
narrarent. ¶ Et dixit deus.
facia9 hoīez ad ymaginē
et silitudinē nrāz. et hēat
ptātem piscū maris et vola
tiliū celi et oīm pecoꝝ ⁊ oīs
tre et oīm reptiliū repētiū.
q repūt sup trā. Et fecit ds
hoīez. ad ymaginē dei fecit
eū. masculū et femīaz fecit eos
et bndixit eis dicēs. Cresci
te et mltiplicamini et īplete
trā. et dn̄amini ei9. et habete
ptātem piscū maris et vo
latiliū celi et pecoꝝ. et oīs
tre reptiliū repentiū sup trā.
Iā g° de limo formatꝰ erat
et illi iā soporato mulier ex
late fcā erat. s3 hoc gēoratū
nō erat. qd nc̄ recapitulādo
gēoratū est. Neq3 eni sexto
die fcūs masculus et accessu
su tpis postea fcā ē femina.
s3 fecit eū mgt. masculū et
femīaz fecit eos. et bndixit eos.
Quō g° iā hoīe in padiso cō
stituto mulier ei fcā ē. an ⁊
hoc ptermissū sciptura reco
luit? Nā illo sexto die et
padysus platatus et ibi hō
collocatus et soporatꝰ ē ut e
ua formetur et eua formata
vigilauit et ei nomē īposu
it. s3 hec n̄ p tpales moras
fieri nō pnt. Nō itaq3 ita
fcā sūt sicut creata st oīa sil'.
Qualibz eni hō cogitet fa Ca. iii.
cilitatē qua de9 hec simul
cū ceteris fecit. vba certe hoīs
nouī9 n̄ p tpales morulas
emitti voce nō posse. Cū g°
hoīs vba audim9 vl' cū ani
matibz vl' cū mlieri nomē
īposuit. vl' cū seqtꝰ ē ppt
hoc relinquet hō prēz suū
et mrēz suā et cōiungetur vx
ori sue et erūt duo ī carne
vna qbuslibz sillabis ista
sonuerit. nec due quidē in
hijs vbis sillabe siml' sona
re potuerūt. Quāto minus
hec oīa cū hijs q siml' creata
st siml' fieri. Ac p hoc ā illa
oīa nō siml' ab ipo sumo ex
ordie scloꝝ. s3 p moras atq3
īterualla tpm fcā sūt. dies
q3 illi nō spūali s3 corpali
sba pmū cōditus vl' circuitu
lucis nescio quo vl' emissi
one vl' cōtractiōe mane
et vespera fiebat. Aut si
cōsideratis oībz q supioribz
sermoībz tractata sunt pro
babilis rō psuasit illū diē
spūalē sublimiter ac pmi

tus cōditū luce quadā sapiē
tē vocatū eē die tui⁹ pn̄cia
p ordīatā ggnitiōez gditi
one rerū in nūo senario p
beret atqz huic sn̄ie scptuē
vba ggruere q̄ ait. postea
cū fcā est dies fecit de⁹ celū
et trā et oē viride agri an̄
q̄ essz sup trā. et oē fenū
agri anq̄ exoriret. attesta
ri etiā quō alibi scptū est
qui viuit ieternū creauit oīa
simł. nō est dubiū hoc q hō
de limo tre fcūs ē eiqz for
mata vxor ex late iā non
ad gditiōez qua simł oīa
fcā sūt ptinē quibz pfcīs
deus requieuit. sz ad eam
opatiōez q̄ fit iā p volūīa
sclorz qua usqz nc opat. Huc
accedit q ipa etiā verba q̄bz
narrat quō de⁹ padisum
plātauerit in eo qz ~~ceo~~ hoī
nē quē fecerat collocauerit. ad
eū qz adduxerat aīalia q̄bz
noīa iponeret. et in q̄bz cū ad
iutoriū sīle illi nō fuisset
īuentū. tūc ei mulierē ex cos
ta ei⁹ detracta formauerat
satis admonet hec nō ad il
lā opatiōez dei ptinē vnde
reqeuit i die septīo sz ad is
tā poci⁹ quā p tpm cursus
usqz nc opat. Cum ei padi
sus plātaret ita nratur.

Et plātauit dn̄s padisum
in eden ad orientē. et posu
it ibi hoīez q̄ finxerat. Et
eiecit adhuc de⁹ de tra omē
lignū pulchz aspcū et bonū
viij. ad escā. Cū g° dicit adhuc
eiecit oē lignū pulchz aspcū
de tra maīfestat vtiqz qa
līr nc eiecerat de tra lig
nū. alīr tūc cū tcio die pdux
it tra herbā pabuli semīa
tem semē scdz genus suū. ls
ē enī. eiecit adhuc illud salz
qd iā eiecerat. tūc vtiqz poten
cialr et cāliter in ope ptinē
te ad creāda oīa simł. quibz
gsūmatis in die septīo requi
euit. nūc at visibilr in ope
ptinēte ad tpm cursū sicut
usqz nc opatur. Nisi forte qs
dicat nō omē lignū genus t
cia die creatū. sz dilatū aliqd
ut sexto die crearet cū hō fcūs
ē atqz in padiso gstitutus. Sed
q̄ sexto die cāta sit aptissime
scptura declat. oīa viua sz
scdz unuqdqz gen⁹ quadrupe
dū et repentiū et bestiarū mū
et ipe hō ad ymaginē dei mas
culus et fēia. Poti⁹ potuit pte
mitte quō sit hō fcūs quē ī
ipo die fcm eē narrauit. ut
recapitulādo postea qmodo
dū eē fuit fcūs īmaret. Et
ē de tre puluē. et mulier illi

de late. nō tn̄ aliqd create ge
nus ptermitte ul in eo qd de9
dixit. fiat siue faciā9. ul in
eo qd dr sic ē fcūs. siue fecit
deus. Alioqn frustra p sin
gulos dies tā diligēter dis
tincta sūt oīa si pmixtioīs
dierū pt ulla suspicio reside.
ut tn̄ herba et lignū diei t
uo sint attributa. aliq ligna
tn̄ sexta ee credam9 q ipo
sexto die scptura tacuerit.
Postmo quid tn̄ debim9 de bes
tys agri et volatilibz celi q
adduxit deus ad adā ut videt
qd vocaret ea? Ecce ita scptū
ē. Et dix dns de9 nō ē bonū
e hoiez solū faciā9 illi ad
iutoriū scdz ipm. et finxit ds
adhuc de tra oēs bestias agri
et oīa volatilia celi. et addux
it illa ad adā ~~ad~~ aīaz vivā. +
hoc nome illi9. Et vocauit
noīa adā oībus pecoribus
et volatilibz celi et oībz bes
tys agri. Ade nō est īuētus
adiutor silis ipi. Et eicat de9
extasis alienā oēz sr adā et obdor
miuit et supsit unā de costis e9
et ipleuit carnē ī locū e9 + edifi
cavit dns costā quā supsit de
adā in mlierē. Sic g9 gseqn
ter tūc in pecoribz et bestijs
agri et volatilibz celi nō ē
iuentū adiutoriū sile hoi. fe

+ ut videt qd vocaret illa.
Et oē qdcūqz illud vocauit
adam

cit ei deus adiutoriū simile
de costa lateis ei9. Hoc autē
fcm̄ ē cū easdē bestias agri
et volatilia celi adhuc de t
ra finxit. Quo adhs sexto die
fcm̄ ē hoc pt itelligi. qnq dē
illo die pduxit tra aīaz viuā
scdm̄ vbū dei. volatilia vero
quito die pduxerit aq silit
s9 vbū dei. Ḡo itaqz dicet
et finxit de9 adhuc de terra
oēs bestias agri et oīa vola
tilia celi qnto. n qa iā terra
pduxeāt oēs bestias agri sex
to die. et aqua oīa volatilia
celi qnto die. Aliter g9 tūc
idē potēcialit atqz cāliter
sic illi opi gpetebat quo c
auit oīa simł a qbz sexto
die requieuit. alr at nc sicut
ea videm9 q p tpalia spacia
creat usqz nc opat ac p hoc
iā p istos notissimos lucis
corpalis dies q circuitu sol
fiūt. eua fca est de latē viri
sui. Tuc ei deus adhuc finxit
de tra bestias et volatilia
ī qbus cū adiutoriū sile ipsi
adā nō eēt iuentū illa formā
ē. In tribz g9 diebz eciā ipz
de limo finxit deus. Reqz ei
dicēdū ē masculū quidem
sexto die fcm̄. feiaz vo poste
rioribz diebz. cū ipo sexto die
aptissiē dcm̄ sit masculū et

feiaz fecit eos et bndixit eos.
ad + Et que de abobus et abos di
cunt. Aliut g° tunc abo et nunc alr
ambo. tunc scilz scdz potentia
p vbum dei tpi sfialiter mundo
indita cum creauit oia simul.
a quibz in die septio requieuit.
ex qbz oia suis qz tpibz iam p
sclorz ordine fieret. nunc aut se
cundum opationez pbenda tpibz
qua usqz nunc opat. Et oporte
bat iam suo tpe fieri adam de li
mo tre. eiusqz mliere ex vi
Ca. vi. ri latere. In qua distributioe
opm dei pte ad illos dies in
uisibiles ptinentium in qbus
creauit oia simul pte ad istos
i qbz opatur cotidie qcqd ex
illo tpi in-volutis pmordi
alibz in tpe voluit si non im
portune neqz absurde vba
scpture secuti sum9 q nos ad
hec distiguenda dixerit ca
uendum e. ne pp ipa rerum
aqnm difficile pceptioez qua
tardiores assequi non suffi
ciunt putemur aliud sentire
ac sentire qd sciunt nos nunc
sentire nec dicere. Qtqp enim
pcedentibz smoibz qtum potue
ri lectorem pstruxeri. plures
tn arbitror caligare in hys
locis et putare ita fuisse p9
hoiez in illo dei ope quo simul
oia creata st ut aliqi vitam

ducerent ut dei locutioez ad se di
rectam cum dixit de9 ecce dedi vo
bis oe pabulum seiale discer
neret crederet et intelligeret. Doue
rit g° qui hoc putat nec h°
me sensisse neqz dixisse. Sz
rursus si dixero non ita fuisse
hoiez in illa pma gditione
rerum qua creauit de9 oia simul
sicuti e non tm pfte etatis ho
sz ne infans quidem. nec tm in
fans sz ne puerpium quide
in utero mris nec tm hoc
ne quidem semen visibile ho
putabit oino non fuisse. Re
deat g° ad scpturam. inueniet
sexto die hoiez fcm ad yma
gine dei. fcm aut masculum et
feiaz. Ite qrat qn fca sit feia
inueniet extra illos sex dies.
tunc eni fca est qn deus de tra
finxit adhuc bestias agri et
volatilia celi non qn volatilia
aqua produxerunt aque et aiaz vi
uam in qua et bestie sunt pdu
xit tra tunc cum fcus e ho et mas
cul9 et feia. Ergo tunc et postea.
neqz eni tunc et non postea. aut
vo postea et non tunc nec aly
postea. sz ideipe aliter tunc aliter
postea. Queret a me quo
pondebo. postea visibilis sic
spes humane gstitutionis est
nobis nota. non tn pntibus
generantibz. sz ille de limo.

illa de costa ei⁹. Queit quo
tndebo inuisibilit' caliter quo
fiut futa no fca. hic forte
no itelligit. Subtrahitur
eni ei cuncta q nouit usqz
ad ipaz seminu corpulecia.
Neqz eni ul' tale qd ho ia
erat cu in pma illa sex die
ru gstitutione ho fcus eat.
Dabitur qde de semibz ad hac
rem nonulla silitudo pp il
la q in eis futa gserta sut
verupti an oia visibilia
fca sut ille cause no itelli
gn. Qd g° facia n gitum
possu salubrit' moneam
ut scpture dei credat. et ta
men hoiez qn de⁹ cu fcus e
dies fecit celu et tra de quo
alibi scptura dic' q viuit
ietnu creauit oia simul. et
tunc qn ia no simul' sz suis
qqz tpibz creans finxit eu
de limo tre. et ex eius osse
mulierē. Fcā nec isto mo
eos sexto illo die fcos. nec
in eos illo sexto die no fac
tos scptā intelligi pmit
tit. Forte g° aie eoz illo sex
to die fce erat et ipi⁹ pma
go dei vere itelligit' in spu
et mēte eoz ut postea cor
pa formaret'. sz neqz h° ēdē
eadē scptura pmittit. pri
mu pp illā ordin gsumati

one que no video quō poss'
itelligi si defuit aliqd tūc no
caliter gditū qd postea visi
bilit' gderet'. deīn qa sexus
ipe masculi et fēie n i corpi
bus ēē no pt. Qd si quisqī
scdm itellcm et actiōez tqī
vtruqz sexū in vna aīa acci
piendū putauerit qd faciet
de hys q ad escā deus ipo die
dedit de lignoz fcibz q nisi
hoi hnti corp⁹ no vtiqz con
grua sut'. Fcā et si hac escā
figuate qsqz accipe voluerit.
recedet a pprietate rerū gesta
rū q pmit⁹ i hmoi narrati
onū obseruatiōe fudanda ē.

Quo g° loqbat' inqt eis qui Ca. viij.
nōdū audiebāt n' itelligebāt
qa n' erāt qui vba pcepīrāt.
possū rndē sic eos allocutum
deū qmadmodū xps nos nondū
natos eciā longe post futuros
nec tm nos sz eciā eos oēs qui
futurū sut p⁹ nos. oibz eni di
cebat quos suos futuros vide
bat. Ecce ego vobiscū sū usqz
ad gsumatiōez sctli. Sic' deo
notus erat ppha cui d' pusqī
te formarē in vtero noui te
sic' decimat⁹ ē leui cū essz
in lubis abrahe. Cur ei no
ita et ipe abrahā in adam.
et ipe adā in pmis opibus
mūdi q creauit deus omia

siml'. si ūba dñi p os carnis ei⁹
et ūba dei p ora ꝓphãꝝ tpali
corporis voce ꝓferūt et oĩbus
sillabis suis cõgruas tpm mo
ras sumãt atqꝫ ꝯsumant.
Cū vō deus dicebat faciamus
hoiēz ad ymaginē et silitudi
nē nrãz et habeat ptātem
pisciū maris et volatiliū ce
li et oĩm pecorū et oĩs terre
et oĩm repentiū q̄ repūt sup
terrã. et crescite ⁊ mltiplica
mĩ et replete trã et dñami
ni ei⁹ et habete ptātē pis
ciū maris et volatiliū celi
et oĩm pecorū et oĩs terre.
et oĩm repentiū q̄ repunt
sup trã. et ecce dedi vobis oē
pabulū seiale seiãs semē
qd ē sup oēm trã et oē lignu
ferū fructiferū qd hz in se
fructū semis seialis qd erit
vobis ad escam. ipe sermo
ei⁹ an oĩs aeris sonū. ante
oĩs carnis et nubis vocē su
ma ei⁹ sapia p quã fcã st
oĩa nō qĩ humanis auribus
istrepebat ſ; rebus fãs rerū
faciendaꝝ causas iserebat
et oĩpotenti potētia futura
faciebat hoiēz qꝫ suo tpe for
mandū in tpm tps̄ semīe
ul' radice gerebat unī iape
ret scla ꝯdita ab illo q̄ est
an scla. Create q̄ppe alie

creaturas alias ꝙdã tpe quedã
causis p̄cedūt. ille at omnia
q̄ fecit nō solū excellentia qua
ecia cãꝫ effcor ē. verū ecia
etnitate p̄cedit. ſ; de h° ope
tunioribꝫ deīn scptãꝫ locis
fortassis pleni⁹ disserendū
ix. ē. Nūc de hoie qd ceptū ē ita
nūet ea modeatiõe seruata
ut ī ꝓfunde scpture sensib⁹
magis ꝑstem⁹ diligencia
reqrendi q̄ affirmãdi
meritatē. Itã ei nouerat
ihēmiã deus p̄usq̄ eū for
maret in utero dubitare
fas nō est. Aptissime qp
dicit. Priusq̄ te formarē
in utero noui te. Ubi aut
illū nosset añq̄ illū for
masset et si nrē ifirmi
tati assequi ul' difficile
ul' īpossibile ē utrū ī ali
quib⁹ ꝓpiquioribꝫ causis
sic leui ī lūbis abrahe
deciatus ē. an ī ipo adā
ī quo gen⁹ hoim tūc ra
dicaliter īstitutū ē in
ipō utrū iã cū lumo fe
mat⁹ eēt. an caliter in
hijs opibꝫ dei fcūs q̄ oĩa
oĩa siml', an vō p̄cāus
añ oēm cātura sic elegit
et p̄destiauit scōs suos
añ mūdi ꝯstitutioēz. an
poti⁹ in oĩbꝫ crededtibus

causis siue qs geoiaui. siue
qs nō geoiaui. priusq̄ ī utēo
formetur nō arbitror scrupu
losius qri oportē. dūmodo
iheremiā gstet ex quo ē in
hac luce a pntibus editus
ex illo egisse vitā ppriam
quā gradescens etatis acces
su posset viuē seu male seu
bene. antea vō nullo mō nō
solū priusq̄ in utēo formetur.
sz nec ubi formatꝰ anq̄ na
tus. neqz enī hz ullā aucta
ritatē aplica illa snia de
geminis in rebecce utero
nondū agētibz aliqd boni aut
mali. nec tn frustra sciptū
ē. nec ifantē mūdū ēē a pcto
cuiꝰ ē uniꝰ diei vita sr trā.
et illud ī psalmo. in iniqtati
bus gceptus sū et in pctis
mr mea in utēo me aluit.
et qđ in adā omēs moriunť.
in quo oēs peccauerūt.
Rēur at liquido teneamꝰ
nullibz pentū merita traiciat
in plem quoqz gtia dei anq̄
nascat' qbz sāficet. nec iniq
tatē esse apud dm. nec boni
mali ve agere qp qd ad p
priā psonā ptineat anq̄
natus ē. Illa qz snia quā
nō nulli putat alibi peccas
se magis minꝰ qz aīas et
p diuisoz meritis pctoz vi

dnisa corpa ēē detrusas apli
ce nō guenire sententie cū ap
tissiē dcm ē. nichil egisse nō
dū natos seu boni seu mali.
ac p hoc alia qstio suo loco
retractāda qđ de pcto pmorū
pntū qui duo soli fuerūt ge
neris hūani gtraxit vniuer
sa gspersio. nichil tn talium
meritoz hře potuisse hoīez
anq̄ de puluē terre fctus es
set. anq̄ suo tpe viuēt nulla
qstio ē. Erant enī esau et ia
cob quos nodū natos dixit
apls nichil egisse boni aut ma
li. nō possuꝰ dicē traxisse aliqd
qđ meriti de pentibz si nec
ipi pentes gessissent aliqd
boni aut mali. nec genꝰ hūanū
peccasse in adā si ipe nō pec
casset adā. nō at peccassz a
dā nī in suo tpe viuēt qꝰ pos
set viuē siue bene siue male.
ita frustra eiꝰ pctm seu rcē
fcm requirē cū adhuc in rebꝰ
simul creatis caliter gditus
nec vita ppa iā viuebat nec
in pentibz sic viuētibz erat.
In illa ei pma gditioē mū
di. cū deus oīa creauit simul
hō fcus ē qui eēt futurus ro
creādi hoīs nō actio creati.
sz hec alr ī verbo dei ubi ista
ta nō fca sz etna sūt. aliter
ī elemētis mūdi ubi oīa si Ca. x

mul' fcā futā sūt. alit' in re
bus q̄ scd̄m causas simul' cā
tas nō iā simul' ꝫ suo queq̄
tp̄e cāntur. in q̄bus adā iam
formatus ex limo. et dī flatu
aiatus sic' fenū exortū. alr̄
in semībꝫ ī quibꝫ rursus qⁱ p̄
mordiales cause repetūtur
de rebꝫ ducte. q̄ scd̄m eas q̄s
p̄mū condidit extiterat ve
lut herba ex t̄ra. semē ex her
ba. ī quibꝫ oībꝫ ea iā fcā mo
dos et actus sui tp̄is accepe
rūt. q̄ ex occultis atq̄ īuisi
bilibꝫ roībꝫ que ī c̄atura cā
liter latent in māifestas for
mas naturas q̄ p̄dierūt. sic'
herba exorta sup t̄rā et homo
fcūs in aīaꝫ uiuā. et cetera
hmōi siue fructeta siue aīan
cia ad illā opatiōeꝫ dei p̄tine
cia. qua usq̄ nc̄ opat'. ꝫ etiā
ista secū gerūt tāq̄ iterū seipā
ī ui scīb diciter ī occulta quadā
vi generādi quā extraxerūt
de illis p̄mordijs cāꝝ suaꝝ
ī q̄bꝫ creato mūdo cū sius e
dies anq̄ in māifestā speꝫ
sui gn̄is exoriret' inserta st̄.

Ca. xi.

Si enī illa p̄ma opa cū sil'
oīa creauit in suo mō p̄fca
nō eēnt. ea pculdubio post
adderet' que illis p̄ficiēdis
fuisset et q̄dā vniusitatis
p̄fcō ex vtrisq̄ ꝯstaret sin
gulis qⁱ semis. velut alicui
tis fuerat ꝯpleretur. Rursus
si ita eēnt illa p̄fca sic' p̄fca
ent cū suis q̄q̄ tp̄ibꝫ ī mai
festas formas actus q̄ p̄d
ant'. p̄fcō aut nil ex eis p̄
ea tp̄a fiet. ā hoc fiet q̄d c̄
istis quoꝝ q̄ suo iā tp̄e oriū
deus nō cessat opari. Nunc ā
q̄a iā et ꝯsūmata q̄dā modo
et q̄dā mō ī choata sūt. et ꝯ
q̄ ꝯseq̄tibꝫ euoluenda tp̄i
p̄mitus deus simul' cāuit c̄
fecerat mūdū. ꝯsūmata q̄
q̄a nichil hn̄t illa ī natura
p̄prijs quibꝫ suoꝝ tp̄m ac
agūt q̄d nō in istis cāliter
fcm̄ sit. Inchoata vō quid
erūt qⁱ forma futoꝝ p̄ sc̄l
trāctatū ex occulto ī maifes
tū locis ꝯgruis exerenda.
Ipius etiā scp̄te v̄ba satis
adhuc admonendū insignit
vigentibꝫ si q̄s ī eis vig
let. Nā et ꝯsūmata eī
et ī choata. Nisi eī ꝯsūmata
eēt nō dicet et ꝯsūmata sūt
celū et t̄ra et oīs ꝯpositio
eoꝝ et ꝯsūmauit deus ī die
sexto opa sua q̄ fecit. et be
dixit deus die septimū et
sāctificauit eū. Rursus nisi in
choata eēnt nō ita sequeret
q̄a ī illa die req̄euit ab oībus
bus opibꝫ suis q̄ inchoauit

deus facē. Hic igit' si qs in
quirat quo (con)sūmauit et
quo ichoauit. neq3 eī alia
(con)sūmauit alia ichoauit.
s3 eadē ipa utiq3 a q'bz in
die septīo reqeuit. ex hys
q̄ supdixim9 clarū ē. Cosū
masse q̄ppe ista ītelligim9
dn̄m cū creauit oīa simł ita
pfcē ut nichil ei adh' ī ordie
tpu creandū eēt qd nō hic ab
eo iā in ordie causaz creatū
eēt. Inchoasse aūt ut qd hic
pfecerat causis p9 iplerēt
effectis. Dn̄s formauit ds
hoīez puluere tre ul' limū
tre hoc ē de puluē ul' limo
tre et īspirauit sū sufflau't
in eī9 faciē spm vite. et fac
tus ē homo in aīaz viuā.
Nō tūc pdestinat9 ē. hō eī
an̄ sclm in psciā catoris
neq3 tūc cāsalit' ul' (con)sūmate
ichoatus ul' ichoate (con)sūma
tus. hoc eī a sclō ī rōibz p'
mordialibz cū simł oīa c'
aret': s3 creat9 ī tpe suo vi
sibiliter ī corpe. ī uisibilit'
ī aīa. (con)stans ex aīa et cor
pe. Iam g° videam9 quō
eū fecerit deus pmū de tra
corp9 ei9: p9 etiā de aīa
videbim9 si qd valebim9.
Qd enī: manibz corpali
bus finxit deus hoiez: Ni

mis puerilis cogitacō est:
ita ut si hoc scptura dixiss3
magis eū q̄ scripsit tnslato
vbo vsū crede debem9 qā deū
talibz mēbroz liniamētis
detmiatū qualia vide9 in
corpibz nr̄is. Dcm̄ ē enī.
man9 tua gētes disꝑdidit:
et eduxisti populū tuū in
manu forti et brachio excel
so. Sed p ptāte et vtute di
positū hui9 mēbri nomen.
qs usq3 adeo desipit ut nō
ītelligat: Nec illud audien
dū ē qd nōnulli putāt iō
pcipuū op9 dei eē hoīez qa
cetera dixit et fc̄a sūt. hūc
aūt ipe fecit: s3 iō pocius q2
hūc ad ymagiēz suā fecit.
Nā illa q̄ dixit et facta sūt
iō sic scptū ē qa p vbū ei9
fc̄a sūt sicut p hoīez hoībus
dicta potuit verbis q̄ tpalit'
cogitāt' et voce pferūt'. Nō
sic aūt loq't' deus nisi cū p cre
aturā corpalē loq't' sicut
abrahe sic' moysi. sic' p nu
bē de filio suo. Nā oēm vō
cātura ut eēt ipa cāta eo
vbo dcm̄ ē qd in pncipio e
rat de9 apud dm̄. Et qa
oīa p ip3 fc̄a sūt et sn̄ ipo
fcm̄ ē nichil: utiq3 et homo
p ip3 fc̄us ē. Certe eī celū
verbo fecit: qa dixit t fcm̄

ē. Scriptū est tñ: et opa
manuū tuaꝝ sūt celi. Et
de hoc pmo q̄i fundo mūdi
ē scriptū: qm ipi9 ē mare
et ipē fecit illud et aridam
t̄ra man9 eius finxerit.
Non igit hoc ī honorem
hōis deputet velut cetēa
deus dixerit et fc̄a sīt. hūc
aūt ipē fecerit ā verbo cetā.
ſ; hoc excellit in hōie q̄a
deus hoīez ad ymaginem
suā fecit: ꝓpter hoc ꝙ ded'
ei mentē intellectualē qua
prestat pecoribz. vn̄ ia su
piore loco disserium9. In
quo hōre positus si nō itellex
erit ut bn̄ agat: eisdē ipis pe
coribz q̄bus platus ē cōpabi
tur. Dic etenī sc̄ptū ē. Homo
in hōre positus nō itellexit:
cōpatus ē pecoribz īsensa
tis et silis fcūs ē eis. Fc̄a et
pecora dēs fecit ſ; nō ad yma
ginē suā. nec dicēdū ē hoīez
ipē fecit. pecora iussit et fc̄a
sūt. Et hūc enī et illa p vbū
suū fecit p qd̄ fc̄a sūt oīa.
ſ; q̄a idē verbū et sapīa et vir
tus ē. dē et man9 ei9 iuisi
bile mēbrū ſ; efficiēdi pote
tia. Nā hec eadē scptura q̄
dicit ꝙ dēs hoīez de limo fīx
erit. dicit etiā ꝙ bestias a
gri de t̄ra finxerit qn̄ eas

tū volatilibz celi adduxit ad
adā ut videt qd̄ ea vocaret.
Dic enī sc̄ptū ē. Et finxit dēs
adhuc de t̄ra oēs bestias.
Si g° et hoīez de t̄ra et be
tias de t̄ra ipē fōrmit: qd̄ ſ;
hō excellēcius in hac re n̄i ꝙ
ipē ad ymaginē dei cōditus
ē: Nec tñ hoc scd̄z corpus
ſ; scd̄z itellectū mētis. de quo
p9 loq̄mur. tn̄ in ipo corpe
hēat quādā ꝓprietatē q̄ h
indicet ꝙ ercta statura fc̄s
ē ut hoc ipo admoneret nō
sibi t̄rena sectanda velut
pecora quoꝝ voluptas oīs
ex t̄ra ē vn̄ in aluū cūcta
pna atq; ꝓstrata sūt. Co
gruit g° et corp9 ei9 aīe
rōnali nō scd̄z lineamēta
figurasq; neruoꝝ. ſ; pocius
scd̄m id qd̄ ī celū erectū est
ad ītuenda q̄ in corpe ipīus
mūdi supna sūt sicut aīa
rōnalis in ea debz erigi et
in spūalibz nā maxie excel
lūt. ut q̄ sursū sūt sap
xiij. at nō q̄ sup t̄ra. Scd̄z quō
eū fecit dēs de limo terre.
utrū repente ī etate pfc̄a
hoc ē in virili atq; iuuenili
li sicut nūc usq; formant
ī uteris m̄rm: Neq; enī
ali9 hec facit ꝙ ille q̄ dixit
ꝓusq̄ te formarē in

utero nouit te ut illud tm̄
exptū habuerit adā q̄ nō ex
pntibz natus ē. ſʒ ſcūs ex
terra. eo tn̄ mō ut ī hoc p
ficiēdo et p etates agendo
hẏ tpm̄ nūm ↄpleretur q̄s
nature humane gn̄is attri
butos videm⁹. An potius
hoc nō est reqrendū: Vtrū
libz enī fecerit: hoc fecit qd
deū oīpotente et sapiente
posse ac face ↄgruebat.
Jta enī certas tpm leges
generibz q̄litatibz qʒ rerū
in maifestū ex abdito pdu
cendis attribuit: ut eius
volūtas sit sup oīa. Pote
cia q̄ppe sua nūos cature
dedit, nō ipaʒ potēciā eis
de nūis alligauit. Nam
sps ei⁹ ita faciēdo mūdo
superferebat: ut et fcō sī fe
ratur nō corpalibz locis
ſʒ excellēcia ptātis. Cū ei
nesciat aquā ↄgregatā tre
rū ad radices vitis venerit
vuā ī saginā ligni illius
atqʒ in eo sumēe qualitatē
qua ī vuā pcedit paula
ti erupentē. atqʒ ī ea grā
descente vinū fiat. matu
rutqʒ dulcescat. qd adhuc
feruescat expressū. et q̄dā
vetustate firmatū ad vsū
bibendi vtili⁹ iocūdius qʒ
pueiat. Nūqd deus ↄsuuit lig
nū a terra a has tpm mo
ras cū aquā miro ↄpendio
ↄuertit ī vinū qd ecīā ebri⁹
couiua laudaret. Nūqd ad
iutorio tpis eguit coditor
tpis. Nonne dier certis nu
meris suo cuiqʒ gn̄i accōmo
datis oīs nata serpetiū coa
lescat. format nascat roboa
tur. Nūqd expectati sīt hy di
es ut in dracone vga cōuer
teretur de manu moysi et aarō.
Nec ista cū fiūt cōtra nāʒ fi
unt n̄ nobis q̄bʒ nāe cursus
īnotuit: nō aūt deo cui hoc
ē nā qd fecerit. Queri autē Ca. xiiij.
merito pt tales ille roēs quas
mūdo indidit cū pmū oīa si
mul creau⁹ quō sint īstitu
te. vtrū ut q̄admodū vide⁹
cuncta nascēcia ul' frutica ul'
aīaliū in suis ↄformacōibz
atqʒ īcremētis suor pdiu
sitate generū diūsa spacia
pagent tpm. an ut q̄admo
dū creditr factus adā sine vllo
pgressu īcmentor virili
etate ↄtinuo formetur. Sʒ
cur nō vtrūqʒ illa credim⁹
habuisse. ut hoc ex eis futur
esset qd factori placuisſʒ. nō
solū ecīā ill⁹ de aq̄ vinū. ſʒ
et oīa miracula q̄ cōtra na
ture vsitatū cursū fiunt.

Si autem isto modo. multo erit ab
surdius istas ipsas cotidi
anas rerum formas et species
contra illas primarias omnium
nascentium causales rationes
suorum temporum peragere spatia.
Restat ergo ut ad utrumque
modum habiles create sint.
sive ad istum quo rara et
mirabilia fiunt. sicut deo
facere placuit quod tempori congru
Ca. xv. it. Verumptamen sic factus est
quemadmodum ille prime cause
habebant ut fieret ille primus
homo quem non ex parentibus nas
ci qui nulli processerant sed
de limo formari oportebat
secundum talem rationem in qua primi
tus factus fuerat. Nam si aliter
factus est non eum deus in illorum
sex dierum operibus fecerat. in
quibus cum dicitur factus. ipsam cau
sam utique fecerat deus qua erat
suo tempore homo futurus: et secundum
quam fuerat ab illo faciendus.
Qui simul et consummaverat
inchoata propter perfectionem causarum
bonum. et inchoaverat consum
manda propter temporum ordinem.
Si igitur illis primis rerum causis
quas mundo creator primitus
inseruit non tantum posuit quod
de limo formaturus erat
hominem. sed etiam quemadmodum
formaturus. utrum sicut in matris
utero an in forma iuvenili. pro
culdubio sic fecerat ut ille pre
finxerat. Neque enim contra dispo
sitionem suam faceret. Si autem vim
tantam ibi posuit possibilitatis
ut homo fieret quomodo fieret ut et sic et sic
posset id est ut id quoque ibi esset quod et sic
et sic posset. Unum autem modum ipsum faciendi
servatus in sua voluntate contexuit.
non mundi constitutioni contexuit.
manifestum est etiam sic non factum
hominem contra quam erat in illa
prima conditione causarum. quia ibi erat
etiam sic fieri posse: quamvis non
ibi erat ita fieri necesse esse. Hoc
enim non erat in conditione creature:
sed in beneplacito creatoris cuius
voluntas rerum est necessitas. xvi
Et nos quidem pro captu infirmi
tatis humane iam in corporibus
tempore exortis possumus nosse quod
in cuiusque natura sit quod experimen
to percepimus utrum autem etiam fu
turum sit ignoramus. Est quippe
in natura huius verbi gratia iuve
nis ut senescat: sed utrum hoc
sit etiam in voluntate dei nescia
mus. Sed non in natura esset
nisi in dei voluntate prius fuisset
qui condidit omnia. Et utique
quoque occulta ratio est senectutis
in corpore iuvenili. vel iuven
tutis in corpore puerili. Neque
enim oculis cernitur sicut ipsa
in puero pueritia sic in iuve

tus in iuuene. sed alia quedam notitia colligitur inesse in natura rerum quasi latentes qua educuntur in promptu numerosa velut iuuentus a pueritia vel senectus a iuuentute. Occulta est ergo ista ratio qua fit in hoc ut esse possit, sed occulta menti autem non est occulta. Utrum autem hoc etiam necesse sit omnino nescimus. et illam quidem qua fit ut esse possit esse in natura ipsius corporis nouimus. illam vero qua fit ut necesse sit. manifestum est illic non esse. Sed [illegible] que in mundo est ut necesse sit istum hominem senescere. Si autem nec in mundo est. in deo est. Hoc enim necessario futurum est quod ille vult. et ea vero futura sunt que ille presciuit. [illegible] multa secundum inferiores causas futura sunt. sed si ita sunt et in prescientia dei vere futura. Si autem ibi aliter sunt ita potius futura sunt sicut ibi sunt ubi qui prescit falli non potest. Nam futura dicitur senectus in iuuene. sed tamen futura non est si ante moriturus est. Hoc autem ita erit sicut se habent alie cause in mundo contexte siue in prescientia dei reseruate. Nam secundum quasdam futurorum causas moriturus erat Ezechias cui deus addidit quindecim annos ad vitam. id utique faciens quod ante mundi constitutionem se facturum esse presciebat. et in sua voluntate seruabat. Non ergo id fecit quod futurum non erat. hoc enim magis futurum erat quod se facturum esse presciebat. nec tamen illi anni additi adicerentur dicerentur nisi ad aliquid adderetur quod se aliter in aliis causis habuerat. Secundum aliquas igitur causas inferiores iam vitam finierat. secundum illas autem que sunt in voluntate et prescientia dei qui ex eternitate nouerat quid illo tempore facturus erat. tunc erat finiturus vitam quando finiuit vitam. quia et si oratum concessum est etiam sic oraturum ut tali orationi concedi oporteret ille utique presciebat cuius prescientia falli non poterat necessario futurum erat.

Quapropter si omnium futurorum cause mundo sunt insite cum ille factus est dies quando deus creauit omnia simul. non aliter adam factus est cum de limo formatus est. sicut credibilius iam perfecte virilitatis quam erat in illis causis ubi deus hominem in sex dierum operibus fecit. Ibi ei erat non solum ut ita fieri possit. verum etiam ut ita fieri eum necesse esset. Tam enim non facit deus contra causam quam sine dubio volens prestituit quam contra voluntatem suam non facit. Si autem non omnes causas in creatura primitus condita prefixit. sed aliquas in sua voluntate seruauit. non sunt quidem ille quas in sua voluntate seruauit ex istarum quas creauit necessitate pen- Ca. xviij.

dentes. nō tñ possūt ēē cōtra
rie quas ī sua volūtate ser
uauit illis qđ ī sua volun
tate cōstituit. q̃a dei volūtas
nō pt sibi ēē cōtraria. Sic
g° istas cōdidit ut ex illis
esse illud cui9 cause sūt pos
sit ꝫ nō nc̄ce sit. illas autē
sic abscondit ut ex eis esse
nc̄ce sit. hoc quoqꝫ ex istis
fecit ut ēē possit ꝫ nō ne
cesse sit. illas aūt sic absco
dit ut ex eis nc̄ce sit hoc qđ
Ca. xix. ēē possit. Solet itē q̃ri vtrū
aīale corp9 hōis pus fortū
sit e limo quale nūc hēm9.
in spūale quale resurgētes
hebim9. Utrū enī hoc in
illud mutabit. seiat ei aīa
le corp9. resurget corp9 spū
ale. tñ qđ pus hōi fcm̄ sit
ideo disceptat q̃ aīale fcꝫ
ē. Sed g° recipiem9 qđ in
illo pdidim9. ꝫ tāto melius
q̃to spūale aīali ꝑponendū
ē. qn̄ erim9 equales āgelis
dei. Sꝫ angeli pnt alijs et
iusticia ꝑponi. nūqꝫ et dn̄o
de quo tñ dcm̄ ē. minorasti
eū pꝑulominus ab angelis.
Uñ n ꝑ carius īfirmitatē
quā suscepit ex ūgīe. formam
serui accipies in qua moriēs
nos a seruitute redimet.
Sed qđ diuti9 hic asseram9.

Sed enī obscura ē apli sua
de hac re. Qui cū voluisset
adhibē testioniū quo ꝓba
ret corp9 aīale nō tamē
suo ul' de cui9 ꝓ hōis corpe
qđ in pn̄ti videbat. q̃ de ip
ipō scripte hui9 loco reuo
it et adhibuit dicēs. Sic ē
corp9 aīale ē et spūale. sic
scptū ē fcūs ē pm9 hō adā
in aīaꝫ viuentē. nouissi
adā in spm̄ viuificantem
ꝫ nō pmū qđ spūale ꝫ qđ
aīale. postea spūale. pm9
hō de terra tren9. sc̄ds hō de
celo celestis. Qualis tren9
tales et terreni. et qual' celes
tis tales et celestes. et quo
induim9 ymagīeꝫ treni
induam9 ymaginē ei9 q̃ de
celo ē. Quid ad hoc dia pr
ymaginē g° celestis hōis
nūc ex fide portam9 īhituri
ī resurrectiōe qđ credimus
ymagīeꝫ aūt terreni hōis
ab ipō exordio ꝯnatiōis
xx. huane induim9. Hic occur
rit alia q̃stio quo renoua
mur si nō ad hoc ꝑ xpm
renouam. qđ in adā pus
eram9. Utrū enī mlta nō
ī pristinū ꝫ ī meli9 reno
uent ab īferiore tñ statu
ꝑ quo erat ātea renouat.
Sic enī ille fili9 mortuus

erat et vixit pierat et in
uetus ē. vn illi pfert stola
pma si nō imortalitatē re
cepit quā pdidit adā: Quo
at pdidit imoꝛlitatē si coꝛ
pus hūit aiale: Neqꝫ enī
corpꝰ aiale ſꝫ ſpūale erit. cū
corruptibile hoc īduerit icoꝛ
ruptionē. et moꝛle hoc īdu
erit imoꝛtalitatē. Nonulli
hys angustys coartati ut et
illa cōstet sñia qua exēplū
de aiali corpe hīc datū ē ut
fact̄ fuis est pimus hō adam
i aiaz viuentē. et ista reno
uatio receptio qꝫ imoꝛlita
tis nō absurde dicat in ps
tinū futā. in illud scilꝫ qd
adā pdidit putauerūt pus
quidē fuisse hoīez corpus a
nimale. ſꝫ dū in padiso gsti
tutus ē eū fuisse mutatum.
sicut nos quoqꝫ resurrectiōe
mutabim. Hoc quidē liber
geneseos nō gmeozat ſꝫ ut
possint utraqꝫ testionia scp
turaꝝ inter se gsentire sū
illud qd de aiali corpe dcm
ē. siue illa q̄ de renouatiōe
nra plurima in scis lr̄is repi
unt. hoc tp de nctio gseq̄ cre
diderūt. Sed si ita ē frustra
conantur padisū et illas ar
bores eaꝝ qꝫ fructus pter figu
ratā signficatiōez pus accipe

ad rerū gestarū pprietatē. Qs
enī credat istiusmoi cibos ex
arboꝝ pomis imoꝛlibꝫ et
spūalibꝫ corpibꝫ nctios ēē
potuisse: Verūptm si aliud
nō pt inueniri meli9 eligim9
padisū spūalit itelligere
q̄ putare nō renouari hoiez.
cū tociēs hoc scptā gmeozat.
ul' eū existiare recipe qd nō
ondit amisisse. Huc acced
q̄ et ipa moꝛs hoīs quā eū
pctō gmeruisse mlta diuina
testionia colloquūt indicat
eū sine morte futurū fuisse
n̄ peccasset. Quō g° sine moꝛ
te mortalis: Aut quō non
moꝛlis si corp9 hūit aiale:
Vn quidā eū nō mortē coꝛ Ca. xxij
pis pctō meruisse arbitrā
tur ſꝫ mortē aīe quā fecit
iniquitas. Alii credūt eū ppt
corp9 aiale exiturū fuisse
de hoc corpe ad reqem scilꝫ
quā nc habet sci qui iā doꝛ
mierūt et i fine sclī eadem
mēbra imoꝛlit recepturū.
ut videlꝫ moꝛs corpis nō
de pctō accidisse videat ſꝫ
nālit ut aialiū ceteꝛoꝛ.
Sin hys rurs9 apls occurrit
et dicit. Corp9 qdē ē moꝛ
tuū pp pctm: sps aūt viuit
pp iusticiā. Si aūt sps ei9
qui suscitauit xpm a moꝛ

tus habitat ī vobis. viuifi
cabit et mortlia corpa vra
pp īhabitantē spm ei9 in
vobis. ac p hoc mors eciā
corpis de pctō ē. Si at nō
peccassz adā nec corpe mo
reret͛. ideo qȝ imortle habet
et corpus. Quo g° imortle
Ca. xxiij. sit aiale: Sed curs9 nō vi
dent qui ei9 corp9 in padi
so putāt mutatū ut ex
aiali fiet spūale nichil
ipedire si nō peccassz. ut
post padisi vitā quā iuš
te obedienter qȝ vixissz. ac
cipet eandē corpis mutati
one in vitā eternā. ubi iā
cibis corpalibȝ nō egeret.
Sed g° nitte ē pp hoc iā cogi
figurate nō pprie padisu
itellige q̄a nō possz mori
corp9 nisi pctō: Vm est
q̄dē qr nō moret͛ eciā cor
pe si nō peccassz. apte q̄ppe
apls dicit corp9 mortuū
pp pctm. aiale tn̄ possz ee
an̄ pctm. et p9 pctm iusti
cie cū de9 vellz fieri spūa
Ca. xxiiij. le. Quō g° inquiūt reno
uari dicim͛. si nō h° reci
pim9 qd pdidit pm9 hō
in quo oēs moriūt͛: Hoc
plane recipim9 s͛m q̄ndā
modū. et nō hoc recipim9
scdȝ q̄ndā modū. Nō itaqȝ

imortalitatē spūalis corpis
recipim9 quā nōdū habuit
hō. sȝ recipim9 iusticiā ex q̄
hō. sȝ lapsus ē hō. Reno
p pctm lapsus ē hō. Reno
uabim͛. g° vetustate pcti nō
in pstinū corp9 aiale in q°
fuit adā sȝ ī meli9 id ē ī cor
pus spūale cū efficiemur
equales angelis dei. apti
celesti hitatiōi ubi esca que
corrupit͛ nō egebim9. Re
nouam͛. g° spū mentis nr̄i
scdȝ ymaginē ei9 qui creauit
nos quā peccado adā pdidi
Renouabim͛. at eciā carne
cū hoc corruptibile induetur
icorruptiōe ut sit spūale
corp9 in qua nōdū mutatū
sȝ mutādus erat adā. ñ merē
do
eciā corpis aialis pccando
meruissz. Deniqȝ nō aitea
postol9 corp9 q̄dē mortle pp
pctm. sȝ corp9 mortuū pp
xxv. pctm. Illud q̄ppe an̄ pctm
et mortle s͛m aliā causam
et imortle scdȝ aliā dici po
terat. id ē mortle q̄a poterat
mori. imortle. q̄a poterat nō
mori. Aliud ē enī nō posse
mori. sic͛ q̄sdā naās imortales
creauit de9. aliud at ē posse
nō mori q̄admodū p̄mus
hō creat9 ē imortlis qd ei
pstabat͛ de ligno vite nō
de ↄstitutiōe nature a quo

ligno separatus ē cū peccasset
ut posset mori. qnisi pccas
set posset nō mori. Mortal'
q° erat gditiōe corporis aīa
lis: īmortalis aūt bnficio
conditoris. Si eī corp⁹ aīa
le utiqȝ mortale q̄a et mori
poterat ꝑius et īmortale
id ē et nō mori poterat.
Neqȝ eī īmortale qd mori
omnino nō possit erit n̄ spū
ale qd nobis futurū in re
surrectiōe pmittit' at per
hoc illud aīale et ob hoc
mortale. qd ꝑ iusticiā spū
ale fiet et ob hoc oīmodo
īmortale fcm̄ ē ꝑ pccm
nō mortale qd et ante erat.
s; mortuū qd nō posset fieri
si hō nō peccasset. Quō eī
corp⁹ nrm̄ dic' apl's mor
tuū cū de adhuc uiuētibus
loqret' n̄ qa iā gditio mo
riendi ex pccō pntū hesit
in prole. Aīale est eī et
huius corp⁹ sic' et pmi hoīs
nus fuit: s; et hui⁹ iā ī ipo
aīalis gnē mlto ē deterius.
Habz enī nccitatē moriē
di qd illud nō habuit. Cuius
eī restabat adhuc ut īmu
taret' et spūale fcm̄ plenā
īmortalitatē pcipet ubi cibo
corruptibili nō egeret. tn̄
si iuste uiuet hō cū ī spūa

le s̄itudinē corp⁹ ei⁹ muta
retur nō iret ī mortē. ī nob'
aūt eciā iuste uiuētibz corp⁹
morituru ē. ꝑ quā nccita
tē ex illi⁹ pmi hoīs pccō
veniente nō mortale s; mor
tuū corp⁹ nrm̄ dixit apl's.
q̄a oēs in adā moriūt'. Itē
dicit. Sic' ē veritas in ihesu
depone vos scdz pore guer
satiōēz vetere hoīez cū qui
corrumpit' scdz gcupias decep
tiōis hoc ē fcus adā vetus
p pccm̄. Vide g° qd sequitur.
Renouamī aūt spū mētis
vre et induite nouū hoīez
q̄ scdm deū creat⁹ ē in iusticia
et sctitate et veritate. Ecce qd
pdidit adā p pccm̄. In hoc g° Ca. xxvij.
renouam' scdz id qd amisit
adā idz scdz spm̄ mētis nre.
s; "aūt corp⁹ qd seiat' aīale
et surget spūale. ī melius
renouabim' qd nodū fuit
adā. Itē dicit apl's. Expoli
antes vos vetere hoīez cū
actibz ei⁹ īduite nouū q̄
renouat' in agnitiōez dei
scdz ymagiēz ei⁹ q̄ creau'
eū. Hāc ymagiēz in spū
mētis īpressā pdidit adā
p pccm̄. quā recipim⁹ p gra
ciā iusticie et spūale atqȝ ī
mortale corp⁹ ī quo ille nodū
fuit. et ī quo erut sā resur

gentes a mortuis. Hoc enim
primum est illius meriti quod ami
sit. Proinde illa stola prima
aut ipsa iusticia est unde lap
sus est. aut indumentum cor
poralis immortalitatis sicut.
etiam hanc ille sic amisit.
tamen propter peccatum ad eam pervenire
non potuit. Dicitur enim et ami
sisse uxorem. et amisisse ho
norem qui speratum non accepit
illo a quo sperabat offenso.
Ca. xxviij Videtur igitur hanc sententiam corpus
animale habuit adam non tamen
ante paradysum sed etiam in paradi
so constitutus. quamvis in interiore
homine fuit spiritualis secundum ymma
ginem eius qui creavit eum
quod amisit peccando: meru
it quod etiam corporis mortem
que non peccando mereretur in
corpus spirituale commutationem.
Proinde et si intus animaliter vix
it: non possumus dicere ad hoc
ipsum renovari. Quibus enim
dicitur. renovamini spiritu mentis
vestre: hoc eis dicitur ut spirituales
fiant. Qui si ille nec in ipsa
mente fuit quo nos reno
vamur ad id quod homo nunquam
fuit. Apostoli autem et omnes ius
ti animale utique corpus adhuc
habebant sed tamen spiritualiter in
terius vivebant. renovati sci
licet in agnitione dei secundum ymma

ginem eius qui creavit eos. Non
ideo tamen iam peccare non pote
rant si consentirent iniquitati.
Nam et spirituales posse cadere in temp
tationem peccati ostendit apostolus ubi
ait. Fratres si preoccupatus fuerit
homo in aliquo delicto. vos qui spiritu
ales estis instruite huiusmodi in
spiritu lenitatis. intendens teipsum
ne et tu tempteris. Hoc dixi
ne cuiquam impossibile videatur
quod peccavit adam si spiritualis
erat mente quamvis animalis es(set)
corpore. Que cum ita sint nul
lum tamen adhuc inprope consistere
mamus. sed expectamus porro
utrum etiam cetera scriptura huic
xxix. intellectui non impediat. Exper
ergo questio de anima valde dif
ficilis in qua multi laborem
ierunt. nobisque ubi laborem
reliquerunt. sive eis quia non omnia
omnia legere potui qui de hac
re secundum scripturas nostras veri
te ad aliquid liquidum mi
hi dubium pervenire potuerunt
sive quia tanta est questio ut etiam
que eam versant solvunt non fa
cile intelligatur a talibus quales
ipse sum. Fateor neminem michi ad
huc suasisse quod sic habeam
de anima ut nil amplius querendum
dum putem. Utrum autem nec etiam definitum
aliquid inventurus sim etiam defini
turus ignoro. Quod autem potue

co si conatū meū adiuuerit
deus sexti volūie explica
re conabor. Explicit liber
sextus. Incipit liber septi9.

Et finxit deus
hoiez ad y
maginē et
silitudinem
suā. et suffla
uit ī faciem
eius flatū vite. et fcūs est
hō in aīaz viuentē. Hec v
ba scripture nobis ī pncipio
supioris libri qsiderando
posueram9. et de ipo hoie
facto maxiē qz de ei9 corpe
qntū satis duxim9 qd scri
ptūas visū ē disseruim9.
Sed qa de aīa hūana non
parua qstio ē ad huc ea li
brū differenda putauim9.
nesaētes qntū nos dns ad
iuturs eēt rēē loqui cupidos.
Illud tn̄ sciētes n̄ qntū ipse
adiuuaret rēē nō eē locu
turos. Rēē ē aūt veraciter at
qz qgruent. nichil audact
refellendo. nichil temē af
firmādo. dū adhuc dubiū
ē vm̄ falsū ve sit siue fi
dei siue sciē xpiane. qd aūt
doceri pt ul' verū voē aptis
sima ul' scriptūaz auctē cer
tissia sine cuctatiōe asserē
do. Et pmū illud audiam9

qd scriptū est. flauit ī faciē
eius flatū vite. Nonnulli ei
codices hnt spirauit et sus
pirauit ī faciē ei9. Sz cum
greci hēant. ene aaig neen
nō dubitat flauit ul' suf
flauit eē dicendū. Querē
bam9 aūt in supiore smōe
de maībz dei. cū hō de limo
formatus cogitaret. Qd g
nūc dicēdū est in eo qd scrip
tū est sufflauit de9 n̄ qa sic
nō maībz corpis finxit. ita
nec faucibz labiisqz flauit
ul' īsufflauit. Verūptn̄ hoc
vbo scripta in qone diffici
lima pluimū nos qntū opi
nor adiuuit. Nā cū qdā ex — Ca. ii.
hoc vbo crediderit aliqd eē
aīaz de ipa sbā dei. idē eiusdē
nate cui9 ille ē. hoc iddo pu
tātes qa cū hō sufflat aliqd
e seipo eicit in flatu. hinc
poci9 amonēdi sum9 hanc
inimicā fidei catholice repro
bare snīaz. Nos eni credim9
dei nām atqz sbām q in
trinitate credit a mltis. itel
ligit a paucis oīno eē in
cōmutabilē. Porro aūt aīe
naz in deteri9 siue ī meli9
qmutari posse qs ābigit.
Ac p hoc sacrilega opinio
ē eā et deū credere unius
eē sbē. Qd eni h9 mō a.

q̄ et ille cōmutabilis creditur.
Credendū itaqꝫ ē et ītelligē
dū neqꝫ ullo mō dubitād
qd̄ vera fides hꝫ aīaz sic esse
a deo tāq̄ rem quā fecerit
nō tāq̄ natē cui⁹ ipē ē siue
ipē genuerit. siue quoquomō
ꝓtulerit. Et quo īquiūt cū
sc͛ptū est sufflauit ī faciē
ei⁹ et fcūs ē hō in aīaz viuē
tē. nō aīa dei ps ē ul' dei oī
no sba. Jmo vo et h͛. verbo
satis apparet ita nō ee. Cū
enī hō sufflat aīa vtiqꝫ ipa
subiacentē sibi nāz corpis
mouet. et de illa nō de seipa
flatū facit. nisi forte isti tam
tardi sūt ut nesciāt istū re
ciprocū habitū quē de hoc
aere circūfuso ducim⁹ et
reddim⁹ fieri etiā flatū cū
volūtate sufflam⁹. Qꝫ si
etiā nō ex hoc qui forinsec⁹
adiacet accepto et reddito.
ſꝫ ex ipi⁹ nri corpis nā quā
ꝯstat sufflando aliqd̄ eie
cerim⁹ nō eadē nā ē corpis
et aīe. qd̄ et ipi vtiqꝫ ꝯsenti
unt. Quapp̄ etiā sic aliud ē
aīe sba qua corp⁹ regit et
mouet. aliud flat⁹ q̄ regēdo
et mouēdo facit de corpe sibi
subdito. nō de seipa cui corp⁹
ē subditū. Cū itaqꝫ longe
quidē īcōpabili mō ſꝫ tamē

aīa regat subditū corp⁹ et
deus subdita c͛aturā. cur nō
poci⁹ ītelligat͛ de subiecta
sibi c͛ata fecisse de⁹ aīaz. In
eo qꝫ sufflasse dcīus ē. Cū
quidē ipa aīa q̄uis corpi
suo nō ita dn̄etur ut deus
vniu͛sitati quā ꝯdidit. ti
ei⁹ nutu nō de sua sba flatū
facit. Possum⁹ q̄de dicē n͛c ipꝫ
dei flatū aīaz hoīs ſꝫ deū
sufflando fecisse aīaz ī hoīe
Sed ne putem⁹ meliora
fecit vbo q̄ qd̄ fecit flatu.
qa ī nob meli⁹ ē vbū q̄ flat⁹
nichil ē interī ſm̄ supdcām
roēz cur aīaz ipꝫ flatū dei
dicē dubitem⁹ dū ītelligat͛
nō ee dei nā atqꝫ sbā ſꝫ hoc
ipm ee sufflare qd̄ flatū est
facē. Qd̄ aūt flatū facē hoc
aīaz facē. Cū sic ꝯgruit. Sps
qd̄ ꝑ ysaiā d͛ deus. et flatū oēm
eī a me pcedit. et flatū oēm
ego feci. Jtā nō ꝯilꝫ fla
tū corporeū eū dicē sequētia
cet. Cū enī dixisset oēm ingt pc̄m
ego feci. et ꝓpt pc̄m modicū
sillū qd̄ ꝯtristaui eū et ꝑcus
si eū. Qd̄ g͛ dicit flatū ī
aīaz que ꝓpt pc̄m paussa ē
ꝯtristata ē. Qd̄ g͛ ē oēm aīaz
flatū ego feci. nī oēm dicem⁹
ego feci. Si g͛ dīn dicem⁹ aīaz
tp̄ corporei mundi hui⁹ aīaz

cū mūd9 ipe esst tāq corpus
uni9 amātis rīe nō eū di
cemus sufflando fecisse aī
mā hōis. n corpeā de isto
aere sbiacente sibi ex corpe
suo. Sed tn̄ qd dedisst de se
ipo sufflando dedisse puta
re deberem9. Sz ita de subiec
to sibi aere corpis sui sic
aīaz de huōi re sīliter ad
iacēte sibi hoc ē de corpe
nō de seipo flatū fecit. Sic
g° qa nō tm̄mō mūdi cor
pus deo ēē subditū dicim9.
Sz illū solū ēē sup oēm crā
turā siue corpalem siu spu
alē. nec de seipo nc̄ de cor
poreis elemētis credēd9 ē
aīaz fecisse sufflando. Utr
at ex eo qd oīno nō erat id
ē ex nichilo an ex aliqua
re que iā ab illo spualiter
facta erat sz aīa nōdū ēat.
merito qri pt. Si ei deū
adhuc aliqd ex nichilo ē
are nō credim9 pq̄ea qp
creauit oīa simul et ob hoc
a consumatis oībz opibz
requieuisse credi9 q̄ inchoa
uit facē. ut qcqd dein facēt
ex hijs facēt. nō video qad
modū itelliga9 adhuc eū
ex nichilo aīas facē. An
dicendū ē eū in illis qdē
opibz pmoz sex dietū fe
cisse illū die occultū: Ac si hoc
poci9 credi oportz spiritalem
atqz itellectualē naturā scilz
unitatis angelice et mūdū
id ē celū et terrā atqz ī illis
iā extantibz natīis rōnes
creasse futurāz aliarz nārz nō
ipās natās. Alioqn si iā ibi
create eēnt sic erat future
nō adhuc eēnt futē. Qd si
ita ē nōdū erat ī conditis
reb9 aīe huāne ulla natura.
Et tūc ēē cepit cū eā deus
sufflando fecit atqz ididit
hōi. Sz nō ido qstio subla
ta ē. qua qrit adhuc utrz eam
natāz q aīa dr et antea non
erat ex nichilo causit tāq ipe
flatus ei9 nō ex aliq sbā sb
iacēte fctus sit. sicut de flatu
dicebam9 qp fecit aīa ex corpe
suo. Sz oīno ex nichilo tūc fla
tus sit fcus. cū deus flare
uoluit ideqz hōis aīa fcus st.
An vō iā erat aqd spuale
qcūis hoc qcqd erat nondū
aīe nā ēat. atqz ex hoc fcus
sit flatus dei quo nata esst
aīe. Sic nec corpis huāna
natā iā erat anqi cā deus
de limo tre ul de pulue for
mauisst. Nō eni cāo huāna
erat pulius ā limus. Sz tn̄
aliqd erat un iā fiet q nō
dū erat. Nū g° credibile ē

Ca. vi

in primis illis sex dierum opibz
deū codidisse nō solū futurū
corporis hūani calem rōne.
verum etiā materia de q̄ fiet
id ē de tra de tui9 limo uł
pulue fingeret. aīe at solā
ibi qd̄ cdidisse rōne scđz quā
fiet. nō etiā quādā p suo
gn̄e maz de qua fieret. Si
enī qddā ī mutabile essz
aīa. nllō mō ei9 qi maam
qrē debem9. Nūc at mu
tabilitas ei9 satis indicat
eā interi vicijs atqz falla
cijs deformē reddi. forri at
vtutibz veritatis atqz doct
na. s̄z in sua iā natā qua
ē aīa. sic̄ etiā caro ī sua
nā qua iā caro ē et salute
decorat et morbis vulneribz
qz fedat. Sed sic̄ hoc preter
to q iā caro ē in q̄ natura
uł pficit ut pulchra uł de
ficit ut deformis sit hūit
etiā et maz id ē tra de q̄
fiet ut oīno caro eēt sic for
tasse potuit et aīa anteq̄ ea
ipa natā fiet q̄ aīa dicit
cui9 uł pulchritudo vtus uł
deformitas viciū ē hr̄e ali
quā materiā p suo gn̄e
spuale q̄ nondū eēt aīa
sic̄ tra de qua caro fca ē iā
erat aliqd̄ q̄uis nō eēt ca
ro. Sed enī tra iā iplebat
mundi ifimā pte anteq̄ de ipa
corp9 hōis fieret gferēs uni
uerso totū suū. ut etiā si nł
la ex ea caro fiet aīantis
cui9q̄. specie tn̄ sua mundi fa
bricā moleqz gpleret. fr̄
quā dr̄ mund9 celū et terra.

vij. Uerūt illa spiritalis mate
ies si fuit vlla vn̄ aīa fiet.
uł si ē vlla vn̄ aīe fiūt. quid
ipa ē qd̄ nomē quā speciem
que vsū in rebus gditis o
tinet. vivit an non? Si non
vivit qd̄ agit? Qd confert
vniusitatis effatibz? beata
ne vita gerit an misera
an neutrā? Uiuificat aliqd̄
an etiā ab h° ope vacat et
ī quodā secreto vniusitatis
ociosa requiescit sine vigili se
sū motuqz vitali. Si ei nulla
prsus adhuc vita eēt quomodo
eēt vite future qdā incorporea
n̄c viua materies. ā falsa ē
ā nimis latet. Si at iā
uebat n̄c bte nec misere
quo rōnal̄ erat? Et si tu
rōnal̄ fca ē cū ex illa ma
rie nē hūane aīa fca ē
rōnalis id ē hūane qd̄ distabit
int̄ illā pecoris qz possibi
liter rōnalis eēt iā possi
litate nodū facultate? Si
enī infantilē vide9 aīaz ia
utiqz hōis aīaz nodū rōne

se uti vōe. et tñ cā rōnalem
iā dicamꝰ. cur nō credat͛ sic
ī illa materie de qua fcā ē
quietū fuisse motū etiā se
tendi sic͛ in ista īfantili
q iā certe aīa ē. hōis qetus
ē adhuc motus rōcinādi.
Pcā si iā btā erat vita de
qua fcā ē hōis aīa. deteiꝰ
qº fcā ē. Et iō nō iā illa
materies huiꝰ. ſʒ illiꝰ ista
defluxio ē. Pcā materies
aliq cū format͛ pferri a
in meliꝰ sine dubita
fortur. Sʒ etiā si cuiꝰp
in aliq btitudīe facte a dō
vite defluxio aīa huana
possʒ itelligi. nec sic crede
erat ēē tepuisse ī aliquo
actu meitor suor. n ex qº
pcā cepit agē vita dū
aīa fcā ē animās carnē.
et eiꝰ sensibʒ velut nūcys
utens. atqʒ in seipa se vi
uere senties sua volūtate
intellcū meōria. Si cī ē āqd
in istā defluxione formate
carni deus īspiraret taq
sufflando aīaz faciēs. ideqʒ
nō ē. nllo mō mouetur
mutat͛ ā mittit aliqd
cū hoc ab eo defluit unde
aīa sit. Nō eni ē corpus
ut tq exalando minuat͛.
at aīa irronal' mate
ria ē quodāmō de qua sit a
nima rōnalis idest huana
rursus q̄rit͛ etiā ipa irrōna
lis vñ fiat qa et ipaz nō
facit n creator oīm natar͛:
An illa de mā corpali: Cur
nō gº et ista: Prisi forte qd
velut gradatī fieri cōcedi
tur gpendio posse dm̄ facē
qsqs negabit. Dm̄ qlibʒ adhi
beat͛ aīe irrōnal' ītpositio si corpꝰ ē
mateies aīe rōnal' et aīa irrōnal'
ē mateies aīe rōnal' procul dubio corpꝰ
ē mateies aīe rōnal'. qd neiez umqs
scio ausū ēē setiē n q ipaz aīaz nō n
in gnē aliꝰ corpis ponit.
Deinde cauēdū ē ne quedā
trāslatio aīe fiei a pecore ī
hoiez posse credat͛. qd veita
ti fidei qʒ catholice oīno cō
trariū ē si cōcesserimꝰ ir
rōnalē aīaz veluti mām
subiacē vñ rōnal' aīa fiat.
Sic cī fiet ut si hc ī meliꝰ
gmutata eit hōis. illa qʒ
in deteiꝰ gmutata sit peco
ris. De quo ludibrio q̄rdā
phor etiā eor postei ētu
bueerut. n eos hoc sensisse
sʒ nō rcē ītellectos ēē dixe
rut. Et credo ita ēē. velut
si qsqi etiā de sēptiūs nris
hoc sentiat ubi dēm ē. Hō
in hōre positꝰ nō ītellexit.
gpatus ē pecoribʒ īsensatis

et filius suus est illius. Aut ubi
ut legit᷑. Ne tradideris bestijs
aīaʒ confitentē tibi. Neqʒ eī
nō oēs heretici scripturas ca
tholicas legūt. nec ob aliud
sūt heretici nisi qꝫ eas nō rcē
itelligētes suas falsas opio
nes ɔtra eaꝝ veritatē ptina
citer asserūt. Sʒ quo se ha
beat vł nō hēat opinio p
phoꝝ de reuolucōibʒ aīaꝝ.
catholice tn̄ fidei nō ɔueīt
credē aīas pecoꝝ in hoīes ꝗ
hoīm in pecora trāsmigrāe.

Ca. x.

Fieri sane hoīes vite gn̄e pe
coribʒ siles. et ipē res hūa
ne clamat et testat᷑ scripta.
Vn̄ ē illud qđ ɔmemoraui. hō
in hōre positus et reliq̄. Sʒ
in hac vita vtiqʒ nō pꝯ mor
tē. Pin vł talibʒ bestijs a
nimā in ptatē dari suā q̄
dicebat. ne tradas bestijs
aīaʒ ɔfitentē tibi. quales
caue͞das dn̄s sicut ubi dic᷑
eas indutas vestimēta oui
ū. intꝯ aūt eē lupos rapaces.
vł ipi dyabolo vł angel' eiꝰ.
Nā et ille dicis ē leo et dra
co. Qđ enī asserūt boni ar
gumēti phi qui putāt aīas
hoīm in pecora vł pecorū i
hoīes pꝰ mortē posse trāsfer
ri hoc certe qꝫ moꝝ silitu
do ad id trahebat. velut a

uaros ī formicas. rapaces in
miluos. feros ac supbos ī le
ones. sectatores īmūde volup
tatis ī sues. et si qua silia.
Hec quippe asserūt nō atten
dūt p hāc rōeʒ nullomō fie
ri posse ut pecoris aīa post
mortē in hoīeʒ trāsferat᷑.
Nullomō enī porcus silior
erit hoī qꝫ porco. Et cū ma
suefacti leones canibʒ vł c
tā ouibʒ fiūt siliores q
hoībʒ. Cū igit᷑ a pecorū mo
bus pecora nō recedūt. et si
aliq̄ntulū ceteris dissilia fu
siliora sūt tn̄ suo generi q̄ ab h
huano. longeqʒ plus ab ho
mībʒ qꝫ a pecoribʒ differūt.
Nūq̄ erūt hoīm aīe iste si n
q̄ siliora sūt trahant. Cū
at hoc argumētū falsū e
quo erit vō illa opinio. q̄ nq̄
nichil aꝰ asserūt quo ea
nō vera saltē veri silis h
Vn̄ pclīuꝰ et ipe credo
qꝫ etiā coꝝ posterī sectato
illos hoīes qui hᶜ pmut
ī suis libris posuerūt ī h
vita potiꝰ ītelligi voluisse
quadā puersitate moꝝ a tur
pitudīe hoīes pecoꝝ siles
fieri. ac siquodāmō in pe
cora ɔmutari ut hoc de
decore obiecto eos a cupidi
tatū puitate reuocarēt.

Prā illa q̄ ferūt̄ accidisse
ut q̄dā quasi recordaret̄
ꝙ ī quoꝝdā aīalium corpi
bus fuerit. ā falsa narrā
tur aut ludificacoībus
dēonū hoc ī eoꝝ aīs fcm̄ ē.
Si enī ꝯtingit in sopnis
ꝟbi fallaci meōria. qi re
cordetur se hō fuisse qd̄ nō
fuit ā egisse qd̄ nō egit.
qd̄ mirū si quodā dei iu
sto occultoq3 iudicio sinut̄
demones in cordibz eciā vigilā
ciū tale aliqd̄ posse. Manichei
āt qui se xp̄ianos ul̄ putat
putari volūt in hac opi
nione trāslatiōis ul̄ reuolu
tiōis aīaꝝ eo sūt illis gen
tiū phis ul̄ si qui alij vani
hoīes hoc putāt deteriores
et detestabiliōes. ꝙ illi aīe
nāz a dei nā discernūt.
isti āt cū aliud nichil dicāt
ēē aīaz ꝙ ipaz dei sbām.
atq3 id ōino qd̄ deus ē. nō
trepidāt eā tam turpiter
ꝯmutabilē dicē ut nullū
sit herbe seu v̄miculi gen9
ubi eā nō ēē ꝯmixtā. ul̄
suo reuolui nō posse mia
bili opinētur isania. Cui
mi si remotis ab aīo suo
rerū obscurissimaꝝ ꝯonibz
quas carnali corde v̄san
tes necē ut ī opiniones ꝟ
falsas noxias mōstruosā ꝯ
labāt̄ et ꝓuoluāt̄ vnū ill9
firmissīe teneāt ꝙ oī aīe
rōnali sine ullī9 disputa
tiōis ābagibus nāliter ꝛ
veraciter insitū ē ēē ōino
icōmutabile deū et icor
ruptibilē. tota eoꝝ mille
formis fabula repēte di
labit̄ quā in suis vanis sa
crilegis mētib9 nō n̄ turpis
sima dei mutabilitate fixe
rūt. Nō igit̄ ē materies
aīe hūane aīa irrōnal'. Ergo
ē vn̄ aīa flatu dei fcā est.
An corp9 aliqd̄ erat terenū q̄
de et humidū. Nullo modo.
Hinc enī poci9 caro fcā est.
Nā qd̄ aliud ē lim9 ꝙ terra
hūida. Nec hūore solo aīa
fcā credenda ē qi caro de tra.
aīa de aqua. Nimis eī ab
surdū ē inde factā putare a
nimā hōis vn̄ fcā ē caro
piscis et volucris. Ergo for
tassis ex aere. Huic eī ele
mēto eciā flatus ꝯpetit. Ez
nr̄ nō dei. Vn̄ sup̄ dixim9
hoc potuisse ꝯgruēter pu
tari si aīaz mūdi tcp̄ vni9
maximi aīantis ōm crede
rem9 ut ita eā flaueit ex
aere corpis sui. sic̄ flat nr̄a
de sui. Cū vō deū esse ꝯstet
supra oē mūdi corp9 et s̄

Ca. xij

oem spm que creauit icor
pali oino distantia. quo id
recte dici pt. An forte qito
magis de9 vniuse creature
sue pns e oipotentia singu
lari. tatomagis potuit ex
aere flatu face q aia hois
eet. Pz cu no sit aia corpe
a qcqd at ex mudi corpeis
elemetis fit corpeu sit ne
cesse e in qbusqz mudi ele
metis etia iste aer anuiat.
nec si de puri illi9 celestis
qz ignis elemeto facta aia
diceret credi oportet. ome
quippe corp9 in oe corp9 pos
se mutai no defuerut qui
asseruerut. corp9 at aliqd si
ue trenu siue celeste querti
i aiaz. fieri qz naz icorpea
nec qqi sensisse scio nec fi
Ca. xiij. des habz. Dein si no e gtep
nendu qd medici no tm di
cut. vim etia pbare se affir
mat qmuis ois caro trena
soliditate in proptu gerat
hz tn in se et aeris aliqd
qd et pulmoibz gtinet. et
a corde p venas qs arte
rias vocat diffudit. et ig
nis no solu feruida quali
tate cui9 sedes in iecore est.
vim etia luculenta qua ve
lut eliquari ac subuolare
ondut in excelsu cerebru lo
tu tq in celu corpis nri. vn
et radij emicat oculoz. et de
cui9 medio velut centro q
da no solu ad oclos sz etia
ad sens9 ceteros tenues fis
tule deducut. ad aures vi
delicz et ad nares. ad pa
latu. pp audiendu olfacie
du atqz gustandu. ipz qz
tagendi sensu qui p totu
corp9 e. et ab eode cerebro
dirigit p medulla ceruic
et ea que gtinet ossibus
qbz dorsi spina gseritur
ut in se tenuissimi qda
riuuli q tangedi sensum
faciut. p cuncta mebra dif
xiiij. fundat. Cu igit hijs q nu
tijs accipiat aia qcqd ea
corpalium no latet. ipa vero
usqz adeo aliud qdda sit.
ut cu vult itellige vl diui
vl dm. vl oino etia seipsa
suas qz gsiderare virtutes
aliqd veri certiqz gphen
dat. ab ipoz quoz oculoz
luce se auertat. eaqz ad
nullo negotiu no tm adiume
vim etia nonullo ipedime
to ee senties se i obtutu me
tis attollat. quo ex eo gne
aliqd e. cu eiusde generis
sumu no sit n lume qd et
ocul' emicat quo illa non
adiuuat n ad corpeas for

mas colores qȝ sentiedos. lȝ
qȝ ipa innumerabilia longe
dissilia cuncto generi corpm q
nō nisi itellaū atqȝ voce ꝯspi
xv. ciat quo null9 carnis sens9
aspirat. Quapp nō est q̄de
aīe huane natura nc̄ de tra
nec de aqua nc̄ de aere nec
de igni quolibȝ ſȝ tn̄ crassi
oris corpis sui materiā. hō
ē hūdam quadā tra̅ que i
carnis vsa ē qualitatem.
ꝑ subtilioꝛe naturā corpis
amistrat id ē ꝑ luce̅ et
aere̅. Null9 eni sine hys
duob9 vl' sens9 in corpe est
vl' ab aīa spontane9 corpis
motus. Dicit at ꝑus esse
nosse q̄ꝫ facē. ita senti
re pus ē q̄ꝫ moueri. Aīa g°
qm res ē incorpea. corp9 qd̄
icorpeo vicinū ē sicuti est
ignis. vl' poci9 lux et aer
pmiꝫ agit. et ꝑ hec ceta
q̄ crassioꝛa sūt corpis sicut
humoꝛ et tra. vn̄ carnis cor
pulēcia solidat q magis sūt
ad paciendū subdita q̄ꝫ ꝑ
ita ad faciendū. Non m
q° videt̄ dn̄m et fns ē hō
in aīaȝ viuā qa mouere.
ſȝ q̄a sentire cepit i corpe. qd̄
ē aīate viuētis qȝ carnis
certissimū indiciū. Nā mo
uētur et arbusta nō tm̄ vi

extrinsecus ipellente velut
cū ventis agitat̄. ſȝ i illo mo
tu quo intrinsecus agitur
~~ſȝ in illo motu quo intrinsec9~~
~~agit̄~~ q̄tqd ad icrementū
spem qȝ ꝑtinet arboꝛis q°
ducit̄ sucus i radice vtit̄
qȝ in ea quibȝ ꝯstat herbe
natā et ligni. Nichil ei hoꝛ
sine intno motu. Sȝ iste
mot9 nō est spōtaneus q̄l'
ille qui sensui copulat̄ ad
corpis amistratione̅. sic̄ in
oīm aīalū gn̄e quā vocat
scr̄ptā aīaȝ viuā. Nā et nob
n̄ iesset etiā ille mot9. nc̄ cres
ceret nr̄a corpa. nec vngues
capillos qȝ pducerent. Sȝ si
hoc solū eēt in nob sine ꝯ
sensu motu qȝ illo spōtane
o nō dicet̄. hō fns ē i aīaȝ
viuā. Dīn qm pꝰ cerebri   Ca. xvij.
aterioꝛ vn̄ sens9 oēs distri
buūt̄ ad fronte̅ collata ē.
atqȝ i facie sūt velut ipa
organa sentiēdi. excepto
tāgendi sensu q ꝑ totū cor
pus diffūdit̄. qui tn̄ etiam
ipe ab eade̅ antiore pte ce
bri ondit̄. hēe viā suā. q
retrorsū ꝑ vtice̅ atqȝ ceruice̅
ad medullā spine de q loq
bam̄. paulo an̄ deducitur.
vn̄ lȝ vtiqȝ sensū in tāgen
do et facies sic̄ totū corpus

exceptis sensibꝫ videndi au
diendi. olfaciendi. gustā
di. qui ī sola facie ꝓlocati
sūt. Ideo scͥptū arbitror ꝙ
in faciē deus sufflauerit
hōi flatū vite. cū fact9 ē
in aīaz viuā. Anterior ꝗppe
ꝑs posteriori merito ꝑponi
tur. qa ista ducit illa seqͥt.
et ab ista sens9 ab illa mo
tus ē. sicͭ ꝯsiliū precedit ac
Ca. xviii. tionē. Et qm̄ corpal' mot9
qui sensū seqͥtur sine iter
uallis tꝑm null9 ē. agere
at̄ īterualla tꝑm spōtane
o motu n̄ ꝑ adiutoriūm
meōrie non valem9. ido
tres tꝙ ventriculi cerebri
demōstrant. vn9 antior
ad faciē a quo oīs sens9.
alter posterior ad ceruicē
a quo mot9 oīs. t'tius int'
vtrūqꝫ in quo meōriā vi
gere demōstrat. ne cū sen
sū mot9 sequit' nō ꝯnectat
hō qd faciēdū ē si fiuit qd
fecit oblit9. Hec illi certis
iudiciys ꝓbata ee' dicūt.
qn̄ et ip̄e ꝑtes aliq° affecte
morbo ul' vicio cū defeci
sent officia ul' sentiēdi ul'
mouēdi mēbra. ul' mot9
corpis remīscendi satis
qd valeret singule decla
rarūt. eis qꝫ adhibita cu

ratio cui rei reparande ꝓficeret
exploratū ē. Sꝫ aīa ī istis
tꝙ in organis agit. nichil
hoꝝ ē ipa ꝭ viuificat et re
git oīa. et ꝑ hec corpi ꝯsu
lit et huic vite ī qua fact9
xix. ē homo in aīaz viuā. Vn̄
g° sit ipa id ē de qua velut
materie deus huc flatū fecit
q̄ aīa dicit'. dū qͥrit' nichil
corpeū debꝫ occurrē. Sic'
deus oēm creaturā sic aīa
nēm corpeā c̄aturā nē dig
tate ꝑcellit. ꝑ luce tn̄ ⁊ aē
q̄ in ip̄o quoqꝫ mūdo ꝑcelle
cia sūt corpa. magis qꝫ hic
faciēdi ꝑstanciā ꝙ ꝑ
corpulēciā. sicͭ huor et tra
tꝙ ꝑ ea q̄ spūi sdiora sūt
corp9 āmistrat. Punciat et
aliqd lux corpea. Cū aūt
nūciat, nō hoc ē qd illa. nō illa
hoc ē aīa cui nūciat. nō
q̄ nūciat. Et cū afflictionē
corpis moleste sentit
nē suā quā illi regenat
turbato ei9 tēpamēto
offendit'. et hec offensio
lor vocat'. Et aer qui ner
īfusus ē paret volūtati
mēbra moueat nō at ipse
volūtas ē. Et illa ꝑs me
motū mēbroꝝ nūciat
meōria teneat' nō ipa me
moria ē. Deniqꝫ dū lꝫ

tāp misteria viād quolibz seu
ꝑturbatiōe omīo deficiūt. de
sistentibz nūcijs sentiendi.
et nūstris mouēdi tāp non
hns cur assit abscedit. Si
at nō ita deficiūt ut i mor
te assolet. turbatur ei9 itētio
tāp conatus redītegrare labē
cia nc valentis i quibz reb9
turbatur. Vn cognoscitur q̄
ꝑs nūsteriorū i causa sit ut
si potuerit mediciā suggerat.
Aliq̄ aliud ē ipā. a͛d hec
eius corꝑalia misteria ul'
vasa ul' organa ul' si quid
aptius dici possūt. hic eciā
euidenter elucet q̄ plerūqz se
vehemēti cogitacōis itēn
cione auertit ab oībz. ut
ocul9 patētibz rē q̄z va
lentibz mlta possit aut
nesciat. Et si maior itētio
ē dū ābulat repente sub
sistat. auertēs vtiqz ipera
di nutū a misterio moti
onis qua pedes agebatur.
Si aūt tāta nō ē cogita
tiōis itētio ut figat am
bulantē loco. ſ; tn̄ tanta
ē ut ꝑte illā cerebri medi
am nūciātē corꝑis mot9
nō vacet aūtere. obliuis
citur aliqn̄ et vn veniat
et q° eat. et trāsit iprudēs
villā quo tendebat natām

sui corꝑis sana. ſ; sua i aliud
vocata. Quia ꝑ istas corꝑei
celi corꝑeas quasdā ꝑticlas
id ē lucis et aeris q̄ ꝑme
excipiūt nutus aīe viuifi
catis eo q̄ icorꝑee nē ꝓpin
quiores sūt q̄ humor ⁊ ter
ra. ut ad eaꝝ ꝓximū mis
teriū tota moles āministret
vtrū de9 de hoc circūfuso ꝉ sēfuso
celo corꝑi viuētis miscue
rit q̄ adiūxerit. an ⁊ ipās
de limo ut carnē fecit nō
ē ad rem ꝑtinēs q̄stio. De
quippe corꝑ9 mutari i ōē
corꝑ9 posse credibile est.
Quolibz āt corꝑ9 mutari
posse in aīaz. credē absur
dū est. Quobrem nec illud
audiēdū ē qd̄ qdā putaue
rūt. quītū qddā ēē corpus
vn̄ sint aīe qd̄ nc tra nec
aqua sit nc aer nec ignis.
siue iste turbulētior atqz t
renus. siue ille celestis pu
rus et lucid9. ſ; nescio qd
aliud qd̄ careat vsitato no
mīe ſ; tn̄ corꝑ9 sit. Si ei
qui hoc sentiūt. hoc dicūt
corꝑ9 qd̄ et nos. id ē natūz
qualibz longitudīe latitu
dine altitudīe spatiū loci
occupantē. neqz h° ē aīa.
neqz iñ facta credēda ē. Qcq̄
ei tale ē ut mlta nō dicā

Ca. xxi.

ī quacūqz sui pte lineis di
uidi ul' circūscribi pt. Q̄d
aīa si pateretur nullo mō nos
se tales lineas q̄ p longū
secari nequeūt, quales in
corpe nō posse īueniri nich
ilominus nouit. Nec ipsa
sibi aliq̄d tale occurrit, cū
se nescire nō possit etiā qn̄
se ut cognoscat inq̄rit. Cū
enī se q̄rit nouit q se q̄rat
q̄d nosse nō possz si se nō
nosceret. neqz ei aliunde se q̄
rit q̄ seipa. Cū g° q̄rentē
se nouit, se utiqz nouit. et
oē q̄d nouit tota nouit. Cū
itaqz se q̄rentē nouit, tota
se nouit. Ergo et totā se no
uit. Neqz ei q̄d aliud, sz seipaz
totā nouit. Q̄d g° adhuc se q̄rit si q̄rētē
se nouit? Neqz ei si nesciret se, possz q̄
rentē se scire se. Sz h° in p̄nti. Q̄d
aūt de se q̄rit q̄d an̄ fuit ul' q̄d futa
sit q̄rit. Desinat g° nc suspicari itē
ri se eē corp9 q̄d si q̄d tale eēt tale se
nossz q̄ magis se nouit q̄ celū et terraz q̄ p
sui corpis oculos nouit. O
mitto dicere q̄a illud ei9 q̄d
etiā pecora hn̄t intelligitur
ul' celi volatilia, cū hitacula
sua seu nidos repetūt quo
capiūt ymagines oīm rerū
corpaliū nullomō cuiq̄ cor
pi sile ē. Et utiqz hoc poti9
corpi eē sile debet ubi cor

porearū rerū similitudines ꝯtinēt.
Sz hoc corp9 nō ē, q̄a certū ē
eas similitudines corpm illic
nō solū memoriter detineri,
vm etiā innumabiles p arbi
triū figurari. q̄to min9 alio
quolibz visu corpi eē aīa si
mil' pt. Si at corpus eē di
tur alia qualibz notione
oē q̄d est, id ē oem nāz atq
sbaz, nō quidē admittenda
ē ista locutio ne nō īueniā
quo loq̄ntes ea q̄ corpa nō
sūt a corpibz distinguamus.
nō tn̄ nimius ē de noīe labo
randū. Sicut et nos dicim9
q̄cq̄d aīa ē nō esse horū q̄tu
or notissimorū elementorū
q̄ manifesta sūt corpa. Sed
neqz hoc eē q̄d deus ē. Q̄d
sit nō dicat melius q̄ aīa
ul' spūs vite. Ideo ei addi
tur vite q̄r et iste aer ap
ruqz dr̄ spūs. q̄ppt et
eundē aere appellauerūt no
ut ita nō possit inueniri no
me quo p̄prie distinguatur
ista nā q̄ nec corp9 nec
de9 ē, nec vita sine sensu
qual' pt credi in arboribus
n° vita sine ronali mēte
qual' ē in pecorib9. sz vita
nūc minor q̄ angloz et fu
tura q̄d angloz si ex p̄cep
to sui creatoris hic vixerit.

Vn sit aut id e de qua velu
ti materie facta sit. ul de qua
pfecta utraqz nata defluxerit
ul utrum oino ex nichilo facta
sit etiam si dubitatur et querit
illud tamen minime dubitandu
e. et si aliqd antea fuit a deo
factum esse qd fuit. a hoc qd e
no fuit. Sz illa pte qua q
rebamus qui eius materiem
vnde facta e iam satis tractaui
mus. Cur si oino no fuit
querendum e. quo possit intel
ligi q talis eius ro fuisse
dicebatur in primus sex dierum
opibz dei. qn fecit ds hoiez
ad ymaginem sua. Qd nisi
scdm aiaz no recte intelligitur.
Verendum e at ne cum dica
mus no ipas tunc nas atqz
substancias que future fuerant deum
creauisse dum crearet omia
simul. Sz earum futurarum tales
quasdam vones putemus iam
illa qdam dicere. Que sunt ei
iste tales vones scdm quas
possit iam dici deus fecisse
hoiez ad ymaginem suam cum
corpus nondum de limo fac
tum erat. cum nondum aiaz flando
fecerat. Et corpis quidem
humani etiam si fuit aliqua
vo occulta qua futurum erat
ut fieret. erat et materi
es de qua fieret id e terra.

in qua videri pt illa ro velut
in semine latuisse. Aie at fa
ciende id e flatus faciendi
q esset aia hois. que ibi ratio
causalis primitus condita e. cum dice
ret deus. Faciamus hoiez ad y
maginem et similitudinem nram.
qd nisi scdm aiaz recte intelligi
no pt. si nulla erat na ubi
conderet. Si enim hec ro in deo
erat no in creatura. nondum g. con
dita erat. Quomodo g. dictum est.
fecit deus hoiez ad ymaginem
dei. Si at iam in creatura erat
hoc et in hijs que simul oia cre
auerat deus in qua creatura erat
utrum spuali an corporali. Si
spuali. Si spuali. agebat
ne aliqd in corporibz mundi
seu celestibz seu terrestribz. An
in ea erat hoc vacans angz ho
in sua natura propria conderet. sicut
in ipo hoie iam propria ducente
vitam latenter ociose qz inest
ro generandi q no operatur nisi
p concubitum atqz conceptum. An
et illa creatura spualis in qua
latenter erat ro hec. nichil
agebat sui opis. Et ut qd
creata erat. An ut contineret
vocem future aie humane ul fu
turarum aiarum tamquam in seipis esse
no posset sz in aliqua creatura vi
ta propria iam viuente. sicut gene
randi ro no pt esse nisi in aliquibz

ia extrinsecus ꝑfus qz naturis.
Pares g° aie istituta e aq
creata spual' in qua s'. ro
fute aie q no inde existat
n cu ea deus hoi ispirando
facit. Neqz eni et ex homie
fetu ul' seis ul' ipi9 ia prol'
creat et format n de9 per
sapiaz attingente ubiqz
ꝑp sua mudicia. ita ut nich
il inqnatu icurrat du per
tendit a fine usqz ad fine
fortiter et disponit oia su
auiter. Sz nescio qmadmo
du possit itelligi ad hoc
tm creata nescio qua catu
ra spuale que i gditoibz
p illos sex dies factis non
gmeoret. cu deus hoiez sex
to die fecisse dicat e. q non
du in ipa na fecerat. Sz adh
roe cali in illa cata q co
meorata no e. Magis eni
ipa debuit ǵcorari q sic co
meorata erat ut adh eet
f'9 sue ce pcedente roez fa
cieda. An forte i illius diei
nata que pmitus codidit si
sps itellctualis dies ille rer
te accipit. hac faciede aie
calem. roez deus iseruit cu
sexto die fecit hoiez ad ymi
gine sua. cam scilz roez qz
ꝑfigens. f'9 qua eu post
illos septe dies faceret. ut
videlz corpis ei9 calem ra
tione in natura tre. aie at
in naz illi9 diei creasse cre
dat. Sz qd aliud dz cu hoc
dz n angelicu spm qi pnte
ee aie huane. si sic i illo
ie st aie creande pcondi
ta ro. sic in hoie future
plus sue ut corpm qde
huanoz pntes hoies. a
nimaz aute angli. cre
ator vo et aiaz t corp
deus. Sz corpm ex hoib'
aiaz ex angelis. ut pro
ris corpis ex tra et pro
ris aie ex angelica na
ubi roes eoz causales
pfixerat qn pmitus fecat
hoiez in hys q siml' oia
creauit. dein vo ia hoie
ex hoibz. corp9 ex corpe
aiaz ex aia. Utru es
hoc. angeli aut angelos
filia dice ee aiaz. sz multo
duri9 celi corpei. qitoma
gis g° maris et terre.
Multo mini9 igit' alia
i corpali cata calis a
ro pcondita e. cu fecerit
de9 hoiez ad ymagiez sua
ancq eu suo tpe de limo
formatu flatu aiaret. si
absurde credit' aia caliter
in na angelica gdidisse.

Ca. xxiii.

xxiii. Illud g° videa9 utru foc

situm verū ēē possit qd̄ ēte
huane opioni tolerabilius
m̄ videt'. deū in illis p̄mis
opibȝ q̄ simł oīa creauit
aīaȝ etiā huanā creasse.
quā suo tp̄e mebris ex li
mo forti corpis inspiraret.
Cui9 corpis in ill' simł co
ditis rebus rōeȝ cāsȝ cali
ter. s̄;3 quā facēt cū faci
endū eēt corp9 huanū.
Ista neqȝ illud qd̄ dcm̄ est
ad ymagiez suā n̄ in aīa.
neqȝ illud qd̄ dcm̄ ē mas
culū et feiaȝ n̄ in corpe
eē itelligim9. Credatur
g° si nulla scptaȝ auctas
seu veritatis rō gdicit ho
miez ita fcm̄ sexto die ut
corpis qd̄e huani rō cālis
i elemētis mūdi. aīa vo
iā ipa crearet' sic' p̄mit9
ē gditus dieb. et cāta late
ret in opibȝ dei. donec eā
suo tpē sufflando h° ē in
spirando formato ex limo
corpi inseret. Sȝ hic cur
sus nō spernedo orit' q̄stio.
Si ei iā fca erat aīa et
latebat. ubi ei possȝ esse
meli9 q̄ ibi. Qd̄ g° fuit
cē ut aīa inocenter viuēs
inseret' vite hui9 carnis
i qua peccādo ipȝ q̄ eam
cauit offenderet. vn̄ eam

merito sequeretur labor et crupna.
dāpnatiōis qȝ cruciat9. An
illud audiendū ē q̄ ad corp9
amistrandū volūtate p̄pa
fuit iclinata. i qua vita cor
pis qm̄ et iuste et iniq̄ vi
uere p̄t. qd̄ eligēt hoc hēret
ul' p̄miū de iusticia. ul' de
iniquitate suppliciū. ut n̄c
illi aplice snīe sit ḡriū q̄
dicit nōdū natos nichil
egisse boni seu mali. Illa
quippe iclinatio volūtatis
ad corp9 nōdū est actio ul'
iusticie ul' iniq̄tatis de qua
rō reddenda ē in iudicio dei.
recepturo vnoquoqȝ s̄;3 ea
q̄ p corpus gessit siue bonū
siue malū. Cur g° nō iam
et illud credat' q̄ dei nutu
ad corp9 venērit. ubi si vellȝ
s̄;3 eius p̄ceptū agere mēce
de acciperet vite eēne atqȝ
angloȝ societatis. si at gtēp
neret penas iustissimas lueret su
laboris diurni. su ignis etni.
An q̄a hoc ipȝ deo volēti obte
perasse iā utiqȝ actio bona
est. et erit cotrariū nōdū na
tos nichil egisse ul' boni ul'
mali. Que si ita sūt. fate Ca. xxvij.
bim' etiā nō in eo rerū ge
nē aīaȝ p̄mit9 creatā ut
eēt p̄scia futri opis sui. ul'
iusti ul' iniq̄. Primus q̄ppe

icredibile est eā potuisse ꝓpria
volūtate inclinari ad corporis
vitā. si se utiqȝ ī q̄busdam
peccaturā eē ꝓsciret ut iu̅s
te ꝑpetuo supplicio puniret.
Iuste sane creator ~~laudatur~~
laudat in oībȝ. q̄a fecit oīa
bona valde. Neqȝ enī ex hijs
tm̄ laudandus ē quibȝ ꝓsci
entiā dedit. cū rc̄e laudet
etiā q̄a pecora creauit q̄a est
nā hūana ꝓstantior eciā ī
ipsis peccatibȝ. Natā quippe
hoīs ex deo ē. nō iniq̄tas
qua sese īuoluit male utēdo
libero arbitrio. q̄d tn̄ si non
hēret. in nā rerū minꝰ excel
leret. Cogitādus ē q̄ppe hō
iuste viuens etiā nō ꝓscius
futuroꝝ. et ibi videndū ē ex
cellētia volūtatis bone q̄
nō īpediat ad rc̄e viuēdū
et deo placendū qȝ ignarꝰ
futurū viuit ex fide. Huiōi
g° creaturā q̄sqȝ eē nollet
in verbꝰ cōtradicit dei boi
tati. Nisi q̄s at penas eam
nō vult luere ꝓ pctīs īimi
Ca. xxvij. cus ē equitati. Sed si ad h°.
fit aīa ut mittet in corpꝰ
q̄ri pt̄ utrū si noluerit cō
pellatur. Sȝ meliꝰ credit
hoc nāliter velle. id ē in ea
creari nā ut velit. sic̄ nāle
nobis ē velle viuē bene.

male āt viuē iā nō est nāe
sȝ ꝑuerse volūtatis quā iu̅s
te pena ꝯsequit. Frustra q̄
iā q̄rit ex qua veluti ma
terie facta sit aīa. si recte
ītelligi pt̄ ī ꝓmis illis ope
ribus fc̄a cū fc̄us ē dies. Sic
eī illa q̄ nō erāt fc̄a sūt. sic
et hec int illa. Qȝ si et ma
teries aliq̄ formabil' fuit
et corꝑalis et spūalis. nō
tn̄ et ipa īstituta ñ a deo
ex quo sūt oīa. q̄ quidē
formationē suā nō tpe s
origīe p̄cedēt sic̄ vox cātio
q̄d nisi de materia spūali fc̄
aīa ꝯgruentius credit. Si
āt aliq̄s nō vult eā extitis
se fc̄az. ñ cū formatio cor
pis ē fc̄a. ipē videat q̄d re
deat cū q̄rit vn̄ fc̄a sit. Vi
eī ex nichilo dictus ē deꝰ
aliq̄d fecisse vl' facē pꝰ illā
ꝯsumatioēz opm̄ suoꝝ et
debȝ ītueri quo explicet se
to die hoīez fc̄m ad ymā
ginē dei. q̄d ñ scdȝ aīaz
rc̄e intelligi nō pt̄. ideo il
qua nata calis ro fc̄a fuit
eiꝰ rei q̄ nondū fuit a deo
nichilo sȝ de aliq° iā exnte
fc̄az dicet aīaz et laborabit
īquirēdo quenā illa nātā
sit utrū corꝑalis an spūa
lis. pꝰ eas q̄ōnes q̄s sup

usaum9. manēte quoqꝫ illa molestia ut adhuc gratur in q̄ sba c̄atare in sex dier̄ pmits cōditarū causalē il la rōez fecerit aīe. quā nodu ul' de nichilo ul' de aliq̄ fecē rat. Quā si eo mō deuitare voluit ut dicat sexto die etiā de limo fcm ēe hoiez. ꝫ hoc recapitulādo postea cmemoratū. videat de muliere qd dicat. qa masclm et fēi nā dixit eos et bndixit eos. Qui si et ipaz eo die factā ēe de viri osse cndeit. attēdat quō asserat sexto die facta volatilia q̄ adducta sīt ad adā cū scptura oē genus vo latiliū quito die creatū ex aqs īsinuet. Itē sexto die ligna etiā fcā, que ī pa radiso plantata sīt. cū eadē scptā hoc cature gen9 tcio diei tribuerit. Ipā etiā v ba gsidet. qd sit eierit ad huc de tra oē lignū pul chrū ad aspcm et bonū ad escā. cū in hys eent opib9 q̄ fecit de9 oīa bona valde. Quō sit etiā finxit ds adhuc de tra oēs bestias agri et oīa volatilia celi. tūc illa nō fuerit oīa q̄ pmo pduc ta erat. ul' poci9 nlla añ p ducta erat. Neqꝫ eīn dictū ē. et finxit deus adh̄ de tra

cetās bestias agri. et cetā vo latilia celi q̄ q̄ mi9 ul' tra ul' aqua qnto die pro duxit. ꝫ oēs bestias inqt et oīa volatilia. Sec nō et il lud cogitet q̄admodū de9 et sex diebꝫ fecerit oīa. pmo ipm diē. scdo firmentū. ter cio speciē maris et tre. at qꝫ ex tra herbā et ligna. qr to luīaria et sydera. qnto aqꝫ aīalia. sexto tre et pos tea dicat cū fcūs ē dies fe cit de9 celū et trā et oē viride agri. Nnquidē cū fcūs ē dies nō fecit n̄ ipm diē. quō etiā oē viride agri fecerit anq̄ eēt sup trā. et oē fenū anq̄ exoriret. q̄s nō dicet nisi scpture vba revocaret: Me minerit etiā scptū ēe. Qui vivit ītnū cavit oīa sil'. Et videat q̄admodū siml' creata dici pnt quor catio spacys tpalibꝫ distat. non horar tm ꝫ etiā dier. Cu ret quoqꝫ oñdē quō vtrūqꝫ vm sit qd q̄rū videri pt. et deū die septio ab oībus opibꝫ suis reqeuisse qd ge neseos liber dicat. et usqꝫ nuc eū opari qd dns dicat. Respiciat et. q̄ dta sīt gsum mata. quō eadē dta sīt ichō ata. Hys eī oībus diuine

scptē testionys quā ēē vērare
nemo dubitat n̄ īfidelis ā
impi⁹. ad illā sn̄iaȝ ducti
sum⁹ ut dicem⁹ deū ab exoꝛ
dio sc̄li p̄mit⁹ siml' oīa cre
auisse q̄dā etiā ip̄is natur̄s
q̄dā pconditis causis. sicut
nō solū p̄ntia. vm̄ etiā futā
fecit omps. ab eis fās requie
uit ut eoꝝ deinceps ām̄is
tratiōe atq̃ regimīe c̄aret
etiā ordiēs tp̄m et tp̄aliū.
q̄a et ꝯsumauerat ea ꝑpter
oīm generꝝ t̄miatione. et
īchoauerat ꝑꝑ scl'oꝝ ꝑpaga
tione. ut ꝑꝑ ꝯsumata req̄
esceret et ꝑꝑ inchoata usq̃
nc̄ opareťr. Sȝ si p̄nt hec
meli⁹ itelligi. nō solū nō re
sisto vm̄ etiā faueo. Nūc m̄
de aīa quā de⁹ īspirauit
hoī. sufflando ī ei⁹ faciem
nichil ꝯfirmo. n̄ q̄a ex deo
sic ē ut nō sit s̄ba dei. et
sic īcorpea ut nō sit corp⁹
ȝ sp̄us nō de s̄ba genitus.
nec de s̄ba dei pcedens. sed
fc̄us a deo. n̄c ita fc̄us ut ī
eius naturȝ natā illa cor
pis ul' irronal' aīe verteř.
ac p̄ hoc de nichilo. Et q̄
sit īmortalis s̄ꝫ⁹ quedam
vite modū que nll'o p̄t
amitte. sedȝ quadā vō nobi
litate quā p̄t ul' deterioꝛ
fieri ul' melioꝛ nō īmerito
etiā mōꝛlis posset itelligi.
q̄m verā īmoꝛlitatē solū
ille h̄ȝ de quo ꝑpe dc̄m est.
qui sol⁹ h̄ȝ īmortalitatē
Cetā q̄ in hoc libro discep
tādo locut⁹ sū ad h̄ valeāt
legēti ut ā nouerit q̄admo
dū sine affirmādi temēri
tate q̄renda sint q̄ nō ap̄
scptā loqt' ā si ei q̄rendi mod'
nō placet q̄admo⁹ ipe q̄siu
ut si me p̄t docē nō abn
at. Sī at nō p̄t. a quo ab
discam⁹ meū iquirat.

Explicit liber septimus.
Incipit liber octauus.

Et plantauit deus padysu in eden ado riente et po suit ibi hoīe que finxit. Nō ignoro de padyso m̄l tos multa dixisse. tn̄ tn̄ de hac re q̄i generales st sn̄ie. vna eoꝝ q̄ tm̄ modo corpalit̄ padysū itelligi volūt. alia eoꝝ q̄ spūalit̄ tm̄. tcia eoꝝ q̄ utroq̃ mo padysū accipiūt alias cor paliter alias spūalr. Bre uiter g° ut dicā. tcia mi fateoꝛ placē sn̄iaȝ. Sdȝ hāc suscepi nc̄ loqui de padyso

qd dns donare dignabit. ut
ho factus de limo qd utiqz
corp9 huanu e. in padyso
corpali collocat9 intelligat.
ut qadmodu ipe adam
et si qd aliud signt p9 id qd
ea forma futuri ee dixit ap9
tol9. ho tn in na ppria ex
pressus accipit qui vixit
certo nuo anoz et ppaga
ta nuosa ple mortu9 sit
moriut cetei hoies. et sic
no sic cetei et pntibz na
tus. sz sic pmitus oporte
bat ex tra factus e. ita et pa
dysus i quo eu collocauit
deus nichil aliud qi locus
qda itelligat. tra salz ubi
maret ho trenus. Narra
tio quippe in hys libris no
genie locutiois figuraz est
sicut i cantico canticoz. sz oino
gestaru e sicut i regnoz li
bris et hmoi ceteris. sz
qa illic ea dicut q vite hu
mane usus notissim9 hz.
no difficile imo proptissie
pmitus accipiut ad lraz. ut
dein ex illis qd etia futura
ru res ipe geste signficaue
rit exsculpatur id e expo
natur iterptetur. Hic aut
qa ea dicut que ad usita
tu nature cursu intuetibus
no occurrit. nolut ea qda
ppie sz figuate dicta itelligi.
Atqz ex illo loco volut icipe
hystoria id e veru ppe ges
taru narratioez ex quo di
missi de padyso ada et eua
quenerut atqz genuerut.
Quasi vo usitatu sit nobis
ul qd tot anis vixerut ul
qd enoch trslatus e. ul qd et
grādeua grauida et steril
pepit. et cetera hmoi. Sz
alia e inquit narratio fcoz
mirabiliu. alia istitutarū
cataz. Illic eni ea ipa isoli
ta ostendut. alios ee tq na
turales modos veru. alios
miraculoz. q magnalia no
minat. hic aut ipa isinuat
istitutio naz. Quibz rndet.
Sz id isolita et ipa qa p9
ra qd tā sine pari fco in
veru mudanaz cōstitutioe q
mudus. Nuq ido credendu
no e deu fecisse mudu qa
ia no facit mudos. aut non
fecisse sole. qa ia no facit
soles. Et hoc qde no de pa
dyso. sz de ipo hoie pmotis
debuit rnderi. Nuc vo cu
ipm sic credut a deo factu
sicut alius nullus fcus e. cur
padysu volut ita fcm cre
dere qadmodu nc videt
siluas fieri. Ad eos q ipe
loquor q auctē haz lraz

sequit᷑. Coꝛ enī qdā nō ꝓpe
ꝙ figuꝛate padysū ītelligi
volūt. Sā qui oīno aduer
sant᷑ hys lrīs. alias cū eis
atqꝫ aliter agem᷒. qq̄ et
hec in ipo ope nrō qtū va
lem᷒ ita defendam᷒ ad lit
terā. ut q̄ nō vonabiliter
moti ꝓ aīm puicacē uel
hebetem credē ista detractat.
nullā tn̄ īueniāt voēz unde
falsa ee couincāt. Veꝝ ꝗ
ti nr̄i qui fidē hn̄t in hys
dīnis libꝛis. et nolūt padi
sū ad ꝓprietatē lrē ītelligi.
locū scilꝫ amenissimū fruc
tuosis nemoꝛibꝫ opacatū
eūdē qꝫ magnū et mgno fō
te fecūdū. cū videāt nō nul
la hūana opa tot et tāta
virecta succrescē occulto
ope dei. miroꝛ qmadmodū ij.
credūt ipꝫ hoiēz ita factū
qmadmodū nūq̄ viderūt.
Aut si et ipe figāte ītelli
gendꝰ ē q̄s genuit caym
et abel et seth: An et ipi
figure tm̄ fuerūt nō etiā
hoīes ex hoīb₃ nati: De
ꝓprio ergo attendāt istā
ꝓsūptionē quo tendat et
conet᷑ vobiscū cūcta ꝑmi
tus q̄ gesta narrat᷑ in ex
pressionē ꝓprietatis accipe.
Qs enī eis postea nō fa
ueat ītelligētib₃ q̄d ista etiā
figurata significatioē q̄moue
ant. siue ipaꝝ nāꝝ spūaliū
ul̄ affectionū. siue rerū etiā
futuraꝝ: Sane si nullō mō
possent salua fide veritatis
ea q̄ corpalr̄ hic nūata s⁊
etiā corpalr̄ accipi: q̄d ali
ud remanēt n̄ ut ea potꝰ
figāte dctā intelligem᷒ q̄
scptūrā sc̄am īpie culpa
mus: Porro āt nō solū
īpediūt verū etiā solidiꝰ
asserūt dīni eloquy narra
tionē. hec etiā corpalr̄ in
tellctā nemo erit ut opinoꝛ
tā infideliter ꝑtinax. qui cū
ea scd̄ꝫ regulā fidei exposi
ta ꝓpꝛie viderit mallet in
ꝓstina manē snīa. si forte
illi visa fuerāt nō n̄ figāte
posse accipi. Sīā et ego co
tra manicheos q̄ has lrās
veteris testamēti nō aliter
q̄ oportꝫ accipiēdo errat.
ꝫ oīno nō accipiēdo et
testādo blasphemāt. du
cō scripsi libꝛos recen
querssionis mee certe volens
coꝛ ul̄ q̄futare delirament
ul̄ erigere ītentionē ad q̄
rendā in lrīs quas oderūt
xp̄ianā et euāgelicā fidem.
Et q̄a nō michi tūc occur
rebat oīa qmadmodū ꝓprie

posset accipi, magis quam non
posse videbatur, aut vix posse
aut difficile nec retardans quod
figurate significaret ea quae ad lit
teram invenire non potui, quanta
valui brevitate ac perspicu
itate explicavi ne vel mul
ta lectione vel disputationis ob
scuritate deterriti in manus
ea sumere non curaret. Verumtamen
tamen quod maxime volueram nec
potueram ut non figurate sed
proprie primitus cuncta intelligerentur
nec omnino desperans etiam sic
posse intelligi idipsum in prima
parte secundi libri ita posui.
Sane inquit quisquis voluerit
omnia quae dicta sunt secundum litteram ac
cipere, id est non aliter intelligere
quam littera sonat, et potuerit evitare
blasphemias, et omnia congru
entia fidei catholicae praedica
re, non solum ei non est invidendum
sed praecipuus multumque lauda
bilis intellector habendus est.
Si autem nullus exitus datur ut
pie et deo digne quae scripta sunt
intelligantur nisi figurate in e
nigmate proposita stare cre
damus habentes auctoritatem apostolicam a
quibus tam multa de libris vete
ris testamenti solvuntur enigmata
modum quem intendimus teneamus
adiuvante illo qui nos petere
quaerere et pulsare adhortatur

ut omnes istas figuras rerum secundum ca
tholicam fidem sive quae ad prophetiam
sive quae ad historiam pertinet ex
plicemus non praeiudicantes meli
ori diligentiori quam tractatui sive per nos
sive per alios quibus dominus revelare
dignatur. Hec tunc dixi. Nunc autem
quia voluit dominus ut ea diligentius
intuens atque considerans non frustra
quantum opinor existimare etiam
per me posse. secundum propriam litteram non
secundum allegoricam allocutionem haec
scripta esse monstrare. sicut ea quae
supra valuimus ordine sic etiam
quae sequuntur de paradyso perscru
temur. Plantavit igitur deus

Ca. iii.

paradysum in deliciis. hoc est in eden
ad orientem et posuit ibi homi
nem quem finxerat. Sic enim scrip
tum est. quia sic factum est. Deinde reca
pitulat ut hoc ipsum quod breviter
posuit ostendat quemadmodum
factum est. hoc est quemadmodum deus
paradysum plantaverit. et illo
hominem quem finxerat constituerit.
Sic enim sequitur. Et eiecit deus
adhuc de terra omne lignum pul
chrum ad aspectum et bonum ad
escam. Non dixit eiecit deus de
terra aliud lignum vel ceterum
lignum. sed eiecit adhuc de terra
inquit lignum pulchrum ad aspec
tum et bonum ad escam. Iam ergo
tunc produxerat terra omne lignum et
pulchrum ad aspectum et bonum

ad escam. hoc est tercio die. Sed iam
sexto die dixerat. Ecce dedi
vobis omne pabulum seminale semi-
nans semen quod est super omnem
terram. et omne lignum fructife-
rum quod habet in se fructum semi-
nis seminalis. quod erit vobis
ad escam. Utrum ergo aliud eis
tunc dedit, aliud nunc dare
voluit? Non opinor. Sed
cum ex hiis generibus sit ista
ligna instituta in paradyso que
iam terra tercio die produxerat.
adhuc ea produxit in tempore suo.
quia tunc scilicet quod scriptum est ea
produxisse terram causaliter. factum e-
rat in terra hoc est quia tunc ea
producendi virtutem latenter
acceperat. Qua virtute fit ut
etiam nunc talia terra progig-
nat in manifesto atque in tempore
suo. Verba ergo dei die sexto
dicentis. ecce dedi vobis omne
pabulum seminale seminans se-
men quod est super omnem terram et
cetera. non sonabili vel temporali
voce prolata sunt. sed sicut in verbo
eius est creandi potentia. vin-
iat hominibus quod sine temporalibus so-
nis deus dixerit non nisi per tempora-
les sonos potuit. Futurum enim ei
erat ut homo iam de limo formatus
et flatu dei animatus. et quod quod
ex illo genus humanum extitisset.
uteretur eis ad escam que super terram

exorta erant. ex illa virtute gene-
randi quam terra iam acceperat. cuius
futuri causales rationes in creatura
condens tamquam extitisset loquebatur
interna atque intima veritate.
quam nec oculus vidit. nec auris
audivit. sed spiritus eius scribenti
iiij. utique revelavit. Illud plane
quod sequitur. et lignum vite in me-
dio paradysi. et lignum scientie di-
noscendi bonum et malum di-
ligentius considerandum est. ne cogat
cogitatio allegoricam. ut non ista ligna
fuerint. sed aliud eorum nomine lig-
ni significet. Quamvis enim de sa-
pientia lignum vite est omnibus am-
plexantibus eam. Verumptamen cum sit
ierusalem eterna in celis etiam in
terra civitas qua illa significaretur
condita est. Et sara et agar quamvis
duo testamenta significent. erant tamen
quedam etiam mulieres due. Et cum
christus per ligni passionem fluctu
spirituali nos irrigaret. erat tamen et
petra que iam sitienti populo lig-
no percussa manavit de qua
diceretur. petra autem erat christus.
Aliud quam erant illa omnia signi-
ficaverunt. sed tamen etiam ipsa cor-
poraliter fuerunt. Et quando a narran-
te commemorata sunt. non erat illa
figurata locutio. sed erat tamen
expressa narratio quarum erat
figurata precessio. Erat ergo et
lignum vite quemadmodum christus petra

tra. nec sine misteriis rerum spi
ritualium corporaliter presentatis uo
luit hominem deus in paradyso ui
uere. Erat ei ergo in lignis cete
ris alimentum. in illo autem sacra
mentum. quid significans nisi sapientiam
de qua dictum est. lignum uite est
amplectentibus eam. quemadmodum
de christo diceretur. petra manans
est sicientibus eum. Recte quippe ap
pellatur quod ad eum significandum
precessit. Ipse est ouis que immola
tur in pascha. tamen et illud non
tantum dicendo figurabatur. sed etiam fa
ciendo. Neque enim ouis illa non
erat ouis. Plane ouis erat
et occidebatur et manducabatur
et tamen eo uero facto aliud etiam
quoddam figurabatur. non sicut ille ui
tulus saginatus qui minori filio
reuertenti in epulas cesus est.
Ibi quippe ipsa narratio figurata
est non rerum figurata significatione
gestarum. Non enim hoc euangelista
sed dominus ipse narrauit. E
uangelista uero dominum hoc nar
rasse ~~narrasse~~ narrauit.
Proinde quod narrauit euange
lista etiam factum est, dominum scilicet
illa locutum fuisse. Ipsius
autem domini narratio parabola
fuit de qua numquam exigitur
ut etiam ad litteram facta mon
stretur que sermone profertur.
Cristus est et lapis unctus

a iacobo. et lapis reprobatus
ab edificantibus qui factus est in an
guli caput. Sed illud etiam in
rebus gestis factum est. hoc autem tantum
in figuris predictum. Illud quippe
scripsit narrator rerum pre
teritarum. hoc pronunciator tantummodo
futurarum. Sic et sapientia id est ipse Ca. v.
christus lignum uite est in paradyso
spirituali quo misit de cruce
latronem. Certum est autem quod eum
significaret lignum uite etiam in cor
porali paradyso. quia hoc illa scrip
tura dixit que res suis temporibus
gestas narrans et hominem cor
poraliter factum et in corpore uiuen
tem ibi constitutum esse narrat.
Aut si quisquam putat animas cum
corpore excesserint locis corpora
liter uisibilibus contineri cum
sint sine corpore asserat sen
tentiam suam. non deerunt qui sic
faueant ut illum etiam diuitem
sitientem in loco utique corpora
li fuisse contendat. et ipsam
animam omnino esse corpoream per ar
dentem linguam et stillam aque
de lazari digito concupitam
pronunciare non dubitet. Cum
quibus ego de tam magna questione
nulla temeritate confligo.
Melius est enim dubitare de oc
cultis quam litigare de incertis.
Illum quippe diuitem in ardore
penarum et illum pauperem in

i refrigerio gaudiorum itellige
du ee no dubito. Sz quo in
telligenda sit illa flama isfer
ni. ille sinus abrahe. illa lin
gua diuitis. ille digitus pau
pis. illa sitis iferni. illa stilla
refrigerii vix fortasse a ma
suete qrentibz. a cotentiose
at certantibz nuq inenitur.
Cito sane respondedu e ne
nos pfunda ista qstio et mlt
ti sermois idigens tardet.
Si corpalibz locis aie cotine
tur et ia exute corpibz. potu
it ille latro in eu introduci
padysu ubi fuerat corp9 pri
mi hois ut aptiore scptarum
loco si vlla necitas flagita
uerit etia de hac re qd uel
qram9 ul' arbitrem. vtru
qz pdam9. Nuc vo qr sapi
encia no sit corp9 et ideo
nec lignu. nec dubito nec
dubitari a quoqua puto. Po
tuisse at p lignu id e p cor
porea creatura tpe sacro quoda
sigre sapiaz in padyso cor
pali ille credendu estiat. q
ul' tam mlta i scptuis rerum
spualiu corpalia facta no vi
det. ul' hoiez pmu cu ei moi
aliq° facto viue no debuisse
gtendit cu apl's dicat etia
hoc qd de mliere dixit qua
gstat ei fcam ee de late ei9.

Ppterea reliquet ho prez et mrez
et adherebit vxori sue et e
runt duo i carne vna. sacram
magnu ee in xpo et i eccia.
Mirum e aute et vix ferendu
qadmodu velit hoies pa
dysu figurate dcm et nolit
etia figurate fcm. Cu si co
cedunt sicut de agar et sara
et sicut de hismael et ysaac
et tn etia
hec quoqz et fca et tn etia
figurata. cur no admittunt
ligna vite et re aliqd lig
fuisse et tn sapiaz figurare
se no video. Illud quoqz add
qi qr corpale cibu tale tn illa
arbore prestitisse quo corp9
hois sanitate stabili firmaret
no sic ex aliq cibo. sz non nul
la ispiratioe salubritatis oc
culta. Pfecto eni licet vsita
tus panis. aliqd tn aplius
huit cui9 vna collirida hoie
deus ab indigencia famis
dierum qdraginta spacio re
dimiuit. An forte credere
dubitabim9 p alicuiz arboris
cibu cuiusda altioris significa
tiois graz hoi dm pstitisse
ne corp9 ei9 ul' i firmitate
ul' etate in deterius mutari
aut i occasu etia laberetur qui
ipi cibo huano pstitit tam
mirabile statu ut i fictilibus
vascul' farina et oleu defic

entus reficeret. Iam l3 de ge
ne contentiosor qsq3 existat.
et dicat dm in terris nris
miracula talia facere debuisse.
in paradiso at nō debuisse..
Cui vo nō ul' de puluere hoiez
ul' de latere viri mulierem ma
ius miraclm fecit q3 q hic
mortuos suscitauit. Deqt
ut videa9 de ligno scie dinos
cendi bonū et malū. proces9
et hoc lignū erat visibile et
corpale sicut arbores cetere.
Qd lignū eet nō dubitadū
e. s3 cur hoc tn accepit no
me reqrendū. Michi at etiā
atq3 etiā 9siderantī dici nō
pt qntū placet illa snia. no
fuisse illā arborem cibi nox
ia. Qui eni q fecerat omia
bona valde. in padyso insti
tuerat aliqd mali. s3 malū fu
isse hoi trasgressionē pcep
ti. Oportebat at ut ho sub
dño deo positus alicunde phi
beret ut ei pmerēdi dnm
suū virtus eet ipa obia. qm
possu verissime dicere solā ee
virtutem oi creature ronali age
re sub dei ptate. pmū q3 ee
et maximū viciū tumoris ad
ruinā sua ptate velle uti
cuius vicii nomē ē inobia.
Non eet g° vn se ho dm hre
cogitaret atq3 sentiet nisi

aliqd ei iuberet. Arbor itaq3
illa nō erat mala. s3 appella
ta ē scie dinoscendi bonū et
malū. qa si p9 phibitionez ex
illa ho ederet. in illa eet pcepti
futura trāsgressio in qua ho p
experimentū pene disceret qd int
esset int obie bonū et inobie
malū. Ppin et hoc nō i figu
ra dcm s3 vere qddā lignū accipi
endū ē. cui nō de fructu ul' po
mo qd in eodē nasceret sed ex
ipa re nomē ipositū ē q illo
contra vetitū tacto fuerat secu
tura. Flumē at exijt de eden
qd irrigabat padysu. et inde
diuisū ē in quatuor ptes.
Ex hijs vni nomē ē physon
hoc ē q circuit totā terram
euilath. ubi ē aurū. aurū at
terre illi9 bonū. et ibi ē carbū
culus et lapis prasin9. Et
nomē fluuii scdo geon hoc
ē qd circuit totā trā ethio
pie. Flumē at tciū tigris
hoc ē q defluit contra assy
rios. Flumē at qrtū eufra
tes. De hijs fluuiis qdam
plius sataga 9firmare q ve
ra sint flumina n' figurate dcā.
q nō sint qi tinmō aliqd no
mia ipa significet. cū et regi
onibz p quas fluūt notis
sima sint et oibz fere getibz
diffamata. Primo ex hijs

Ca. vij

qm̄ ꝯstat eos p̄sus ee̅ nā duo
bus eoꝝ noīa vetustas muta
uit. sic̄ tyberis dr̄ fluuius qui
p̄us albula vocabat̄. geon q̄p
pe t̄pe ē qui nc̄ dr̄ nilus. phi
son aūt ille dicebat̄ que nūc
gangen appellat̄. duo vero
cetā tigris et eufrates anti
qua etiā noīa tenuerūt. nos
admone̅ oportꝫ. cetēa p̄mitꝰ
ad p̄prietatē lr̄e accipe nō ī
eis figuratā locutioēꝫ putāe
ſꝫ res ip̄as q̄ ita narrat̄ ⁊ ee̅
et aliq̄d etiā figurare. Nō quia
possꝫ parabola locutiōis assume̅
aliq̄t de re quā p̄prie ee̅ quoqꝫ
ꝯstaret. sic̄ de illo dn̄s loq̄tur
q̄ descēdebat ab ihr̄lꝫ ī ihe̅rico
et īcidit ī latrones. Q̄s eīı h̄
nō sentiat. et plane videat
ee̅ parabolā locutioēꝫ qꝫ illā to
tā esse figuratā. Verū due
ciuitates q̄ ibi noīate sūt.
hodie qꝫ ī locis p̄pꝛiis demō
strant̄. Sꝫ hoc mō accipem̄ꝰ
et q̄tuor hec flumia si cetera viij
q̄ de padyso narrat̄ nō p̄p̄e
ſꝫ figurate accipe nl̄la ne
cessitas cogeret. At nūc cū p̄
mitꝰ p̄pe res ip̄as ītellige̅
rō nulla p̄hibeat. cur nō po
tius auc̄te sc̄p̄te simplīr se
q̄mur in narracōe rerum
gestaꝝ. res vō gestas p̄us
ītelligētes. tū demū q̄d a^d

sig^ficēt p̄scrutates. An io mō
uebimur q̄d de hiis fluuiis
dr̄. alioꝝ ee̅ fontes notos. ali
oꝝ aūt p̄sus īcognitos. et
io nō posse accipi ad lr̄am q̄
ex vno padysi flumie diuidā
tur. cū potiꝰ credendū sit quī
locus ip̄e padysi a cognitione
hoim̄ ē remotissim̄ꝰ in q̄tu
oꝛ aq̄ꝛū p̄tes diuidi sic̄ fide
lissia sc̄ptura testat̄. Sꝫ ca
mia quoꝝ fontes nō esse
dn̄r alicubi ee̅ sub t̄ras. et
pꝰ t̄ras. et pꝰ tractꝫ pluriū
regionū. locis aliis erupisse.
ubi tāq̄ ī suis fontibꝰ non
esse p̄hibent̄. Nā hoc solere
nō nullas aquas face̅ quis
ignorat. Sꝫ ibi hoc sciut
ubi nō diu sub t̄ris currūt. de

Exibat q̄̊ flumen de eo
hoc de loco deliciaꝝ et irriga
bat padysū. id ē ligna om̄ia
pulchra atqꝫ fructuosa q̄ ocu
bant terrā regiōis illiꝰ opacabat
Et sūpsit deꝰ hoīeꝫ q̄ fecerat et
posuit eū in padyso ut op̄a
retur et custodiret. Et p̄cep
dn̄s deꝰ adā dicēs. Ab om̄i lig
no q̄d in padyso ē esca come
de ligno aūt cognoscēdi boni
et mali nō manducabitis
de illo. Qua aūt die ederitis
ab eo morte moriemini. Cū
supiꝰ breuit̄ dixerit dn̄s p̄

tasse paradysu et gstituisse ibi
hoiez quē finxerat. recapi
tulauit ut narraret quo sit
paradysus gstitutus. Huic g°
et illud recapitulādo gme
morauit quo ibi ds posue
rit hoiez quē fecat. Videa9
itaqz qd sit qd dcm ē. ut
operaret' et custodiet. Utrū o
paret. et qd custodiet. Nū
qd forte agricultura ds volu
it opari pmū hoiez. An i
nō est credibile qz eū an pec
catū dapnauerit ad laborē.
Ita sane arbitrarem. n vide
rimus cū tāta voluptate ali
quos agricolari qsdā. ut eis mag
na pena sit inde ad aliud auoca
ri. Quapp g° deliciaz sz agri
cultura. tūc utiqz longe am
plius erat qn nichil accidebat
adūsi vel tra vel celo. Nō ei
erat laboris afflictio. sz exhi
laratio voluntatis. cū ea q deus
creauerat humani opis adiutorio
leti9 feracius qz puenirēt. vn cre
ator ipe uberi9 laudaret qui
aīe i corpe aīali gstitute ra
tionē dedisset operandi ac fa
cultatē qntū aīo volenti satis
esset. nō qntū inuitū indigētia
corporis cogeret. Quid eī maius
mirabilius qz spectaclm ē ubi
magis cū rerū natā humana
rō quodāmō loqui pt. qz cū

positus seminibz. plātatis surcu
lis. trāslatis arbustul. insitis
malleolis tāqz interrogat' qqz
uis radicis et gminis qd possit
qd ve nō possit. vn possit. qd
ītra valeat humor invisibil' īteri
or qz potētia. qd extrinsecus ad
hibita diligētia. In qua ipa
gsideratiōe pspiceret. qa neqz
qui plātat ē aliqd neqz q
rigat sz q īcrementū dat de9.
Quia et illud opis qd accip't
extrinsecus p illū accipit q
nichilomi9 creauit. qqz regit
atqz ordinat invisibilr deus.
Hic etiā in ipm mundū velut — Ca. ix
in quādā magnā arborē
rerū. ocul9 cogitatiōis attol
lit'. atqz in ipo quoqz gemi
na opatio puidēcie reperit'
pti naturalis pti voluntaria.
naturalis quidē p occultā dei
amīstratioēz que etiā lig
nis et herbis dat īcremētū.
voluntaria vo p anglor' opa et
hoim. Scdz illā pma celestia
supi9 ordinari īferius qz terres
tria luminaria sydera qz fulgē.
diei noctis qz vices agitari.
aqs tra fundatā interlui
atqz circūlui. aerē altius sr
fundi arbusta et aīalia gcipi
et nasci et oia senescē et oc
cidē et qcqd aliud i rebz in
teriore naturali qz motu geritur.

In hac aut altera signa dari
doceri et disci agros coli. so
cietates amministrari, artes ex
erceri. et quecumque alia sunt in superna
societate aguntur sive in hac
terrena atque mortali ita ut bonis
consulatur et per nescientes ma
los. In quo ipso homine eandem ge
minam providentie vigere potentiam.
primo etiam corpus naturale scilicet
eo motu quo fit quod crescit quod
senescat. voluntariam vero quo
illi ad victum, tegumentum, cura
tionem quod consulitur. Sicut etiam
animam naturaliter agitur ut vivat
et sentiat. voluntarie vero ut
discat et consentiat. Sicut autem
in arbore id agit agricultura
forinsecus ut illud proficiat quod
geritur intrinsecus. sic in homine secundum
corpus ei quod intrinsecus agit
natura. servit extrinsecus medici
na. Item quod secundum animam ut natura
beatificetur intrinsecus, doctrina
ministratur extrinsecus. Quod autem
ad arborem colendi negligen
tia. hoc ad corpus medendi
incuria. hoc ad animam discendi
segnitia. Et quod ad arborem
humor inutilis. hoc ad corpus
victus exitiabilis. hoc ad ani
mam persuasio iniquitatis. Deus
itaque super omnia qui condidit omnia
et regit omnia. omnes naturas bonas
creat et omnes voluntates ius

tas ordinat. Quid ergo abhorret
a vero si credamus hominem ita in pa
radyso constitutum ut operaretur a
griculturam non labore servili
sed honesta animi voluptate. Quid
enim hoc opere innocentius vaca
ntibus. et quid plenius magna conside
ratione prudentibus. Ut custo
diret autem. Quid? An ipsum para
[dy]sum? Contra quos? Nullus certe
vicinus metuebatur invasor. null[us]
limitis perturbator. nullus fur nul[lus]
Quomodo ergo intellecturi sumus cor
porale paradysum potuisse ab ho
mine corporaliter custodiri?
Sed neque scriptura dixit ut opera
[re]tur et custodiret paradysum. Dixit autem ut op[era]
retur et custodiret, quod quidem si de greco [diligentius]
ad verbum exprimatur ita scriptum est. Et sum[psit]
ds hominem quem fecit et posuit eum [in]
paradyso operari eum et custodi
re. Sed utrum ipsum hominem po[suit]
it operari. hoc ei sensit qui in[ter]
pretatus est ut operaretur. Id est [ut]
de paradysum operari. id est ut ho[minem]
paradysum operaretur ambiguum [est]
nat et videtur magis con[sonare]
locutio ut non dicatur opera[ri]
[illegible] sed in paradyso. [illegible]
[illegible] ut operaretur paradysum [illegible]
[illegible] operaretur [illegible]
[illegible] locum operari [illegible]
paradysum ambiguam [illegible]
titem. Si ei non necesse [illegible]
accipiamus paradysum custodire

sz in padyso. qd q° in padyso
custodiret: Ra quid sit in
padyso opari iam ut visu est
disseruimus. An qd operaretur
in tra p agricultura in se
ipo custodiret p disciplina.
id e ut sicut ei ager obtepaet
colenti se. ita et ipe p̄cipienti
dno suo. ut suscepto p̄cepto o
bediencie fructum no spinas i
obie redderet. Deinq qm sili
a se culti padysi in seipso
custodire subditus noluit. si
mile sibi agru dapnatus
accepit. Spinas inqt et tri
bulos pariet tibi. Vz si et
illud itelligamus ut padisu
oparet et padysu custodiret.
opari qde padysu poss sicut
supdiximus p agricultura.
custodire at no adversus
iprobos a iimicos q nulli
erant sz fortassis adusus bes
tias. Quo istud a quare: Nu
qd ei bestie iam in hoiez seui
bat. qd ni pcco no fieret:
Ipe quippe bestijs oibz ad se
adductis sicut p9 cmemorat.
noia iposuit. Ipe ecia sex
to die lege ubi di ai oibus coes
illos accepit. Aut si erat
iam qd timeret in bestijs. quo
pacto poss vnus ho illu
munire padysu. neqz ei ex
iguus locus erat qui tantus fos
irrigabat. Custodire qppe il
le debet si poss padysu ta
li et tanta maceria cmuni
re ut eo sepens no poss in
trare. Vz miru si priusqi co
muniret. oes serpetes inde
poss excludere. Proinde itellec
tu an oclos cur ptermitti
mus. Posuit e quippe ho
in padyso ut oparet eude
padysu sicut supra disputa
tu e. p agricultura no la
boriosa sz deliciosa. et me
tem prudentis magna atqz
vtilia cmonente. Custodi
ret at eude padysu ipe sibi
ne aliqd admitteret qre inde
mereret expelli. Deniqz acce
pit et p̄ceptu. ut sit p qd si
bi custodiat padysum. id e
quo cseruato. no tn piciat.
Recte eni qsqz dr no custo
disse rem sua. q sic egit ut
amitteret ea ecia si alteri salua
sit qui ea ul iuenit ul acci
pe meruit. Est alius in hys
verbis sensus que puto no i
merito pponendu. ut ipm
hoiez oparet deus et custodi
ret. Sicut ei opat ho tram
no ut ea faciat ee tra. sz ut
culta atqz fructuosa. sic ds ho
mine mltomagis que ipe
creauit ut ho sit. eu ipe opa
tur ut iustus sit. nisi homo ab
illo p supbiam abscedat. Hoc

ē eū apostatāe a dō. qđ ī
iciū supbie scptā dicit. Ini
tiū inqt supbie hōi apos
tatare a deo. Ita gͦ deus
ē incōmutabile bonū. hō
āt et scđz aīaz et sꝫ9 cor
pus mutabil' res ē nisi ad
incōmutabile bonū. quod
deus est conuersus subsi
terit formari ut iustus be
atus qꝫ sit non potest. ac
per hoc hoc deus idem qui
creauit hominē ut sit ip
se operatur hōiez atqꝫ
custodit. ut etiā bon9 btūs
qꝫ sit. Quapp q̄ locutione
dicit' hō opari terrā q̄ iā
tra erat ut ornata atqꝫ fe
cunda sit ea locutiōe dr deus
opari hōiez q̄ iā hō erat ut
pius sapiēs qꝫ sit. eū qꝫ cus
todire. qđ hō sua ptāte ī se
ꝗ illi9 sup se delectatus dna
tione qꝫ ei9 cōtēpnens tut9
ēē nō possit. Qđ in nullo mō
vacāe arbitror. ꝟꝫ nos ād t
mignū āqđ āmonē qđ ab
ipō diui libri h9 exordio ex
quo ita ceptus ē. in pncipi
o fecit ds celū et trā usqꝫ
ad huc locū nusq̄ positus
ē dns deus. ꝟꝫ tm̄mo deus.
Nūc vō ubi ad id ventū ē
ut hōiez in padyso cōstitueret
eū qꝫ p pceptū oparet' et cus
todiret ita scptā locuta est.
Et sūpsit dns de9 hōiez q̄
fecit et posuit eū in padi
so opari eū et custodire.
nō quo supderet cētare dnē
nō eēt deus. ꝟꝫ q̄a hoc nec
p angelos nc p alia que
p angelos creata st. ꝟꝫ p hōiez scribe
bat' ad eū admonendū q̄
tū ei expediat hēre dnm
ū. hoc ē sub ei9 dnatiōe o
bedienter viuē. q̄ licen
se abuti pp̄ia ptāte. Qđ
hoc pius ponere voluit n
ubi puentū ē ad eū in pa
dyso collocandū. opandū
et custodiendū. ut nō diceret
sicut cetā ōia supi9 et sup
sit deus hōiez quē fecit. ꝟꝫ
dicet. Et sūpsit dns deus
hōiez quē fecit et posuit
in padyso opari eū ut iu
tus eēt et custodiē ut tu
eēt. ipa utiqꝫ dnatiōe sua
q̄ nō est illi ꝟꝫ nob utilis. ꝟꝫ
quippe nrā seruitute nō in
diget nos vō dnatiōe
indigem9 ut opet' et cu
diat nos. et iō ver9 solus
ē dns q̄a nō illi ad suā ꝟꝫ
ad nrāz utilitatē salutē q̄
seruim9. Nā si nobis indige
ret. eo ipō nō verus dns e
ēt eū p nos ei9 adiuuaret ne
cessitas sub qua et ipē seruiret.

Ca. xi.

Merito g° ille ī psalmo dix
i iqt dn̄o deus meus es tu
qm bonoꝝ meoꝝ nō eges.
Nec ita sentiēdū ē qd̄ dixi
mus nos illi ad utilitatem
nr̄am salutē qȝ servire. tanqȝ
aliud aqd̄ ab illo expectem9
qȝ eius qui summa utilitas et
salus nr̄a ē. Sic enī eū g̃
tis scd̄z illā voce diligim9.
m at adhere dō bonū ē. Neqȝ
eū tale aliqd̄ ē hō ut fact9
deserente q fecit eū. possit a
liqd agere bene tanqȝ ex seipso.
Sz tota ei9 actio bona ē ad
eū cōverti a quo fact9 ē. et
ab eo iustus pius sapiens
beatus qȝ semp̄ fieri et nō rece
de. sicut a corpis medico sa
nari et abire. qa medic9 cor
pis opatius fuit extrinsecus
serviens natē intrinsecus
opanti sub dō q opat oēz
salutē gemino illo ope pri
me. de quo sup̄ locuti su
mus. Nō g° ita se debz hō
ad dm̄ cōvertere. ut cū ab illo
fact9 fuit iustus abscedat. sz
ita ut ab illo sp̄ fiat. Eo qp
pe ipo cū ab illo nō recedit
eius sibi p̄ntia iustificatur
et illuīatur. et būficat ope
rante et custodiente deo. dū
obediēti subiecto qȝ dn̄atr.
Neqȝ ēi ut dicebam9 sicut opa

tur hō terrā ut culta atqȝ
fecūda sit. q cū fuit opatus
abscedit relinquēs eā ul' a
ratā ul' satā. ul' rigatā. ul'
si qd aliud manēte ope qd
fcm̄ ē cū opator abscesserit.
ita d's opatur hoīez iustū id
ē iustificando eū ut si absces
serit maneat ī abscedente
qd fecit. sz poci9 sicut aer p̄nte
luce nō fcūs ē lucid9. sz sit. qi
fcūs eet. si aut fiet eciā ab
sente luce lucid9 maneret.
Sic hō deo sibi p̄nte illuīa
tur. absente at' ptinuo tene
bratur. A quo nō locoꝝ inter
vallis sed volūtatis avsiōe
discedit. Ille itaqȝ opetur
hoīez bonū atqȝ custodiat
q īcōmutabilit' bon9 ē. Sp
fieri ab illo semp qȝ pfici de
bem9 inherentes ei. et in ea
pversiōe que ad illū ē pma
nētes de quo dr̄. Michi at
adherē deo bonū ē. Et cui
dr̄. Fortitudinē meā ad te
custodiā. Ipi9 enī sum9 fig
mentū nō tm̄ ad hoc ut ho
mīes sim9 sz ad hoc eciā ut
boni sim9. Nā et apl's cū
fidelibz ab iniqtate pv'sis
gr̃am qua salvi fc̄i sumus
pmēdaret. gr̃a enī inqt sal
vi fc̄i estis p fidē et hoc nō
ex vobis sz dei donū est nō

ex opibz ne forte q̄s gloriet̄.
Ipius ēi sum⁹ figmentū cre
ati in xp̄o ihu in opibz bōis.
q̄ p̄parauit deus ut in ill' am
bulem⁹. Et alibi cū dixisset
cū tiore et tremore vr̄a3 ip̄o
rū salute opemi. ne sibi pu
taret tribuendū tēp ipi se
facēnt iustos et bonos. co
tinuo subiecit. Deus ei ē
qui opat̄ in vobis. Supsit
g° dn̄s de⁹ hoīez quē fecit
et posuit eū in padyso opa
ri eū. hoc ē opari in eo et
custodire eū. Et p̄cepit dn̄s
deus ade dicēs. Ab oī ligno
qd̄ ē in padyso esca edes. de
ligno aūt cognoscendi bonū
et malū nō manducabitis
de illo. qua die ederitis ab
eo morte moriemi. Si ali
qd̄ mali eēt lignū illud
vn̄ p̄hibuit hoīez deus. ei⁹
ipi⁹ mali natura venena
tus videt̄ ad morte. Cū vo
oīa ligna in padyso bona
platauerat qui fecit oīa bō
valde. n̄c vlla ibi nata ma
la erat. q̄a nusq̄ ē mali vl
la nata. qd̄ diligēti⁹ si dn̄s
voluit dissere⁹ cū de illo
serpente dicē cepim⁹. Ab
eo ligno qd̄ malū nō erat
p̄hibitus ē. ut ipa p se p̄re
cepti cōseruatio bonū illi

eēt. et trāsgressio malū.
Nec potuit meli⁹ et dilig̃e
ti⁹ demonstrari. q̄ntū malū
sit sola inobia. cū ido reus
iniquitatis factus ē hō q̄a
eā rem tetigit cont̄ p̄hibi
tione. quā si nō p̄hibitus
tetigisset nō vtiq3 peccasset
Nā qui dicit̄ ubi gr̄a. noli
tangē hāc herbā si forte ve
nenosa ē morte q3 p̄nu
at. si tetigerit seq̄tur q̄dē
mors cōtemptore p̄cepti
s3 tn̄ si nemo p̄hibuisset
ille tetigisset nichilo⁹ mi
moret. Illa q̄ppe res cōtra
saluti vite q3 ei⁹ nō ess3. si
in vetaret̄ sive nō vetaret.
Item q3 cū q̄sq3 p̄hibz ea rem
tangi q nō quidē tangē
s3 illi p̄hibenti obeēt. vel
si q̄squā in alienā pecuni
misisset manū. et p̄hibit
ab eo cui⁹ erat illa pecun
nō io eēt p̄hibitio pcūn
q̄a p̄hibenti potēat ee p
nosu. Cū vo illud tang̃
nec tāgenti obeēt si nō
hibet̄. n̄c cuiq̄ alteri q̄ndo
bet tangēt̄. quā e p̄hibi
ē n̄ ut ipi⁹ p se bonū
et ipsius p se malū in
mōstraret. Deniq3 a p
cate nichil aliud appetit
ē nisi nō esse sub dn̄atio

dei, qm illud admissu e i quo
ne admitteret sola debet uis
sio dnantis attendi. Que si
sola attenderet qd aliud qm
dei volutas attenderet. quid
aliud qm dei volutas ama
ret. qd qd qm dei volutas hu
mane volutati pponeretur.
Dns qde cur iusserit videit.
faciendu e a seruiente qd ius
sit. et tuc forte videndu est
a pmerente cur iusserit. Sz
ut tam iussiois hui9 no
piura requiram9 si het ipa
magna utilitas hoi qm
deo seruire iuberi. ds utile fat
qcqd iube voluit. de q me
tuendu no est ne iubet qd
inutile ee possit. Nec fieri
pt ut volutas ppia no gra
di ruine pondere sup hoiez
cadat. si ea volutate supio
ris extollendo ponat. Hoc
expt9 e ho stempnes pcep
tu dei. et hoc expimeto di
dicit qd iteresst int bonu
et malu. bonu sz obie.
malu at iobie id e supbie
smatie pusse imitatiois di.
et noxie libertatis. Hoc at
in quo ligno accide potuit
ex ipa re ut ecia supdim e.
nome accepit. Malu ei n
expimeto nro sentiremus
qd nllm eet si no fecissem9.

Neqz ei ulla na mali e sed
amissio boni hoc nome ac
cepit. Bonu qppe igmuta
bile deus e. Ho at qtu de
eius natā in qua eu deus
odidit ptinet. bonu e qde.
sz no igmutabile ut deus.
Mutabile at bonu qd e p9
icomutabile bonu meli9
bonu fit cu bono igmuta
bili adheserit amado atqz
seruiedo ronali et ppia vo
lutate. Ideo qppe et hec mg
ni boni na e. qa et hoc acce
pit ut possit sumi boi adhe
rere ne. Qd si noluit. bono
se puat. et hoc ei malu est.
vn p iusticiā dei ecia cruci
atus gseqtur. Qd ei tā ini
quu qm ut bene sit desertori
boni. Neqz vllo mo fieri
pt ut ita sit. sz aliqn ad
missi supioris boni non
sentit malu. cu hetur qd a
matu e inferi9 bonu. Sz
dina iusticia e ut q volu
tate amisit qd amare de
buit. amittat cu dolore qd a
mauit. du natar creator
ubiqz laudet. Adhuc ei est
bonu qd dolet amissu bo.9
na n aliqd bonu remasisset
in na. null9 boni amissi do
lor eet in pena. Cui at sine
mali expimeto placet bonu.

id ē ut anq̄ boni amissionē
sentiat eligat tenē ne amittat.
sup oēs pdicandꝰ ē. Sz hoc n̄
cuiusdā singularis laudis eēt.
nō illi puero tribuet qui et
gn̄e suis emanuel nobiscū
deus recōsiliauit nos deo
hoīm et dei hō mediator.
ūbū apud dm̄ caro apud nos.
ūbū caro int̄ deū et nos. De
illo qppe pphā dicit p̄usq̄ sci
at puer bonū a malū. cō
tēpnet maliciā ut eligat
bonū. Quo qd nesciat a ctep
nit a eligit. n̄ qa hec duo
sciūt aliter p prudenciā bo
ni. alit̄ p expienciā mali.
P prudenciā boni malū sci
tur et si nō sentit tenet̄ ei
bonū ne amissiōe eiꝰ senciat
malū. Itē p expienciā mali
scit bonū. qm̄ qd amiserit
sentit cui de bono amisso
male fuerit. Prusq̄ ḡo sciret
puer p expienciā aut bonū
quo caret. a malū qd boni
amissione sentiet ctēpsit ma
lū ut eliget bonū. id ē nolu
it amittē qd hēbat ne sentiet
amittendo qd amittē nō debebit.
Singulare exēplū obie qppe q̄
nō venit facē volūtatē suā.
s; volūtatē eiꝰ a q̄ missus
ē. nō sicut ille q̄ elegit facere
volūtatē suā nō eiꝰ a q̄ factus

ē. Merito sicut p uniꝰ inobiaz
pctores ↄstituti sūt multi.
ita et p uniꝰ obiaz iusti
ↄstituūtur multi. qa sicut in
adā oēs moriūtur. ita et in
xpo omēs viuificabuntur.

xv. Frustra at nonulli acute
obtusi sūt cū reqrit quo
potuerit appellari lignū
dinoscencie boni et mali
anteq̄ in eo trāsgressus ē
hō pceptū atq; ipa exp̄
tia dinosceret. qd interesset
int̄ bonū qd amisit. et ma
lū qd admisit. Lignū enim
tale nomē accepit. ut eo s
tale nomē accepit. ut eo [illegible]
cundū phibitiōez nō tacto
caueret qd eo cont̄ phibi
tiōe tacto sentiet. Neq; e
qa in ↄtra pceptū manducauerūt. io factum ē illud lignū
dinoscencie boni et mali. s;
vtiq; illud etiā si obedientes
eent et nichil in ↄt pceptum
tū vsurpasset. id rectē vocare
tur qd ibi eis accideret si vsurpasset. id rectē vocaretur
qd ibi eis accideret si vsur
passet. qm̄admodū si vocaretur ea arbor satietatis p
tur ea arbor saturitati.
ꝙ posset hoīes saturare
Numq̄ si nemo accessisset io
nomē i° eēt īgruū quando
cū accederet et saturaretur
tūc pbaret q̄ hoc recte arbor

illa vocaret. Et quo inquit intel
liget homo qui ei dicebatur lignum
dinoscencie boni et mali quam
ipm malum quod esset omnino nescie
bat. Hoc qui sapuit. parum at
tendunt quemadmodum contrariis
notis sit pleraque intelligatur
ignota. ut eciam verba rerum que
non sunt tamen in loquendo inponu
tur. nullus caliget auditor.
Hoc enim quod omnino non est nichil
vocatur. Et has duas silla
bas nemo non intelligit qui latine
novit et loquitur. Unde non cum
sensus invenit id quod est. et eius
privatione quod eciam non sit agnos
cit. Sic et inane cum dicitur in
tuendo corporis plenitudinem.
privatione eius tamquam contrarium quod
vocatur inane intelligimus. Sicut
audiendi sensu non solum de
vocibus. verum eciam de silencio
iudicamus. Sic ex vita que
inerat homini posset eius caveri
contrarium. id est vite privationem
que mors vocatur et ipsam causam
qua perderet quod amabat. id est quod
libet factum suum quo fieret ut aut
ter vitam quibuslibet sillabis
appellaret. quemadmodum latine
dicitur peccatum vel malum tamquam
signum eius intelligeret quod men
te discerneret. Nos enim quo in
telligimus cum dicitur resurrectio
quam numquam experti sumus. quid.

pe sione qua sentimus quod sit vivere.
et eius rei privationem vocamus
mortem. unde reditum ad id quod
sentimus resurrectionem appel
lamus. et si quo alio nomine in
quacumque lingua idipsum appella
tur. menti utique signum insinu
atur in voce loquencium. quo sona
te agnoscat. quod eciam sine sig
no cogitaret. Mirum est enim que
admodum rerum quas habet aus
sione eciam inexperta natura devi
tet. Quis enim pecora docuit de
uitationem mortis. non sensus
vite. Quis parvulum puerum ad
here fecit baiulo suo. si eum
fuerit ex alto iacere minitatus.
Quod ex quodam tempore incipit. sed
tamen antequam aliquid huiusmodi expertus
sit. Sic ergo primis illis hominibus
iam vita erat dulcis quam pro
fecto amitte devitabat. idque
ipsum quibuscumque modis vel so
nis suggerente deum intellige
poterat nec aliter eis posset
persuaderi peccatum non prius persua
deret eos ex illo facto non esse
morituros. id est illud quod ha
bebat et se habere gaudebant
non amissuros. unde suo loco
loquendum est. Advertat itaque si
quos movet quo potuerint
intelligere inexperta nominante
vel minantem deum. et videat
nos omnium inexpertorum nomina non

n̄ ex ꝗ̃ris que iā nouim⁹
si ꝑuationū sut ā ex silibꝫ
si ſpez sut sine ullo estu
dubitacōis agnoscē. n̄ forte
aliq̄s mouet q̄admodū lo 18
qui potuerit ul' loq̄te itel
ligē. q̄ nō didicerit ul' cres
cendo int' loq̄tes. ul' aliq̄o
magisterio. q̄i magnū fuit
deo loqui eos docē q̄s ita
fecerat ut hoc possent eciā
ab hoībꝫ discē. si eēnt a q̄bꝫ.
Ca. xvij. Merito sane q̄rit' utrū h°
p̄ceptū viro tm̄ dederit de⁹.
an eciā feīe. Sꝫ nōdū nar
ratū ē q̄admodū fc̄a sit
feīa. An forte iā eat facta.
ſꝫ hoc q̄admodū gestū sit.
q̄d p'us erat gestū postea re
capitulādo narratū ē. Ver
ba enī sc̄pture sic se h̄nt.
Et p̄cepit dn̄s de⁹ ade
dicēs. Non dixit eis p̄ce
pit. deīq̄ꝫ seq̄t'. ab oī ligno
q̄d ē in padyso escam edes.
Nō dixit edetis. Deīn adiu
git. De ligno at̄ agnoscēdi
bonū et malū nō manduca
bitis de illo. Jam hic tq̄ ad 19
ambos pluralit' loq̄t'. et plu
ralit' p̄ceptū termīat dicēs.
Qua at̄ die ederitis ab eo
morte moriemī. An sciens
q̄ ei futura erat mlierem.
ita p̄cepit ordīatissīe. ut p

virū p̄ceptū dn̄i ad feīaꝫ p
ueīret. Q̄ua disciplinā in
ecc̄ia sruat ap̄l's dicēs. Si
q̄d aūt discē volūt domi u
ros suos iterroget. Ite quer
pt quo tūc de⁹ locut⁹ sit ad
hoīez quē fecat iā sensu ac
mēte p̄ditū. ut audire et i
telligē loq̄tē valēt. Neq̄ en
alr̄ p̄ceptū possꝫ accipe q̄
trāsgressor reus eēt. nisi
acceptū itelligēt. Quō
illi locut⁹ ē de⁹. utrū in
mēte scd̄ꝫ itellcm. id ē ut
p̄ieter itelligēt volūtatē
ac p̄ceptū dei sine ullis
palibꝫ sonis ul' corpaliū
silitudībꝫ rerū. Sꝫ nō sic
existīo p̄mo hoī locutū
Talia quippe sc̄pta narra
ut poci⁹ creda⁹ sic ē de
locutū hoī in padyso. sic
eciā postea locut⁹ ē p̄
sic' abrahe et sic' moys
id ē in aliq̄ sp̄e corpali.
Hic ē enī q̄ audierūt
dn̄i abulantis i padyso
vespam et absconderūt
Locus itaq̄ꝫ magn⁹ no
tereud⁹ ꝑonit'. ut inua
c̄ptū possu⁹ q̄tū ip̄e adiu
uārē et donāe dignat' q̄
dine p̄udētie b̄ytum
supi⁹ cū de agitatum
rem' trāsitoria quadā

casio ne pstrinxim9 ut in
ia incipet legentis aim9
hoc assuesce tōtueri qd ad
iuuat plurimū ne qd in
dignū de ipa dei sba senti
am9. Dicim9 itaqz sūmū
spm veru vnū ac solū dm
pre͡z et filiū et spm sōn.
io ē deū verbū qz ei9 et vtrusqz
spm. trinitatē ipāz neqz confu
sā neqz sepatā. deū qui sol9
habz imortalitatē. et lucē
habitat iaccessibilē quē nēo
hom vidit n͡c vide pt. nec
loco ul' finito ul' ifinito
spacio gtineri. n͡c tpm ul' fi
nito ul' ifinito volūie va
riari. Neqz ei ē in ei9 sba
qua deus ē qd breui9 sit ī pte
q in toto. sic͡t nāe ē esse ea q
in locis st. Aut fuit in eius
sba qd ia nō est. ul' erit qd
nōdū ē. sic͡t in naturis que
possūt tpis mutabilitatē
pati. Hic g͡o icōmutabili
trinitate viuēs cāuit oia
simul ex qbz currēt tpa et
iplent loca. tpalibz et lo
calibz verū motibz scla vol
uetur. In qbz rebz qda
spūalia. qda corpalia co
didit formās materiā quā
n͡c alij nec null9 ſz dīno
ipe iformē ac formabilē
stituit ut fortionē suam

nō tpe ſz origie pueniret.
Spiritalē at creaturā corpali
pposuit. q spūalis tm̄mō
p tpa mutari possit corpal'
at p tpa et locos. Exempli
ei gra. p tpus mouet aīm9
ul' remiscendo qd oblit9 erat
ul' discendo qd nesciebat ul'
volendo qd nolebat. P locos
at corp9 ul' a tra icelū. ul'
a celo in trā. ul' oriente ad
occidentē. ul' quo alio sili mō.
Oē at qd mouet p locū nō
pt n̄ p tpus sil' moueri at
nō oīe qd mouet p tpus
nēce ē etiā p locū moueri.
Sic͡t g͡o sbaz q mouet p tps et
locū pcedit sba q tm̄ p tps. ita etiā
ipāz pcedit illa q n͡c p locū n͡c p
tps. ac p h͡o sic͡t p tps et locū mo
uet corp9. ipse tm̄ p tps mo
tus gditus sps. ita p tpus
mouet gditū spm ipse nec
p tpus n͡c p locū mot9 con
ditor sps. Sed sps creatus
mouet seipz p tps. et p tps
ac locū corp9. sps at creator
mouet seipz sine tpe ac lo
co. mouet gditū spm p tps
sine loco. mouet corp9 p tps
et locū. Quo circa qsqs in Ca. xxi.
tellige conat q̄admodū e
tern9. vē etnus et vē imor
lis atqz icōmutabil' deus
ipe n͡c p locū n͡c p tpus mot9

mouet tpalr et localit cre
atura sua. no eu puto pos
se assequi. n pus itellexe
rit qadmodu aia hoc e
spus creatus no p locu sed
tm p tpus motus. moueat
corpus p tpus et locu. Di
ei qd in seipso agit nodu
cape pt qto minus id qd
supra se e. Affecta quippe
aia carnaliu sensuu gsue
tudie. etia seipaz cu corpe
p locu moue putat. du id
p locu mouet. Que si pos
set diligenter ispice tq
cardines mebror corpis
sui. qadmodu articulati
dispositi st a qbz icia mo
tionu nitat. ueniet ea que
p spacia locor mouet. nisi
ab eis q loco fixa sut non
moueri. Pro eni mouetur
solus digitus n manus fixa s.
a cuius articlo velut imoto
cardie moueat. Sic tota r
palma ab articlo cubiti. s.
cubitus ab articulo humeri.
humerus a scapula gmouet
stantibus ~~[illegible]~~ vtiqz cardi
nibus qbus motio nitat
p loci spaciu quo mouetur.
Sic plante in talo e articu
lus quo stante mouet. Sic
cruris in genuu. et totius
pedis in coxa. Et nullus

mebri motus omno e quc uo
lutas mouet n ab aliquo
articli cardie que nutus e
iusde volutatis pmutus f
git vti ab eo qd loca spang
no mouet agi valeat qd
mouet. Deniqz nec i am
bulando pes leuat n aliu
fixus totu corpus ferat. donec
ille q motus e a loco desfer
ad locu quo fertur imoto
articlo sui cardis innitat
Porro si i corpe nllm me
bru p locu volutas mouet
n ab eo mebri articlo qu
mouz. cu r illa ps corpis q
et illa q fixa sit ut mou
huit qtitates suas qbz oc
locor suor qtomagis ip
aie motus cu mebra d
uiut ita ut ubi placuerit
figatur. vn in qd uerte
e inutat. cu aia no sit m
corpea. nec locali spacio
pus ipleat sicut aq vn
siue spongia. sz mirabi
dis ipo icorpeo nutu g
ta sit viuificando co
quo et iperat. corpi
nes corpis quada inte
no mole. qtomagis in
motus ipe volutatis e
p locu mouet ut corpus p locu m
at qn totu p ptes mouet. n
loco mouet n p illas qb loco
mouz. Quod si itellige diff

credat. et q̄ creatura spiritalis
nō p locū mota moueat
corpus p locū. et q̄ deus nō
p tpus motus moueat c̄atu
ra spiritalē p tps. Qd̄ si de
aīa quisqȝ nō vidit hō acc
dere qd̄ quidē sine dubio
nō solū credet. uerū etiā in
telliget si ea posset sicuti ē
incorpea cogitare. Cui ei nō
succurrat q̄ p locū nō
moueat qd̄ p locū spacia
nō distenditur. Quod aūt
p loca spacia distenditur cor
pus ē. ac p hoc ꝯsequens ē
ut aīa p locū moueri nō
putetur si corpus nō ēē cre
datur. Sȝ ut dicē ceperā si de
aīa hoc q̄sqȝ nō vult crede
nō nimis urgendus ē. Sub
stanciā vō dei n̄ credat nec p
xxiiij locū nec p tps moueri. nōdū
pfecte īmutabilē credit. Ne
cū q̄ oīno īmutabil' est
illa natā trinitatis. et ob hoc
ita eterna ut ei aliqd̄ coeternū
eē nō possit. ipa apud seip
sā et in seipa sine ullo tpe
et loco mouet tn̄ p tps et
locū sibi subditā creaturā.
naturas creās bonitate volūta
tes ordinās ptate. ut ī na
turis nulla sit q̄ nō ab illo
sit. in volūtatibȝ aūt nulla
bona sit cui nō psit. nulla

mala sit qua bn̄ uti nō possit.
Sed qȝ nō oībȝ naturis dedit Ca. xxiiij
volūtatis arbitriū. ille autē
q̄bus dedit potētiores ac supi
ores sūt illis naturis q̄ nō
hn̄t volūtatē subdite sūt natē
ē illis q̄ hn̄t et hoc ordīatiōe
creatoris. q̄ nūq̄ ita punit
volūtatē malā ut pimat nē
dignitatē. Cū igr̄ d̄e corpus
et oīs irronalis aīa nō hēat
volūtatis arbitriū. subdita
ista sūt eis naturis q̄ pdite
sūt arbitrio volūtatis. nec oībȝ
oīa ſȝ sicut distribuit iusticia
c̄atoris. Ergo dei pruidentia re
gens atqȝ admīstrans vniūsa
c̄atura et nās et volūtates.
natās ut sint. volūtates aūt ut
nec ifructuose bone. nec īpunite
male sint. Subdit pmitus
oīa sibi deīn c̄atura corpale
c̄ature spiritali terestre celes
ti. femineā masculine minus
valentē valētiori. indige
tiorē habūdantiori. In vo
lūtatibȝ aūt bonas sibi. cete
ras vō ipis fruētibȝ sibi. ut
hoc patiat volūtas mala
qd̄ ex iussu dei fecit bona siū Ca. xxv
p seipam siue p malā ī rebȝ
dūtaxat q̄ nālit sūt etiā ma
lis volūtatibȝ subdite idē
ī corpibȝ. Nā in seipis male
volūtates hn̄t ītiorē penā

sua eandē ipaz ūqtatē suā.
Ca. xxiiij. ac p hoc sublimibz agelis
deo subdite fruētibz et deo
subdite ſuientibz subdita
ē ois nata corpea. ois irro
nalis vita. ois volūtas ul'
īfirma ul' ꝑua ut hoc de sb
ditis ul' cū subditis agant
qd nē ordo pposcit. ī oibus
iubente illo cui subdita sūt
oia. Pmū ille in illo verita
tē īcomutabilē videt et ꝑ
eā suas volūtates dirigit.
Fiūt g° ille pricipes etnita
tis veritatis. volūtates eius
sp faciētes sine tpe et loco.
Movet' aut ei9 īperio etiā
tpalit' illo nō tpaliter mo
to. nc ita ut ab ei9 ɔtēpla
tiōe resiliat ꝗ defluat sed
siml' et illū sine loco ac tpe
ɔtemplat'. et ei9 in īferio
ribz iussa pficiūt moven
tes se p tps et locū ɔgtū eoz
congruit actiōi. Et ideo de9
bypertito puidencie sue ope
pest vniuse cꝛeatē. naturis
ut fiat. volūtatibz at ut
sine suo iussu ul' pmissu
Ca. xxv. nichil faciat. Nata igit'
vniuſitatis corpal' nō ad
iuuat' extrīsecus corpalit'.
Neqz eī est ext' eā vllum
corp9 aliqn nō ē vniuſi
tas. Intrīsecus at adiuuat'

īcorpalit'. deo id agente ut oī
no nata sit qm ex ipo et per
ipm et in ipo sūt oīa. Ptes
vō eiusdē vniuſitatis et ī
trīsecus īcorpalit' adiuuāt'
ul' poci9 fiūt ut nate sint.
et intrīsecus corpalit' quo se
meli9 habeat. sic' alimētis
agricultura medicina. et quo
qz etiā ad ornatū ut nō
solū salue ac fecūdiores
ru etiā decētiores sint.
rital' at crēatā si pfcta atq
bta ē sic' angloz scoz qm
attinet ad seipaz quo sit
pies qz sit. nō n intrīsec
incorpalit' adiuuat'. Inte
ei quippe de9 loqt' miro
īeffabili mō. neqz p scriptur
corpalibz īstrumētis aff
neqz p voces corpaliter au
b9 īsonātes. neqz p corpm
silitudīes quales ī spū im
gīaliter fiūt sic' in sopnis
ul' in aliq° excessu spc
grece dr extasis. et nos
vbo iā vtim'. qa platio.
hoc gen9 visionū
teri9 fiat qm sūt que
sens9 corpis nūciat. in q
sile ē eis ita ut cū sit
ni ab eis ā oīno nō possit
ā certe vix aut
sit. et qa exti9 ē
ī illa īcomutabile veritate

mes vonalis et itellcualis
ituet, ea qz luce de hys oibz
iudicat iter illa q extinsecs
fiut arbitroz ee deputadu.
Creata go spiritalis vonal
et itellcualis. pfca et beata
qual angeloz e. sic dixi qp
tu attinet ad seipaz quo st
sapies ac bta sit no n in
teisecus adiuuat etnitate
veritate caritate catoris. Ex
tinsecus vo si adiuuat dice
da e, eo fortasse solo adiu
uat qp seiuice videt. et de
sua societate gaudet in do.
et qp pspectis etia in eisip
sis oibz creatis vndiqz g
cias agit laudat qz catore.
Qd at attinet ad create an
geli actioez p qua vniusaz
creatu gnibz maxie qz hua
no puidecia dei pspiatur.
ipa extinsecus adiuuat et
p illa visa q silia st corpa
subs. et p ipa corpa q ange
lice subiacet ptati. Que cu
ita sint cu de9 ops et omia
tenes. icmutabilitate. eter
nitate. volutate. sp ide. no
p tps nec p locu mot9. mouz
tps creataz spritale. mouz et p
tps et p locu cataz corpale. ut eo
motu nas qs itinsec9 9stituit et
extinsecus admistret et per vo
lutates sibi subditas quas

p tpus et p corpa sibi atqz
illis volutatibz subdita q
p tps et locu mouet tpe ac
loco. cui9 rō in ipo deo vita
e sine tpe et loco. Cu go ta
le aqd deus agit no dem9
opinari ei9 sbaz qua ds
e tpibz locis qz mutabile.
atqz p tpa et loca mobi
le. s; in ope dine puide
cie ista cgnoscē no illo o
pere quo nas creat s; i illo
quo intinsec9 catas etia
extinsecus admistrat cu st
ipe nullo locoz ul iterual
lo ul spacio icmutabili ex
celleti qz potecia et iteioz
oi re qz i ipo sut oia. et ex
teioz oi re qa ipe e sup oia.
Ite nllo tpm ul itervallo ul
spacio icmutabili etnitate
et antiquioz e oibz qa ipe
e an oia. et nouioz oibus
qa ide ipe e post oia. Qua
ppt et audim9 dicete sciptura. Ca. xxvij.
et pcepit dns de9 ade dices.
ab oi ligno qd e in padyso
esca edes. de ligno at cgnos
cendi bonu et malu no ma
ducabitis de illo. qua die at
ab eo ederitis morte mori
emi. Cu motu qrim9 quo
locut9 sit ista de9. mot9 qde
ipe a nob pprie cprehendi
no pt certissie tn tene dem9

deū q̄ p suā sbam loqui. q̄
p sibi subditā cāturā. Sʒ
p sbam suā nō loqt nisi ad
creādas oēs nās. ad spūales
vō atqʒ ītellectuales nō solū
cāndas sʒ etiā illuīandas
cū iā pñt cape locutiōēʒ ei⁹
qual' est ī vbo ei⁹ qḋ ī pn
cipio erat apud dm̄ et deus
erat p qḋ fcā st oīa. Illis
āt qui eā cape nō pñt cū
loqtur ds nō nisi p cāturā
loquit q̄ tm̄mō spūalem
siue ī sopnijs siū in silitu
dine rerū corpaliū. q̄ etiā
p ipāʒ corpalē đū sensib⁹
corpis ul' aliq̄ spēs apparʒ
ul' insonat voces. Si g° adā
tlis erat ut possʒ cape illā
locutionē dei quā mētib⁹
āgelicas p suā pbet sbam.
nō dubitandū ē. q ei⁹ mētē
p tpꝰ mouerit miro et ieffa
bili mō. nō mot⁹ ipē p tpꝰ.
ei qʒ vtile ac salubre pcep
tū veitatis īpresserit. et
q̄ tnsgressori pena debet.
ea ipa ieffabilit veitate
mostrauerit sic audiunt ul'
vident oīa bona pcepta in
ipa īmutabili sapia que
ī aīas scās se trāsfert ex
āquo tpe. cū ipi⁹ nll⁹ st mo
tus in tpe. Si āt ad eum
modū adā iustus eāt. ut ei
adhuc opus eēt alteius cre
ature sactioris et sapietio
ris auctas p quā agnosceret
dei volūtatem atqʒ iussio
nē sicut nob pphe sic ipis
angeli. cur ambigam⁹ per
aliquā ei⁹modi cāturā ei
eē locutū dm̄ talibʒ vocum
signis q̄ intelligē possʒ.
Illud ei qḋ postea scriptū ē
tū peccasset eos audisse vo
ce dnī dei abulātis ī para
so. qa nō p ipāʒ dei substā
tiā. sʒ p subditā ei creatu
ram ē. nullo mō dubitat q̄
fidē catholicā sapit. Ad hec
ei et aliquāto latius de hac
re dissevere volui qa nonul
li hetici putāt sbam filij dei
nullo assūpto corpe p seipā
eē visibilē. et iō anteq ex vir
gine corp⁹ acciperet ipāʒ visā
esse patribʒ opinat. tāq de solo
deo patre dictū sit. q nemo hō
nū vidit nec vidē pt. qa filius
visus sit añ acceptā seruj
formā etiā p ipāʒ sbāʒ suā.
Que ipietas pcul a catholi
licis mētibʒ repellenda ē.
Sʒ de hoc plenius alias si do
mino placuit disserem⁹. nūc
tiato isto volūie id qḋ sequit
quo sit mlier ex viro suo
l. fate creata ī sequēti spe
radū est. Explicit lib octauus.

Capitulum nonum.

Et dixit dominus deus. Non est bonum esse hominem solum. faciamus ei adiutorium secundum ipsum. Et finxit deus adhuc de terra omnes bestias agri et omnia volatilia celi. et adduxit illa ad adam ut videret quid vocaret ea. Et omne quodcumque vocavit illud adam animam vivam. hoc est nomen eius. Et vocavit adam nomina omnibus pecoribus et omnibus volatilibus celi et omnibus bestiis agri. Ipsius autem adam non est inventus adiutor similis eius. Et misit deus extasin in adam et obdormivit. Et accepit unam costarum eius et implevit carnem in loco eius. Et edificavit dominus deus costam quam accepit de adam in mulierem et adduxit eam ad adam. Et dixit adam. Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. Hec vocabitur mulier quoniam ex viro suo sumpta est. propter hoc relinquet homo patrem et matrem et conglutinabitur ad uxorem suam et erunt duo in carne una. Si aliquid adiuvat lectorem que in libris superioribus considerata atque conscripta sunt non debemus in hoc diutius immorari

quod finxit deus adhuc de terra omnes bestias agri et omnia volatilia celi. Cur enim dictum sit adhuc id est preter primam conditionem creaturarum sex diebus consummatam in qua causaliter perfecta sunt omnia simul et inchoata. ut deinde ad effectus suos essent producenda iam quantum potuimus in precedentibus indicavimus. Et si quis hoc aliter enodandum putat. tamen diligenter attendat illa omnia que ut hoc sentiremus attendimus. et si probabiliorem invenire potuerit enucleare sententiam non solum resistere non debemus. sed debemus etiam gratulari. Si quem autem movet quia non dixit finxit deus adhuc de terra omnes bestias agri et de aquis omnia volatilia. quia et tacitum posset occurrere ut non de terra utrumque acciperetur deum finxisse. sed tantummodo bestias agri ut volatilia celi. etiam tacente scriptura intelligamus unde finxerit. velut quia sciamus in prima causali rerum conditione ex aquis ea esse producta. Aut terram universaliter sic appellatam simul cum aquis quemadmodum appellata est in illo psalmo ubi celestium laudibus terminatis ad terram facta est conversio sermonis et dictum. Laudate

dominum de terra dracones et omnes
abyssi et cetera. nec postea dicitur
e laudate dominum de aquis
ibi enim sunt omnes abyssi. que
tamen de terra laudant dominum. ibi
etiam reptilia et volatilia
pennata que nichilominus lau
dant de terra dominum. Secundum
istam universalem appellationem
terre secundum quam etiam de toto
mundo dicitur. deus qui fecit ce
lum et terram. sive de arida sive
de aquis quecumque creata sint
de terra veraciter creata intel
liguntur. Nunc iam videamus
quomodo accipiendum sit quod dixit
deus. non est bonum esse hominem
solum. faciamus ei adiutorium
secundum ipsum. Utrum temporaliter voci
bus ac sillabis editis hoc
dixit deus. an ipsa ratio com
memorata est que in verbo dei
principaliter erat ut sic femina
fieret quam rationem susa pandebat
etiam tunc scriptura cum diceret.
et dixit deus fiat hoc quia illud.
quo primitus omnia condebantur.
An forte in mente ipsius hominis
hoc dixit deus sicut loquitur qui
busdam spiritibus suis in ipsis spiritibus
suis ex quo genere spirituum eius
erat etiam ille qui dixit in psal
mo. audiam quid loquatur in me
dominus deus. an aliquid de hac re
ipsi homini in ipso homine per angelum

Ca. ii.

est facta revelatio in similitudinibus
vocum corporalium quibus tacuerit
scriptura utrum in sompnis an in ex
tasi. ita enim hec fieri solent.
An aliquo alio modo sicut revelat
in prophetis. unde illud est. et dixit
mihi angelus qui loquebatur in me.
An per corporalem creaturam vox ipsa
sonuerit sicut de nube hic est filius
meus dilectus. Quod quidem ex hiis om
nibus factum sit ad liquidum com
prehendere non valemus. veru
tamen certissime teneamus dixisse
hoc deum. Sed et corporali voce
vel temporaliter expressa similitudine
corporis dixit. non enim per substan
tiam suam. sed per aliquam imperiosam
subditam dixisse creaturam sic
in libro precedente tractavimus
nam visus est deus etiam postea
sanctis viris alias capite albo
sicut lana. alias inferiore
sicut auricalcum. alias
corporis sicut non tamen illa
aliter atque aliter. non tamen ...
visiones hominibus per substantiam quod ipse
sed per sibi subditam quam creaturam
eum prebuisse et per similitudinem
formarum vocum quoque corporalium
quod voluit ondidisse ac dixisse
certissimum est eis qui sciam
nitatis inmutabilitate
nec per tempus nec per locum moveri
et per locum et per tempus moveri
vel fideliter credunt vel etiam ex
cellenter intelligunt. Nos

quam⁹ quo istud dixit de⁹ s; po
ci⁹ intelligam⁹ qd dixit. Adiu
toriu qppe hois s'm ipm fuis
se factedu etna ipa veitas
e; p qua cata st oia. et in
illa hoc audit q pt in ea (
cognosce qd qre creatu est.
Si at qrit ad qua rem fiei
oportuit hoc adiutoriu.
nichil aliud occurrit pba
bilit' qp pp filios pcrandos.
sic' adiutoriu semi tra e.
ut vgultu ex vtroq; nasca
tur. Hoc enim t i pma rtu
ditioe dim dei eat. masclu
et feia; fecit eos. et bene
dixit eos dicēs. crescite et
multiplicami et iplete tra
et dnami ei⁹. Que ro con
ditiois et qiuctiois mascu
li et feie atq; bndictio
n' p⁹ pctm hois pena q;
desecit. Ipa eni est scdm
qua nc terra hoibz plea
e dnantibz ei⁹. qūqp ei iam
recisse de padyso qvenisse
et genuisse recorent. tn
no video qd phibe potuit
ut eent eciā eis i padyso
honorabiles nuptie et thor⁹
imaculat⁹. hoc do pstate
fidelr iuste q; vivētibus
ei q; obedienter scē q; s
uientibz ut sine vllo in
quieto ardore libidis. sn
vllo labore ac dolore pa

riendi fetus ex eor seie gig
neret nō ut morietibz pn
tibz fily succederet s; ut ill'
q genuisset in aliq° forme
statu manetibz et ex ligno
vite qd ibi platatu eat corpa
le vigore sumetibz. et illi q
gigneret ad eude pducent
statu. donec certo nūo iple
to si iuste oes obedienter q;
vivent tūc fiet illa gmuta
tio ut sine vlla morte aia
lia corpa conusa i alia q
litate eo qp ad oez nutu re
genti se spui deseiret. et
solo spu vivificate sine vl
lis alimetor corpalibz sus
tentacul' viuent spitalia
vocaret. Potuit hoc fiei
si nō pcepti trsgressio mor
tis suppliciu meret. Eni
ei hoc fiei potuisse nō cre
dit nichil aliud qp gsuetu
dine nate iā p⁹ pctm pena
q; huana sic currentis atte
dit. Nō at i eor gne nos
ee debe⁹ q nō credut n qd
vide gsuerut. Cur ei dubi
tat hoi obedienter et pie
viveti prestari potuisse qd
dixim⁹ q nō dubitat ves
tibz israhelitar ipartitū
ee qdā in suo gne statu
ut p anos qdragita nlla
vetustatis detrimeta paterent.

Ca. iiij. Cur g° nō coierunt ni cū exis
set de padyso: cito tunderi
pt. qa mox creata muliere
pusq̄ coiret fca ē illa tnsgressio cui9 merito ī mor
te destiati etiā de loco illi9
felicitatis exierant. Pro ei
scriptura tps expressit qītū
iterfuit int' eos fcōs et ex
eis natū caym. Potest etiā
dici qa nōdū ds iusserat ut
coiret. Cur ēi nō ad hanc
re dina expectaret auctās.
ubi nulla ocupia tēp stimu
lus iobedietis carnis vr
gebat: Ido at hoc nō ius
serat ds. qa p9 sua pscīaz
disponebat oia. ī qua et e
or casū pculdubio pscīebt.
vn̄ iā morte gen9 ppagan
dū eēt hūanū. Aut si ad
Ca. v. hoc adiutoriū gignendi
filios nō ē fca mlier vio.
ad qd g° viri adiutoriū
fca est: Ubi que siml' opa
ret terrā. nōdū erat labor
ut adiumēto indigēt. et
si opus eēt meli9 adiutor
masculi9 fiet. Hoc et de so
latio dici pt si solitudīs
fortasse tedebat. qīto enī
cgruēci9 ad cuiuēdū et
colloqēdū duo amici pit̄er q̄
vir et mlr hitarent: Qr
si oportebit aliū iubendo
aliū obseqēdo pit' viuē ne co
traie volūtates pacē cohabi
tātiū ptūrbarēt. nec ad hoc
retinendū ordo defuiss; quo
prior un9. alter posterior. mi
prior si posterior ex priore cre
aret. sicut fēia creata ē. An
aliqs dixeit de costa hoīs tā
ū fēiaz tm nō etiā masculū
si hoc vellz facē potuisse:
Quapp nō īuenio ad qd a
iutoriū fca sit mlier si par
vi. endi ca subtrahit. Nam
pntes filys suis cedē et sic
vita oportebat ut ita de hu
manū gen9 p decessiones
et successiones cta nūosita
te ipletur. Potuerut etiā hō
nes genitis filys pfca qz hu
mani officiū iustitia hīt ac
meliora transferri nō p mo
tē sz p aliquā cmutatiōe
ā illam summā qua tere
corpibz fiet sā sic angeli
ī celis. ā si illā dari nō op
tet n̄ oibz siml' in sdi fine
aliq̄ iferiore q̄ illa ēt q̄
tn̄ hrēt meliorē statū q̄
hoc corp9 habz ul' illa
q̄ pmitus fca fuit vir ex li
mo tre mulier ex viri car
ne. Neqz ēi arbitrādū est
helnā ul sic ee iā sic etiā
sāti qn̄ parto opus dic
natū pit̄er acceptūri st.

ul' sic quemadmodu sci hoies
qui ex ista vita nodu ad
migrarut de qua ille tn
no morte sz traslatione
migrauit. Ia itaqz aliqd
meli9 hz qp in hac vita pos
set qui9 nodu heat qd ex
hac vita rte gesta in fine
habitur9 e. Pro nob' eni
meliora puisa sut ne sine
nob' pfecti pficerent. Aut
si qsqp putat hoc helyam
meri no potuisse si duxis
set vxore filios qz p'casse.
cedit ei no huisse qa hoc
scripta no dixit quius et de
celibatu ei9 nichil dixerit.
qd de enoch rndebit q' fili
is genitis deo places no
mortu9 sz traslatus e. Cur
g° ada et eua si iuste vi
uetes caste filios pcreas
sent no eis posset traslati
one no morte succedetibz
cedere. Ita si enoch et hely
as in ada mortui mortis
qz ppagine in carne gesta
tes. qd debitu ut soluant
credit' eam reditu ad hac
vita et qd ta diu dilatu
e morituri. nc tn i alia vi
ta sut ubi an resurrectioez
carnis anqz aiale corp9
in spiritale mutet' nc mor
bo nc senectute deficiut.

qto iustius atqz pbabili9
pmis illis hoibz prestaret'
sine ullo suo pnitu ve pito
vivetibz ut in meliore aqz
statu filijs genitis cederet.
vn sclo finito cu oi ptate
scoz in agelica forma no p
carnis morte sz p dei vtu
te mlto felici9 mutaretur. Ca. vij.
Pro itaqz video ad qd aliud
adiutoriu mlier fca sit vi
ro. si gnandi sbtrahit' q
nichiloi9 qre subtrahatur
ignoro. Vn eni magnu mg
ru qz hoiis meritu ap. dm
fidelis et pia vgitas habz.
n qa ia isto tpe qtinedi ab
aplexu cu ex oibz gentibus
ad iplendu scoz nuz lat
gissia suppleta sit copia p
cipiede sordide voluptatis
libido no sibi vendicat qd
ia sufficiede plis numitudo
no postulat. Deniqz vtriusqz
sexus ifirmitas pmendens
i ruina turpitudis rte ex
cipit' honestate nuptiaru
ut qd sanis ee poss3 officiu
sit egrotis remediu. Neqz
enu qa igtinetia malu. io
gnubiu ul' quo igtinentes
copulatur no e bonu. Imo
vo no pp illud malu culpa
bile e hoc bonu. sz pp hoc bo
nu veiale illud malu. qd

id qđ bonū habeāt nuptie
et q bone sīt nuptie pcām
ēē nūqȝ pt. Hoc āt triptitū
ē. fides. proles. sacramentū.
In fide attendit ne pter
vinculū ɔiugale cū altēa
ul' altēo ɔcubat. In prole.
ut ametur. suscipiat. be
nigne nutriat. religiose
educat. In sacmēto ut ɔiu
biū nō separet et dimissus
ac dissa n' cā prolis altēi
ɔiugat. Hec ē tāqȝ regula
nuptiaꝝ qua ul' nature
decorat fecūditas ul' īcon
tinētie regit pravitas.
Vn̄ q̄a satis disseruimus
ī eo libro quē de bono ɔiu
gali nup edidim9 ubi et
ɔtinēciam viduale et ex
cellenciā v̄ginale p suoꝝ
graduū dignitate distinx
imus. diuci9 hic stilus nr̄
nō est occupād9. Nūc eni
q̄rim9 cur adiutoriū mlier
facta sit viro si eos ad gi
gnendos filios misceri sibi
met in padyso nō licebat.
Qui ei hoc sentiūt. forte
pccīm ēē oēm ɔcubitū pu
tāt. Difficile ē nāqȝ ut dū
pverse hoīes vicia devitāt.
non ī eoꝝ ɔtraria pniciter
currāt. Etenī sicut exhoe
res auaricia fit pfusus. ā

Ca. viij.

ā exhoerēs luxuriā fit aua
rus. ā inq̄etus fit cui9 pi
ɔtinā reprehēderis. ā cui9
iq̄etudinē piger. ā q̄ repre
hensus odisse cepit auda
ciā suā ad timiditate fu
git. ā qui timid9 nō esse
conat tāqȝ abrupto vitulo
fit temerari9 dū nō ver
ꝫ opione cīmia metuitur
ita dū nesciūt hoīes q̄d
adulterijs et fornicatiōnibꝫ
divino iure dapnet. etiā
pcreādi ɔiugale ɔcubitū
detestant. Erḡ q̄ nō faciunt
ꝫ tn̄ fecūditatē carnis
successionē mōrtalitatis di
uinit9 data sentiūt. n' q̄re
putāt p̄mos illos hoīes pot
tuisse ɔcubere n̄ pp pcām
qđ admiserat morituri
ɔignēdo reqreret succes
sores. Hec attendūt si tm̄
potuerit successores ɔg
morituris. m'lto rectius
socios q̄ri potuisse victu
Impleta eni tra genere
hūano tāe ples nō n̄ q̄re
morituris succederet
Ut āt p duos hoīes tra im
pleret. quo ipi n̄ ɔgnēdo
offiaū societatis iplent.
An vō ita q̄s cecus ē mē
te ut nō cernat q̄nto trā
ornamēto sit gen9 hūanū

ix.

eciā cū a paucis rēc laudabi
literq vivat. qñtuq valeat
ordo ī publice dū regit in
cōdā pacis ēēne vinculū
cohercēs etiā pccores. Neq
cū tm depuati sīt hoīes. ut
nō etiā tēles pecoribz et vo
latilibz ancellat. Quor tm
oīm geneibz hāc īfirmam
mūdi ptē p suis locis orna
te decoratā quē nō ɔsidēa
te delcet. Eās ātuas s. excors
ut putet minꝰ eā ornari
potuisse si iustis nō mori
entibz īplevet. Nā qa nu
merosissia ē supna civi
tas angloz. io nō rēc co
nubio copularet ī more
tur. Hāc qppe nūosita
te pfectā etiā ī resurrecti
one scōz angelis sociadā
ōns pfaces ait. In resurrec
tioe neq nubet neq ux
ores ducēt. nō eni iapiet
mori. sz erut equales an
gelis dei. Hic vō cū iplen
da eēt hoibz tra. et eā ppt
arctiorē ɔgnatiōis nccī
tudinē et unitatis vīculū
maxie ɔmendādū ex uno
oportet ipleri ppp qd ad
hō ipm ɔsitus est feineꝰ
sexus adiutor. ī ut seren
te genꝰ hūanū nā mlie
ris tāp terre fecunditas
adiuuaret. Cuius honestius Ca. x.
meliꝰ qz credat ita fuisse tē
illoz hoīm corpꝰ aīale ɔsti
tutoz in paradyso nōdū mor
tis lege dampnatū ut nō
hrent carnalis voluptatis.
quale nūc hnt ista corpa q
iā ex mortis ppagine duc
ta sūt. Neq eī nichil ē in
eis fctm cū de ligno phibi
to edisset. qnqdem deꝰ dix
erat nō si edetitis morte
moriemī. sz qua die edētis
morte moriemī. ut hº ipz ī
eis illa faceret dies qd apls
gemit dicēs. Condelector le
gi dei scdz īteriorem hoīez. vi
deo āt aliā legē in mēbris
meis repugnantē legi me
tis mee. Infelix ego hō.
qs me libeabit de corpore
mortis huiꝰ. Gra dei p
ihm xpm dnm nrm. Non
eī sufficeret ei si dicēt. quis
me libeabit de hº mortali
corpe sz de corpe iquit mor
tis huiꝰ. Sicut etiā iº. Cor
pus qdē iqt mortuū ē
ppp pccm. Nec ibi ait mor
le sz mortuū. qnuis utiq
et mortle qa moriturū. Nō
ita credendū ē fuisse illa
corpa. sz licet aīalia nōdū
spitalia. nō tm mortua id
ē q ncce eēt ut morēntur.

Ergo ea die factum est qua lignum contra vetitum tetigerunt. sicut in ipsis nostris corporibus quedam pro suo modo sanitas dicitur. que si perturbata sic fuerit ut letalis morbus iam viscera depasceretur quo inspecto medici morte imminere pronuntiaret. mortale utique corpus etiam tunc dicitur. sed aliter quam cum esset sanum continuus quamvis sine dubio moriturum. Ita illi homines animalia quidem corpora gerentes sed non moritura nisi peccassent. acceptura autem angelicam formam celestemque qualitatem. mox ubi preceptum transgressi sunt eorum membris velut aliqua egritudo letalis mors ipsa concepta est mutauitque illam qualitatem qua corpori sic dominabatur ut non dicerent. video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee. quia et si non dum spiritale sed animale corpus erat. nondum tamen erat mortis huius de qua et cum qua nati sumus. Ergo enim aliud non dicitur nati sed omnino concepti. in egritudine quadam inchoauimus qua sumus necessario morituri. Neque enim tam necesse est eum ipso morbo mori. qui aut ydropicus vel sinchetticus. vel elefanciosus factus fuerit quam eum qui hoc corpus habere cepit xi. in quo omnes homines nati sunt filii ire quia hoc non facit nisi pena peccati. Ergo cum ita sint. cur non credamus illos homines ante peccatum ita genitalibus membris ad procreandos filios imperare potuisse sicut ceteris que in quibus libet opere anima sine ulla molestia et quasi pruritu voluptatis mouet. Qui enim creator operum ineffabiliterque laudandus qui et in minimis et in his operibus magnum est ampliter donauit ut sic operarentur generationem filiorum quemadmodum cere speciem liquoremque dum cere speciem incredibile videatur primis hominibus talia fecisse corpora ut si non peccasset et morbum quendam quem concepisset continuo moreretur eo nutu imperaret membris quibus fetus exorit quo hominibus cum ambulatur. ut non cum ardore seminaret. non cum dolore pareret. Sic ut transgrediendo preceptum meruit legis illius que repugnat legi mentis in membris ut te mortis habere metu quam nuptie ordinat. continentia cohibet et refrenat. ut quemadmodum de peccato sit supplicium sic de supplicio fiat meritum. Feram itaque se

minā viro de viro in eo
sexu. in ea forma et dis
tinctione mēbrorum. qua femi
nete sūt. q̄ pepit caym et
abel. et oēs fr̄es eorum ex q̄bz
oēs hoīes nascerent̄. ī q̄bus
pepit etiā seth p̄ quē vētū
ē ad abrahā et ad p̄plm
isrl' gentesq̄z oībz iā notis
simā gentibz et p̄ noe fi
lios oēs gentes quisq̄s
dubitauerit oīa cogit mu
tare q̄ credim⁹. lōge q̄z a
cellū mētibz repellend⁹
e. Cū g⁹ q̄ret̄ ad q̄d adiu
toriū facis sit sexus ille
viro. diligēter q̄tū valeo
cūcta ꝯsiderati nō n̄ ca plus
venerit ut p̄ eorum stirpē tra
impleret̄. et nō eo mō parē
aūā quo n̄c p̄creat̄ hoīes
cū inest p̄cti lex ī mēbris
repugnās legi mētis etiā
si p̄ dei graz v̄tutes opat̄.
hoc ēī ē̄sse nō potuisse cre
dendū ē. nisi ī corpe mor
tis hui⁹. q̄d corp⁹ mortuū
ē p̄p p̄ctm. Et q̄d hac pena
iustius ē. q̄p ut nō ad omne
nutū seruiat corp⁹. id ē su
us famul⁹ aīe. sic̄ dn̄o su
o detractauit ipa seruire.
sive utrūq̄z ex parentibz cre
et deus corp⁹ ex corpe. aīaz
ex aīa. siu alio mō faciat

aīas. nō utiq̄z ad op⁹ īpossi
bile. n̄ mercede praua. ut
cū aīa pietate deo subdita
legē istā p̄cti que ē in mēbis
corpis mortis hu⁹ quā p̄m⁹
hō accepit in penā vicerit.
ipa p̄ graz p̄miū celeste
p̄cipiat. maiorē glē demōs
trās q̄ta sit laus obie q̄
aliene īobie penā v̄tute
potuit supare. Sz qm̄ ad
iutorio femia fca sit viro. sa
tis q̄tū existio req̄situ est.

Ca. xij.

Illud iā videa⁹ q̄re sit fcm̄
q̄p adducte sīt ad adā oms
bestie agri. et oīa volatilia
celi ut eis nōia īponet. at
q̄z ita velut nēcitas oparet̄
creandi ei femi̅az ex eius la
tere. cū inter aīalia illa si
mile illi adiutoriū nō fuis
set īuentū. Videt̄ eni mihi
p̄ aliq̄ sigficatiōez fcm̄. sz
tn̄ fcm̄ ut res gesta ꝯfirma
ta. figurē īterptatio libera
reliquat̄. Qd̄ ē eni q̄ hō a p̄z
q̄p volatilibz t̄restribz q̄z
aīantibz. nō etiā piscib⁹
atq̄z oībz natatilibz adā
nōia īposuit. Si ei lingue
hūane ꝯsulat̄ sic appellā
tur hec oīa q̄admodū eis
hoīes loq̄ndo nōia īposue
rūt. nō solū hec q̄ sūt in
aquis et t̄ris. v̄m etiā ipa

tra et aqua et celū et q̄ videt̄
in celo et q̄ non videt̄. ſʒ ce
dut̄ pro diuſitate liguarū
gēciū diuſis noibʒ appellā
tur. Vna ſane lingua pmi
tus fuiſſe dicim⁹ anq̄ ſup
bia turris illi⁹ p⁹ diluuiū
fabricate in diuſos ſignorū
ſonos hūanā diuidet ſocie
tatē. Que cūqʒ at̄ illa ligua
fuit qd attinet q̄re: Illa ꝗ
certe loq̄bat̄ adā. et in ea
lingua ſi adhuc uſqʒ pmanz
ſut iſte voces articulate q̄bʒ
pmus hō aīalibʒ treſtribʒ
et volatilibʒ noia īpoſuit.
Nū igit̄ nllo mō credibile
ēē in eadē lingua noia pyſ
ciū nō ab hoīe ſʒ dinitus
īſtituta q̄ deo docente hō
poſtea diſcet: Qꝫ ſi ita eniā
fcm eēt. quare ita fcm eſſet
pcul dubio miſtica ſigficatio
reſonaret. Sʒ credendū ē pau
latī cognitis piſciū generi
bus noia īpoſita. tūc at̄ cū
pecora et beſtie et volatilia
ad hoīeʒ adducta ſūt ut eis
ad ſe cogregatis gnatī qʒ diſ
tīctis noia īponeret. q̄bus
etiā ipis pracdati et mltō ci
tius q̄ piſcibʒ ſi hoc fcm
nō eēt poſſʒ noia īponē.
qd fuit cauſe n̄ rō aliqd ſig
nificādi qd ad pnūtiatio

nē futoꝝ valet: Cui rei ...
uine ordo narratiōis h ...
gilat. Deīn nūq̄ ignora...
deus nichil tale ſe creaſſe
ī naturis aīaliū qd ſile ad
iutoriū poſſit ēē hoī: An
opus erat ut hoc etiā homo
ipē ggnoſcet. et eo gmeda
tioꝛe hrēt mliere ſuā. qm
oī carne creata ſub celo et
de hoc aere ſicut ipe vid...
te nichil ei⁹ ſile īuenit
Hitū ſi hoc ſcire nō poſ
ſet n̄ oibʒ ad ſe adductis
atqʒ pſpectis. Si ei deo cre
debat poſſe hoc illi eo mō
dicere quō et preceptū dedit
quo et peccante interrogauit
atqʒ iudicauit. Si at nō
credebat pfecto neqʒ ſi ſic
poterat vtrū ad eū oia illa
tūc nō credebat adduxerit
an forte in aliq̄bʒ ab illo
remotioibʒ tre ptibʒ alia
ei ſilia q̄ nō demōſtraſſet
abſcondit. Non itaqʒ ar
bitroꝝ dubitandū. h⁹ aliq̄
pphice ſigficatiōis gra fac...
ſʒ tn̄ fcm. Neqʒ hoc opꝰ
ſuſcepim⁹ pphica enigmata
pſcrutari. ſʒ rerū geſtarū
fidē ad ppietatē hiſtorie
gmendare. ut qd īpoſſibi
le videri vanis et incredu
lis pt aut ipi aucti...

velut testificatioe (con)traria re
pugnare, id pro meis viri
bus q(uan)tu deus adiuuat dis
cerne(n)do demostrem neq(ue)
i(m)possibile ee neq(ue) (con)trariu.
Qd aut possibile q(uo)d e appa
ret, nec h(abe)t vlla spem re
pugnatie. s(ed) t(ame)n qi superflu
u ul' etia stultu q(ui)busdam
videri p(otes)t. hoc ipm dispu
tado demonstre q(uo)d id non
t(em)p(or)e reru gestar(um) n(atur)ali ul' v
sitato ordie f(a)c(tu)m e. ut cor
dib(us) nris fidelissi(m)a s(an)c(t)aru
scriptar(um) auctte p(re)lata q(uo)a stul
tu ee no p(otes)t misticu esse cre
dat. (com)pius ei(us) expone(re) uel
i(n)quisitioez q(ue) alibi ia ex
hibueim(us) q(ue) in t(em)p(or)e a(liquo) dif
feram(us). Qd g(ra)o sibi velit ee
illud q(uo)d m(u)lier viro de late
re fa est. Veru esto p(ro)p(ter) ipius
(con)iunctiois vim (com)mendada
hoc ita fieri oportuisse cre
dam(us). Nu(m)q(ui)d ia ut dormie(n)
ti fieret eade ro ul' n(e)c(ess)itas
flagitabat. ut deniq(ue) osse
detracto in ei(us) locu caro
suppleret. Nu(m)q(ui)d enim no potu
it ipa caro detrahi ut in
(con)gruentius q(uo)d sit sexus in
firmior m(u)lier formaretur.
Nam vo ta m(u)ltis additis cos
ta deus edificare potuit i(n)
m(u)liere. et carne pulpa ve

no potuit q(ui) de puluere ipm
hoiez fecit. Aut si ia costa
fuerat detrahe(n)da cur no al
tera p ea costa reposita e.
Cur eada no de(n)i e. fixit q
fecit sic in oibz sup(er)i opibz.
Sed edificauit inqt dns ds
costa illa. no t(ame)n corp(u)s huani
s(ed) t(ame)n domu. Nd est itaq(ue) du
bitadu quin hec f(ac)ta s(unt). et
stulta ee no p(ossu)nt. ob aliquid
significadu ee f(ac)ta fructu futi
seculi ab ipo ia p(ri)mordio
g(e)n(er)is huani do p(re)scio i(n) ipis
suis opibz misericorditer p(re)
dicate ut certo t(em)p(or)e seruis
suis su p hoim successioes.
siue p suu sp(iritu)m ul' angl'oru
ministeriu reuelata atq(ue) sc(ri)p
ta. et p(ro)mittedis reb(us) futuris.
et (re)cognoscendis i(m)pletis tes
tioniu p(er)hiberet. q(uo)d magis
magis q(ue) in (con)seq(ue)ntib(us) appa
rebit. Videa(mus) g(ra)o q(uo)d isto ope Ca. xiiij.
suscepim(us) no s(ecundu)m p(ro)phetatio
ne reru futurar(um). s(ed) s(ecundu)m verita
te reru gestar(um) no p allego
rica s(ed) p p(ro)pria reru significa
tione q(ue)madmodu hec accipi
p(ossu)nt. Et finxit ds inqt ad
huc de t(er)ra oes bestias agri
et oia volatilia celi. Vn ia
q(uo)d visu e et q(uan)tu visu e dis
seruim(us). Et adduxit ea oia
ad ada ut videret q(uo)d ea voca

ret. Quomodo hec adduxerit deus ad adam ne carnaliter sapiamus adiuuare nos debet quod de bipertito opere diuine prudentie in libro superiore tractauimus. Neque enim sicut indagant atque adigunt uenantes uel aucupantes ad retia quecumque animantia capiunt ita hoc factum esse credendum est. aut vox aliqua iussionis de nube facta est eis uerbis que rationales anime audientes intelligere atque obedire assolent. Non enim hoc acceperunt ut possint bestie uel aues. in suo tamen genere obtemperant deo. non rationali uoluntatis arbitrio. sed sicut mouet illa omnia temporibus oportunis non ipse temporaliter motus. per angelica ministeria que capiunt in uerbo eius quod quo tempore fieri debeat. et in illo non temporaliter moto mouentur ipsa temporaliter ut in his que sibi subiecta sunt iussa eius efficiant. Omnis enim anima uiua non solum rationalis sicut in hominibus uerum etiam irrationalis sicut in pecoribus et uolatilibus et piscibus iussis mouetur.

uisis

Sed anima rationalis uoluntatis arbitrio uel consentit iussis uel non consentit. irrationalis autem non habet hoc iudicium. Pro suo tamen genere atque natura uisu aliquo tacta compellitur. nec in potestate ullius est anime. que illi uisa ueniat siue in sensus corporis siue in ipsum spiritum interius quibus uisis appetitus moueatur cuiuslibet animantis. ac sic et ea uisa per angelorum obiectum superministrant. peruenit iussio dei non solum ad homines nec solum ad aues et pecora. uerum etiam ad ea que in aquis latent. sicut ad cetum qui glutiuit ionam. Non solum ad ista maiora. Nam uermem etiam ad uermiculum iussum et hic legimus diuinitus missum ut radicem cucurbite corroderet sub cuius umbraculo propheta requieuerat. Si enim homini donauit deus sic eum instituens ut etiam carnem peccati portans possit non solum pecora et iumenta suis usibus subdita. nec tantum domesticas aues sed etiam libere uolitantes quaslibet etiam seuas feras et capere et mansuefacere. et eis mirabiliter imperare non potentia rationis non corporis. cum earum appetitus et dolores captans paulatimque illectando que premendo laxando que modestie agresti eas exuit consuetudine et tamquam humanis moribus induit. quanto magis angeli hoc possunt qui iussione dei in ipsa eius incommutabili ueritate qua sempiterne intuentur incommutabili ueritate perspecta et corpo mouentes se per tempus et corpora

sibi subdita p tpa et locu
agilitate mirabili. et visa
qbus moueat et appetitu
carnal indigencie valet ef
ficere ois aie viue. ut q ea
venie opus e nesciens addu
cat. Sa g videamus ipa mli
eris formatio q mistice ec
edificatio dicta e. qadmod
fca sit. Nata qppe mlieris
creata est qius ex sexu vi
rili q iam erat. no aliq mo
tus extrincu naturaz. Angeli
nullam oino pnt creare
nam. Dominus eni vnius cuiuslibz
nate seu magne seu minime
creator e deus. id e ipa tri
tas pr et filius et spus sancs.
Aliter g qrit qadmodu
sit soporatus ada. costa qz
eius sine ullo doloris sensu
a corpis cpage detracta sit
hec eni fortasse dicunt potuis
se p angelos fieri. formare at
vel edificare costam ut mlir
esset usqz adeo no potuit nisi
deus a quo vniusa na sub
sistit ut ne illud qde carnis
supplemetu in corpe viri qd
in illius coste successit locu ab
angelis fcm ee credideri. sicut
nec ipm hoiez de tre pulue.
Non quo nlla sit angloru
opa ut aliqd creetur sz no ideo
creatores sut. qa nec agricolas
creatores segetu atqz arboru
dicimus. Non ei e aliqd q pla
tat neqz q rigat sz q increm
tu dat deus. Ad hoc increme
tu ptinet etia in corpe huma
no qp osse dempto locus car
ne suppletus e. illo scilz ope di
quo naas substituit ut sint.
quo ipos quoqz anglos cre
auit. Opus itaqz agricole e
e ut aqua ducat cu rigat.
no at opus eius e ut aqua
p declivia plabatur. sz illius
qui oia i mesura et nuo
et ponde disposuit. Ite agri
cole opus ut surculus auel
latus ex arbore tre qz ma
detur. atqz no opus eius e ut
sucu ibibat ut germe emittat.
aut ut aliud qd eius solo figat q
radice stabiliat i auras pro
moueat. quo robur nutriat.
ramos qz diffudat. sz illius
q incremetu dat. Medicus etia
egro corpi alimentu adhibz
et vulnerato medicamentu
pmu no de rebus qs creauit
sz qs creatas ope creatoris i
uenit. dein cibu vl potu pparare
potuit et mistrare. emplastru
forre. et medicametu illitu
appone. Nu etia ex hys que
adhibz. opari et creare vires
ul carne pt: Na id agit
intiore motu nobis qz occul

tissio. cui tn̄ si de⁹ subthat
opatione ītimā qua eā sb
stituit et facit. cōtinuo tq̄
extīcta nulla remanebit.
Quapp cū de⁹ vniūsā cre
aturā suā biptito quodā
ope pūidētie de quo supio
re libro locuti sum⁹. et in
nālibz et īuolūtariys mo
tib⁹ admistret. creare nāz
tā null⁹ angel⁹ pt q̄ nec
seipm. Volūtas vo angeli
ca obedienter deo subdita
ei⁹qz exeuita iussionem
nālibz motibz de rebz sub
iectis tq̄ materie mistra
re. ut scdz illas ī pmis sex
dierz opibz cālit̄ creatas
rōnes. aliqd in tpe cāret̄
more agricoladi ul' mete
di pt. Quale itaqz miste
riū deo exhibuerit angeli
in illa mlieris fōrtione.
q̄s audeat affirēre: Certis
sime tn̄ dixeri supplemen
tū illud carnis in coste
locū. ipi⁹ qz feie corp⁹ et
aīaz cōfōrtionē qz mem
broz. oīa viscēa sens⁹ oēs.
et q̄cq̄d erat quo illa et c
atura et hō et feia erat
nō n̄ ullo ope dei fcm q̄d ds
nō p angelos sz p semzipz
opat⁹ ē et dimisit. Sed i
ta ḡtinuatet opat̄ ut n̄s

ullaz aliaz rerū n̄s ipoz ange
loz nā subsistat si nō opet̄.
xvi. Sz qm aiata carne atqz sen
tiente q̄tū natā rerū p̄ sua
nō captu expiri potui⁹ non
nou⁹ nasci. q̄ ex istis ~~istis~~
~~istis~~ tq̄ matialibz elemētis.
hoc ē aqua et tra. q̄ eaā ex
coz fructibz ul' lignoz seu h
ul' eaā ex cēnibz aīalū siu
īnuabilia gn̄a vmiū sīu re
tiliū. q̄ certe ḡditu pntū.
nullā aūt carnē natā sam
ex cēne cui⁹libz aīantis q
tā eet ei silis ut sexu tm̄
discernet̄. q̄rim⁹ ī rebz ac
atiōis hui⁹ silitudiez qua
mlier de viri late fca ē. n̄
possu⁹ īuenire. nō ob aliud
n̄ q̄a hōies q̄admodū ope
tur ī hac tra nou⁹. q̄ad
dū āt angli in hoc mūdo
quodāmō agcolent̄ nō in
qz nou⁹. Nā pfecto si te
mota hōim īdustria fruct
cū gen⁹ n̄e cursus opa
nichil a⁹ nossem⁹ q̄ ex
nasca arboes et herbas
ex eaz seimibz ab eis
in tra cadētibz. nūq̄ inote
scēt nob q̄d valēt insino
ut altei⁹ gn̄is lignū rad
te. pria poma portaet alie
na. et ḡualescente vnita
te iā sua. Hec p agricolas

opa didicim⁹ cū ipi creatores
arbor nullo mō eent ſꝫ nate
curſu deo creati ſiut q̄dda
officiū miſteriū qꝫ pbent.
Necq̄q̄ eni q̄cq̄ p eoꝝ opa
exiſteret. ſi hoc in dei ope
ntia n̄c ro nō debet. Quo
q̄ mirū ſi hoiez ex oſſe
hoīs fēam nō nouim⁹. qui
creati d̄o q̄admodū angeli
ſeruiāt ignoram⁹. Cum
nec arborē ex arboīs ſur
culo in robore alieno fēaz
noſſe poſſem⁹. ſi et iſta d̄o
creati q̄admod̄ agricole ſer
uiūt ſiliter neſciem⁹. Nul
lo mō tn̄ dubitam⁹ et hoim
et arboꝝ nō n̄ deū ee cre
atorē. fidelit̄ qꝫ credim⁹ fēaz
feīaz ex viro nullo īteruenien
te q̄cubitu. etiā ſi forte coſta
hoīs miniſtrata ſit p anglos
in ope creatoīs. ſicut fidelit̄
credim⁹ etiā virū fēm ex
fēia nullo īteruenīente q̄cu
bitu. cū ſeme abrahe diſpo
ſitū ē p anglos ī manu
mediatoris. vtrūqꝫ īfidelibꝫ
incredibile. fidelibꝫ āt cur ad
rei geſte ꝓprietatē q̄d de xp̄o
fēm ē. et tn̄ ad figuratam
ſignificatioēz q̄d de eua ſcp
tū ē credibile videat̄. An
q̄ ſine cui⁹q̄ q̄cubitu vir
ex feīa fieri potuit. feīa
ex viro nō potuit. Et v̄ginal
vterus vn̄ vir fiet habebat.
virile āt latus vn̄ feīa fiet
nō hēbat. cū hic dn̄s de fa
mula naſceret̄. ibi de ſeruo
famula fōrretur. Poterat et
dn̄s carnē ſuā de coſta ul' de meb°
aliq° v̄gīs creare. ſꝫ q̄ poſſet
oſtendere in corpe ſuo h° ſe iterꝫ
feciſſe q̄d fēm ē. vtili⁹ in mrīs
corpe oſtdit nichil pudendū
ee q̄d caſtū ē. Cꝫ ſi q̄rit̄ quo
ſe hēat cauſis illa q̄ditio ī qua
pmū de⁹ hoīez fecit ad ymag
gīnē et ſilitudinē ſuā. ibi q̄p
pe et hoc dc̄m ē. maſculū et
feīaz fecit eos. vtrū illa iam
rō quā mūdi pmis opibus
indidit atqꝫ ꝯcreauit deus
id hēbat. ut ſ̄c⁹ eā iā nc̄e eſ
ſet ex viri latē feīaz fieri.
An hoc tn̄ hēbat ut fieri
poſſꝫ. ut āt ita fieri nc̄e eſ
ſet nō ibi iā conditū ſꝫ in
deo erat abſconditū. Si h°
q° q̄rit̄. dicā quid m̄ videa
tur ſine affirmādi temeri
tate. Quō tn̄ cū dixero foꝛ
taſſe prudenter iſta q̄ſide
rātes quos iā xp̄iana fides
ībuit. etiā ſi nūc pmitus
iſta q̄gnoſcūt dubitādum
nō eſſe iudicabūt. Oīs iſte
nature vſitatiſſim⁹ curſ⁹
habꝫ q̄ſdā nāles leges ſu

Ca. xviij.

as. sm̄ quas et sps vite qui
creatā ē habʒ quosdā appe
titus suos dētminatos qͣdāꝰ
quos etiā mala volūtas nō
possit excedē. Et elementa
mūdi huiꝰ corporei hn̄t
definitā vim q̄litatē qʒ su
ā. quid vnūqdqʒ valeat ul'
nō valeat. qd de quo fieri
possit ul' nō possit. Ex hys
velit p̄mordijs rerū. oīa q̄
gignūt' suo quoqʒ tp̄e exor
tus p̄cessus qʒ sumūt. fines
qʒ et decessiones sui cuiusqʒ
gn̄is. Vn̄ fit ut de grano
tritici nō nascat' faba. ul'
de faba triticū. ul' de pecōe
hō ul' de hōie pecus. Sup 18
hūc āt modū cursuqʒ rerū
nālē p̄tās creatoris hʒ ap̄d
se posse de hys oībʒ facere
aliud q̄ eoꝝ q̄i sēiales rōes
hn̄t. non tn̄ id qd in eis po
suit ut de hys fieri ul' ab
ipō possit. Neqʒ ei sapiatē
paria. sʒ sapīe virtute op̄s
est. Et hoc de vnaqqʒ re ī
tp̄e suo facit qd antea ī
ea fecit ut possʒ. Aliꝰ gͦ
ē rerū modꝰ quo illa herba
sic gmīat. sic illa etas pa
rit illa nō parit. hō loqui
pt. pecus nō pt. Hoꝝ et ta
liū modoꝝ rōnes nō tm̄
in dō sūt. sʒ ab illo etiā rebꝰ

al'. potētia teme
raria

creatis indite atqʒ cōcreate.
Ut āt lignū de tra excisū a
ridū ꝑpolitū sine ulla viri
ce. sine tra et aq̄ repente
floreat et fructū gignat.
ut per iuuētā steril' femi
ī senectute pariat. ut asi
loquat'. et si qd eiusmōi e
dedit q̄dē naturis q̄s creauit
ut ex eis et hec fieri posse
Neqʒ ei ex eis ul' ipē faceret n
fieri nō posse ipē p̄figet. qm̄ fo
so nō ē n' ipē potētia. Verūptā
alio mō dedit ut nō hec
hr̄ent ī motu nāli. sʒ ī eo
quo ita creata eēnt ut eoꝝ
natā volūtati potētioꝝ a
plius subiacēt. Habʒ gͦ de
ī seipo absconditas quarūdā
fcoꝝ causas. q̄s rebʒ cōditis
nō inseruit. easqʒ īplet nō
illo ope p̄uidētie quo natu
sbstituit ut sint. sʒ illo quo
eas admīstrat ut voluit. Ibi
quas ut voluit cōdidit. Ibi
ē et grā p quā salui fiunt
pctores. Nā qd attinet ad
nāz ī qua sua volūtate
dep̄uat'. recursu p se
ipaz nō hʒ. sʒ p dei grām
qua adiuuatur. Neqʒ ei
desperādi st hoīes in illa
s̄nīa in q̄ sc̄ptū ē. oēs qui
ambulāt in ea nō reuertent'
Dcm̄ ē enī sʒ pondus

iniquitatis sue. ut qui crederet
nõ sibi tribuat sȝ grẽ dei. nõ
ex opibȝ ne forte extollatur.
Propterea misteriũ grẽ huius
apls absconditũ dicit. nõ ĩ
mũdo ĩ quo sunt abscondite
causales rõnes oĩm rerũ nãlit
cataz. sicut absconditus erat
leui ĩ lũbis abrahe qñ et ipe
decĩatus ẽ. sȝ in deo q uniũsa
creauit. Proinde oĩa eciã que
ad hãc grãz significandã nõ
nãli motu rerũ sȝ mirabilit
fca sunt. eorum eciã cause ĩ deo
abscondite fuerunt. Quorum
si unũ erat qp ita mlier fca
ẽ de latere uiri. et hoc dormi
entis q̃ p ipm firma fca ẽ
qi eius osse firmata. ille aut p
ipaz ifirmus qa ĩ locũ coste
nõ costa sȝ caro suppleta est.
nõ huit hoc prima rerũ cõdi
tio. qñ sexto die dictũ ẽ mas
culũ et femiaz fecit eos. ut se
mina oĩno sic fieret. sȝ tm hoc
huit qa et sic fieri posset
ne cõtra causas quas volũta
te istituit mutabili volũ
tate aliqd faceret. Quod autem
fiet ut oĩno aliud futurũ
nõ eet absconditũ erat ĩ deo
qui uniũsa creauit. Sed quem
sic dixit absconditũ ut in
notesceret principibȝ et ptati
bus ĩ celestibȝ p ecclesiam

mltiformis sapie dei. pbabi
liter creditur. sicut illud semen
cui repmissũ ẽ dispositũ ẽ
p ãgelos ĩ manu mediato
ris. sic oĩa q ad ipius seis ad
uentũ ul' pnũciandũ ul' a
nũciandũ ĩ rerũ nã pter v
sitatũ nẽ cursũ mirabilit
fcã sunt. ministrantibȝ ãgelis
ee fcã. ut tñ ubiqȝ creator
ul' repator creaturũ nõ sit
ñ qui plãtat nec et rigat
nec quibȝ. solus incremẽtũ dat
deus. ac p hoc eciã illa extã
sis quã deus imisit ĩ adã ut
soporatus obdormiret. recte in
telligitur ad hoc imissa ut et
ipius mẽs p extasim pticeps
fiet tãq angelice curie. et ĩ
trans in sanctuariũ dei ĩtelliget
ĩ nouissima. Deniqȝ euigilãs
tãq pphecie plenus cũ ad se
adductã mliere suã uidet.
eructauit cõtinuo qd mag
nũ sacrm cõmẽdat apls.
Hoc nũc os ex ossibȝ meis.
et caro de carne mea. hec
vocabitur mlier qm de viro
sumpta ẽ. Propter hoc relinquet
hõ prez suum et mrez suã
et adherebit uxori sue et
erunt duo ĩ carne una. Que
vba cũ primi hoĩs fuisse scrip
tura ipa testetur. dñs tñ in
euãgelio dm dixisse decla

Ca. xix.

tacuit ait enim. Non legistis quia
qui fecit ab initio masculum et
feminam fecit eos. et dixit. propter hoc
dimittet homo patrem et matrem et
adherebit uxori sue. et erunt
duo in carne una. Ut hic in-
telligeremus per extasim quam per-
cesserat in adam hoc eum dixisse
tamquam prophetiam dicere potuisse. Sed
iam iste huius libri terminus
placet. ut ea que sequuntur alio
exordio renovet intentionem
legentium. Explicit liber nonus.

Incipit decimus.

Iam quidem
ordo ipse videtur ex-
poscere ut de peccato
primi hominis dissera-
mus. Sed quia de car-
ne mulieris quemad-
modum facta sit scrip-
tura narravit. tacuit autem de
anima. multomagis nos facit
intentos. ut de hoc diligentius
inquiramus quo nam modo refelli
possit qui credunt animam de
hominis anima sicut de carne carnem
fieri. a parentibus in filios utriusque
rei transfusis seminibus. Hinc
enim permotus ad hoc movetur
ut dicat quod unam animam fece-
rit quam sufflavit in faciem
hominis quem de pulvere finxerat.
ut ex illa iam cetere crearentur
anime hominum. sicut ex illius carne
omnis etiam caro hominum. quoniam primo
adam formatus est deinde eva. Et
ille quidem inde habuit corpus
unde animam. dictum est corpus videl-
pulvere terre. animam vero flatu
dei. An illa de illius latere ani-
facta dicatur non dicitur quod eam deus fla-
do similiter animaverit. tamquam in-
dem sit de illo qui iam fuerit
animatus. Aut etiam taceri o-
portuit inquit etiam de anima
viri ut eam sicut possemus
tum dimittus vel intelligeremus
vel certe crederemus. Aut si hoc
propterea scriptura non tacuit. ne
animam quoque sicut hominis carnem
de terra et factam esse putaremus
debuit et de mulieris anima
taceri ne putaretur ex tradu-
Si homo unum non est quamquam id ta-
citum est inquit quod in eius facie
flaverit deus. quia et id est vin-
quod et anima ex homine propagata
Huic suspitioni facile occur-
rit. Si enim propterea putatur a-
ma mulieris ex anima viri
facta. quia non scriptum est quod in mu-
lieris faciem flaverit deus cur
credunt ex viro animatam feminam
quoniam nec id quidem scriptum est. Unde
si deus omnes animas hominum nasce-
tium sicut primam facit. propterea scrip-
tura de aliis tacuit quoniam pote-
quod in una factum commemoratum esse
etiam de ceteris prudenter intelli-
gi. Itaque si oportuit nos p

hāc scptura de hac re aliqd
admoneri. magis si aliqd
aliud fiebat i feia qd i vi
ro fcm nō erat. ut ex carne
aiata ei9 aia duceret. nō sic
viri eius aliude corp9 ali
unde aia hōcipm qd alio
mō fiebat scpta poci9 tace
nō debuit. ne hoc itidē fcm
putarem9 qd ia de illo didi
ceram9. Proīn qa nō dixit
ex aia viri aiaz feaz esse
mlieris. queienci9 credit
scripo nos āmonē voluisse
nichil hic aliud putare qd de
viri aia noueram9. id ē sili
ter data ēē mulieri. cū psb
ti eet euidētissie ocāsiōis
loq9. ut si nō tūc qn formā
ē postea cte diceret ubi ait
adā hoc nūc os ex ossibz me
is et caro de carne mea.
quto eni carius amatius qz
diceret et aia de aia mea.
Non tn hic tā magna
questio iā soluta ē ut vniu
hoīz maifestū certū qz te
neam9. Quobrem pmo vi
dendū ē vtrū sca scptura
libri hui9 ab exordio ptr
ta hic nos dubitare pmit
tat. tūc tēe fortasse reqri
mus. q q na snia pocius
eligenda sit. aut i rei h9
certo quadmodū tenere

debea9. Certo eni sexto die fe
cit deus hōiez ad silitudiez
suā. ubi eciā dcm ē masau
lū et feiaz fecit eos quorū
illud supi9 ubi ymago dei
ςeorata ē p9 aiaz. hoc at
ubi sexus dentia p9 cāne
accipiebam9. Et qm tot ⁊
tāta testionia q ibi ςside
rata atqz tractata st nos
nō sinebat eodē ipo sexto
die eciā formatū de limo
hōiez mliere qz de late ei9
accipe. sz hoc postea fcm ēē.
p9 illa pmitus opa dei in
quibz creauit oīa simul.
ςsiuum9 qd de hōis aīa cre
dem9 discussis qz oībz dis
ceptatiōis nre ptibz illud
credibili9 ul' tollerabili9 dica
visū ē qz ipa hōis aīa i ill'
opibz fca ē corpus vō eius
in mūdo corpeo tēp i seie
rō ne cogemur cont verba
scpte q sexto die totū fcm
dicē. id ē et de limo viuū ⁊
de eius late feiaz. q in ill'
sex diez opibz nullo mō
fcm ēē hōiez. q corpus hu
mani rōez calem tmmo
feaz. aīe at nullā. cū poci9
p9 ipaz sit hō ad ymagi
nē dei. Aut certe et si non
cotra vba scptue apta po
sita tn dice atqz intollera

bilr dicem9 ul' i ea catura
spitali q ad hoc tmmo cre
ata e fcaz fuisse aie hua
ne roez. cu ipa catura in
qua ista ro facta diceretur
no georaret in opibz dei.
ul' in aliq cata que i illis
georaret opibz fcaz roez
aie. velut in hoibz qui ia
sut fca ro licet generadoz
filioz. ac sic ea ul' angloz
filia ul' qd e itolleabili9
cuiu9 elemeti corporei cre

Ca. iiij.

dem9. Sz nc si ob hoc mlr
no de viro sz silr ut ille a
deo fcam aiaz assetitur
accepisse. qa singulas sin
gul' de9 fcit. no eat illa
fca in illis pmis opibz aia
feie. ac si genealis oim a
nimaz facta ro fueat sic
in hoibz ro gignendi. re
ditur ad illud duru ac mo
lestu ut ul' angloz ul' qd
indignissimu e celi corpei
siue alicu9 etia iferioris ele
meti filias. aias hoim ee
dicam9. ac p hoc videdu
e et si latet quid vm sit
qd salte toleabili9 dici pos
sit. utru hoc qd mo dixi. an
in illis pmis dei opibz v
na aiaz pmi hois fcam.
de cui9 ppagine oes hoim
aie crearentur. Aut nouas

subinde aias fieri quaz nulla
ul' ro fca pcesserit i pmis
illis sex diez opibz dei. Pri
at teru duo pora no repu
nat pmis illis gditoibus
ubi siml' oia creata st. Er
ue eni in aliq cata tpi in
pnte ro aie facta sit ut ob
aie ab illa generent. a deo
at creent. qn singul' hoib
dant sic a pntibz hoibus
corpa siue non ro aie velu
in pnte ro prol'. Sz ipa om
cu fcus e dies fca sit aia
sic ipe dies. sic celu et ter
et celi luia gruerer dom
e fecit de9 hoiez ad ymag
ne sua. Hoc vo tm quo m
repugnet ei siue qua secto
die fcus accepit ho ad ymag
gine dei et p9 die septima
visibilit creat9 no ta facile
videri pt. Nouas qppe aias
fieri que neqz ipe neqz ro ea
rum in pnte plus sexto illo
die facta sit cu hys opibz
a qbz gsumatis et ichoatis
deus i die septio requieuit
dixeim9. cauendu e ne frust
tra tu diligenter scriptura co
medet sex diebz gsumasse
dm oia opa sua q fecit bona
valde. si aliqs adhuc natu
fueat catur9 qs nc ipas n
eaz ibi rones caliter fecit

n intelligat' rõem q̃dē singu
lari faciendaz aiaz nasce
tib9 q̃busq3 dandaz i seipo
hre. nō i creata aliq gdi
disse. Nz q̃a nō alteri9 gnis
creatū ē aia q̃ illi9 scdm
quā sexto die fcus ē homo
ad ymaginez dei. nō irre di
ci deū ea face nūc q̃ tunc
nō gsūmauit. Iā enī tūc
aiaz fecerat quales et nūc
fiut. et iō nō aliq̃t nouū
creatrē gen9 nc fait qd tuc
isuis gsūmatis opibz nō
creauit. nc coñ illas cāles
cones reru futuraz quas vni
usitati tc indidit hc eius
opatio ē. s3 poci9 fr9 ipas.
q̃q̃dē corpibz huanis q̃z
ex illis p̃mus opibz ppaga
tio gtinuata successiōe pte
uit. tlès ggruit aias inseri
quales nc facit atq3 iserit.
Quapp nichil iā timētes
ne gtra vba libri hui9 q̃
de p̃ma illa sex diez gdi
tiōe gscripta st q̃ libz haz
reru snaz pbabilitas vi
cerit sentire videam'. susci
piam9 diligētiore qōnis
hui9 ptractatiōez q̃tū ad
iuuat deus. ne forte fieri
possit ut si nō liquida de
qua dubitai ultra nō debe
at tū certe acceptabilem

de hac re snaz nascamur
ut eā tene don' certū aliqd
delucescat nō sit absurdū.
Qz si ne hoc q̃dē potuerim9
documētoz monumētis un
diq3 piter q3 nutatibz. sal
tē non videbit' nra dubita
tio labore deuitasse q̃rendi.
s3 affirmādi temeritatē. ut
me q̃s si icte iā certus ē do
cere dignet'. Si quē vō nc
diui eloquij nc pspicue rōis
auctas s3 sua psumptio ctū
fecerat. dubitare mecū nō de
dignet'. Ac p̃mū illud sit
missie teneas aīe naz nec
i natura corpis querti. ut
q̃ iā fuit aia fiat corp9. nc
in nām aīe irronalis. ut
q̃ fuit aia hois fiat pecudis.
nc in nām dei. ut q̃ fuit aia
fiat qd deus ē. atq3 ita vias
sim nec corp9 nc aiaz irro
nale nc sbaz qua deus est
querti et fieri aiaz huanā.
Illud etiā nō mi9 certū ēe
debz. aiaz nō ēe n̄ catura
dei. Quapp si neq3 de corpe
neq3 de anima irronali
neq3 de seipo. deus aiam
hois fecit. restat ut ā de
nichilo eā faciat ā de aliq̃
spiritali tn̄ rōnali cātura.
Sed de nichilo fieri aliqd
gsūmatis opibz q̃bz creau

Ca. iiij.

oīa simil. violentū ē ul' mō-
trāē. et vtrū pspicuis docu-
mētis obtineri possit igno-
ro. nec exigendū ē a nobis
qd ul' cōprehende hō nō va-
let. ul' si iā valeat miru
si psuadē cuiq pt n tali q
etiā nullo hoie docē conāte
pt etiā ipē tale aliqd ītellige.
Cuius ē igit de huioi reb9
nō hūanis agē cōiecturis.
s; dīna testioīa pscrutari.
Ca. v. Quod g° ex angelis tpi pntibz
deus creet aīas. nulla michi
de canōicis libris occurrit
auctoritas. Multominus itaqz
ex mūdi corpeis elementis
n forte illud mouet qd apud
ezechielē pphetā cū demrate-
tur resurrectio mortuoz re-
dintegratis corpibz ex q̄tu-
or ventis celi aduocat sps.
quo pflante viuificēt ut re-
surgant. Sic ei scptū ē. Et
dixit m dns. Pphia sup spm.
pphia fili hoīs et dic ad spm.
Hec dicit dns a q̄tuor ptibz vi.
ventoz celi. veni et īspira
ī mortuos hos et viuat.
Et pphaui sic' pcepit m
dns et ītroiuit sps vite in
eos et reuixerūt et steterūt
sup pedes suos aggregatio
multa valde. Ubi m videtur
pphetice sigtū nō ex illo tm

cāpo ubi res ipa demrabatur.
s; ex toto orbe trar resurrec-
turos hoies. et hoc p flatū
q̄tuor mūdi ptiū fuisse sig-
tū. Sicqz ei etiā flatus ille ex
corpe dni sba erat spus sci
qn sufflauit et ait. accipi-
te spm scm. s; vtiqz signi-
sic etiā ab ipo pcedē spm scm
quo ab ei9 corpe flatus ipse
pcessit. Sz qa mūdus nō ita
deo coaptat ad vnitatē p-
sone sic' caro illa vbo coeter-
no vnigenito filio. nō possu9 dicē
ita esse aīaz de sba dei q̄tuor
modū flatus ille a q̄tuor
tis de nā mūdi factus ē. Si-
tū aliud eū fuisse ad signifi-
casse puto. qd exeplo flatus
ex corpe dni pcedentis re-
intelligi pt. etiā si ezechiel p-
pheta illo loco nō resurrec-
tionē carnis qual' pphe fu-
tura ē. s; īopinatā despe-
rati pplī repatione p spm dni.
qui repleuit orbē trar sig-
ta reuelatioē pmdit. Illi-
g° iā videa9 cū nā potius
siue dīna testioīa suffra-
gent ei ne q̄ dz vnā aīaz
deū fecisse pmo hoi vnī cete-
ras faceret. sic' ex ei9 corpe
cetā hoīm corpa. an ei quā
dz singulas singul' faceret
sic' illi vnā. nō ex illa cete-

rns. Illud enim qd p ysaiam dt
omn flatum ego feci. cum h⁰ enim
de aia dicere que sequunt sa
tis ondant ad vtrumqz acci
pi pt. Ista siue ex vna primi
hois aia siue ex aliquo suo
secreto. oes pculdubio aias
ipe fecit. Et illud qd scptum
est qui finxit singillatim cor
da eorum si noie cordium vo
luerimus aias itellige. neqz
hoc repugnat cuiqz duorum
de quibz nunc abigimus. Si
ue enim ex vna illa quam fla
uit in facie primi hois. ipe
vtiqz singulas finxit sicut
etiam corpa. sive singulas ul'
fingat et mittat. ul' i eis
ipis quibz miserit eas fin
gat qz qz hoc non in videat
dm nisi ex eo qd p gram
rne aie ad ymagine dei
renouatione format. Unde
dicat apls. Gra enim salui
facti estis p fide et hoc non
ex vobis sz dei donum e. non
ex opibz ne forte quis extol
latur. ipi⁹ enim sumus figme
tum creati i xpo ihu i opibz
bonis. Ndo enim p hac gram
fidei corpa nra creata vel
ficta possu⁹ itellige. sz sicut
i psalmo dcm e. Cor mundu
crea i me deus. Hic etiam esse
illud puto. qui finxit spm

hois in ipo. tqz aliud st fia
aiaz mitte. aliud i ipo hoie
face idz refice ac renouare.
Sed etiam hoc si non de gra
in qua renouamur. sz de na
i qua nascimur. itelligamus
ad vtraqz sniaz dici pt. qa
ul' ex vna illa primi hois tqz
seme aie attractu ipe singt
in hoie ut viuificet corp⁹.
sum spm vite non ex illa ma
gine sz aliunde corpi ifusu
itide ipe fingit p mortales
sensus carnis. ut fiat ho in
aiaz viuam. Illud sane de libro
sapie ubi ait. sortitus sum aiaz
bonam. et cum essem magis bo
nus veni ad corp⁹ coinquina
tum. diligentiore osideratione
flagitat. Magis ei videtur
attestari opinioni qua non
ex vna ppagari. sz desr aie
venire credunt ad corpa. De
ruptm qd e sortitus siue aiaz
bonam. qi a in illo aiar fote
si ullus e. alie sint aie bone.
alie non bone q forte quadam
exeunt qpiam cui hoi tribuatur.
aut alias deus ad hora ad
horam gceptorum ul' nascentium
faciat bonas alias non bo
nas. qz qsqz habeat sorte
q acciderit. Mirum si hoc eos
salte adiuuat q credunt aias
alibi factas singillatim

Ca. viij.

mitti a deo singul' qbusqz cor
pibz hoim. ac nō illos poci9
qui pro meitis opm q ante
corp9 egerūt ī corpa mitti
aīas dicūt. Sedz qđ ei alie
bone alie nō bone veire ad
corpa pnt putari. n̄ scdm
opa sua: Neqz ei fi9 nāz
ī qua fiūt ab illo q omes
nās bonas fat. Sz absit
ut cōtra dicam9 aplo qui
dicit nōdū natos nichil e
gisse boni q mali. vn̄ cōfir
mat nō potuisse ex opibz
dici ſz ex vocāte. maior fuiet
mioi. cū de gemis ageret
adhuc ī vtero rebecce gsti
tutis. Sequestrem9 g° pau
lulū hoc de libro sapie tes
tioniū. neqz ei diligendi ſt
seu erret seu vetū sapiant.
q hoc spalr singlaritet de
aīa illa dcm putat medi
atoris dei et hoiz hois ihu xpi
qđ si nāe fuit quale sit p9
tea gsideabim9. ut si xpo
guenire nō poteit qam9
qadmodū id accipe deam9.
ne cōt aplm̄ velam9 fide
putates hre aīas aliqua me
rita opm suoz anqz icipi
ant in corpibz viue. Sed
illud videam9 qadmodū
dcm sit. aufetes spm eoz
et deficiet et ī pulverem
suū reūtent. Emittes spm
tuū et creabūt et inouabis
faciē tre. Pro illis ei q arbi
trat aīas ex pntibz sic cre
pa cari hoc videt sonare
cū sic itelligit ut spm eoz
ptea dixeit q eū hoies ex
hoibz acceperit. q cū mor
tui fuerit nō eis poterit
ab hoibz reddi ut resurgat.
qa nō rursus qadmodū
qn nati st a pntibz dual
ſz deus eū reddet q resusci
tat mortuos. ac p hoc eū mo
de spm dicit eoz cū mo
riutur. dei at cū resurgūt.
qđ pnt illi q nō ex pntibz
ſz deo mittere aīas veniē
asserūt pro sua opione sic
itellige ut eoz dixeit spm
cū moriūt. qa ī eis eat et
ab eis exijt. dei at cū resur
gūt q ab ipo mittit ab ipo
reddit. Sin ecia h° testio9
neutris eoz adūsatur.
Ego vo arbitror meli9 in
telligi hoc dcm de gra dei.
qua īteri9 renouam. Om
ei seboz sedz terenū hoiem
vivetiū. et de sua boitate p
sumētiū quodamō aufert
sps ppri9 cū exuūt se vetere
hoiez. et īfirmat ut pfirm
expulsa supbia. dicētes dn̄o
p humilē gfessioez. Memento

Ca. viij.

q̄a puluis sum⁹. q̄bz dn̄m eāt
q̄d suppbit t̄ra et cinis. Per
odin quippe fidei gtuētes
dei iusticiā et noletes g̃stu
tue suā semzipos despiciūt.
sic⁹ iob dicit et distabesāt
et estimat se t̄rā et cinerē.
Hoc ē enī et ī puluerē suū
guertet. Accepto āt spū di
dicit. viuo āt iā nō ego.
viuit vō ī me xp̄s. Sic in
nouat⁹ facies t̄re p̄ nouū tes
tamēti grāz numeōsitate
dixit. Illud etiā qd̄ ī ecc̄iaste
scptū ē. et gutat⁹ puluis in
terrā suā sic⁹ fuit. et spūs
reūtat⁹ ad dnm q̄ dedit il
lū. neutri snie cōtra alterā
suffragat⁹. s̄z ī utraqz g̃sistit.
Cū enī isti dixerit sic pbai
nō a pntibz s̄z aīaz a dō dai. qr
gūso pulue ī t̄rā suā id ē carne
q̄ de pulue f̄cā ē. reūit⁹ sp̄s ad dnz
q̄ dedit illū. rndēt illi. uti
q̄ ita ē. Redit etiā sp̄s ad
dnm q̄ eū dedit hōi p̄mo.
qn̄ in ei⁹ faciē sufflauit.
guerso pulue id ē huano
corpe ī terrā suā vn̄ p̄mi
tus f̄cus ē. Req3 ei ad pn
tes erat sp̄us reditur⁹.
spūs in sit creat⁹ ex illo v
no q̄ hōi p̄mo dat⁹ ē. sic⁹
hc ipa caro p⁹ mortē ad
pntes reūtit⁹ a q̄b⁹ eā ēte
cōstat eē p̄pagatā. Quadmo
dū g⁹ caro nō redit ad hoi
nes a q̄bz creata ē. s̄z ad t̄
rā vn̄ p̄mo hōi formata ē.
ita et sp̄s nō redit ad hoies
a q̄bz trāsfus⁹ ē s̄z ad dn̄m.
a quo p̄me illi carni dat⁹
ē. quo testiōio sane satis
admonem⁹. ex nichilo dn̄m
fecisse aīaz quā p̄mo hōi
dedit nō ex aliq̄ iā f̄cā cre
atura sic⁹ corp⁹ ex t̄ra. Et
idō cū redit nō h̄z quo re
deat n̄ ad auctorē qui eā
dedit. nō ad eā c̄aturā ex
qua f̄cā ē. sic⁹ corp⁹ ad t̄rā
ex qua f̄cm̄ ē. Nulla ei c̄a
tura ex q̄ f̄cā ē q̄a ex nichi
lo f̄cā ē. Ac p̄ hoc ad f̄coꝛē
suū redit q̄ redit. a q̄ ex nich
ilo f̄caest. Nō ei oēs rede
unt qm̄ st̄ de q̄ibz dr̄ sp̄s
ambulans et nō reuertens. Ca. x.
Quo t̄ra difficile ē q̄dem
oia de hac re scptaz̄ scaz̄
testiōia colligē. qd̄ et si
fieri possit ut nō solū q̄eo
rent⁹ s̄z etiā ptractetur in
magnā smonis logitudi
nē pgūt. Sz tn̄ n̄ aliqd
tā certū pferat⁹ qd̄ ita p̄fe
rut⁹ q̄bz ondit⁹ q̄ de⁹ aīaz
fecerit. ul' quo eā p̄mo hōi
dederit. quo nā mō p̄ diui
ni eloquij testiōniū ista

qstio soluat ignoro. Si enim
scriptum esset quod sicut sufflauerit
deus in faciem formate mulie
ris. et facta fuerit in animam viuam.
iam quidem plurimum lucis ac
cenderet. quia cuiusquam formate ceteri
ni hominis non ex parentibus dari
animam credemus. Adhuc tamen ex
pectaretur quod proprie teneretur
in prole. qui nobis modus visi
tatus est hominis ex homine. Prima
vero mulier aliter facta est et ideo
adhuc dici possit animam postea
tea non ex adam diuinitus esse
datam. quia non ex illo tunc proles
orta est. Si autem homini qui primus
ex illis natus est commemoraret
scriptura non ex parentibus ductam
sed desuper animam datam. illud iam
in ceteris etiam tacente scrip
tura oporteret intelligi. Nunc

Ca. xi.

itaque et illud consideremus utrum
neutrum confirmet sententiam. sed
utrique possit accomodari
quod scriptum est. Per unum hominem
peccatum in hunc mundum intrauit
et per peccatum mors. et ita in omnes
homines ad condempnationem. ita et per unius
iustificationem in omnes homines ad iustificationem
vite. Sicut enim per inobedienciam unius
hominis peccatores constituti sunt
multi. ita per unius obedientiam iusti
ti constituentur multi. Ex hys
verbis apostoli qui defendunt animam
propaginem sententiam suam sic as

truere moliuntur. Si secundum solam
carnem inquiunt potest intelligi
peccatum vel peccatores non cogimur
in hys verbis ex parentibus animam
credere. Si autem quamuis per illecebram
bram carnis non tamen peccat nisi
anima. quo accipiendum est quod
dictum est in quo omnes peccauerunt
si non ex adam etiam anima sicut
caro propagata est. Aut quomodo
illius inobedientiam peccatores constituti
sunt multi. si tantum secundum carnem
in illo non etiam secundum animam fuerunt.
Cauendum est enim ne vel deus
videatur auctor esse peccati. si dat
animam carni in qua eam necesse sit
peccare. vel possit esse anima preter
ipsius christi cuius liberanda a peccato
non sit christiana gratia necessaria. quia
non peccauit in adam. Si omnes
in eo peccasse secundum carnem tantum
que de illo creata est non etiam secundum
animam dictum est. Ecclesie usque adeo
contrarium est ecclesiastice fidei ut parentes
tes ad percipienda gratiam sancti bap
tismi etiam cum paruulis animas infan
tibus currant in quibus si hoc
vinculum peccati soluitur quod tantummodo
carnis non etiam quod anime est mera
rito queritur quid eis obesset si in
illa etate de corpore sine bap
tismo exiret. Si enim hoc per baptismo
commentum corporis eorum consulitur
et anime. deberet et mortuus
baptizari. At tamen videamus

hoc vniusale etiaz retine
ut cu viuentibz curreat. et viue
tibus succurrat. nc cu mor
tui fuerit nichil fieri possit
qd psit. no videm9 qd ali
ud possit itelligi n vnu
qqz puulu no esse n ada
et corpe et aia. et io illi xpi
graz nctiam. Etas qppe
illa in seipa nichil egit ul
boni ul mali. ppt ibi aia
inocentissia e si ex ada ppa
gata no est. De corpe et aia
loquit qd obsuati debeat.
Sed quo possit iuste ire in
condepnatione si de corpe si
ne baptismo exierit qsqs
ista sniaz de aia tenens
potuerit demostrare. mirad9
e. Verissie quippe ac vera
cissie sciptu e. caro concupisc
adusus spm. et sps aduer
sus carne. Sz tn carne si
aia concupisce nichil posse
puto. qd ois doctus i doct9
qz no dubitet. ac p h ipi9
concupie carnal' ca no e i
aia sola. sz m'ltomi9 e in
carne sola. Ex vtroqz aute
q fit ex aia scilz q sn illa
carnal' delcatio no sentit.
Carne itaqz concupiscente ad
usus spm dicit apls carle
pculdubio delcatione qua
de carne et cu carne spus

lz adusus delcatioez qua so
lus habz. Solus qppe lz nisi
fallor illud desideriu no cu
carnis volutate ul' carliu
veru cupitate conmixtu. q de
siderat et deficit aia i atria
dni. Solus etia lz illud de
quo dr. concupisti sapiaz srua
madata. et dns pbet illa
tibi. Sza spus iperat mebris
corpis ut huic desiderio ser
uiant. quo solus accedit.
velut cu assuit codex. cum
aliqd scribz legit. disputa
tur. audit. Cu deniqz panis
frangit esurienti et cetera
huanitatis ac mie pstan
tur officia. obiaz caro ex
hibet no concupiaz mouet.
Hijs atqz h9moi bois desi
derijs qbz sola aia concupisc
cu adusat aliqd qd eande
aiaz sm carne delcat tuc
dr caro concupisce adusus
spm. spus at adus9 carne.
Hic ei dcm e caro i eo q
sm9 ipaz scit aia. cu aut ca
ro concupiscat. qadmodum
dcm e auris audit et ocu
lus videt. Qs ei nesciat
q aia poti9 et p aure au
diat et p oclm videat.
Ita loqm. et cu dicimus
man9 tua subueit hoi cu
ad porrita mau dat quo

cuiq̄ subueniat. Et si de ipso
etiā fidei ordo ad quē ptinet
credē q̄ p carnē nō videtur
dcm̄ ē. videbit ois caro salu
tare dei. nō utiqz n̄ de aīa q̄
viuit caro. cū etiā p ipāz cī
nē nr̄āz xp̄m p̄ui vide id
ē forma qua idut9 ē p̄ nos.
nō ptinet ad ɔcupiāz sed
ad misteriū carnis. ne for
te aliqs ita velit accipe.
qd̄ dcm̄ ē. videbit ois caro
salutare dei. Quanto con
gruēci9 dr̄ caro ɔcupiscē
qn̄ aīa nō solū carni aīa
lem vitā p̄bz verū etiā
p̄9 ipāz carnē ad ɔcupis
cit qd̄ in ptate nō ē ne
ɔcupiscat q̄ diu īest pec
catū in mēbris id ē vio
lenta qdā illecebra c̄nis
ī corpe mortis h9. veniēs
de vindicta illi9 pcī vn̄
ppagine ducim9 militat
sub grā ɔstituti nō ut nō
sit ī eoz corpe q̄ diu ita
morl̄e ē. ut et mortuū
p̄9 quā oēs an grāz filij
sut ire. cōtra qd̄ pcm̄ iu
re dicat. sz ut nō regnet

Scdo. Scdo at regnat cū deside
rijs ei9 id ē q̄ scdz c̄nē
con spm̄ ɔcupiscit nō o
bedit. Pm̄ aplīs nūqd
ait nō sit pcm̄ ī vro
morl̄i corpe. Sciebat ēē
pe ī esse pcī delectatione
quā pcm̄ vocat. dep̄uatā
scilz ex p̄ma trāsgressiōe
nā. sz nō inqt regnet p
catū in vro morl̄i corpe
ad obediendū desiderijs
ei9. n̄c exibeatis mēbra vr̄a

xiij. arma iniqtatis pcō. Scdm̄
hāc sniāz n̄c rem absurdis
simā dicim9. q̄ caro sine
aīa ɔcupiscat. n̄c manichē
is ɔsentim9. q̄ cū viderēt
nō posse carnē sine aīa
ɔcupiscē aliā quādā aīaz
suā ex alia nā ɔtrariā c̄
nē h̄re putauerūt vn̄ c̄
cupiscat adūs9 spm̄. Nec
actū aīe nō esse ncciam
xp̄i dei grāz dicē cogimur
cū dr̄ nobis qd̄ meruit
nima īfantis vn̄ illi p̄ni
ciosū sit nō pcepto xp̄iano
baptismi sacro exire de
corpe. si nec p̄priū aliqd̄ p
catū ɔmisit n̄c ex illa est
que ī adā p̄ma p̄cauit.
Scdo enī de pueris ɔtradic
tiis agim9 quibz qdam
pcm̄ p̄priū noluit attribu
ere n̄ ipī ab anī ɔtidem
articlo ɔpubescē ceperint
qd̄ merito c̄dem9 si nulla e
set pccā n̄ que a mēbris
genitalibz admittitur.

Quis vero audeat affirmare. fur
ta, mendacia, periuria non esse
peccata. nisi qui talia vult impu
ne committere? At huius plena
est puerilis etas. quamvis in eis
non ita sicut in maioribus puni
enda videantur quod sperentur
annis accedentibus quibus ratio con
valescat posse precepta salu
taria melius intelligere. eisque
libentius obedire. Sed nunc
de pueris non agimus quorum
carnem ac puerilem volupta
tem vel corporis vel anime si veri
tas et equitas oppugnaverit.
quibus pro viribus dictorum atque
factorum repugnant. pro quo nisi
pro falsitate et iniquitate que
suffragari videbitur eis. vel ad
capienda que alliciunt. vel ad
vitanda que offendunt. De in
fantibus loquimur non qui nascuntur
plerumque de adulteriis.
neque enim in pravis moribus
ista dona culpanda sunt aut
asserenda non debuerunt germina
de frumenta quod ea seuerit fu
ratis manus. quam vero ipsis paren
tibus offutura sit iniquitas
sua si se ad deum convertendo
correxerit. quod tamen nimius filiis
si recte vixerit. Sed illa etas
vehementer questione movet
cuius anima cum parum nullum ha
beat de iure voluntatis arbi

trio. querunt quo possit iustificari
ti per illius hominis obiaz. si per alte
rius iobiaz rea non est. Hec
vox eorum est qui animas hominum ex
hominibus parentibus creatas vo
lunt. non quidem nisi a creatore deo.
sed sicut etiam corpora. non enim et hec
parentes creant. at non ille qui
ait. Priusquam te formarem in
utero novi te. Credimus unde
tur. animas quidem corporibus hominum
deum novas singillatim dare
ad hoc ut in carne peccati de o
riginali peccato venientem recte vi
vendo. carnales concupiscentias sub
dei gratia subigendo meritum
compararet quo cum ipso corpore in
melius transferentur tempore resur
rectionis et in Christo in eternum
cum angelis vivet. Sed nunc
est cum membris terreis atque mor
talibus. maxime quod de peccati carne
propagatis miro modo coaptatur
tur ut ea primitus vivificare.
post etiam etatis accessu regere
possit tempore oblivione pergraue
tur. Que si esset quodammodo
indigestibilis. creatori tribueretur.
Cum vero paulatim ab huius
oblivionis torpore anima resi
piscens possit converti ad deum
suum. eiusque misericordiam et veritatem
primo ipsa pietate conversionis
dein suavi precepti eius perse
verancia promereri quod ei obest

illo velut sopno paululu i
mergi vn paulati euigilās
in luce itelligecie p qua
ronalis aia fca e potest p
volutate bona elige vitam
bona. Qd quide no potest
n adiuuerit gra dei p me
diatore. Hoc si neglexerit
ho. no tm scdz carne veru
etia scdm spm erit ada. Si
at curauerit. erit ada scdm
carne tm mo. scdz spm at
recte viues. Illud etia qd
de ada culpabile tractu est
mudatu a labe pcti recipe
rebit illa gmutationem
qua scis resurrectio pollice
tur. Sed an q p etate pos
sit scdm spm viue nectm lz
mediatoris sacrm. ut qd p
ei9 fide nodu pt. p eo2 qui
eu diligut fiat. Cuius eni
sacro soluit etia i etate
infatili orignalis pe pcti.
a quo n adiuts etia iuueis
carnle gcupiaz no domab.
nec ea subiugata etne vite
meritu apphendet. n eius
dono que pmeri studet. Ido
diuinus oportz etia ifans
baptizari ne obsit aie so
cietas carnis pcti qua pti
cipata sit ut nichil possit
aia ifantis scdm spm sape.
Ipa quippe affcio grauat

etia corpe exuta n cui i corpe
e p vnicu sacrificiu sacrm me
diatoris veri sacerdotis
xv. piet. Qd g ait as si hoc
no curauerint siu. ul' ista
litate ul' negligetia. Hoc
quide etia de maioribus
dici pt. pnt etia ul' repe
mori ul' apud eos e
ubi eis q baptizent nemo
subueiat. Sz illi iqt huic
etia ppa pcta quoz indig
remissioe q si dimissa non
fuerit. neo eos rte dicet i
merito plecti pro hijs q in
sua volutate gmiserit. Illa
vo aia cui qda gtagio tra
ta de carne pcti si de illa
ma aia peccatrice no
e. nullo mo imutari pt.
gz eni ullo pcco sz na qua
sit fca e et a deo donat
carni data e. cur alienat
tur ab etna vita si bapti
sando ifanti neo subuene
rit. An forte nichil obe
rit. Quid g pdest ei
subueit si nichil obe
no subuenit. Hic p
ca quid rnde possit q
septuas scis ul' qd apud
eas iueiat ul' qd eis non
adiusetur conatur asser
aias nouas no de pntib
tractas corpibz dari. no

me audisse vl' vspiā legisse
se fateor. Pro ido sane ab
sentiū negociū desevendū
e si qd m̄ qd adiuuāi vide
atur occurreit. Ponit ei ad
hoc dice deū pscū quo qqz
aīa victura eēt si diucius
i carne viuēt ei pcurare
lauachri salutaris mistra
doez cui⁹ futurā fuisse p
uidet pietate cū ad ānos
fidei capaces veiret si nūc
eū oportet pp aliquā occul
tā cam morte pueiri. Oc
cultū itaqz ē atqz ab hūa
no vl' certe ab īgenio meo
remotissimū. cur nascatur
ifans vl' gtinuo vl' cito mo
riturus. Sz hoc ita occultū
ē ut neutros adiuuet de q
nūc snys disceptamus.
Illa ei explosa opione qua
puant aīe pro anteacte
vite meītis ī corpe detrudi
ut ea cia⁹ solui meruisse
iudicat q no mlta pctauerat
ne cotradicam apło. nichil
nodū natos boni vl' mali
egisse testanti. Nec illi qui
aīe traduce affirmat pnt
pro se ondē. cur alioz mors
accelerat. retardat alioꝝ.
Et qui eas dari volut no
uas singul' singulas. Oc
culta g⁰ ista cā ē. et vtsqz

pitet qītū existio nº suffra
gat' nec aduisatur. Pinde
quide infatiū mortibus
vrgebat' cur oibz sit nccīū
baptismi sacrm. quoz aīe
no ex illa ducte sut cauus
tobia pccores gstituti st
mlti. cū rndet pccores qde
gstitui oēs ho⁹ carne. scdz
aīaz non nisi eos qui eo
tpe male vixerūt quo et
bene potuissent. Oms at
aīas hoc ē et īfantiū ido
lpe nccīm baptismi sacrm
sine quo ex hac vita etiā
in illa etate migrāe non
expedit. qa gtagio pcti ex
carne pcti qua obruitur aīa
cū hijs inserit' mebris ob
erit ei p⁹ morte. n cū adhuc
ī ipa carne ē sacro media
toris expiet. ei qz dinit⁹
hoc auxiliu pcuret' qua
deus pscit si vsqz ad ānos
ggruos fidei hic viuet pie
fuisse victurā. quā pp aliqd
qd ipe nouit. et nasci vo
luit ī corpe. et cito extra
hi e corpe. Cū g⁰ rndent
hec qd eis gtradici pt. n
icertos nos eoꝝ salutis
fieri q hac vita bn̄ gesta
in eccīe pace defucti sut
si no solū ho⁹ id qd qsqz
vixit vmeciā scdz id qd

Ca. xvi.

victur9 eet si aplius vive
potuisset ꝗsꝙ iudicād9 est.
Hꝛ quide valet apud deu
meita mala nō tm ptitoꝝ
ꝫ futōꝝ etiā delictoꝝ a qꝝ
reatu ne mors liberat, si
anqꝫ fuerit ꝯmissa puene
rit. nec aliqd ei ꝓstitutu est
q raptus ē ne malicia mu
taret itellectu ei9. deus ei
ꝓsciuis illi9 futē maliae
cur nō eu ꝫ9 ipaꝫ poti9
iudicaturus ē si moritu
re aie infantis nc obessꝫ
ei ex corpe pcti pticipata
colluuies. io subueiendū
iudicauit p baptismu qa
ꝓsciuit eā si viuet pie fi
deliterqꝫ fuisse victurā.
An ido ~~no~~ poti9 refelli hō
iuentu pt qa metu ē.
Illi at qui de hac snia cer
tos se eē ꝯfirmāt. alia for
tasse pferut ul' testiōnia
scptāꝝ ul' documēta rōnu
qbꝫ hac auferat abigui
tate ul' certe ondāt nō eē
ꝯtra id qd sentiūt id. apli
q ꝯtraꝫ qua salui efficim.
mag intētiōe ꝯmendans
dicit. Sicut i adā oēs mo
riūt sic et i xpo oēs viui
ficabūt. et sicut p iobiāꝫ
vni9 hois pctores ꝯstituti
sūt mlti sic p obiāꝫ vni9

xvii.

hois iusti ꝯstituetur mlti. cos
de qꝫ mltos pctores nō qbus
dā exceptis ꝫ oēs itellig
volens supi9 ait de adam
i quo oēs peccauerūt. Vn
utiqꝫ ifantiū aias nō pos
se secerni et ex eo qd dem
ē oēs et eo qp eis p bapti
mū subueit nō absurde
credūt q aias ex vni9 tradu
ce sapiūt. n aliq manifesta
et liquida ul' roe q scripturis
scīs nō repugnet ul' certis
ipaꝝ scptuāꝝ aucte redar
guat. Iam itaqꝫ videam9
qtu suscepti hui9 opis me
tas patitur. quale eciā illud
sit qd pauloan distulim9.
Scptu ē enī in libro sapie
puer at erā ingeniosus et
sortitus sū aiāꝫ bonā. et
magis eem bon9 veni ad
pus icoiuqnatū. Cū quib9
bat illos adiuuare hoc testi
moniu. q nō ex ꝓntibꝫ
ari ꝫ venie ad corpus
cendere deo mittente
dicūt. rursus hoc ipedi
sniaꝫ qd ait. Sortitus
nima bona. cū paulo
ul' ex vno fonte mana
damo tq riuul9 ul' pan
fieri aias credāt qs mitti
in corpe. Nō at alias bonas
ul' magis bonas. ul' alias

nō bonas ul' min9 bonas. Vn
eni bone q̄ magis bone. seu
nō bone q̄ min9 bone aīe n
ul' moribz sc̄ꝫ libere volun
tatis arbitriū. ul' dn̄cia
temperature corpm. dū alie
magis alie min9 grauat'
corpe qd corrūpitur et ag
grauat aīaz. Sed neqz
ratio erat aliq̄ singlariū
quiqz aīaz qua hasz mo
dis discerneret' anq̄ veni
ret ad corpa. Nec ex corpe
min9 grauante potuit ista
dicere aīaz suā bonā q̄ ait
sortitus sū aīaz bonā. et
eēm magis bon9 veni
ad corp9 icoinq̄natū. Nec
dixisse eniū dixit boītati
qua bon9 eāt sortit9 videlz
ut eāt ad corp9 icoin
q̄natū veniret. Aliunde ergo
bon9 anq̄ veniret ad cor
pus. Sz utiqz nō dn̄cia
mor. qa nullū atea vite
gesse meritū. Nō dn̄cia cor
pis qa pus bon9 q̄ veiret
ad corp9. Vn igit'. Hoc at
illis qui ex traduce aīe il
lius p̄uaricatricis. aīas cre
ari asserunt. q̄uis p eis so
nare nō videat' qd dcm ē.
veni ad corp9. tn̄ in ceteris
nō icongrue coaptatur.
Nā cū dixisset. puer at erā
igeniosus idipz explicās q̄bz
ex causis igeniosus eēt co
tinuo subiūget. et sortitus
sū aīaz bonā. videlz ex p̄p̄
no igenio. ul' corpali tpa
meto. Dein inq̄t. tū esse ma
gis bon9. veni ad corp9 ico
inq̄natū. Quod si m̄n̄ū itel
ligam9 nec hoc q̄de qd dcz
ē. veni ad corp9 huic opini
oni refragabit'. tū ex a
nima et corpe p̄no veis
se ad m̄n̄ū corp9 accipit'.
Incoinq̄natū videlz ul a
cruore mēstruo. dē ei ex
hoc igenia grauari. ul a
ctaīnatioe adulterina.
ita et hec vba libri hui9
q̄ magis eis fauet qui
aīaz traduce locut'. q̄ si
et isti ea pnt p se iterp
tari. int' utrosqz alternat.
Que si de dō sc̄ꝫ huana Ca. xviij.
q̄ a vbo assūpta ē crea
turā velim9 accipe. sūt q̄
dē in eade circūstātia lecio
nis q̄ illi excellencie non
cgueiant. maxie illud qa
idē ipe q̄ hec in eodē libro
loq̄tur aliq̄nto supi9 cum
ista vba de q̄bz n̄c agim9
dicēt cfessus ē ex semie
viri se i sanguie coagu
latū. a quo nascēdi mo
utiqz alien9 ē vgīs ptus

quā nō ex viri sēie carne con
cepisse xpi nullꝰ ābigit xpi
anꝰ. Sꝫ et in psalmis ubi
ait. Foderūt manꝰ meas et
pedes meos dinūauerūt oīa
ossa mea. Ipi vo ꝯsiderauē
rūt et ꝯspexerūt me. diuise
rūt sibi vestimēta mea et
sup vestē meā dimiserūt
sortē. que ꝑcie illi vni ꝯgru
unt ubi etiā dixit. Deus de
meus respice ī me. ut quid
dereliquisti me. lōge a salute
mea vba delictoꝝ meoꝝ.
Que vicissi ei nō ꝯueniūt
ñ trāsfiguratā in se corpus
hūilitatis nr̄e. qm̄ mēbra
sumꝰ corporis eiꝰ. Et qā in
ipo euāgelio. puer ꝓficiebat
etate et sapiā. si pnt etiā
ista q̄ dixi. hāc sniāz in
libro sapie legitur. ꝑ huiꝰ
le forma servi et vnitate
corporis ecclie cū capite suo
eidē ipi dn̄o coaptari. Ad
īgeniosius illo puero cuiꝰ
ī annis duodeci seniores
sapiāz mirabātur. Et q̄d il
la aīa meliꝰ. Que etiā si
uincat nō accedo sꝫ ꝓban
do eos qui aīaz traducem
affirmāt nō erit ꝯsequēs
ut etiā ipa ex illiꝰ ꝓuari
cationis traduce venisse c̄
dendā sit. ne p illiꝰ hoīs

iobiaz etiā ipe peccatoꝝ ꝯstitueret
p cuiꝰ vniꝰ obiaz ab illo reā
tu liberati iusti ꝯstituūtur mul
ti. Et q̄d ī coinq̄natus ille
utero virginis cuꝰ tn̄o carnis
pctī ꝓpagine ꝯcepit ut ne
ipm quidē corpꝰ xpi ea le
ꝯseruerit ī utero maie qui
ī mēbris posita corporis ma
tis repugnat legi mētis. Cui
sā pres ꝯiugati refrenan
tes nō quidē ñ quousqꝫ li
cebat in ꝯcubitu relaxare
tur. nec tn̄ tāmo quousqꝫ li
cebat eiꝰ impetū ꝑtuleru
Vn̄ corpꝰ xpi q̄uis ex car
feīe n. tn̄ tāmō q̄usqꝫ li
bat ei assūptū ē que de illa
carnis pctī ꝓpagine ꝯcep
fuerat. tn̄ qā nō sic in ea
tū ē quo fuerat illa ꝯcepta
erat cū pctī sꝫ sili° do carnis p
erat accepit inde vocatū
riendi qui apparet ī mo
carnis nō volūtario ꝯuic
volūtate. sꝫ superando adiu
que sps ꝯcupiscat. Sꝫ ac
pit in nō q̄d ꝯtagioni pu
ficationis. sꝫ q̄d exsoluende
debite mortē et ondende
misse resurrectioni sufficie
quoꝝ vnū nob̄ ad nō tim
dū alterū ad sꝑandū vale
Deniqꝫ si a me q̄rat vnde
accepit aīaz ilis xp̄s. mall

Ca. xvij.

quidē hinc audire meliōes
atq3 doctiores. Sz tn̄ p me
o captu libētius r̄nderim
vn̄ adā. q̄p de adam. Si ei
pulius assūptus e terra ī
qua null9 hoīm fuerat opa
tus meruit diuitus aiari
q̄tomagis corp9 assūptū i
carne in qua itide nullus
hoīm fuērat opat9. sortit9
ē aiaz bonā. cū illuc erigē
tur casurus. hic descenderet
leuatur9. Et fortasse io ait
sortitus sū aiaz bonā si tn̄
hoc de illo oportz ītelligi
q̄a solet que sorte datur
diuitus dari. Aut qd fidē
ter dicendū ē ne ul' illa
aīa aliq̄bz opibz p̄ceden
tib9 ad tm̄ apicē subuec
ta putaret ut cū ea v̄bū
caro fiet et h̄itaret ī nob
ad auferendā suspitioēz
p̄cedentiū meitoꝝ sortis
nomē accessit. Est ī eplā
q̄ scribit ad hebeos locus
quidā diligēti q̄sideratioē
dignissim9. Cū eni p mel
chisedech in quo h9 rei futē
figūa p̄cesserat discerneret
sacerdotiū xp̄i a sacerdotio
leui. videte g° inq̄t q̄lis
hic ē cui et decimā p̄tē ab
hā dedit de p̄mitiuis ei9
p̄iarcha. ~~Et hij quidē qui~~

~~de filijs sut leui. videte g° inq̄t~~
~~qualis hic ē cui et decimā p~~
~~tē abrahā dedit de p̄miti~~
~~uis ei9 p̄iarcha~~. Et hij q̄
dē qui de filijs sut leui sa
cerdotiū accipiētes manda
tū hn̄t a decimis p̄pli scdz
legē. hoc ē a fr̄ibz suis q̄uis
et ipi ex lūbis abrahe ex
ierint. Cui at nō est ex ge
nē eoꝝ decimauit abrahā.
et hn̄tē p̄missionē bndixit.
Sine ulla at q̄tradictioē
q̄ minoꝝ ē a maiore bndi
citur. Et hij quidē decimas
morietes hoīes accipiūt.
ubi at qui testificatur se
viuē. et sic oportz dicē p̄p
abrahā et leui accipiens
decias deciatus ē. Adhuc eī
in lūbis p̄ris sui fuit. Si
g° etiā hoc valz ad istā dis
tanciā q̄ntū p̄mineat sacer
docio leuitico sacdociū xp̄i.
q̄ sacerdos xp̄s p illū p̄fi
guratus ē q̄ deciauit abrahā
in quo et ipē leui deciat9
ē. p̄fecto xp̄us ab eo nō ē
decimat9. Et si p̄ptea deci
mat9 ē leui q̄a in lūbis
erat abrahe p̄ptea nō ē de
cimat9 xp̄us q̄a nō erat
ī lūbis abrahe. Porro q̄ at
si nō s̄m aīaz s3 tm̄ s̄m car
nē accipim9 leui fuisse ī

abrahã ibi erat et xp̄us. q2 et
xp̄us s̄m carnē ex semīe abra
he et ipe itaq3 decīatus ē. Cred
ē g° qđ affert̄ p magna dif
ferētia xp̄i a sacerdocio leui
q̄ leui decīatus ē a melchi
sedech sacerdote cū eēt in lū
bis abrahe ubi et xp̄s erat
vn̄ pariter decīati sūt. nisi q̄a
nitē est īttelligam̄ s̄m ali
modū ibi xp̄m nō fuisse.
Quis at neget eū s̄m carnē
ibi fuisse. Ergo s̄m aīaz
ibi nō fuit. Nō est igit̄ aīa
xp̄i de traduce p̄uaricatio
nis ade. alioqn etiā ipa ibi

Ca. xx

fuiss3. Hic existūt illi qui
traducē aīaz defendūt et
dicūt ↄfirmatā eē snīaz su
ā. si leui ↄstat etiā s̄m aīaz
fuisse in lūbis abrahe in
quo eū decīauit melchisedech.
ut possit ab eo xp̄s in ista
decimatiōe discerni. Qui
q̄m decīat̄ nō est et tn̄ in
lūbis abrahe s̄m carnē fuit.
restat ut s̄m aīaz ibi non
fuerit. Et ideo fit ↄseq̄ns ut ibi
leui scđz aīaz fuit. Hoc ad
me nō mltū attinet qui
utrorūq3 collatiōez adhuc
audire sū patior q̄ utroz
libz etiā ↄfirmare snīam.
Interī aīaz xp̄i ab origine
huius traducis p hoc testio

niū secernē volui. inveni
isti qui eis p ceteis forti
se credeat et dicat qđ eti
me nō parū mouet. C
nullius hoīs aīa sit in lu
bis pris sui. s̄m carnē
ī lūbis abrahe ↄstitutū
ui decīatū et ibi ↄstitut
scđz carnē xp̄m nō deci
Scđz roēz quippe illā se
lē ibi fuit leui qua roē
ↄcubitū ventur̄ erat
mrēz. s̄m quā roēz nō
erat xp̄i caro. qmuis scđz
ibi fuerat marie caro.
p nec leui nec xp̄s ī lūbi
brahe s̄m aīaz. scđm car
et leui et xp̄s. s3 leui s̄m
cupiaz carnalē. xp̄s au
s̄m solā sbām corpalē.
eī sit in semīe et visibil
corpulētia et īuisibil
rō. utrūq3 cucurrit et
hā ul' etiā ex ipo adā
ad corp̄ marie. q̄a ipsu
eo mō ↄceptū et exortū
Xp̄us at visibilē carn
sbām de carne v̄gis su
Nō vo ↄceptiōis ei' nō
semīe virili s3 longe ali
ac desup venit. Pin scđ
hoc qđ de mrē accepit
in lūbis abrahe fuit.
ē g° decīatus in abra
q̄ licz s̄m carnē tm̄ fit

fuit ī lūbis ei9 q̄admod
in lūu p̄ris etiā ip̄e abra
ha .i. q̄ sic ē natus de p̄re
abrahā q̄admodū de suo
p̄re natus ē abrahā. p̱ le
gē scilʒ ī mēbris repug
nātē legi mētis ꝛ īuisi
bilē ɔcupiāz. q̄uis ea cas
ta et bona iura nuptiaꝝ
nō sināt valē n̄ q̄tū ex ea
ḡnt generi substituēdo p̱s
picē. Nō āt et ille ibi de
ciatus ē. cui9 caro in nō
feruorē vulnēis sʒ mate
riē medicamīs traxit.
Nā cū ip̄a decimatio ad
p̄figurādā mediciāz p̱tinu
erit .i.ᵈ ī ab̄he carne decīabat̄ qḋ
curabat̄. nō illᵈ vn̄ curabat̄.
Eadē nāqʒ caro nō abrahe
tm̄ sʒ ip̄i9 p̄mi. t̄reni qʒ
hōis. simul hēbat et vuln9
p̄uaricationis et medica
mētū vulneris. Vuln9
p̄uaricacōis ī lege mēbº
rū repugnāte legi mētis
q̄ p̱ oēm p̄pagatā car
nē q̄i sēiali rōe t̄nscribit̄.
Medicamētū āt vulnēis
in eo qḋ inde sine eo quod
sine ope ɔcupiali ī so
la materie corpali p̱ di
uinā ɔceptiōis formati
ōis qʒ rōem de v̉gine
assūptus ē p̱p mortis sn̄

īiquitate ɔsortiū et sine fal
sitate resurrectionis exēplū.
Quapp̄ q̄ aīa nō sit ex tra
duce aīe illi9 p̄me p̄uari
catricis. puto q̄ etiā ip̄i
q̄ aīaꝝ traducē defendūt
ɔsentiāt. Per semē q̄ppe
cōcumbētis p̄ris trāsfun
di etiā semē abrahe volūt
a quo ḡnē ɔceptiōis xp̄s
alien9 ē, et q̄ in abrahā
si s̄m abrahā fuissʒ etiā
ip̄e deciatus eēt. Non eē
autē decimatū sc̄ptura
testat̄ q̄ hūc quoꝫ sacdoti
ū ei9 a leuitico distīguit.
An forte dicēt. Dic̄t potu
it ibi eē s̄m carnē et nō
deciari. cur nō etiā s̄m aī
mā sine deciatiōe potuit:
Hic r̄ndet̄ q̄a vtiqʒ simpli
cē aīe substāciā ī cmētis
augeri corpalibʒ nᶜ illi
putauerūt qui eā corp9
estimāt. quoꝝ ī p̱tes sūt
maxie q̄ eā ex p̄ntibʒ tra
duci opinātur. Dein ī cor
pus sēic p̱t eē vis īuisi
bilis q̄ ī corpalī nūos a
git nō oculis sʒ ītellectu
discernēda ab ea corpu
lēcia q̄ visu tactuqʒ senti
tur. et ip̄a q̄titas corpis
huāni q̄ vtiqʒ modulū
sēis corpalī excedit. sa

Ca. xxi

tis ondit posse in aliqd sumi
qd no heat ulla vim seiale
s tm corpale sbam q diui
tus no de ppagine gubern
tu in carne xpi assupta
atqz formata e. Hoc at de
aia qs valeat affirmare
q utruqz heat et materie
seminis maifesta. et roem
seminalis occulta: Sz qd
laborem in re q supsuaderi
vbis nemi forsitan pt. n
tm ac tale igeniu sit qd
possit logtis puolare cona
tu. nec totu expectare asser
tione: Breuiter itaqz col
ligu. Si potuit et de aia fi
eri qd tu de carne dicemus
forsitan itellectu sit q ita e
de traduce aia xpi ut non
secu labem puaricatiois at
traxerit. si at sine isto reatu
no potuiss inde ee no est
inde. ta de cetar aiar ad
uetu utru ex pntibz an de
sup sit. vicant q poterunt. e
go adhuc int utrosqz ambi
go et moueor aliqn sic ali
qn at sic. saluo eo dutaxat
ut ul corpus ee aiaz ul ali
qua corpea qualitate su
coaptatione si ita dicenda e
qua greci armonia vocat
n quolibz ista garrienti
me creditur ee qfida adm

22. uate deo mete mea. Est et
illud testioniu no neglig
du. qd pro se pnt pferre
venire desup aias credu
dicente ipo dno. Qd nat
ex carne caro e. et qd na
e ex spu spus e. Qd ei
inquit snia determinaci
posse ex carne aiaz nasc
Qd e eni aliud aia q sp
vite: Creatus utiqz no c
tor. Cont quos illi aly
eni inquit nos aliud sen
mus q dicim carne ex c
ne. aiaz ex aia: Ita ex ut
constat ho. de quo utruqz
nire sentim carne de c
opantis. spm de spu ga
tentis ut iteri omittat
q illud dns no de carnal
gnatioe s de spuali reg
23. tioe dicebat. Hys igit q
pro tpe potuim ptracta
oia paria ul pene paria
utroqz late tonu testio
moimenta pnuciare n
eor snia q aias ex pn
creari putat de baptism
puulor pondenter, de q
bus qd ei tnderi possit n
du m interi occurrit. Q
qd forte postea dederit d
si etia scribendi gesser
facultate studiosis talu
no grauabor. Nu tn n

ee gtépnendū testioniū
quulo2 ut qⁱ refelli si ue
ritas cotra ē negligat an
neniūcio. Aut eī de hac re
nichil qrendū ē. ut etiam
sufficiat vite nr̄e scire nos
quo pie viuēdo venturi
sum9. et si nesciam9 vnde
venerim9. Aut si nō ipude
ter estuat aīa irronalis
ciā hoc nosse de seipa. ab
puitatia gtendendi.
sit diligētia reqrendi.
ilitas petendi. pseuerā
a pulsandi. ut si nobis
hoc expedire nouit q me
ꝑ nos qđ nobis expe
utiqȝ nouit. nob det
ciā hoc qui dat bona fi
lys suis. Cosuetudo tamē
matris ecclē in baptizādis
paruul neqq̄ꝑ spernēda est.
neqȝ ullo mō supflua
putāda. nec oīno crede
nisi aplica ee traditi
Habz eī et illa pua
tas magnū testimoniū
ndo9. q pima p xpo me
rūt sāguiez fudē. Am
moneo sane qn̄tū valeo
quos ista portupauit
pinio ut aīas credant
e ꝑntibz ꝑpagari. qn̄tū
sint seipos gsideret et in
sepiat corpa nō ee
aīas suas. Nulla eī ꝑrior
nā ē qua diliget̄ inspecta
possit etiā de9 qui sup oēm
cātura suā īmutabilis
pmanet īcorpalr cogitari
qⁱ ea que ad ipius ymagi
ne fca ē. Et nichil vicini9
ā fortasse nichil tā gseques
ꝑ ut credito ꝙ aīa corpus
sit etiā deus corp9 ee creda
tur. Propteā eī corpalib9
assuefcī et affecti sensibus
nolūt aīaz crede aliud esse
qⁱ corp9 qa n̄ corp9 nō fuit
nichil sit ac p hoc tātoma
gis timēt deū crede nichil ee.
Ita enī feruīt in fātasias et
fantasmata ymaginū que
cogitatio de corpibz vsat. ut
hys subtractis tāqⁱ p iane
peundū sit formidēt. Ita
qȝ nāe ē et iusticiā et sa
pieciā pingāt quodāmō in
cordibz suis cū formis et colo
ribz qs nō pnt īcorpeas co
gitare. Nec tn̄ dicūt qn iu
sticia ul sapia mouetur ut
ul audiāt eas. ul si [illegible] eas ali
qđ agant. quē colorē. quā
staturā. ul quales formas
q liniamēta gspexerit. Sz
de hys aliās et mlta iā dixi
mus. et si deus voluit ubi
res videbit postulāe dicem9.
Nunc qđ dice ceperam9 si de

ꝑrior

traduce aiarum a pntibz ul' no
dubitat quoda q ita sit ul'
dubitat q ita sit. aiaz tn
corpus ee no audeat crede
q dice maxie pp qd dixi
ne deu quoqz ipm nichil
aliud opinet ee q corp9
et si excellentissimu. et si
ne cui9da pprie ceta supg

Ca. xxv.

dientis. corp9 tn. Deniqz
et tertullian9 qa corp9 ee
aiaz credidit no ob aliud
n q ea icorpea cogitare
no potuit. et io timuit ne
nichil eet si corp9 no esset
nc de deo valuit alit sape.
Qui sane qm e acut9 int
du gtra opione sua visa
veitate supat. Qd ei veri
us dice potuit q id qd ait
quoda loco. oe corpale pas
sibile e. Debuit g mutare
sniaz qua paulo supi9
dixerat etia deu corp9 esse.
Neqz eni arbitror eu ita
desipuisse ut etia dei naz
passibile credet. ut ia non
xps i carne tm neqz i car
ne et aia sz in ipo verbo p
qd fca sut oia passibilis
et gmutabil' ee credat. qd
absit a corde xpiano. Ite
tu aie etia colore dat ae
reu ac lucidu, ventu e ad
sens9 qbz ea mebrati qsi
corp9 instrue conat9 e et
ait. Hic erit ho intior ali
exterior dupl'r vn9 hns et
ille oclos et aures suas qb
ppls dnm audire et vider
debuerat hns et ceteos a
tus qbz et in cogitacoib
vtit et in sopnis fugit
Ecce qbz auribz et qbz ocl
debuit audire et vide dn
pplus et qbz aia in sopn
fugit cu si seipm tertull
anu qsqz videt in sopn
nuqa se dicet ab eo visu
et cu eo locutu. que viss
ipe no vidissz. postmo si
seipaz videt in sopnis
iacentibz vtiqz vno lo
mebris sui. ipa p vari
ymagies euagat qs vi
qs aliqn se viderit i so
aerei coloris et lucidi.
forte ut cetea q simil
so videt. Sza et h p vi
sed absit ut ea tale cu
lauerit credat. Alioqn
se alit videit qd magi
bru e. aut mutata erit
eius q nec tuc aie v
suba sz ymago corpis
corpea que miro mo
in cogitacoe formatur
eni ethiops ne pene s
gru se vidit in sopnis
si in alio colore se vidit no

magis miratus est si fuit
cum illo memoria. aereo tamen co
lore ac lurido nescio utrum
se umquam vidisset et si numquam
istum legisset vel audisset.
Credo quod ducuntur homines talibus
visis. et de scripturis nobis
voluit praescribere tale aliquid esse
non autem secundum ipsum deum. qualis si
gnaliter sanctorum spiritibus demon
stratus est qualiter etiam in sermone
allegorico exponitur. Talia
quippe sunt illa visa talibus
visis. ac si errant constituentes
in corde suo simulacra va
nae opinionis nec intelligentes
ita sanctos de suis visis tali
bus iudicasse. qualiter iudica
vent si talia divinitus in figuris
dicta legeret vel audiret. sunt
septem spicae et septem boves
septem anni sunt. sicut lintheum
quattuor lineis alligatum velut
discus plenus variis animalibus
orbis terrarum est cum omnibus gentibus.
Sic omnia cetera et multo magis
quae de rebus incorporeis corporali
bus signantur non rebus secundum prima
gibus. Noluit tamen tertulli
anus animam crescere substantia sicut
corpus asserens etiam timoris
sui causam nec etiam decrescere
substantia ducatur inquit atque ita et
defectura credatur. Et tamen quia
per corpus localiter ea tendit
non invenit exitum incrementorum
eius quam vult de semine exiguo
extra corporis quantitati et ait.
Sed vis eius in qua naturalia pe
culia consita retinetur salvo
substantiae modulo quo a primordio
inflata est paulatim cum carne
producitur in membris. Et hoc for
te non intelligimus nisi adhibi
ta similitudine eorum planum facit
quod dicebat. Constitue igitur
certum pondus auri vel argenti.
adhuc rude massa. collatus
habitus est illi et futuro iterum
minor. tamen continens intra lineam
a moduli totum quod natura est au
ri vel argenti. dehinc cum in
laminam massa laxatur. ma
ior efficitur initio suo per dila
tationem ponderis certi non
per additionem dum extenditur
non dum augetur et sic quoque
augetur dum extenditur. licet
enim et habitu augere cum non sta
tu licet. Tunc et splendor
ipse perhibetur auri vel argenti
opus fuerat quidem et in mas
sa secundum obscurior. non tamen nullus.
Tunc et alii atque alii habitus
accedunt pro facilitate mate
riae. qua duxerit eam qui agit
nichil conferens modulo nisi
effigiem. Proinde et animae incremen
ta reputanda non substantia
secundum provocantia. Res hunc credet

al' volunt

r. J.

cum isto corde tam disertum esse po
tuisse? Sed tremenda sunt is
ta non ridenda. Ad hoc enim
numquam cogetur si aliquid cogi
tare possit quod et sit. Quid
autem absurdius quam putare mas
sam cuiuspiam metalli ex aliqua
parte crescere posse dum tunditur
nisi decrescat ex altera vel
augeri latitudine nisi crassitu
dine minuatur. quam illud esse
corpus manente nec sue quanti
tate quod undique crescat nisi
rarescat. Quo igitur imple
bit animam ex illa stilla seminis
magnitudinem corporis quod creat,
si et ipsa corpus est cuius substantia nullo
accessu crescat. Quo inquam
implebit carnem quam vivificat,
nisi tanto rarior fuit quanto
grandius quod animavit. Timu
it videlicet ne desineret etiam mi
nuendo si cresceret. et non ti
muit ne desineret rarescendo
cum cresceret. Sed quid amplius im
morer quando et sermo pergit in
prolixiorem modum quam petit ter
minandi necessitas. et sententia me
a iam satis nota sit. vel quid
certum teneam vel unde adhuc du
bitem et quare dubitem. Finem et
hoc volumine iam concludatur ut
que sequuntur deinde videamus.

Explicit liber decimus.

Incipit liber undecimus.

Erant nudi
adam et mu
er eius et
pudebat i
los. Serpe
at prude
simus omnium bestiarum que sunt su
terram quas fecit dominus deus. Et
dixit serpens mulieri. Quid qu
dixit deus non editis ab o
ligno paradysi? Et dixit mu
lier serpenti. A fructu ligni q
est in paradyso edimus. de fru
autem ligni quod est in medio pa
radysi dixit deus non edetis
ex eo. neque tangetis illud n
moriamini. Et dixit serpen
mulieri. Non morte mori
Sciebat enim deus quoniam qua di
manducaveritis de eo. a
perientur vobis oculi et eri
sicut dii scientes bonum et m
lum. Et vidit mulier quia bo
num esset lignum. et quia pla
oculis videre et decorum est ag
te. et sumens de fructu eius
edit et viro suo dedit
et ederunt. Et aperti sunt am
borum oculi et cognoverun
quia nudi erant. Et consuerun
folia fici. et fecerunt sibi
campestria. Et audierunt v
cem domini dei deambulantis i
paradyso ad vesperam et ab
sconderunt se adam et mulier
eius a facie domini dei in medio ligni

padysi. Et vocauit dns ds adā et
dixit illi. Ubi es? Et dixit ei.
Vocē tuā audiui deambulā
tis in padyso et timui qa
nudus sū et abscondi me.
Et dixit illi. Quis nūciauit
tibi qa nudus es. ñ a lig
no qd pceperā tibi tm ne
ex eo māducares. ab eo edis
ti? Et dixit. Adam. Muli
er quā dedisti mecū hec
m dedit a ligno et edi.
Et dixit dns deus mlieri.
Quid hoc fecisti? Et dixit
mulier. Serpens seduxit
me et māducaui. Et dixit
dns deus serpenti. Qa hoc
fecisti. maledictus tu ab oībz
pecoribz et ab oībz bestijs q
sunt sup trā. Sup pectꝰ tuū
et ventrē tuū deābulabis.
et trā edes oībz diebz vite tu
e. et inimicicias ponā int te
et iter mlierē et int semen
tuū et semē eius. Ipā tibi
secuabit caput. et tu obser
uabis calcaneū eiꝰ. Et mli
eri dixit. Multiplicās mul
tiplicabo tristicias tuas et
gemitū tuū. In tsticias pa
ries filios tuos et ad virū
tuū quersio tua. et ipe tui
dnabit. Ade at dixit. Qa
audisti vocē mlieris tue et
edisti de ligno de quo pcepe

rā tibi ne de eo solo ederes
maledcā tra in opibz tuis.
In tristicijs edes illā oēs di
es vite tue. spinas et tribu
los edet tibi et edes fenū a
gri. In sudore faciei tue e
des panē tuū donec quer
taris in trā ex qua sūptus
es. qa tra es et i trā ibis.
Et vocauit adā nomē mu
lieris sue vita. qm hec ē mr
oīm viuētiū. Et fecit dns
deꝰ ade et mlieri eiꝰ tuni
cas pelliceas et induit eos.
Et dixit dns. Ecce adā fcs
ē sicut vnꝰ ex nob i agnos
cendo bonū et malū. Et nc
ne aliqn extendat manū
et sumat de ligno vite et
edat et viuat ietnū. Et di
misit illū dns deꝰ de padi
so voluptatis opari trām
ex qua sūptus est. et eiecit
adā et collocauit eū ctra
padysū voluptatis. Et or
dinauit cherubyn et flā
meā rupheā q vertit cu
stodire viā ligni vite.
Cum igitur huiꝰ ꝓposite scripture
textū ex ordie ptractemꝰ
admonendū arbitror qd
iā me et alibi in hoc ope
memini plocutū. illud a nob
ee flagitandū ut ad ꝓpri
etatē lrē defendat qd ges

tu̅ narrat ip̅e qui scripsit. Sed
q̅a in v̅bis dei ul' cui'lib3 p̅sone
in officiu̅ p̅pheticu̅ assu̅pte
d̅r aliq̅d q̅d ad lr̅az n̅ absur
de no̅ possit i̅telligi p̅cul du
bio figu̅rate d̅c̅m ob aliq̅ua̅ sig
nificatio̅e3 accipi deb3. Dictu̅
t̅n ee̅ dubitar̅e fas no̅ e̅. hoc
ei̅ a fide narratoris et polli
citatio̅e expositoris exigit̅r.
Erat ḡ ābo nudi v̅m e̅ omnino nu
da erat corp̅a duo̅z ho̅i̅m i̅
padyso q̅uersatiu̅. Nec pu
debat eos. Quid ei̅ puderet q̅n
nulla̅ lege̅ senserat i̅ me̅
bris suis repugna̅te̅ legi
mentis sue. Que illos pe̅na
p̅cti p' p̅petratio̅e3 p̅uarica
tio̅is secuta e̅. vsurpa̅te ino
bedie̅tia p̅hibitu̅ et iustitia
puniente q̅missu̅. Quod anteq̅
fieret nudi erat ut d̅c̅m e̅ et no̅
q̅fu̅debat̅. Null' erat motus
i̅ corp̅e cui v̅ecu̅dia deberet̅r.
Nichil putabat velandu̅
q̅a nichil senserat refrena̅
du̅. Quemadmodu̅ p̅pagaturi
esset filios ia̅ a̅tea dispu
tatu̅ est. no̅ t̅n eo mo̅ crede
du̅ quo p̅pagaueru̅t postea
q̅ crime̅ admissi p̅ena vl
tio̅ q̅secuta e̅. cu̅ p̅us q̅ mo
re̅ent ia̅ in corp̅e i̅obedie̅
tiu̅ ho̅i̅m iustissi̅o recipro
catu i̅obedie̅tia̅ membroru̅

ij.

tumultu̅ mors q̅cepta
saret. Secundu̅ erat tale
da et eua cu̅ ābo nudi
et no̅ q̅funderent. Serpen
a̅t erat ibi prude̅tissim
q̅de. sed o̅im bestia̅z q̅
sup̅ t̅ra̅ quas fecerat d̅n
deus. Traslato q̅ v̅bo
e̅ prude̅tissim'. ul' sic
latini codices h̅nt sapie̅
mus no̅ p̅prio q̅d in bono
accipi sapia̅ solet ul' dei ul'
gelo̅z ul' a̅ie ronalis. tn̅
sapie̅tes apes etia̅ form
p̅p̅ dicim' p̅p̅ op̅a velut i̅
tantia sapia̅z. q̅q̅ iste
no̅ irronali a̅ia sua
eno ia̅ sp̅u id ē dyabol
poss3 sapie̅tissim' dici
bestia̅z. Q̅libz ei̅ p̅uari
tores angli de sup̅nis se
sue p̅ursitatis et sup̅bie m
cito deiecti s̅t. na̅ t̅n exce
le̅tiores s̅t bestijs o̅ibz p̅
ro̅is eminentia. Quid ḡ
ru̅ si suo i̅stinctu dyabol
ia̅ imple̅s s̅pente̅ eiq3
u̅ sp̅m misce̅s eo mo
quo vates demonio̅z i̅pl
solet sapie̅tissimu̅ ei red
derat o̅im bestia̅z s̅m
viua̅ ronaleq3 viue̅te
Abusio̅e q̅ppe no̅is ita sa
d̅r i̅ malo q̅madmod i̅ bo
astutia. cu̅ p̅p̅rie magis

usitate in latina dumtaxat lingua sapientes laudabiliter appellantur, astuti autem male cordati intelligantur. Unde nonnulli sunt in plerisque codicibus interpretum ad usum latine locutionis non verbum sed potius sententiam transferentes astutiorem omnibus bestiis istum serpentem quam sapientiorem dicere maluerunt. Quid autem habeat hebrea proprietas utrum illic in malo non abusive sed proprie possunt dici et intelligi sapientes viderint qui eam probare noverunt. Nos tamen aperte legimus alio scripturarum loco sapientes ad malum non ad bonum. Et dominus dicit sapientiores esse filios seculi filiis lucis ad consulendum sibimet in posterum quamvis fraude non iure. Nec sane debemus opinari quod serpentem sibi per quem temptaret persuaderetque peccatum diabolus elegerit. Sed cum esset in illo perversa et invida voluntatem decipiendi cupiditas non nisi per illud animal potuit per quod posse permissus est. Nocendi enim voluntas potest esse a suo quoque animo perversa, non est autem potestas nisi a deo. Et hoc abdita alta quam iusticia qua non est iniquitas apud deum. Si ergo queritur cur deus temptari permiserit hominem quem temptatori consensurum esse presciebat, altitudinem quidem consilii eius penetrare non possum, et longe supra vires meas hoc esse confiteor. Est ergo aliqua causa fortassis occultior quam melioribus sanctioribusque reservatur illius gratia potius quam meritis eorum. Sed tamen quantum vel donat sapere vel sinit dicere. Non mihi videtur magne laudis futurum fuisse hominem si propterea posset bene vivere quia nemo male vivere suaderet, cum et in natura posset et in potestate haberet si vellet, ei non consentire suadenti. Adiuvante tamen illo qui superbis resistit humilibus autem dat gratiam. Cur itaque temptari non sineret quem consensurum esse presciebat. Cum id facturus esset propria voluntate per culpam et ordinandus esset illius equitate per penam. Ut etiam sic ostenderet anime superbe ad eruditionem futurorum sanctorum quam recte ipse utetur animarum voluntatibus etiam malis cum ille perverse uteretur naturis bonis. Nec arbitrandum est quod esset hominem deiecturus iste temptator, nisi precessisset in anima hominis quedam elatio comprimenda ut per humiliationem peccati quam de falso presumpserit disceret. Verissime quippe dictum est. Ante ruinam exal Ca. v.

tat' cor. et an gloriā humili
atur. Et huius forte hōis i
vox ē in psalmo. Ego dixi
i habūdancia mea. nō mo
uebor in sclm. Dein iā ex
ptus quid mali hēat sup
ba psūptio ppie ptatis. et
qd boni adiutoriū grē dei. vj.
Dn̄e inqt in volūtate tua
pstitisti decori meo v̄tutē.
auertisti faciē tuā a me et fac
tus sū gturbat9. Pz si uel
illud de hoc hōie ul' de alio
dcm ē. extollentis se tn̄ aīe
et nimiū tāp de ppa v̄tute cō
fidentis eciā expimēto pene
fueat demōstrandū q̄ non
bene se hēat ftā nā si sūt
a faciēte recesserit. Huic ei
eciā maxie gmēdat' quale
bonū sit ds. qū nulli ab eo
recedēti bn̄ ē. qa et q̄ gau
dēt in mortiferis volupta
tibz ēē sine dolor' tiore nō
pnt. Et qui oīno malū de
sertiōis sue maiōe supbie
stupore nō sentiūt. aliis q̄
hec disc̄e nouerūt misēio
res prorsus apparet. ut si
noluerit recipe medicinā
talia deuitādi. valeat ad
exēplū quo possint talia
deuitari. Dic' ei iacobus
apl's dicit vnusqsqz tēptat'
a gcupia sua abstractus

et illectus. dein gcupia cū c[...]
pit parit pc̄m. pc̄m aūt [...]
gsumatū fuit gn̄at mo[...]
vn̄ sanato supbie tuore [...]
gitur si volūtas q̄ an̄ exp[...]
tū defuit ut pmanēt' [...]
saltē post expimentū a[...]
ut redeat' ad dm̄. Hic aū[...]
mouet' de hac pmi hōis [...]
tatiōe q̄ eā fieri pmisit [...]
qi nūc nō videat vniusi[...]
nus hūanū dyaboli ins[...]
sine cessatiōe tēptari. Cur[...]
hoc pmittit de9. An qa [...]
tur et exercet' virtus. et [...]
gloriosior palma nō g[...]
sisse tēptatū q̄ nō potu[...]
tēptari. cū eciā ipi q̄ dese[...]
creatore eūt p9 tēptato[...]
magis magis qz temp[...]
eos q̄ in v̄bo dei pmane[...]
pbeatqz illis gtra cupi[...]
tē deuitatiōis exēplū. et [...]
tutiāt gtra supbiā tiore [...]
Vn̄ dicit apl's. Intende[...]
ipm̄ ne et tu tēpteris. [...]
ē eni gtū ista humilitas q[...]
subdim'. creatori ne tāq[...]
adiutorio nō egētes de [...]
viribz psumam9 p̄ sp[...]
oēs dīnas cura gtinua [...]
dat'. Cū g9. eciā p̄ iniust[...]
ti ac p̄ ipios py. pficia[...]
frustra dicit' nō crear[...]
quos pscīebat malos fu[...]

Cur eni no crearet q's p'sciebat bonus p'futuros. ut et vtiles eor bonis volu̅tatib3 exercendis admonedis q3 nascut' et iuste p sua mala volu̅tate puniat'. Tale inq̄t faciet hoiez q̄ nollet o̅ino peccare. Ecce nos concedim9 meliore ee̅ na̅m q̄ o̅ino peccare nolit. Concedat et ipi no ee̅ mala na̅z q sic f'ca ē ut possi̅t no peccare si nollz. et iusta̅ esse sn̄iaz qua punita ē q̄ volu̅tate no necitate peccauit. Sicut g° ro vera docet meliore ee̅ creatura̅ qua̅ p'sus nichil delectat illicitu̅. ita ro vera nichilo i9 docet eta̅ illa̅ bona̅ esse que h3 in potestate illicita̅ delcatione̅ si extitet ita cohibe̅ ut no solu̅ de ceteis licitis rc̄e q3 fc̄is v̄m eta̅ de ipi9 p'ue delcatio̅is cohibitio̅e lete tur. Cu̅ g° hec na̅ bona s' illa melior. cur illa̅ solam et no vtraq3 poci9 faceet deus? Ac p hoc qui pati erat de illa sola deu̅ laudare vberius eu̅ debet laudare de vtraq3. Illa q̄ppe ē in s'cis angelis hec i s'cis hoib3. Qui at sibi p'tes iniquitatis elegeru̅t laudabile q3 na̅m culpabili volu̅tate dep'uaru̅t. no q̄a p'sciti su̅t io creari mi̅me debueru̅t. Habet eni̅ t ipi locu̅ su̅u que in reb9 ipleat pro vtilitate s'co̅z. Na̅ deus nec iusticia cui9q̄ p̄ ra̅ hois eget q̄to mi̅9 iniq̄tate puersi. Qs at sobria q̄si deratio̅e dicat. meli9 non crearet que p'sciebat ex alteri9 iniquitate debe̅ damp nati. Hoc est ei dice̅. Melius no ee̅t q̄ altei9 malo bn̄ vtendo miseicorditer coronaret'. q̄p esse eta̅ malus q̄ pro suo meito iuste puniret'. Cu̅ eni̅ ro certa demo̅strat duo q̄da̅ no equalia bona. s3 vnu̅ supius alteru̅ i̅ferius. no intelligu̅t tardi corde cu̅ dica̅t vtru̅q3 tale ee̅t nichil se aliud dice̅. q̄p solu̅ illud ee̅t. at sic tu̅ equare volu̅t g̅na bo̅z. numeru̅ minuu̅t et imo derate auferedo vnu̅ gen9. alteru̅ tollu̅t. Qs at hos audiret si dice̅nt q̄m excelle̅tior sens9 ē videndi q̄p audiedi. q̄tuor ocli essent et aures no ee̅nt. Ita q3 sic excelle̅tior ē creata illa ronalis q̄ sine vllius pene q̄patio̅e sine vlla

Ca. viij.

supbia do subdit. alia vo in
hoibz ita creata e ut in se
dei bnficiu no possit agsc
tere n alteri9 vivendo sup
pliciu. ut no alta sapiat
sz timeat. id e no de se psi
dat sz cofidat in dm. Quis
vere intelliges dicat talis
eet ista qual' et illa nec vi
deat se nichil aliud dice
qp no essz ista. sz sola esset
illa: Quod si ineruditte atqz
isipienter dz. cur go no cre
aret de9 quos etia malos
futuros ee psciebat. voles
ondere ira et demrare pote
tia sua. et ob hoc sustines
in mlta paciencia vasa ire q
psta sut in pditione. ut
notas facet diuicias gle
sue in vasa mie q pparauit
in glam: Sic ei qui glat
no n in dno gletur tu cog
noscit no suu sz illi9 esse
no solu ut sit. vm etia ut
no n ab illo bn sibi sit. a
quo habz ut sit. Frimis
utraqz iportune dz no eent.
qbz deus tata bnficia mie
sue tribuet si alr ee non
posset n eent ei hy i qb9
vindicta iusticie demra
ret. Cur eni no utraqz po
tius eent qn in vtrisqz
et bonitas dei et equitas

Ca. ix.

x.

ire pdicat: At ei si deus
vellet etia isti boni eent.
qpto meli9 hoc deus volu
ut qd vellent eent: Boni
li boni fructuose. mali at ip
ne no eent. et in corpo a
vtiles eent. Sz sciebat q
futa eet volutas mala.
sciebat sane. Et qa falli n
pt eius psia io no ipiu
sz eor e volutas mala. Cu
go creauit quos tales futu
esse psciebat: Qa sic p
dit qp mali eent futi. sic
puidit de malis sus co
boni ipe eet facturus. Sic
eos fecit ut eis reliqueret
et ipi aliqd facent quo
etia culpabilr eligent.
de se laudabilr opante
ueniret. A se qppe hnt vo
tate mala. ab illo at e
tura bona et iusta pe
sibi debitu locu. alijs e
citationis admiculu et
ris exemplu. Sz possi
unt etia ipor volutate
bonu querte qm ops est
Posset plane. Cur go n
fecit: Qa noluit. Cur
luerit penes ipm e. De
eni no plus sape qp op
sape. Puto tn paulo a
satis nos ondisse no g
boni ee ronale creatu

ciam ista que nullorum operatio
ne caueret malum. Ad genus
bone creature utique non esset
si omnium malas voluntates in
bonum deus convertisset et nulli
iniquitati penam debitam infli
geret. ac sic non esse nisi solum id
genus quod nulla vel peccati vel
supplicii malorum operatione pro
ficeret. ita velut aucta nume
rositate excellentioris generis
ipsorum generis bonorum numerus mi
nueretur. Ergo inquiunt est aliquid
in operibus dei quod alterius ma
lo indiget quo proficiat ad
bonum? Itane obsurduerunt
et excecati sunt homines nescio
quo studio contentionis ut
non audiant vel videant quibus
quam punitis quam plurimi cor
riguntur. Quis enim paganus.
quis iudeus quis hereticus non hoc
in domo sua cotidie probet.
Verum cum venitur ad dei dispu
tationem inquisitionemque veri
tatis, noluit advertere sensus
suos homines. ex quo opere divino
in eos veniat imponenda com
motio disciplinae. ut si non
corriguntur qui puniuntur. eorum
tamen exemplum ceteri metuant.
valeatque ad eorum salutem ius
ta punitio aliorum. Num enim
malicie illorum vel nequicie
deus auctor est de quorum iusta

pena consulit quibus hoc modo consu
lendum esse constituit. Pro utique.
Sed cum eos uiciosos futuros ma
los futuros esse presciverit. non eos
tamen creare desistit. utilitati
deputans eorum quos hoc genere
ita creavit ut ad bonum pro
ficere nisi malorum operatione non
posset. Si enim non esset nulli
rei utique prodesset. Parum ne
boni actum est ut sit. qui certe
illi generi utilis sit. Ad genus
quisquis non vult ut sit nichil a
liud agit nisi ut ipse in eo non
sit. Magna opera domini exqui
sita in omnes voluntates eius.
Prouidet bonos futuros et cre
at. prouidet malos futuros
et creat. Seipsum ad fruen
dum prebens bonis. multa
munerum suorum largiens.
et malis misericorditer ig
noscens iuste vindicans. item
que misericorditer vindicans.
iuste ignoscens. nichil me
tuens de cuiusquam malicia.
nichil indigens de cuiusquam ius
ticia. nichil sibi consulens de
operibus bonorum. et bonis consu
lens etiam de penis malorum.
Cur ergo non permitteret temptari
hominem illa temptatione proban
dum. convincendum. puniendum. ut
superba concupiscentia proprie potestatis
quod conceperat pareret suo quoque

fetu cōfundetur. iusto qȝ
supplicio a supbie malo
atqȝ īobie posteros deter
ret. quibȝ ea ɔscribenda
et ānūcianda pabant.
Ca. xii. Si aūt queritis cur potissi
mū p serpente dyabolus
tēptare pmissus sit. iā hoc
sigficandi grā fcm esse
quē nō admoneat scptū
tāte aūctis tātis diuinitatis
documētis agens ī ɔphetā
do q̄ptis effectis iā mūdus
īpletus ē. nō quo dyabolus
aliqd ad īstructioēȝ nr̄āȝ sig
nificare uoluit. sȝ cū accēde
ad tēptādū nō possȝ nisi pmissus. nō p
aliq possȝ nisi p qd pmittebatur ac
cedere. Quid igit serpens
ille sigficauit illi puide
cie tribuēdū ē sub qua t
ipe dyabolus suā quidē hȝ
cupiditatē nocēdi. facul
tatē aūt nō nisi q datur
ul ad subuertenda atqȝ
pdenda uasa ire. ul ad
hūilianda siue pbanda
uasa mīe. Natura itaqȝ
serpētis vn̄ sit nouimus
pduxit ei terra in ūbo di
oīa pecora. et bestias et
serpentes q uniusa catīua
hīs in se aīaȝ viuā irro
nalē. uniuse tonali cate
siue bone siue male volū

tatis lege diui ordis subi
ta ē. Quid q° mirū si
serpente aliqd age pmiss
ē dyabolus. cū demonia
porcos intrare xp̄s ipe
xiii miserit. Magis de …
nā dyaboli scrupulos…
qui solet quā totā qu…
hēticia offensi molestia
male uolūtatis eius alien
re tonātur a creatā sum
dei et ueri. et alterū ei
re pncipiū qd sit contra
ū. Nō enī valet itellig
oē qd ē in ɔ̄ptū aliq̄ su
stācia ē et bonū ēē. et n
ab illo deo vō a quo o
bonū ē esse nō posse. m
lā vō volūtatē inordi
mouēri bona īferiora s
piorib; pponendo. atq
ta fcm ēē ut tonalis crea
spūs sua ptāte pp exc
lētiā delcātus tumesce
supbia p quā cadet a
atitudīe spūalis pad
et īuidēcia tabesceret
In quo tn̄ bonū ē hoc ip
qd viuit et uiuificat
pus. siue aereū sic ipi
dyaboli ul demonū spūs
siue terenū sic hoīs an
cuiuis etiā maligni a
pusi. ita dū nolūt ali
qd deus fecerit. ipa volu

tate p̄tate. ipī9 dei sb̄am
dicūt p̄mo nātate et post
irrepiabilr volūtate cor
ruptā atq3 puersa. Sed
de istoꝝ dementissio erro
re alias iā mlta dixim9.
In hoc aūt ope q̄rendū est
sc̄dꝫ scāz scripturā qd de dy
abolo dicendū sit. Primo vtꝝ
ab īicio ipius mūdi sua po
testate delc̄atus abstiterit
ab illa societate et cāitate
qua btī sūt angeli q̄ fruū
tur deo an aliquo tp̄e ī sc̄o
cetu fuerit angloꝝ etiā ipe
pariter iustus et pariter btūs.
Non nulli etiā dicūt ipm
ei fuisse casū a supnis se
dib9 q̄ īuiderit hoī fc̄o ad
ymaginē dei. Porro autē
īuidia seq̄tur supbiā nō
p̄cedit. nō enī causa sup
biendi ē īuidia. sꝫ cā in
uidie ē supbia. Cū igitur
supbia sit aōr excellentie
p̄prie. īuidia vō sit odiū
felicitatis aliene. qd vnde
nascatur satis ī p̄ptu ē.
Amādo ei q̄sq3 excelleciā
suā. vl' paribz īuidet q̄
ei coequet̄. vl' īfioribz ne sibi coe
q̄nt. vl' supioribz q̄ eis nō coeq̄t.
Superbiēdo g̊. īuidus. nō īui
dendo q̄sq3 supbus ē. Me
rito īnitiū oīs pc̄ti sup īi

Ca. xv.

biā scptā definiuit dicens.
Initiū oīs pc̄ti sup̄bia. Cui
testionio nō incōuenieter
aptatur etiā illud qd ap̄ls
ait. Radix oīm maloꝝ ē
auaricia. Si auariciā gn̄a
lē ītelligam9 qua q̄sq3 ap
petit aliquid ap̄lius q̄ opor
tet ꝓp̄ excelleciā suā et q̄dā
ꝓprie rei amorē cui sapient
no͛ latīa ligua indidit cū
appellauit p̄uatū. qd potī9
a detrimento q̄ ab īcremēto
dicm̄ ducit. oīs enī p̄uatio
minuit. Vn̄ itaq3 vult e
minē supbia. in in āgusti
as egestate q3 cōtruditur.
cū a comuni ad ꝓpriū dap
noso sui aōre redigit̄. Spe
cial' ē aūt auaricia q̄ vsita
tius appellat̄ amor pecūie.
Cui9 nōie ap̄ls p spēm ge
nus signific̄as vniuersalem
auariciā volebat ītelligi di
cendo. Radix oīm maloꝝ
ē auaricia. Hac ei et zabu
lus cecidit. q̄ nō vtiq3 non
amauit pecuniā. sꝫ ꝓpriā
p̄tatē. Pinde puers9 sui
amor p̄uat scā societate
turgidū spm. eū q3 coartat
miseria iā p iniq̄tatē sa
tiari cupientē. Hinc ī ali
o loco cū dixissꝫ. erūt enī
hoīes amātes seipos. cōti

nuo subiecit amatores pecu
nie. ab illa generali auaricia.
cui9 superbia caput e. ad hanc
spalem descendens q ppe hom
est. Neq3 enim erant etiam homines
amatores pecunie. n eo se pu
taret excellentiores q ditiores.
Cui morbo contraria caritas no
querit q sua sunt. id e no priua
ta excellencia letatur. merito
g° et no inflatur. Duo a
mores hij. quorum alter sanctus
e, alter inmundus. alter socia
lis. alter priuatus. alter
coi utilitati consulens ppter sup
nam societatem. alter etiam re
m in potestatem ppriam redi
gens ppter arrogantem dominati
onem. alter subditus. alter
emul9 deo. alter tranquill9.
alter turbulentus. alter pa
cificus. alter sediciosus. al
ter veritatem errantium laudi
bus pferens. alter quoquo
mo laudis auidus. alter
amicabil'. alter inuid9. alt'
hoc volens pximo qd sibi. al
ter subiacere pximum sibi.
alter ppter pximi utilitatem
regens pximum. alter ppter
suam. Precesserunt in angelis
alter in bonis. alter in mal'.
et distinxerunt conditas in hu
mano genere ciuitates duas
sub admirabili et ineffabili

puidencia dei. cuncta qz creata
administrantis. et ordina
tis. alteram iustorum alteram
iniquorum. quorum etiam quadam
temporali commixtione peragitur
seculum donec vltio iudicio
separentur. et altera coniuncta an
gelis malis in ignem cum re
ge suo mittatur eternum. De
quibz duabz ciuitatibus
latius fortasse alio loco si
xvi. dns voluerit dissem9. Q
g° deiecerit superbia diab
lum ut naturam suam bonam priua
volutate peruerteret. scriptura
no dicit. an tn fuisse fuis
se et ex hac eum homini inuidi
se vo manifesta declarat
In promptu e enim oibz h
tuentibz no ex inuidencia
superbiam nasci. s3 ex superbia
pocius inuidenciam. Non a
frustra putari pt ab inicio
tpm dyabolum superbia cecidisse
disse. nec fuisse illum ante
tps quo cum angelis sanctis pa
tus vixerit et beatus. s3 ab ip
so primordio creature a suo cre
re apostotasse. Vt illud qd
dns ait. ille homicida erat ab
inicio. et in veritate no stetit
vtrum ab inicio intelligamus
no solum q homicida fuit. s3 et
homicida qd e ab illo inicio et q
id ho potuit occidi. no at

potuit occidi, antequam esset qui oc
cideretur. Ab initio ergo homicida
dyabolus quia ipse occidit hominem
primum, ante quem nullus hominum
fuit. In veritate autem non ste
tit. et hoc ab initio ex quo ipse
creatus est qui staret si stare
voluisset. Quo enim duxisse
vitam beatam inter beatos angelos
credi potest qui futuri sui peccati
atque supplicii, id est desertio
nis et ignis eterni prescius non
fuit? Si prescius non fuit.
merito queritur cur non fuerit.
Neque enim sancti angeli eterne
sue vite ac beatitudinis incerti
sunt. Nam quo beati si incerti?
An dicemus hoc deum dyabolo
revelare noluisse, cum adhuc
angelus bonus vel quid facturus
vel quid passurus esset, ceteris
autem revelasse qui essent in eter
num in eius veritate mansu
ri? Quod si ita est ideo ~~non~~ iam
non equaliter beatus, immo iam
nec plene beatus fuit. quandoquidem
plene beati de sua beatitudi
ne certi sunt ut iam nullus
perturbet metus. Quo autem
malo merito ita discerne
batur a ceteris, ut ei deus nec
ea que ad ipsum pertinent futura
revelaret? Numquid ille prius
ultor quam ipse peccator? Absit.
Neque enim dampnat deus inno

centes. An forte ex alio genere
angelorum fuit quibus deus non
dedit vel de ipsis prescientiam fu
turorum? Qui quonammodo beati
possunt esse non video quibus incer
ta est ipsa sua beatitudo. Nam et
hoc quidam senserunt, non fuisse
dyabolum in illa sublimi na
tura angelorum que supercelestis
est, sed in eorum qui aliquanto inferius
in mundo facti sunt et per sua of
ficia distributi. Tales enim
fortasse posset etiam aliquid il
licitum delectari, qua tamen delecta
tione si peccare nollet libero
arbitrio cohiberent. sicut homo
maxime ille primus quem peccati pena
nondum habebat in membris.
quamquam et ipsa a sanctis viris
deo subditis per eius gratiam
pietate superatur. Porro ista
questio de beata vita, utrum eam
quisque iam habere dicendus sit
cuius incertus sit utrum semper
mansura sit an ei miseria
quandoque succedat, potest et de ipso
primo homine oriri. Nam si fu
turi sui peccati prescius erat
divine vindicte, beatus non esse
poterat. Ergo erat in parady
so non beatus. Si enim non erat
futuri sui peccati prescius, quero
per hanc ignoranciam aut eiusdem
beatitudinis incertus. et quomodo iam
vere beatus. aut falsa spe cer

Ca. xviij.

tus. nō scia. et quo nō stult9.
Sz tn hois in corpe adhuc
aiali gstituti cu obedienter
viueti dandū adhuc eēt an xix.
gelorū cōsortiū et mutatio
corpis ex aiali in spuale pos
sum9 itellige btaz vitā p.9
quedā modū etiā si nō eēt
pscius futuri sui pcti. Neqz
eni et illi pscij fuerūt qbz
aplē dicit. Uos qui spitales
estis istruite hmoi in spu
lenitatis. itendes teipz ne
et tu tēpteris. No absurde
tn nec iprobe dicim9 btos
iā fuisse hoies ipo q spitales
eēnt. nō corpe sz iusticia fi
dei. spe gaudentes. i tribu
latioē paciētes. Ceto mag
g9 et ampliore mō bts eēt
hō in padyso an pctm. qūuis
icertus futuri sui casus q
spe ita gaudebat p pmiū
future gmutatōis ut nlla
essz tribulatio cu tolerāde
pacia militaret. Cuius ei
nō vana psuptione de icer
to certus velut stultus.
sz spe nō infidelis anqā ap
phendet illā vitā ubi certis
sim9 ipi9 etne vite sue fu
tur9 eēt possz exultare q
admodū sciptū ē cū tremōe
et hac exultatoē mlto ha
da ei9 ~~in habundācie~~ i padyso

Ca. xiiij.

qā sā in hijs tris btos eē ...
quodā inferiore qā i illa ...
ta etna scōr supcelestiu ...
anglor nō tn nullo. Dice...
at de aliqbz angel' qui i ...
quodā gnē bti eē possent.
future sue iiqtatis et ...
natiois. ul' certe ppetue sa...
lutis icerti. qbz nec spes
subessz quo aliqn et ipsi
aliq in meli9 mutatiōe
certi de hac re futi eēnt. ...
ferenda psuptio ē. n for...
et hoc dicat ita creatos ...
tos anglos mudanis ...
terijs distributos. sub al...
sublimioribz et beatiōi...
ppositis ut pro re gesti...
suis acceperit illā vitā ...
beatā ac sublimiorē. ...
quā possent eē certissim...
cui9 vtiqz spe gaudente...
posset nō incongrue dici ...
beati. Ex quor numero s...
dyabol9 cecidit cu socijs ...
iiqtatis sue. sile ē hoc e...
cadūt a iusticia fidei ...
hoies sili supbia puau...
ut seipos seducetes. ul' ...
seductori gsentietes. Pro...
asserat hec duo gnā b...
anglor q potuerit vn...
sitcelestiū in qbz nuq̄ fu...
q cadendo dyabol9 fact...
alter at mudanor i ...

fuit. Quid si ait fateor unde
hoc scdm scripturas asserā
nō inveni occurrit. Sz co ar
tatus qstione illa qua qri
tur utrū sui casus psciūs
angli cadet fuit. ne sue be
atitudīs icertos ēē ul' ali
qn fuisse anglos dicere
nō sine cā putari posse dix
i dyabolū ab ipo creatōe
hoc ē ab ipo ul' tpis ul' sue
cōditiōis īicio cecidisse nc
aliqn ī veritate stetisse.
Sn nonulli eū nō in hāc
maliciā libeō arbito volu
tatis ēē deflexū. sz in hac
oīno creatū putāt qmuis
a dno deo sūmo et vero na
turaꝝ oīm creatore. Adhi
bētes testioniū de lib° iob.
qm ibi scriptū ē cū de illo
smo eēt. Hoc ē iniciū fig
meti dn̄i qd fecit ut illu
dat' ab angelis ei9. Cui se
tencie ꝯgruit qd in psal
mo sc̄ptū ē. Draco iste q
formasti ad illudendum
ei. ñ q hic que finxisti
dixit nō at sicut ibi. h°
ē iciū figmēti dn̄i. tp
icio eū ita finxiss3 ut
mals ut iuidus ut sedut
toꝝ ut oīno dyabol9 esset:
nō volūtate depuatus. sz
ita creat9. Hec opinio quo

nō sit auersa ei qd scriptū ē. Ca. xxi.
fecit deus oīa et ecce bona
valde. ubi īuenit' dyabol9
nō ppā volūtate depravat9.
sz ab ipo dno deo fcūs ma
lus bon9 valde. qmuis co
natur ondē nec īsulse ecīa
ul' ieruditē asserat' nō tm
ꝯditiōe pma sz ecīā nūc
depuatis tot volūtatibz.
ī suma tn̄ oīa q creata sīt
idz vniu̓sa oīno creaturā
bonā ēē valde. nō q bōi
sit ī ea mali. sz q nō effi
ciatur malitia sua ut sub
dei admīstrat orbis ipio.
v̄tute sapīa decus et ordo
vniu̓sitatis aliq ex pte tur
petur siue turbetur. cū suis
qbusqz volūtatibz ecīā ma
lis tribuat' certi et ꝯgrui
limites ptātū et meritoꝝ
pondera ut ecīā cū ipsis
quecienter iuste qz ordia
tis vniu̓sitas pulchra sit.
Tn̄ qa cuilibz occurrit et
vim ē atqz maīfestū. iusti
tie ipi ēē cōtrariū ut nllo
pcedente meito hoīpm ī
quo deus dapnet qd ī eo
ipe creaveit. certa qz ꝛ eui
dens dapnatio dyaboli ꝛ
angloꝝ ei9 ex euāgelio
recitat' ubi se dicturū dn̄s
pnūciauit eis q a sinistis

sut. ite ī ignē eternū qui pa
tus ē dyabolo et angel' eiꝰ.
nullo mō in eis naz quam
deꝰ creauit ꝫ mala ꝓpria
volūtate pena ignis etnī
plectenda ēē credendū est.
Ca. xxij. Hec eius nām ēē sigficatā
qd dcm ē. hoc ē iniciū fig
meti dnī qd fecit ut illuda
tur ab angel' eius. ꝫ ul' cor
pus aereū qd tali volūtati
cgruēter aptauit. ul' ipaz
ordīatioēz in qua eū fecit
etiā nolente vtilē bonis.
ul' qr pscīens eū ꝓpria volū
tate malū futuꝝ. fecit eū
tn̄ nō abstinēs boītatem
suā in pbendo vitā atqz sb
staciā fute etiā noxie vo
lūtati. siml' ꝓuidens qnta
de illo bona eēt sua mira
bili bonitate ac ptate fac
rus. Iniciū at figmenti
dnī dcm ē qd fecit ut illu
dat' ab angel' eiꝰ nō qr ipz ꝓmitꝰ
cdid' ul' ī iīcio malū condid'. ꝫ
qr cū sciret eū ad hꝰ ꝓpria
volūtate malū futuꝝ ut
bois noceret. creauit eū ad
hoc ut de illo bois ꝓ
desset. Hoc ē enī ut illu
datur ab angel' eius qm
sic illudit' cū scīs ꝓsunt
teptatoēs eius qbꝰ eos de
prauāe conat' ut malicia
ī qua ipē ēē voluerit eo nol
te sit vtilis seruus dei. ...
hoc ꝓuidēs. eū finxit. ido ...
diciū ad illudendū. qr ...
hoīes vasa eiꝰ dē dyaboli ...
tꝑ capitis corpꝰ qs nichil ...
minꝰ ds malos futuros ꝓui...
creauit tn̄ ad vtilitatē sc...
siliter illudut'. cū et ipis no...
volentibz prestat' scīs ...
cpatioē cautela et pia ...
deo hūilitas. et ītelligē...
gē et exercitatio ad tolle...
rados malos et pbatio ad
diligendos īimicos. ꝫ ille ...
īiciū figmeti qd sic illudit'
qr pcedit istos et tpis an...
quitate et pncipatu mal...
cie. Hoc at illi deus ꝑ sc...
gelos facit illo ope ꝓuide...
cie quo creatas naturas
admīstrat. subdens vide...
āgelos malos angel' bo...
ut maloꝝ īprobitas no...
qntū nitit' ꝫ qntū sinitu...
possit. Hec tn̄ angloꝝ ...
loꝝ vim et homin. don...
ista iusticia qua viuit ...
fide que nūc parietes ī ...
bus exercet' cqueritat in ...
diciū. ut possint et ipi ...
solū duodeci tribz isrl. ...
xxiij etiā angelos iudicāe. ...
qꝰ putat' nūqm dyabolꝰ in
veritate ꝯstetisse. nūqm ...

angelus beatam duxisse vitam
sed ab ipso sue conditionis in
icio cecidisse. non sic accipi
endum est ut non propria volunta
te depravatus. sed malus a bo
no deo creatus putetur. alioquin
non ab initio cecidisse diceretur.
Neque enim cecidit si talis est factus.
Sed factus continuo se a luce ve
ritatis avertit superbia tumi
dus et proprie potestatis delectatio
ne deceptus. Unde beate atque an
gelice vite dulcedinem non
gustavit quam non utique ac
ceptam fastidivit. sed nolendo
accipere deseruit et amisit.
Proinde nec sui casus presci
us esse potuit quoniam sapientia pi
etatis est fructus. Ille autem continu
o ipsius consequeretur et mente
cecus. non ex eo quod acceperat
cecidit. sed ex eo quod acciperet
si subdi voluisset deo. Quod
propterea quia noluit et ab eo quod
accepturus erat cecidit. et po
testatem illius sub quo esse no
luit non evasit. secundum quam in illo
est pondere meritorum. ut nec
iustitie possit luce delectari
neque ab eius sententia liberari.
Quod igitur per ysaiam prophetam in eum
dicitur quomodo cecidit de celo lucifer
mane oriens. contritus est in
terram qui mittebat ad omnes
gentes. tu autem dixisti in sensu
tuo in celum conscendam. super sy
dera celi ponam thronum meum
sedebo in monte excelso. super
montes excelsos qui sunt ad aqui
lonem. ascendam super nubes. con
similis altissimo. nunc autem ad infe
ros descendes. et cetera que in fi
gura regis velut babilonis
in dyabolum dicta intelliguntur.
Plura in eius corpus conveniunt
quod etiam de humano genere congre
gat et in eos maxime qui ei
per superbiam coherent apostotando
a mandatis dei. Dicitur enim qui
erat zabulus homo dictus est.
ut in euangelio inimicus homo
hoc fecit. ita quod homo erat zabu
lus dictus est. ut rursus in euan
gelio. Nonne ego vos duodecim
elegi et unus ex vobis dya
bolus est. Et sicut corpus christi
quod est ecclesia dicitur christus. sicut
est illud vos abrahe semen
estis. cum paulo superius dixis
set. abrahe dicte sunt repro
missiones et semini eius. non
dicit et seminibus tamquam in multis.
sed tamquam in uno et semini tuo
quod est christus. et iterum. Dicit
enim corpus unum est. et membra
sed multa. omnia autem membra
corporis cum sint multa unum
est corpus. ita et christus. Eo mo
do etiam corpus zabuli cui caput
est zabulus. id est ipsa impiorum

mltitudo. magis qz eor q
a xpo ul de ecclia sicut de ce
lo ceciderut dicit zabulus.
Et in ipm corpus figurate mlt
ta dicut que no tam capi
ti qm corpi mebris eius gue
niut. Itaqz lucifer q ma
ne oriebatur et cecidit.
pt itelligi apostatar ge
nus ul a xpo ul ab ecclia.
Qd ita couertit ad tene
bras amissa luce qua por
tabat. quadmodu qui co
uertut ad dnm a tenebris
ad luce trasseut. id e qui
fuerut tenebre lux fiut.

Ca. xxv.

Ite in figura regis pncipis
tyri p ezechiele pphetam
in dyabolu dicta itelligu
tur. Tu es signaculu sili
tudis et corona decoris in
delicijs padysi dei fuisti.
oi lapide pcioso ornatus
es. et cetera que no ta in ip
su pncipe spm neqtie qm
in corpus eius dca gueni
unt. Padysus ei dca est
ecclia. sicut legit in catico
caticor. Ortus gclusus
fons signatus. puteus aq
viue. padysus tu fcru po
mor. Inde ceciderut ul
apta ul corpali sepatioe
oms heretici ul occulta et
spitali qmuis corpaliter
i ea ee videat oes couersi
ad vomitu suu. cu p9 con
sione pctor paululu am
bulasset in via iustitie
quibz fca sut posteriora
teriora priorib3. et quibz
diebat no cgnosce via
titie qm cgnoscentibz
su reflecti a tradito sibi
sco madato. Hanc pessi
gnatione dns describe
dicit spm neqm ab hoie
ire et cu alijs septe
et in domu qua mudata
ia iuenerat itrare. ut
nouissia hois illius peiora
priorib3. Tali ei generi
qd ia fcm e corpus dya
pnt hec vba gruere.
die qua creatus es tu
rub. id e cu sede dei q
ptatur mltiplicata sa
posui te i mote sco dei
e in ecclia. vn e. Et exa
uit me de mote sco suo.
isti in medio lapidu fla
meor id e scor spu fer
tiu lapidu vivor ambula
ti sine vicio tu in dieb
is ex quo die creatus es
donec iueta sit delicta tua
in te. Pnt diligetius o
tractari ut fortassis o
no solu et huc itellectu
in hijs verbis posse. sz ome

aliū esse nō posse. Verū quia
longū ē et aliū sermonem
exigit. eidē tm̄ q̄oni depu
tatū nūc sufficiat ista cō
plexio. aut ab ītio cōditio
nis sue dyabolū ab ea bti
tudīe quā si voluiss; pcep
turus erat. ipia supbia ce
cidisse. q̄ alios āgelos esse
iferioris misterij in h9 mū
do. inter quos ḡ. eoꝝ q̄dā
nō psciā btitudinē vixerāt.
et a quoꝝ societate cū sibi
subditis angelis suis tūc
archāgelus cecidit p sup
bie ipietatē. si hoc vllo mō
asseri pt. Aut certe rōem
querendā qādmodū oēs sci
angeli si īnt eos aliqñ pi
ter btus cū suis angelis dy
abol9 vixit. nōdū habuerit
etiā ipi certā psciaꝝ ꝑpetue
felicitatis sue. s; eā post ca
sū ei9 acceperit. Aut quo
merito añ suū pctm̄ dyabo
lus cū socijs suis a ceteris
angelis discrets fiut ut
ipe sui futuri casus esset
ignatus illi at certi pma
sionis sue. dū tn̄ et pecca
tores angelos nūnc dubi
tem9 detrusos tūc ī carcere
caliginis hui9 aeree circa
terras ḡ. aplicam fidē in
iudicio puniendos fuari.

et in illa supna btitudīe scō
rū angloꝝ nō esse incertā vi
tā eternā. nec nob ḡ. dei t
miaz et graz et fidelissiāz
pollicitatioēz icertā futu
rā. cū fuerim9 eis p9 resur
rectioēz et istoꝝ ꝯmutacoēz
corpm copulati. Ad hāc ei
spem viuim9 et ei9 pmissi
onis gra recream. Ex q̄ pat
ecīa de dyabolo dici pt. cur
eū deus creauerit cū talē fu
turū psciret. et cur omps
eius voluntatē nō ꝯuertit
in bonū. ḡ. ea q̄ disseruim9
cū de malis hoibz sīlr quere
rem9 siue itelligat sū cre
dat. siue qd meli9 iueniri
pt iueniat. Ab illo ḡo cui9 Ca. xxvij.
sup oīa que creauit suma
ptās ē p angelos scōs a q̄
bus illudit dyabol9. cū et
de ipi9 maliuolenciā ꝯsuli
tur eccie dei. nō est pmiss9
teptare feiaz n̄ p serpen
tē. nec virū n̄ p feīnā. s;
in spente ipe locut9 est
vtens eo velut organo.
mouēs q; eius n̄az eo mō
quo mouē ille et moueri
illa potuit ad exprimendos
vboꝝ sonos et signa cor
palia p que mulier suadē
tis itelligeret volūtatē. In
ipa vō muliere q̄a illā rō

nalis erat creatura q motu
suo poss3 uti ad vba facie
da no ipe locutus e s3 ei9
opatio atq3 psuasio. qmuis
occulto istinctu adiuuaret
interius qd exteri9 egerat
p serpentem. Ergo qde si solo
instinctu occultus ageret
sicut egit in iuda ut tradet
xpm poss3 effice in aia
supbo amore sue ptatis
seducta. Sed sic iā dixi.
teptandi volutate lz zabul9.
in ptate at nec ut faciat lz.
nc quo faciat. n ut pmiss9 e.
Ergo teptau9 tm quo pmissus e tep
tau9. Cui at gnu hoiz pdess3 qd fa
ciebat neq3 sciebat neq3 volebat et
corpo illudebat ab anglis.
Ca. xxviii. Non itaq3 serpens vbor3 so
nos itelligebat q ex illo
fiebat ad mliere. Neq3 ei
guersa credenda est aia
eius in nam ronalem.
qnqde nec ipi hoies quor3
ronalis nā e vbor3 sonos
quos p eu et ex eo dyabo
lus illo mo faciebat. q
hoiez loqntem no itelli
gūt si eu a dyabolica
passioe imunis audiret.
Ncā et qd putat audire
et itellige serpetes mar
soru ut eis icantantibus
psiliat plerūq3 de lateb'is

ecia illic dyabolica vis o
patur ad cgnoscenda vl
q3 pudenciā quā rem
cui rei nāli ordie subi
at. et qp eciā volutatib3
malis sapietissia ptate
pmittat ut hoc magis h
beat vsus serpentis mo
ri carmib3 hoim. q vllu
aliud genus aialium. H
enī no pua testatio e na
turā pmitus huana serp
tis seductā ee colloquio.
Gaudet enī demones hanc
sibi ptatem dari. ut ad in
catatioes hoim spente
moueat ut quolib3 m
fallat quos pnt. hoc at
pmittūt ad pmi fā m
riā gmendāda. quo s
eis qdā cu hoc gne fa
aritas. Porro ipsu p
fcm ad hoc pmissu e i
p nā3 serpentis sigfica
tur gnu hoim. cui erudi
endo hec gesta sscrib
portebat ois dyaboli
teptacois silitudo. Er
apparebit cu in spente
pferri cepit dina sma.
29. Dm prudetissim9 om
bestiaz. hoc e astutiss
ita dicit est spens p a
tuciā dyaboli q in illo
de illo agebat volu.

modū dr̄ prudens ul' astuta
lingua quā prudēs ul' as
tutus mouet ad aliq̄d pru
denter. astute q3 suadēdū.
Non ei͂ hec ē vis seu vtus
mēbri corpalis q̄d vocat̄
lingua s3 vtiq3 mētis que
vtitur ea. Ita etiā dr̄us est
stilus mēdax scriba̅z. Hec
q3 enī ēē mēdacē ptinet
n̄ ad viuentē atq3 sentiē
tē. Qz stilus mēdax dr̄us
ē qr p eū mendax mēda
citer opetur. quadmodū
et si iste serpens mendax
dicēt qr eo dyabol⁹ tq̄ sti
lo mēdaciter vtētur. Hoc
ido gmendandū putaui.
ne q̄sq̄ existimās aīantia
rōis expcia huanū h̄re ī
tellectū. ul' in aīal rōnale
repente mutari seducatur
ī illā opionē ridiculā et
noxiā reuolutiōes aīatū
ul' hoīm ī bestias. ul' ī hōi
nes bestias. Sic g°. locut⁹
ē serpēs hōi. sic̄ azina in
qua sedebat balaā locu
ta ē hōi. n̄ qr illud op⁹ fuit
dyabolicū. hoc angelicū.
Habet enī queda͂ boni et
mali angeli opa silia. sic̄
moyses et magi pharaonis.
Verū in hys etiā boni ange
li potētiores s̄t. qa n̄ ma

li angeli etiā taliū opm q̄cq̄
p̄nt n̄ qr p anglos bonos p
miserit deus. ut retribuatur
vnicuiq3 s̄m cor eius ul' s̄m
gra͂z dei vtruq3 iuste ac be
nigne p altitudinē diuiciaz
sapiē et sciē dei. Dixit g° Ca. xxx.
serpens mlieri. Qd qa dixit
deus. nō edetis ab oī ligno
padysi. Et dixit mlier ser
penti. A fructu ligni q̄d ē in
padyso edim⁹. de fructu aute
ligni q̄d ē in medio padisi
dixit deus nō edetis ex eo.
neq3 tāgetis illud. ne mori
amī. Ideo pri⁹ iterrogauit s̄pēs
et r̄ndit hoc mulier ut puari
catio ess3 ī̄excusabil'. neq3 vl
lo mō dici poss3 id q̄d p̄cepat
deus oblitam fuisse mliere.
q̄q̄ et obliuio p̄cepti max
imi im⁹ et tā necessary ad
maximā culpā dapnabil'
negligētie ptinet. Verū ē
iudētior ei⁹ trāsgressio ē
cū meōria retinet̄. et taq̄
in illo de⁹ assistēs p̄ns q3
gtēpnitur. Vn̄ neāim fuit
tū in ps°. dicēt et meōria te
tinentib⁹ mādata eius ad
dere. ut faciat ea. Multi ei͂
meōria retinet ut gtemp
nat ea puaricatiōis ma
iori pctō. ubi obliuiōis nul
la ē excusatio. Dixit g°

ſerpens mulieri. Pro morte
moriemini. Dicebat ei deus
q̄m quo die manducaveritis
de eo aperient̄ vobis oculi
et eritis sic̄ dii cognoscen
tes bonū et malū. Cū huius
v̄bis crederet mulier. a bona
atq̄ utili re divinitus se fu
isse p̄hibitos. n̄ iā inesset
menti amor p̄prie p̄tatis.
q̄dā de se sup̄ba p̄suptio q̄
p illā tēptatiōez fuerat co
vincenda et humilianda.
Deniq̄ v̄bis nō ↄtenta ser
pentis ↄsideravit lignū.
viditq̄ bonū ad escā et de
corū ad asp̄cm̄. et nō cre
dens posse inde se mori. ar
bitror q̄ putaverit deū ali
cui9 significationis cā dix
isse. si manducaveritis mor
te moriemini. atq̄ io sūpsit
de fructu eius et manducavit.
et dedit etiā viro suo. s̄ for
tassis etiā cū v̄bo suasorio
q̄d scriptura tacens intelligēdū
reliquit. An forte nec sua
de iā opus erat viro qn̄
eā illo cibo mortuā nō cer
Ca. xxxi. nebat. Ergo ederunt et
aperti sunt oculi ambor. Quo
nisi ad invicē ↄcupiscendū.
ad pc̄ti penā carnis ip̄i9
morte ↄceptā. ut iā esset
corpus nō iā aiale tantū

q̄d poterat si obediētiā ↄservarent
in meliore sp̄ualem habitu
sine morte mutari. s̄ etiā
corp9 mortis. i quo lex in
mēbris repugnaret legi men
tis ~~mee~~. Neq̄ enim clausis
oculis facti erant. et in pa
radiso deliciar ceci palpantes
oberrabant. ut vetitū lignū
etiā nescientes attingerent. p
palpates q̄ fructus p̄hibitos
nesciendo decerperent. Quo
at aialia et volatilia ad
ducta sit ad adā ut videret
q̄d ea vocaret. si nō videbant
Quo et ipa mulier ad vi
adducta ē qn̄ facta ē. ut il
la qn̄ videbat diceret. hoc nū
os ex ossib9 meis et caro de
carne mea ꝛc. Postremo q̄
vidit mulier q̄a bonū e
lignū in escā. et q̄a pla
oculis ad videndū. et deco
ē ↄgnoscere. si eor clausi e
rant oculi. Sed tn̄ io p̄ un
v̄bi translatioez. totū fi
te accipiendū ē. videre
ei q̄admodū diceret serpe
Aperient̄ vobis oculi. Hoc
enī cū scriptor libri dixisse
narravit. In qua vo signi
ficatiōe id sūma diceret
ↄsiderare p̄misit. Hoc aūt
scriptū q̄d ē. et aperti sunt ocu
ambor. et ↄgnoverunt q̄a

undecim⁹.

nudi erant. ita scriptū ē quem ad
modū oīa q̄ gesta narrāt.
ut nō idō in allegoricam
narrationē nos debet duc̄e.
Neq̄ enī et euāgelista
narrator dēā cui⁹ q̄ figu
ra ex eius psona īserebat.
Sed nō ex psona sua que
gesta fuerāt narrabat cū
diceret de illis duobz quoꝝ
erat un⁹ cleophas. q̄s cū
fregisset eis dn̄s panē ap
ti sūt oculi eoꝝ et cognoue
runt eū quē p uiā nō cog
nouerunt. Non utiq̄ isti o
culis clausis ābulātes. sz
eū cognoscē nō ualentes.
Dic̄ g⁹ ubi. sic nc̄ isto loco
narratio figurata ē qua
translato ūbo scripta usa sit.
ut aptos diceret oculos qui
antea patebāt. Aptos u
tiq̄ ad aliq̄d intuendū et co
gitandū q̄d ātea nunq̄ ad
uerterat. Ubi ei ad trāsg
diendū p̄ceptū audax cu
riositas mota ē auida ex
periri latentia. q̄d nā tacto
uetito sequer̄et. et noxia li
bertate habenas phibiti
onis rūpe delcata. pbabi
li⁹ existimās nō ēē morte
quā timuerat secutura.
Tale quippe pomū credē
dū ē fuisse ī illa arbore.

cui⁹ cōiugis poma iā in aliis ar
borib⁹ īnoxia senserat. ma
gis crediderūt dm̄ posse pec
cantibz facile ignoscē q̄ pa
cienter tulerūt nō cognoscere
quid nā eēt aut eos inde ci
bū sume uetuisset. Mox g⁹
ut p̄ceptū trāsgressi st̄. in
trinsecus grā deserente oīno
nudati quā typo quodā et
supbo aore p̄tatis offende
rant. ī sua mēbra oculos ī
iecerūt. atq̄ motu eo quē nō
nouerāt cōcupierūt. Ad h⁹
g⁹ apti sūt oculi ad q̄d an
tea nō patebat cōiugis ad
alia pateret. Hec mors ea Ca. xxxij.
die accidit. quo fcm̄ ē q̄d
deus uetuit. Amisso quippe
statu mirabili corp⁹ ipm̄
qui status etiā de ligno ui
te uirtute mistica pbebatur.
p quē nec morbo teptari
nec mutari etate potuisset.
ut hoc in eoꝝ carne cōius
adhuc aīali et ī melius ꝑ gr̄a
cōmutāda iā tn̄ significaret
p escā ligni uite q̄ ex ipo
spūali alimēto sapie cui⁹
sacrm̄ illud lignū erat sit
in āgelis p eternitatis pti
cipationē ut in deterius nō
mutetur. Hoc g⁹ amisso
statu. corpus eoꝝ duxit mor
bidā et mortiferā q̄litatē

q etiã inest pecoribz. Ac p
hoc etiã eudẽ motũ q fit
in pecoribz ɔcubendi appe
titus ut succedat nascētia
morietibz. Sz tn etiã i ipa
iã pena sue ɔtūositatis iu
dex aĩa ronalis bestialem
motũ in mēbris sue carnis
erubuit. eiqz incussit pudorẽ.
nõ solũ qa hoc ibi sentiebt
ubi nuqꝫ antea tale aliqd sen
serat. verũ etiã qꝫ ille pude
dus motus de pcepti trās
gressiõe veiebat. Ibi ei sen
sit qua prius grã vestiretur
qn in sua nuditate nichil
indecens patiebatᷣ. Ibi ɔple
tũ ẽ. Dñe in volũtate tua
pstitisti decori meo vtutẽ.
auertisti faciẽ tuã a me.
et fctus sũ conturbatus. De
nicqz illa ɔturbatiõe ad fo
lia ficulnee cucurrerũt succinc
toria ɔsuerũt. Et qa glori
anda deseruerãt. pudenda
texerũt. Nec arbitror eos
cogitasse aliqd in illis folys
qꝫ talibz ɔgruẽt ɔtegi iã
mēbra pruriētia. Sz occul
to īstinctu ad hoc illa ɔtur
batiõe ɔpulsi st ut etiã ta
lis pene sue significatio nes
cietibz fieret. q peccatorẽ
ɔuinceret. et edoceret scptã
Ca. xxxiij. lectorẽ. Et audierũt vocem
dñi deambulantis i paradiso
ad vesperã. Ea qppe hora
tales iã ɔueneat visitari
qui defecerat a luce veri
tis. Fortassis aũt illis itrin
secus vl' ineffabilibz mod
deus cũ ill' antea loqbat. sicut
etiã cũ angel' loqtᷣ. ipa in
mutabili veritate illustra
mētes eorꝫ. ubi ẽ itellectus
nosse simul oĩa qcũqz etiã
tpa nõ fiũt simul. Forte in
tũ eis loqbatᷣ et si nõ tanta
pticipatiõe diue sapie qntã
capiũt angeli. tn pro huano
modulo ɔgruentibz min9 sed
ipo gñe visitacõis et locu
onis. Fortassis aũt illo q fit
p creaturã. siue i extasi spũ
corporalibz ymaginibz. siue ipis
sensibz corporis aliq spẽ p̄n
ta vl' ad videndũ vl' ad au
diendũ. sicᷣ in angelis solet
let videri deus. vl' sonare
nubẽ. Huc tn qꝫ audierũt
vocẽ dñi ambulantis i paradiso
ad vesperam nõ nĩ p creaturã
visibilẽ fcm ẽ. ne sba illa in
visibil' et ubiqꝫ tota q p̃ris
et fily et spũs sc̃i ẽ. corpali
bus eorꝫ sensibz locali t tp̃a
li motu apparuisse credat.
Et absconderũt se adã et
mulier ei9 a facie dñi. in
medio ligno qd ẽ in paradiso.

Cū deus audit intn̄ seuis
facie sua. et fit hō ɔturba
tis. nō mirem̄. hec fieri q̄
silia sūt demētie p nimiū
pudorē ac tiorē. illo quoq͡z
occulto instictu nō qescē
te ut ea nesciētes facerēt
q̄ aliqd sigficarēt q̄nq͡z
scituri in posteris. ꝓ quod
ista ɔscripta sūt. Et voca
uit dn̄s deus adā et dixit
illi. ubi es? Increpātis vox
ē. nō ignorātis. Et hoc sane
ad aliquā ptinet sigfica
tioēz. q͡d sicut pceptū viro
datū est ꝑ que venīret ad
feiaz. ita vir pri īterroga
tur. Pceptū ēi a dn̄o per
virū usq͡z ad feiaz. pctm̄ aut
a dyabolo ꝑ feiaz usq͡z ad
virū. Hec misticis sigfica
tioibz plena sūt. nō id a
gentibz in qbz facta sūt.
s͡z de hys id agente potē
tissia sapia dei. Nō autē
nūc sigficata reseramus
s͡z gesta defendim9. Rndt
g° adā. Vocē tuā audiui
in padyso et timui qa nu
dus sū et abscondi me.
Satis pbabile ē est solere
deū p creaturā tali actiōi
ɔgruā in forma hūana
pmus illis hoibz apparē.
quos tn̄ nūqͣ pmisit ad

uertē nuditatē suā. intē
tionē eoꝝ in supna sustol
lens. n̄ post pctm̄ pudēdū
ī mēbris motū penalī mē
broꝝ lege sensisset. Hoc af
fecti sūt g° ut solet affici
hoies sub ocul' hoim. et ta
lis affcō de pcti pena erat
eū latē velle quē latere
nichil pt. et ab eo carnē
occultare qui cordis īspec
tor ē. S͡z q͡d mirū si sup
be volētes ēē sicut dij e
uanuerūt ī cogitacōibz
suis et obscuratū ē insi
piēs cor eoꝝ? Hec quippe
dixerūt ēē sapiētes ī ha
bundancia sua. et illo adiu
tente facie. stulti fcī sūt.
Nō enī iā ipos pudebat
erga seipos vn̄ sibi et suc
cinctoria fecerūt. mlto ve
hemētius ab illo etiā sic
tecti sic videri vebantur.
qui tp̄ faīliari tēpamē
to ad eos videdos p cre
aturā visibilē velut hu
manos oclos afferebat.
Si enī ꝑtea sic apparebat
ut hoies tp̄ hō cū hoīe
loqretur q̄madmodū ad a
brahā ad quercū mābre.
illa ipā ꝑpē amicia pudo
re onerabat p9 pcm̄. q
fiduciā dabat an pctm̄.

Ca. xxxv.

Nec iam illam nuditate audie
bat' unde talibz ocul' q dis
plicebat a suis. Dns g° vo
lens iam peccores mores ius
ticie interrogatos puire
amplius qp erat in illa pena
de qua iam cogebat' erubes
cere. Qs nunciauit inquit
tibi qa nudus es. n a lig
no qd preperam tibi tm ne
ex eo manducares ab eo e
disti: Hinc ei mors gcep
ta p dei snaz q sic fueat
gminat9 fecit adriti gcu
piscencialr mebra ubi t
diti sut apti oculi. et secu
tu e qd pudet. Et dixit a
dam. Mulier quam dedisti
mecu hec dedit m a ligno
et edi. Superbia nuqp dixit
peccaui. Habz deformitate
gfusiois. et no hz gfessiois
humilitate. Ad hoc gscripta
ista sut. qa et ipe interroga
tioes nimiru ad hoc facte
sut ut et veraciter et utili
ter scribent'. qa si medacit
no utiqz utiliter ut aduer
tam9 quo scibia laborent
hoies hodie. no n in crea
tore conates referre si qd
egerit mali. cui sibi velit cbui si
qd egerit boni. Mulier iqt qua
dedisti mecu. id e qua de
disti ut sit mecu hec michi
dedit a ligno et edi. qi ad
data sit ut no ipia pca
diret viro. et ambo deo. Et
dixit dns de9 mulieri. Qre
hoc fecisti: Et dixit mulier
Serpens seduxit me et ma
ducaui. Nec ista gfitetur
pccm sz in alteru refert i
pari sexu. pari fastu. Ex
tu natus e sed nec eos im
tatus e plane pluribz m
lis exercitus q dixit. et di
usqz ad tminu scli. Ego d
i dne miserere mei. sana a
mea qa peccaui tibi. qto
melius sic et isti. Sed a
ceruices pccoz no gade
deus. Restabat labores. d
lores mortis. et ois co
scli. et gra dei qua tpe op
tuno subueit hoibz qs a
flictos docuit no de ipis
be psume. Serpes inqt s
duxit me et manducau
tu9qp suasio pcepto dei
36. buerit apponi. Et dixit
dns deus serpenti. Qa ho
fecisti. maledictus i omib
pecoribz et ab oibz besti
q sup terra sut. Sup pect
tuu et ventre tuu ambula
bis. et terra edes oes dies
vite tue. et inimicicia pona
inter te et inter mlierem
et int seme tuu et int seme

eius. Ipsa tibi seruabit ca
put. et tu seruabis ei9 cal
caneu. Tota ista snia figa
ta est. nc aliud ei debz scp
toris fides narratiois qz
veritas n ne illa dicta fu
isse dubitem9. Qd vo positu
e. Et dixit dns deus serpeti. v
ba scribetis sut. Hec exigē
da sut p ppietate. Hoc g°
vm e. dictu ee spenti. Jam
cetā vba dei sut. q libero lec
toris itellectu relinquit vtr
ppie an figate accipi debe
ant. sicut in exordio volumi
nis9 nri ꝓlocuti sum9. Qin
qd serpes aut hoc feceat no
est iterrogat9 pt videri qr
ipse vtiqz id sua natā t
volūtate feceat. sz zabul9 de
illo et p illū et in illo fueat
opatus qui iā ex pcco ipie
tatis ac supbie sue. igni des
tinat9 fueat sempitno.
Nūc g° qd spenti dr et ad
eū q p serpentē opatus est
vtiqz refert. pculdubio figa
tū e. Nā in hys vbis tēpta
tor ille describ3 qlis gnu hu
mano futur9 eet. qd genus
humanū ꝓpagari tūc cepit.
Qm hec in dyabolū ē tāqp i
serpentē ꝓlata snia. Hec
vtiqz vba quo figuis expo
suis accipiēda sint. et in
illis duobz adūsus maicheos
editis libris de genesi ꝗtu
potuim9 dissetuim9 et si qd
diligētius et ꝗgruētius ali
as potuēim9 deus aderit ut
efficiam9. Nūc tn nra itē
cio in aliud qp suscepimus
nllo exigēte auertēda est.

¶ Et mulieri dixit. Multi *Ca. xxxvij.*
plicās mltiplicabo tristici
as tuas et gemitu tuu. In
tristicys paries filios tuos et ad
virū tuu ꝗuersio tua. et ipe
tui dnabitur. Hec quoqz in
mliere dei vba figate ac p
phetice mlto modius itelli
gūtr. Verūptn qa nodū pe
pererat feia. nc dolor nec
gemitus parietis n i corpe
mortis ē que illa pcepti
trāsgressione ꝗcepta ē aiali
bus qbz etiā tūc mēbris.
sz si ho nō peccassz nō vtiqz
moriturus. et alio quodā sta
tu feliciore victurus. donec
p9 vitā bn gestā in meli9
mutari mererent. sicut iam
sup plurībz locis isinuaui
mus. Refert hec pena et ad
ppietate lre n nquiqd dcm
ē et ad virū tuu ꝗuersio tu
a. et ipe tui dnabitr. vided
ē ꝗadmodū ppie pt accipi.
Neqz ēi et an pcēm aliter
fcam fuisse debet credere

mlierē. n ut vir ei dn̄aret.
et ad eū ipa ſuiendo gu
teret. Sed recte accipi pt
hac ſuitute ſigficatam
q au da gdicoīs ē poci9
gͣ dilcoīs. ut etiā ipſa ta
lis ſeruit9 qua hoīes hoī
bus poſtea ſui ee ceperūt
de pena pcī repiat̄ exor
ta. Dicit qde apl's. p cari
tate ſeruite īuicē ſʒ neqq̄
dicet̄ īuicē dn̄amīni. Pmit
itaqʒ giuges p caritatem
ſuire īuicē. ſʒ mlierē nō
pmitit apl's dn̄ari ī viru.
Hoc enī poci9 viro ſnīa
dei detulit. et maritū hec
dn̄m meruit mlieris non
nā ſʒ culpa. Qd tn̄ n ſuet
depuabit ampli9 natura
et augebit culpa. Dixit

Ca. xxxviii.

g° ad virū eius. Qa audiſ
ti vocē mlieris tue. et ediſ
ti de ligno de quo pcepera
tibi de eo ſolo nō ederes.
maledca tra in opibz tuis.
In triſticijs edes illā oībus
diebz vite tue. Spinas et
tribulos edet tibi. et edes fe
nū agri. In ſudore faciei
tue edes panē tuū donec
covertaris in trā ex q̄ ſup
tus es. qa tra es et in terrā
ibis. Hos ee ī tra labores
huani gn̄is qs ignorat?

Et qa nō eent ſi felicitate
q in padyſo fuerat tenet
nō eſt vtiqʒ dubitādū. Ad
p hoc etiā pprie vba hec
primit9 accipe ne pigeat
Seruāda tn̄ ē et expec
da ſigficatio pphetic
maxie hic īuetur dei
quetis itentio. Neqʒ en
fruſtra et ipe adā mīro
dā īſtinctu tūc vocauit
nomē mlieris. ſue vitā
iciēs etiā qm̄ iſta ē m
nīu viuētiū. Itā et hec
nō ſcriptoris narratio
affirmātis. ſʒ ipi9 p
hoīs vba ītelligenda
ut dicet̄ qm̄ hec ē m
viuētiū tq̄ nōis a ſe
ſiti cām īferens aut ea
caueit vitā. Et fecit dn̄
de9 ade et mlieri ei9 tu
tas pelliceas et īduit
Et hoc ſigficatiōis gra
fcm̄ ē. ſʒ tn̄ factū ſicut
q ſigficatiōis gra dca
tn̄ dca ſūt. Hoc ei qd ſe
dixi nec me ſepius pig
dicē. a narratore rerū
geſtarʒ exigendū ē ut ea
narret fca ee que fca
et ea dca ee q dca ſūt
tur at in factis q̄rit
fcm̄ ſit. et qd ſigficet
vbis et qd dcm̄ ſit et qd ſigfi
cet. Siue ei figate ſiue

dcm sit. qd dcm ee narrat.
dcm tn ee no debz putari
figuratu. Et dixit de9. Ecce
ada fcus e sicut vn9 ex no
bis i cognoscendo bonu et
malu. Qz m hoc et p quoli
bet et quolibz dcm sit. ds
tn dixit. no alit itellige
du e qz ait vn9 ex nobis n
p trinitate nus plural ac
cipiat. sic dcm erat. facia
mus hoiez. Sic etia dns
de se et pre. Veniem9 ad
eu et masione apud eu
faciem9. Replicatu e igit
in caput supbi. quo exitu
cocupierit qd a serpente
suggestu e. eritis sicut dy.
Ecce inqt ada fcus e sicut
vn9 ex nobis. Verba et st
her dei. no ta huic isulta
tis qz ceteos ne ita supbi
ant deterrentis p quos
ista oscripta sut. Fcus est
inqt tp vnus ex nobis i
cognoscendo bonu et malu.
Quid aliud itelligedu n
exeplu timoris icutiendi
ee appositu. qz no solu no fu
erit fcus qualis fieri volu
it. sz nec illud qd fcus fuerat
oseruauit. Et nc inqt de9
ne aliqn extendat manu
et sumat de ligno vite. et
edat et viuat ietnu. Et di

misit illu dns deus de padi
so voluptatis opari terra
ex qua sumptus est. Supio
ra dei verba sut. hoc aute
scdm p ipa vba secutu est.
Alienatus e eni a vita. no
solu qua fueat si pceptu
seruasset cu angelis accep
turus. sz ab illa etia qua du
cebat in padyso felice quoda
corpis statu. Separi vtiqz
debuit a ligno vite. siu qz
ex ipo illi subsistet felix ipe
status corpis ex re visibili
vtute iuisibili. siu qz in eo
eet et sacrm visibile iuisi
bilis sapie. Alienatus inde
vtiqz fueat ul' ia moritur9
ul' etia tp excoicatus. sicut
etia in hoc padiso id e ecca
solet a sacrametis altaris
visibilibz vsib9 hoies disci
plina ecctiastica remoueri.
Et eiecit ada et collocauit
eu cotra padysu voluptatis.
Et hc sigificadi gra fcm e. sz tn fcz e
ut cotra padisu quo vta vi
ta etia spitaliter sigbatur
habitaret pccor. vtiqz i mise
ria. Et ordiauit cherubin
et flamea rupheam q ver
titur custodie via ligni
vite. hoc p celestes vtiqz
ptates etia i padiso visi
bili fcm ee credendu est.

ut p angelū misteriū esset
illic ignea qdā custodia.
Non tn̄ frustra fcm̄ esse.
nisi qa signficat aliqd etiā
de padyso spitali nō ē vtiqȝ
Ca. xli. dubitādū. Non āt ignoro
qbusdā ēē visū festinatione
puertisse illos hoīes appe
titū sciē boni et mali et ī
maturo tpe pcipe voluis
se qd eis dilatū oportuniꝰ
seruabat. idqȝ agisse tēp
tatorē ut pcerpendo qd nō
diu tlibȝ ɔgruebat. offende
ret deū et ab eiꝰ rei vtilita
te alienaret. exclusi atqȝ
dāpnati ad quā si suo tpe
sicut deꝰ volebat accedēnt.
possent ea salubrit pfrui. Hoc
si forte lignū illud nō ad
pprietatē ut verū lignū et
vera poma eiꝰ sȝ ad figu
rā velint accipe. habeat
exitū aliqd verite fidei vel
tati qȝ pbabilē. Visū ē et
qbusdā duos illos pmos ho
mīes nuptias suas fuisse
furatos. et añ mixtos ēē co
cubitu q̄ eos q creauerat co
pulasset. Quā rem noīe lig
ni fuisse signatā vn̄ pluribi
eiūt dom. oportuno tpe iūge
retur. Quā vo ī ea etate fa
ēē credendi sūt. ut expectā
da ēēt maturitas puber
tatis. Aut nō illud tūc le
timū ēēt cū pmū fieri po
isset. cū āt nō potuissȝ n
vtiqȝ fiet. n̄ forte spons
erat a pre tradēda et s
tanda votor solēpnitas e
conuiuij celebritas. et d
estiatio et ɔscriptio tabul
xlij. rū. Ridiculū istud ē. pp q
verū gestar pprietate d
dit quā suscepimꝰ asse
dā. et quātū deꝰ voluit
nare asseruimꝰ. Illud m
gis mouet si iā spitali
rat adā qmus mente no
corpe quō crede potuit q
serpentē dcm̄ ē. ido dīn p
buisse ne frū illiꝰ lignī
teretur. qa sciebat eos si
tisset futuros ēē ut deos
dinoscenciā boni et ma
tīp hoc tm̄ bonū tantūe
creator īuiderit. Mirū
hō spitali mēte potuis
dere potuisset. An qa
crede ipe nō possȝ p
mulier addita ē que
itellcus ēēt et adhuc
se scdȝ sensu carnis nō
spm̄ mētis viuet. Et h
qd ei apls nō tribuit ym
gine dei. Dic ei ait. V
de nō delȝ velare capi
suū cū sit ymago et gl
mulier āt gla ē viri

mẽs feie eandẽ ꝑmagiẽs ca
pe nõ posset. cũ in illa gra
nos dicat nec masculũ esse
nec feiaz. Sꝫ fortassis illa
hoc nodũ ꝓpat. qđ fit in
agnitiõe dei. et a viro regẽ
te ac dispensante paulatĩ
sucat ꝓceptura. Neqꝫ enĩ
frustra et illud qđ apls ait.
Adam enĩ pm⁹ formatus
ē. dein eua. et adã nõ ē seduc
tus. mlier aũt seducta ĩ ꝑua
ricatione fca ē. id ē ut ꝑil
lã vir ꝑuaricaret. Pptã et
pm dicit ꝑuaricatorẽ ubi
ait in silitudinẽ ꝑuarica
tiõis ade qui ē forma futi.
seductũ tñ negat. Pptã et ĩ
terrogatus nõ ait mulier
quã dedisti m̃ seduxit me
et mãducaui. sꝫ ipa inquit
dedit m̃ a ligno et mãdu
caui. Illa vo. serpens ĩqt
seduxit me. Ita salomon
vir tãte sapie. nũqđ nam
credendũ ē qđ in simula
cror cultu credidit esse
aliqđ utilitatis. sꝫ mlierũ
amore ad hoc malũ tra
hentĩ resistere nõ valuit.
faciēs qđ sciebat nõ ee fa
ciendũ. ne suas qb⁹ depe
ribat atqꝫ defluebat mor
tiferas delicias ↄtristaret.
Ita et adã postea qm̃ de lig
no ꝓhibito seducta mlier
mãducauit. ei qꝫ dedit ut
simł ederet. noluit eã cõ
tristare quã credebat pos
se sine suo solatio ↄtabes
cere. si ab ei⁹ abalienaret
aĩo. et oĩno illa ĩteriret
discordia. Non quidẽ carnis
victus ↄcupia quã nõdũ
senserat in resistente lege
mẽbror legi mentis sue.
sꝫ amicali quadã beniuolẽ
cia. qua plerũqꝫ fit ut of
fendat deus. ne hõ ex amico
fiat inimicus. Qđ eũ facẽ
nõ debuisse diuine sñie ius
tus exitus indicauit. Er
go alio quodã mõ etiã ipe
deceptus ē. sꝫ dolo illo ser
pẽtino quo mlier seducta
ē. nullo mõ illũ arbitror
potuisse seduci. Hãc autẽ
ꝓprie seductionẽ appella
uit apls qua id qđ suade
bat cũ fłm eet verũ puta
tũ ē. id ē qđ deus io lignũ
illud tangẽ ꝓhibuerit qꝛ
sciebat eos si tetigissent
velut deos futuros. tanqꝫ eis
diuinitatẽ ĩuideret q̃ eos ho
mĩes fecerat. Sꝫ etiã si vi
rũ ꝓp aliqm̃ mentis elatiõez
q̃ deũ interiore scrutato
rẽ latẽ nõ poterat solli
citauit aliq̃ experiendi cu

pditas cū mliere viderat accepta illa esca nō esse mortuā, ꝑꝰ ea q̄ supius tractauim9. nō tn̄ eū arbitror si iā spitali mēte pditus erat vllo mō crede potuisse ꝙ eos dn̄s ab esca illi9 ligni īuidendo vetuisset. Sed qd̄ plura: Psuasū ē illud pccm̄ sicut psuaderi talibz possz. Conscriptū ē autē sicut legi ab oībz oportet et si a paucis hec ītelligeretur sicut oportet.

Expliat liber vndecim9.
Incipit duodecimus.

In exordio scripture scē que inscribitur genesis donec hō pm9 de padyso dimiss9 ē vndecī libris siue asserendo atqz defendendo q̄ certa nobis siue īquirēdo arbitrādo abigendo de īcris q̄ potui9 et sicut potui9 disseruimus atqz ꝯscpsim9. nō tā pscribentes de rebus obscuris vnicuiqz qd̄ sentiat ꝙ nos docēdos ī qbz dubitaui9 ondentes. te meritate qz affirmādi a mouētes a lectore ubi nō valui9 pbere sn̄ie firmitate. Iste aūt duodecim9 liber iā ea cura expeditus q̄ nos ꝯtractadus textus sacrarū litteraꝝ occupabat liberiori atqz plyxius versabit̄ de padyso qōne. ne putemur ea vitasse ꝙ videt̄ aplus ī tcio celo īsinuare padysū ubi ait. Scio hoīez in xpo an̄ an̄os q̄tuordecim siue ī corpe nescio. siue extra corp9 nescio deus scit. raptū huiōi usqz in tciū celū. Et scio huiōi hoīez siue in corpe siue extra corp9 nescio deus scit. qa raptus ē in padysū et audiuit ī[…] bilia vba. q̄ nō licet hoīm loqui. In hys v̄bis pmū q̄ri solet quid dicat tercium celū. deīn vtrū illuc volu erit ītelligi padysū. an postea quā raptus ē in tertiū celū. raptū ee et in padysū ubicūqz sit padysus. nō ut hoc fuerit rapi ī tciū celū qd̄ et in padysū. Et hoc si ambiguū ē ut nō m̄ videat̄ posse dissolui. ṅ aliqs nō ex pn̄tibz apli v̄bis. sed ex alys forte scptuaꝝ locis vl' roe pspicua īuenit aliqd quo doceat siue ī tcio celo ee padysū siue

nō esse. cū et ipm tātū celū
qd sit nō liquido appeat
utrū in rebus corpalibus
an forte ī spūalibz itelli
gendū sit. Possz qdē via nō
ñ in locū aliqm corpalem
hoiez rapi potuisse cū corpe.
Sz qa et hoc ita posuit ut
nescire se dixit utrū ī cor
pe an ext corp⁹ raptus s'
quis audeat dicē se scire
qd se nescire apls dixit?
Veruptn si neqz sps sine
corpe ad loca corpalia ra
pi potest nec corp⁹ ad spi
tualia. hec ipa dubitatio
eius veluti cogit itelligi.
Siquidē de seipo h' etiā
cū sopsisse nēo ambigit
tale fuisse illud quo rapt⁹
ē qd utrū corpale an spū
ale eet dinosci discniqz
nō possz. Cū eni ul ī sop
nis ul in extasi corpm ex
pmūt' ymagiēs nō discer
nūt' oino a corpibz ñ tam
sō reddit⁹ sensibz corpis re
cognoscit se ī illis fuisse
ymagibz qs nō p sensus
corpis hauriebat. Qs eñ
tā a sopno euigilauerit
nō ɔtinuo sentiat ymagi
naria fuisse q videbat.
quis cū ea videt dormiēs.
a vigilatū corpalibz vi

sis discernē nō valebat?
Et eqdm accidisse scio et
ob hoc etiā aliys accidē po
tuisse ul' posse nō dubito.
ut ī sopnis videēs in sopnis
me vidē sentire. illas qz
ymagiēs q ipaz ṗuaz co
sensione ludificaie ɔsueue
rut nō ēe va corpa. sz in
sopnis eas pūtari firmis
sime etiā dormiēs tenere
atqz sentire. Hoc tn̄ falle
bat aliqn. q aico meo q
sil' in sopnis videbā idipz
psuadē conabar nō ēe illa
corpa q videbā. sz ēe yma
gines sopniātū cū et ipe
utiqz int illas sic m appa
ret quo illa. Cui tn̄ et hoc
dicebā. neqz id vm ēe qd
pitet loqrem. sz etiā ipaz
tūc aliqd aliud vidē dor
mientē. et utr ista q ego
videre oino nescirē. Verū
tū eidē ipi psuadē molie
bar q ipe non eēt. addu
cebar ex pte etiā ipz puta
re ēe cui psco nō loqrer.
si oino sic afficer q ipse
nō eēt. Ita nō poteāt q
uis mirabilr vigilās aīa
dormientis ñ dura ymagibz
corpm. ac si corpa ipa eent.
In extasi at vnū audiue
potui et cū rusticanū vix

valentē qd sentiebat expri
mē, qui et vigilāe se sciet
et videē qdē nō oculis cor
pis, ita ut eius vbis vtar
qntū recolē possū. aīa mea
iquit videbat eū nō ocli
mei, nō tn̄ sciebat vtrum
corp9 eēt an ymago cor
pis. non ei erat talis ut
ista discerneret. Deruptn̄ si
plicit fidel', ut eū sic au
dīrē ac si illud qd se vidis
se narrabat ipe vidisse.
Ac p hoc si paradysū paul9
ita vidit ut apparuit pe
tro ille discus sūmissus e
celo. ut iohi qd i apoca
lipsi se vidisse ↄscpsit ut
ezechieli campus ille cū ossi
bus mortuorꝝ. et illa eorꝝ
resurrectio ut ysaie sedens
deus et in ↄspcū eius sera
phin et ara. vn̄ et carbo
assūptus ꝙphe labia mū
dauit. manifestū ē eū ig
norāe potuisse. vtrū i cor
pe an ext' corp9 ea videit.

Ca. iiij.

Sed si extra corp9 visa st̄
et corpa nō fuerūt. adhuc
qri potest vtrū ymagīes
corpm fuerit, an ea sbā
q̄ nulla corpis silitudīez
gerit sic' de9. sic' ipa mes
hōis. ul' itelligēcia. ul' to
sic' v̄tutes prudēcia. iu
ticia. castitas. caritas. pietas
et q̄cuq3 alie st' qs itellige
do atq3 cogitando enum
ram9 discernim9 defini
nō vtiq3 ituētes lineam
ta earꝝ ul' colores q̄ qui
sonet, q̄ quid oleat, aut
quid i ore sapiat, q̄ qui
ↄtrectātibz de calore seu
frigore, mollitudie seu du
ricia, lenitate sū aspitate
renūciet. Sed alia quadā
visioe alia luce, alia tri
euidēcia. et ea longe cete
pstantiore atq3 certiore.
Rursus igit' ad eadē a
verba redeam9. et ea
ↄtetus pscrutem'. hoc
dubitatioe pmitt9 ↄsta
to. in l'tomagis atq3 icom
pabili' āplius aplm sate
qd de icorpea corpea q3 na
nos ut sciam9 utruq3 con
mur. Si g° sciebat spualia
p corp9. corpalia ext' corp9
oīno videri nō posse cur nō
p earpa q̄ vidit quo eciā
potuerit vidē discerneret.
Si eni certus erat illa vi
sa spūalia. cur nō ↄsesse
extra corp9 ea se vidisse
tus nichilo i9 erat. Si
corpalia nouerat nō ni
p corpus videri potuisse
cur nō eciā nouerat. Cur

quo dubitat utrum in corpore an extra corpus ea viderit. Non forte ita etiam dubitat utrum illa corpora an similitudines corporum fuerint. Nobis itaque videamus quod sit in istius loci istorum contextione unde non dubitet. atque ita cum remanserit unde dubitet fortassis ex hiis de quibus non dubitat apparebit. Scio inquit hominem in christo ante annos quatuordecim. sive in corpore nescio sive extra nescio deus scit. raptum huiusmodi usque in tertium celum. Dicit ergo ante annos quatuordecim in christo raptum hominem usque ad tertium celum. Hoc omnino non dubitat. nec nos ergo dubitemus. Sed utrum in corpore an extra corpus dubitat. Cum illo dubitante quis nostrum certus esse audeat? Verum forte hinc etiam illud consequens erit ut tertium celum fuisse dubitemus quo raptus hominem dixit? Si enim res ipsa demonstrata est tertium celum demonstratum est. Si autem ymago aliqua corporalium similis fuit est. non erat illud ad tertium celum. Sed illa ostensio sic ordinata est ut videretur sibi ascendere primum celum. super quod videret alterum. quo rursus ascendens iterum alterum videret superius. quo cum pervenisset posset dicere se in tertium celum raptum. Sed illud quod tertium celum esset quo raptus est. neque dubitavit. neque dubitare nos voluit. Ad hoc enim premisit scio et non cepit. ut id quod se apostolus scire dixit. solus ille non credat verum esse. qui non credit apostolo. Dicit ergo hominem raptum esse usque in tertium celum. Proinde illud quo raptus est vere tertium celum est. non signum aliquod corporale. Sed cum ostenderet moysi usque adeo sentiebat aliud esse ipsam dei substantiam aliud visibilem creaturam in qua se deus humanis et corporalibus sensibus presentabat. ut diceret Ostende mihi temetipsum. non aliqua ymago vel corporalis. quam cum iohannes videret in spiritu querebat quid esset. eique respondebatur. vel civitas est. vel populi sunt vel aliquid cum videret illic bestiam sive mulierem sive aquas sive quid huiusmodi. Sed scio inquit raptum hominem usque ad tertium celum. Sed si spiritualem ymaginem corporali similem celum appellare voluisset. sic etiam erat ymago corporis eius. in qua illuc raptus ascenderat. Hic ergo et suum corpus appellaret quemvis ymaginem corporis quo illud celum quemvis ymaginem celi. neque curaret discernere quid sciret et quid nesciret. id est quia sciret raptum hominem usque ad tertium celum

Ca. iiii.

nesciet at vtrū in corpe an
extra corp9. ẜ simplr narra
ret visioez. eaꝝ rerū noibꝫ
appellans illa q̄ vidit q̄ꝝ
erat silia. ẜca et nos dicim9
cū sompnia nr̄a narramus
ul' aliq̄ī i ea revelatioez.
Vidi montē. vidi fluuiū.
vidi tres hoīes. et si qd ei9
modi ea noīa tribuētes il
lis ymaginibꝫ q̄ h̄nt res ipē
quaꝝ silēs erāt. Apls at ill'. iqt
scio illud nescio. ā vtrūqꝫ y
maginabilr apparuit. vtrūqꝫ
pitēr scit. pitēr ve nescitur.
Si at ꝓprie celū et io scitur
quo ymaginalit corp9 potuit
illi9 hoīs apparē: ẜcā si celū
corpeū videbat ḡre latebat
vtrꝫ corpeis oclis videt: Si
at icertū erat vtrū corpeis
ocul' an spū videt et ideo r
dcm̄ ē siue i corpe siu extra
corp9 nescio. quō nō icertū
erat et illud vtrū vere celū
corpeū videt an ymaginalr
ondeet: Iteqꝫ si sba icor
pea videbat nō in aliqua
ymagie corpis. ẜ sic' videt
iusticia. sapia et si qd ei9
moi et hoc eat celū. id q̄qꝫ
maifestū ē. ocul' hui9 corpis
videri aliqd tale nō posse.
Ac p hoc si aqd tle se vidis
se sciebat. nō p corp9 se vi

disse dubitare nō poterat. ẜ…
o inqt hoīez in xp̄o an…
nos q̄tuordecī. Hoc scio n…
dubitet q̄ me credit. …
vtrū i corpe an ext' corpus…
b. cio deus scit. Quo ḡo scis q̄…
discernis ab eo qd nescis…
credentes fallatur: Raptū…
inqt eundē hoīez usqꝫ i ter…
celū. At illud celū aut cor…
pus erat ā spūs. Si corp…
erat et corpeis oclis visū…
cur illud celū ēē scit. et i cor…
visū ēē nescit. Si at sps c…
corpis ymaginez pbuit. et ta…
tū ē vtrꝫ corp9 fuit. q̄ i co…
icorpe visū sit. ā si visu…
quo videt mēte sapia s…
vllis ymaginibꝫ corpm. et…
nichilominus certū ē vi…
nō posse p corp9. ā ḡo vtrū…
certū ē aut vtrūqꝫ incertū…
Aut quo certū q̄ visū ē…
icertū at p qd visū ē. …
nifestū ē eni icorpea ma…
tura ab eo videri nō po…
tuisse p corpus. Corpa…
etiā si pnt videri sine…
pe nō vtiqꝫ sic videtur…
corp9. ~~Corpa vo etiā … sine corpe …~~
~~fit videri sine corpe p corp…~~
~~vtiqꝫ sic videtur p corp…~~
ẜ longe ille dispar mo…
ē si qs ē. Vn mirū si …
set aplm qi silim9 falle…

q̄ dubitacōez cogē. ut si cor
poreū celū nō corporeis ocu
lis vidit. icertū sibi ēe di
cet utrū ī corpe an extra
corp⁹ id viderit. Restat
g° fortasse ut qm metiri
nō posset apl's q̄ tāta cu
ra egit ut discerneret qd
sciret et qd nesciet. hocipz
eū itelliga⁹ ignorasse
utrū qn in celū tciū rap
tus ē in corpe fuit quō
ē aīa in corpe cū corp⁹
viue dr̄ siue vigilātis
siue dormientis siue ī ex
tasi a sensibz corpis ali
enata. an oīno de corpe
exierit ut mortuū corp⁹
iacēt donᶜ pacta illa de
mostratiōe mēbris mor
tuis aīa reddēt. et non
q̄i dormiēs euigilaret.
q̄ extasi alienat⁹ denuo
rediret in sens⁹ sz mor
tu⁹ oīno reuixisset. Pro
in qd vidit raptus ī ter
tiū celū. qd etiā se scire co
firmat ꝓprie vidit non
ymagīaliter. Sz q̄a ipa a
se alienatio utrū oīno
mortuū corp⁹ reliqrit.
an sc̄'⁹ modū qndā viue
tis corpis ibi aīa fuit
sz mens ei⁹ ad videnda
vl' audienda ieffabilia
illi⁹ visiōis abrepta sit hoc
icertū erat. io forsitan dixit.
siue ī corpe siū extra corp⁹
nescio ds̄ scit. Ego at non Ca. vj.
ymagīalit sz ꝓprie videtur
et nō p corp⁹ videt. hoc ea
visione videt que oēs cete
ras supat. Hanc spes atqz
ꝓuidētias qntū me dn̄s ad
iuuerit explicare curabo.
Ecce in hoc vno ꝑcepto cū
legit diliges ꝓximū tuū
sic teipz. tria visionū ge
nera occurrūt. vnū p oclos
quibz ipe lr̄e videtur alte
rū p spm hoīs quo ꝓxim⁹
et absens cogitat. terciū
p contuitū mētis quo ipa di
lectio itellcā ꝯspicit. In
hijs tribz ḡribz illud pmū
maīfestū ē omībz. In hoc
eni videt celū et terra. et
oīa que ī eis ꝯspicua sūt
ocul' nr̄is. Nec illud alterū
quo absentia corpalia cogi
tat isinuare difficile est.
Spm quippe celū et tra que
in eis sūt vide possu⁹ etiā
ī tenebris ꝯstituti. ubi ni
chil videtes ocul' corpis aīo
tn̄ corpales ymagīes itu
emur. seu veras sic ipsa
corpa vidim⁹ et meōria
retinem⁹. seu fictas sic co
gitatio formare potuerit.

Aliter eī cogitam⁹ cartha
ginē quā nouim⁹. alr̄ alexā
driā quā nō nouim⁹. Terc̄i⁹
vō illud quo dilc̄o ītellc̄a
ꝯspicit᷑ eas res ꝯtinet q̄
nō hn̄t ymagīes sui siles
q̄ nō sūt qḋ ipe. Nā homo
ul' arbor ul' sol et q̄cūqz a
lia corpea siue celestia siu
terrestria. et p̄ncia videt᷑ in
suis formis. et absēcia co
gitat᷑ in ymagibꝫ aīo ī
p̄ssis. et faciūt duo gn̄a
visoꝝ. vnū p corpis sens⁹.
alteꝝ p spm̄ quo ille yma
gies ꝯtinet᷑. Dilectio at
nūqd alr̄ videt᷑ p̄ns ī spē
qua ē. et alr̄ absens ī aliq̄
ymagīe sui sili᷑. Nō vtiqz.
Sz q̄tū mēte cerni pt ab
alio magis ab alio min⁹
ipa cernit᷑. Si at aliqd cor
palis ymagīs cogitat᷑ nō
Ca. vij. ipa cernit᷑. Hec sūt tria gn̄a
visionū. de q̄bus et ī sup̄i
orib⁹ libris aq̄d diximus
sic᷑ res postulare videbat᷑.
nō tn̄ eaꝝ nūꝫ georam⁹.
Et nc breuit eis īsinua
tis qm̄ suscepta q̄stio fla
gitat ut de hijs aliq̄to
vberi⁹ dissera͂m⁹. debem⁹
ea certis et ꝯgruis sig̃re
noībꝫ. ne assidue circūloq̄
do moras facia͂⁹. Dicim⁹ g°

appellem⁹ corpale q̄a p cor
p̄pit᷑ et corpis sensibꝫ
exhibetur. Secūdz spūale
qḋ eī corp⁹ nō ē et tn̄ ali
ē. ia͂ rc̄e spūs dr̄ et vtiqz
nō ē corp⁹. quāuis corpi si
mil' sit ymago absencis
corpis n̄c ipe ille obtut⁹
quo cernit᷑. Terciū vō in
tellectuale ab ītellc̄u q̄a me
tale a mēte ipa vocabu
nouitate nimis absurd
ē ut dicam⁹. Hoꝝ vocabu
loꝝ rōem si subtili⁹ redd
et plixior sermo erit
ul' nulla ul' certe nō ta
nccītas exigat. Satis
ē scire corpale aq̄d ul
dici ubi de corpibꝫ agit
ul' eciā trāslato vocabul
sic᷑ dcm̄ ē. q̄a in ipo hab
oīs plenitudo diuinitatis co
palr̄. Neqz eī diuinitas co
pus ē. Sz q̄a sacra vete
testamēti appellat vmbra
futuꝝ. p vmbraꝝ ꝯpatī
corpalit᷑ dixit habitare
xpo plenitudinē diuinitat
qp in illo impleant᷑ oīa
in illis umbris figurata
ac sic q̄dāmō vmbraꝝ
laꝝ ipe sit corp⁹ hoc ē
guraꝝ et significationū
laꝝ ipe sit veritas. Sic
g° ipe figure significati

trāslato utiqz vocabulo nō
ꝓprie dicte sut umbre. ita et
qd ait apl's plenitudinem
diuīitatis corꝑalr̄ h̄itare
trāslato v̄bo usus ē. Spi
tale aūt pluribz modo dicitur.
Nā et corp9 qd futurū ē in
resurrectione scōrū spitale
appellat apl's ubi ait. semia
tur corp9 aīale resurget
corp9 spiritale. eo qd miris
mod ad oēm facilitatē et
icorruptioēz spiū subdatur
et sine ulla indigētia cor
paliū alimētorū solo uiui
ficetur spū. nō qd icorpeā
sbam sit hītuⷣu. Porro et
et hoc corp9 q̄le nc̄ hēm9
qd habz sbam et ē hoc qd
aīa. q̄a dcm̄ ē aīale. Ite
spūs dr̄ aer iste ul' flatus
ei9 id ē motus ei9 sicut dcm̄
ē. Ignis grado. nix glacies.
spūs tempestatis. Dicitur
et spūs aīa siue pecoris
siue hoīs sicut scriptū ē. Et
qs scit spūs filiorū hoīs si
ascendat sursū. et spūs
pecoris si descendat ipē de
orsū in t̄rā. Dr̄ spūs et ipa
mēs rōnalis. ubi ē quidā
q̄si ocul9 aīe ad quē ꝑtinz
ymago et agnitio dei.
Vn̄ dicit apl's. Renouamini
in spū mētis vr̄e. et īdui
te nouū hoīez q̄ s̄c̄d'm deū creat9
ē. cū et alibi dicat de iteriore
hoīe qui renouat. in agniti
onē dei s̄c̄d'm ymagīez eius
q̄ creauit eū. Itē cū dixisz.
igitur ipē ego mēte seruio di legi
carne aūt legi peccati. alio lo
co eandē sniāz cmeorans
caro inqt aduersus spm̄ cōcu
piscit et spūs aduersus carnē.
ut nō ea q̄ vultis faciatis.
Quā dixit mēte hac et spm̄ appellauit.
Dr̄ spūs et deus sicut dns̄ i eua͠g° ait.
Spūs ē de9 et eos q̄ adorat eū i
spū et v̄itate oportz ado
rare. Ex hijs oībz mod' q̄s
cōmorauim9 quibz appellatur
spūs. nō tractim9 hoc vocabu
lū quo appellauim9 spitale
hoc visiōis genus de quo
nc̄ agim9. sz ex illo uno mo
quē īueni9 in ep'la ad cho
rinthios. quo spūs a mēte
distinguitur et euidentissīo
testimonio. Si ēi orauero i
quit līgua spūs meus orat.
mēs aūt mea ifructuosa est.
Cū q° lingua itelligatur
dicē h° loco obscuras t̄ mis
ticas sig̃ficacōes a q̄bus
si itellectū mētis remoue
as. nemo edificatur audi
endo qd nō intelligat.
Vn̄ etiā dicit. Qui ēi loquitur
līgua. nō hoībz loquitur. sz

Ca. viij.

deo nemo enim audit. Spiritus
autem loquitur mistia. satis in
dicat eam se lingua hoc loco
appellare. ubi sunt significati
ones velut ymagines rerum
ac similitudines que ut intelliga
tur indiget mentis obtutu.
Cum autem non intelliguntur in spiritu
eas dicit esse non in mente.
Unde apertius dicit. Si benedix
eris spiritu qui supplet locum
ydiote quomodo dicet amen super
tuam benedictionem. quoniam quid dicas nes
cit quid dicas. Quia igitur etiam
lingua id est membro corporis
quod movemus in ore cum loqui
mur. signa utique rerum dantur
non res ipse proferuntur. propterea
translato verbo linguam appel
lavit quamlibet signorum prolati
onem priusquam intelligantur. Quo
cum intellectus accesserit qui
mentis est proprius. fit revelati
o vel agnitio. vel prophetia vel
doctrina. Proinde ait. Si ve
nero ad vos linguis loquens
quid vobis prodero nisi loquar
vobis in revelatione aut in ag
nitione aut in prophetia aut in doc
trina. id est cum signis hoc est
lingue accesserit intellectus
ut non spiritu tantum sed etiam mente
agatur quod agitur. Proinde

Ca. ix.

quibus signa per aliquas rerum
corporalium similitudines demo

strabantur in spiritu si non acce
rat mentis officium ut etiam
intelligerentur nondum erat
prophetia. magisque erat pro
qui interpretabatur quod alius
vidisset quam ipse qui vidisset.
Unde apparet magis prophetiam
pertinere ad mentem quam ad ipsum
spiritum qui modo quodam propriu
vocatur spiritus vis anime quedam
mente inferior ubi corpo
lium rerum similitudines expri
muntur. Itaque magis Ioseph
propheta qui intellexit quid
significaret septem spice
et septem boves quam Pha
rao qui eas vidit in som
nis. Illius enim spiritus informa
tus est ut videret. huius
illuminata ut intelligeret.
per hoc in illo erat lingua
in isto prophetia. quia in illo
rum ymaginatio. in isto in
terpretatio ymaginationum. mi
nus ergo propheta qui rerum que
significantur illa sola ipsa
signa in spiritu per rerum corpora
lium ymagines vidit. et mi
gis propheta qui solo earum in
tellectu preditus est. Sed ma
xime propheta qui utroque prec
ut et videat in spiritu corpora
lium rerum significativas si
tudines. et eas vivacitate
mentis intelligat sicut dan

clus excellēcia teptata ē et pbata. q̄ regi et sopniū qd̄ videat dixit. et qd̄ signifi caret aperuit. Et ipse quippe corpales ymagines in spū ei9 expresse sit. et earū itellcūs reuelat9 in mēte. Ex hoc g° mō quo appellatur ī ista distictiōe spus. s̄m q̄ue dixit apls. orabo spū. orabo āt ⁊ mēte. ut et signa rerū for mareetur in spū. et eoꝝ re fulgēt itellcūs in mente. Scdm hāc itaq̄ distictioēz spiritale nc appellamus tale genus visoꝝ. quali ecīā corpm absentiū ymagines cogitam9. Intellcuale āt illud excellēcia9 qd̄ mētis ē ppriū. nc̄ m occurrit oīno. ita plib9 modis dici posse itellec tū sic̄ spm mltimodis appellatū ee aperi9. Sic ue āt itellcuale dicam9. siue itelligibile. hoc idē signm9. qq nō nlli itesse nō nichil nouerit ut in telligibilis sit res ipa q̄ solo itellcū pcipi pt. in tellcual' āt mens q̄ itel ligit. Sz ee aliq̄ rem q̄ solo itellcū cerni possit ac nō ecīā itelligat. mg na et difficilis q̄stio ē. ee āt rem q̄ intellectu papiat et nō ecīā itellcū pcipi possit nō arbitror q̄sq̄ ul' putare ul' dicē. Mens quippe non videt ̄ ni mente. Quia g° videri pt itelligibil'. qa et viue itellcualis ē s̄m illā distictionē. Quapropter seq̄strata illa difficilia q̄one. vtrū sit aliquid qd̄ tm̄ itel ligatur nc̄ itelligat nūc ī tellcuale et itelligibile sub eadē sigficatiōe appellam9.

Tria igit̄ ista gn̄a visoꝝ. corpale. spuale. itellcuale. singillati gsideradā s̄t. ut ab iferioribz rō ad supiora gscendat. Jam qdē supius exēplū posui9 q̄ ī vna se tēcia oīa tria gn̄a videat̄. Cū enī legit̄. diliges pxi mū tuū sicut teipz. corpalr lr̄e videt̄. spualr pximus cogitat̄ intellcualit dilcō gspicat̄. Sz et absentes lr̄e pnt spualit cogitari. et px im9 pns pt corpalr videri. dilcō aūt nc̄ p sbam suā pt ocul' corpis cerni. nc̄ p ymaginē corpi silēz spū cogitari. s; sola mēte idē intellcū gnosci et pspici. corpalis sane visio. nulli hoꝝ generi psidet. s; qd̄ p

Ca. xi.

eā sentit² illi spūali qui p
sidenti nūciatur. Sed cū ali
qd ocul' cernit² ḡtinuo fit y
mago ei⁹ in spū. ſ; nō dinos
cit² fc̄a. n̄ cū ablatis oculis
ab eo qd p oclos videbam⁹
ymagiēz ei⁹ in aīo īuenī⁹.
Et si quidē sp̄s irrōnal' ē
veluti corpis huiusqz oculi
nūciat. Si aūt aīa rōnalis
ē etiā itellcui nūciat² qui
et spūi psidet. ut si illud qd
hauserat oculi atqz id spūi
ut ei⁹ ymago fieret nūcia
uerit alicu⁹ rei signū esse.
aut itelligat² ḡtinuo qd sig
ficet. aut querat² qm nec itel
ligi nec req̄ri n̄ officio me
tis pt. Vidit rex balthasar
articlos man⁹ scribētis ī
piete. ḡtinuo qz p corpis
sens⁹ ymago rei corpalis
fc̄a spūi eius ipressa ē atqz
ipō viso fc̄o ac pterito il
la ī cogitatiōe pmansit.
Videbat² in spū et nō itelli
gebat nec tūc itellexerāt h⁹ sig
cū corpal'r fieret. atqz oclis corpa
lib⁹ appareret. iā tn̄ sig⁹ eē itelli
gebat² id h̄ns ex metis officio.
Et qz req̄rebat² qd sigficaret ēt
ipaz īq̄sitiōez utiqz mes agebat.
Quo nō ḡpto daniel accessit et
spū pphico mēte illustrata p
turbato regi qd illo signo
portēdet² aperuit. Ipē poci⁹

pphia p hoc gen⁹ visionis
qd metis ē ppriū qz ille q
et signū corpale fm cor
paliter viderat. et tn̄ sac
ti ei⁹ ymagiēz in spū
gitādo cernebat. n̄ aliud
itellcū poterat. n̄ nosse sig
nū ēē et qd significaret
rē. Vidit petrus ī aliena
tiōe metis vas q̄tuor li
neis alligatū submitti
celo plenū varijs aīalib
audiuit et vocē macta
mādūca. Qui cū reddit
sensibz de visu discept
ecce quos corneli⁹ mis
vat nūciauit eos sp̄s di
cens. Ecce viri q̄rūt te
et surge descende et va
cū illis. qa ego misi eos
q cū venisset ad corneli
quid ī illa visiōe itelle
erit ubi audierat q deu
mūdauit tu ne cōia dix
ris. ipē indicauit dicens
ſ; m̄ deus ondit nēim
coēm aut īmūdū hoīez
cere. Cū g⁹ illū dū sic vid
alienatus a corpis sens
bus. et illas voces macta
et mādūca. et q deus m
dauit tu cōia ne dix
in spū audiebat. reddit
aūt corpis sensib⁹ et
qd visu atqz auditum

meoria teneat ī eode spu co
gitādo cernebat. Que oia
no corpalia s; corpaliū ymā
gines erat. siue cū pmū in
ipa alienatioe visa st. siue
cū postea recordante atq; co
gitante. Cū vo disceptabat
et reqrebat ut illa signa i
telligeret metis erat actio
conantis. s; deerat effectus
donec nūciati sūt q venerat
a cornelio. Hac vo corpali
etiā accedente visioe cū et
sps scs diceret in spū ei diceret
vade cū illis. ubi et illud sig
nū ondeat et ipressetat vo
res. adiuta diuinitus mēs in
tellexit quid illis signis oi
bus agetur. Hijs atq; h9 oi
bus diligeter osiderantis
satis apparet corpalē visio
nē referri ad spualē. ea q;
spualē referri ad itellectualē.
Ideo cū vigilātes neq; mente
a sensibz corpalibz alienati
in visioe corpali sum9. dis
cernim9 ab ea visioe spitalē
qua corpa absencia ymagia
liter cogitam9. siu memoriter
recordantes q noui9 siue q
no noui9. Ita st in ipa sps
cogitacoe utrūq; forman
tes. siue q oino nusq sūt
pro arbitrio et opinatioe
fingētes. Ab hijs oibz ita
discernim9 illa corpalia q vi
dem9. et in qbz psentibz sūt se
sus corporis nri. ut no dubite
mus hec ee corpa. illa vero
ymagies corpm. Cū at et
aīa cogitacois intetione
ul' aliq vi morbi ut frene
ticis p febrē accidē solet. ul'
cmixtioe cui9 alterius sps
seu mali seu boni. ita corpa
liū rerū in spū exprimutur
ymagies qi ipis corpis se
sibus corpa psentet. mane
te tn etiā i sensibz corpis
itentioe. sic videtur que i
spū fiūt ymagies corpm
qmadmodū corpa ipa p cor
pus. ita ut simul cernat et
hō aliqs pns ocul' et abses
ali9 spū qi ocul'. Nā expti
sum9 sic affcos et cū eis lo
cutos q ve aderāt et cū alijs
q no aderat qi adesset. Re
sipiscentes at aliq referūt
qd vidissent. aliq no possūt.
Sic et et sopnia qda obli
uiscūt. qda meminerūt. Cū
at penit9 auertit atq; abripi
tur aīi intetio a sensibz corpis.
tūc magis extasis solet dici.
Tūc oino qcūq; sint psencia
corpa etiā patētibz oculis
no videt. nec ulle voces p
sus audiūt. Totus aī qu
itus e in corpm ymagibz

e p spuale aut i rebz icor
peis nulla corpis ymagie
figuratis p itellcuale visio
ne. Sz cu spualis visio pe
nitus alienato a sensibus
corpis aio. ymagibz corpa
liu detinetur siu in sopnis
siu i extasi si nichil sigficat
q videt ipi9 aie st yma
giatioes. sic eciam vigilates
et sani et nlla alienacoe
moti. mltoz corpm q non
assut sensibz corpis. cogi
tacoe ymagies versant.
Veru hoc interest q eas a pn
tib9 verisqz corpibz gstan
ti affectioe discernut. Si
at aliqd sigficat. siu dormi
etib9 exhibeant siue vigi
latibz. et cu oculis vident
pncia corpa et absentiu y
magies cernut spu qi ocu
lis presto st. siue illa q ex
tasis dr alienato prorsus
aio a sensibz corpis. mir9
modus e si gmixtioe alte
rius spus fieri pt ut ea q
spus ipe scit p huioi yma
gies ei cui miscet ondat.
siue itelligenti. siu ut ab
alio itellecta pandat. Si
enim demostratur hec nec
utiqz a corpe demrari pt
pnt. qd restat n ut ab ali
Ca. xiij. quo spu demostrent. Ro

nulli quide volut aiaz
na hre vim quada di
tiois in semetipa. Sz si
e. cur no sp pt cu sem
lit. An qa no sp adiu
ut possit. Cu g9 adiu
nuqd a nllo. Aut a cor
ad hoc adiuuari pt. P
restat ut ab spu adiu
Dein quo adiuuat vt
in corpe sit aliqd ut
qi relaxet et emicet e
intecio quo i id venia
bi in seipa videat sig
silitudies q ibi ia erat
videbat sic mlta h
i meoria q no sp itue
An illic fiut q ante n
erat vl in aliq spu
illa rupens et emerge
bi eas videat. Sz si iam
illa erat qi pprie. cur e
no eciam gsequeter itell
Aliqn enim pmo pleruqz
itelligit. An sic spus e
adiutus e ut eas i se v
ita et mens n adiuue
ea q hz spus itellige no
pt. An forte no corpo
remouetur vl qi rela
ipedimenta. ne suo ipe
ccia in ea q videnda
exerat. sz ipa prorsus i
assuit. siue tatu spuali
cernenda. siu eciam itelle

ggnoscenda. An aliqn in
seipa videt ista. aliqn p al
terius spus gmixtioez. Qd
qd hoz ē. temere affirmare
no oportz. Illud tn dubiu
ee no debz. corpales ymma
gines q spu cernunt no sp
signa ee aliaz rerū siu in
vigilantibz siu in dormientibz
siue i egrotantibz. Uerum est
at si aliqn extasis fieri pt
ut no ille corpaliu verū si
militudies aliqd sigficet.
no sane mirū ē si et demo
nia hntes aliqn vera dicunt
q absunt a pntiu sensibus.
Qd certe nescio qua occul
ta mixtura eisde spus fit
ut qi unus sit pacientis at
q vexantis. Cū at sps bo
nus in hec visa huanū spz
assumit a rapit. nullo modo
ymagines illas signa verū
aliaz ee dubitadū ē. et eaz
qs nosse utile ē. Dei eī mu
nus ē. Discretio sane dif
ficillia ē. cū sps malignus
qi tranquillus agit. ac sine
aliq vexatioe corporis assup
to huano spu dicit qd pt.
qn etiā vera dicat et utilia
pdicat. transfigurans se sicut
scriptū ē velut angelū lucis.
ad hoc ut cū illi in i mani
festis bonis creditū fuerit
seducat ad sua. Hunc discernu
no arbitror n dono illo de q
apls ait cū de diuisis dei
muneribz loqretur. alij diiu
dicatio spuū. Tnc eni mag
nū ē tūc eū dinoscē cū ad
aliq pueneit ul pduxerit
q sit gtra bonos mores ul
regulas fidei. Tūc eī a mltis
discernit. Illo at dono i ipo
pmordio quo mltis adhuc
bon9 apparet gtinuo diiu
dicat an malus sit. In p
corpalē visioez et p ymagi
nes corpaliu q demrantur
i spu et bonis istruunt et
mal fallūt. Intellectual at
visio no fallit. Aut eī non
itelligit qui aliud opinatur
qz ē. aut si itelligit gtinu
o verū est. Qd eī faciant
oculi, no hnt cū sile corp9
viderit qd ab illo discerne
no possint. Aut qd faciat
aī intentio cū in spu facta
fuit corporis silitudo quā no
valeat distinguē a corpe.

Ca. xiiij.

Sz adhibet intellecus q res
qd illa sigficet ul utile do
ceat. et aut iueniēs ad fructū
suū pueit a no iueniens
in disceptatioe se tenet ne
aliq pnitiosa temeritate
pcipitet in exitiale errore.
Iudicat at sobri9 itellcs

dinitus adiutus q et qnta
sint i qbus etia aliud puta
re qp e no sit aie pnitiosu.
Neqz eni putaciu piculo et
no poti9 erticio suo qsqz a
bono putat bon9 etia si
occulte sit malus. si i rebz
ipis id e in ipo bono quo
fit qsqz bonus no erretur.
Aut aliqd obest oibz hoibz
qp cu dormiut vea corpa
ee arbitrat quoz silitudi
nes in sopnus videt. Aut
aliqd obfuit petro qp solu
tus a vincul se qz angelo
deducente fcm e repentio
miraculo ut putaret visu
vide. et cu in illa extasi res
pondit. neqqp dne qa nu
qp maducaui ome coe et
imudu. putas et ipa que
i disco demostrabatur qi
vera aialia. Het qualit
iuenta fuerit q putata sut
cu videret, no nos penitet
ita nobis fuisse visa si no
arguat ul ifidelitas dura
ul opinatio vana su sacri
lega. Quapp et cu visis
corpalibz dyabol9 fallit.
nichil obest qp ludificatur
oculi si no errat in verita
te fidei. et intelligetie sai
tate qua docet deus sub
ditos sibi. Aut si ludifict

aiaz spitali visione ima
gibus corpm ut putet
pus ee qd no est aliqd
est aie. si pnitiose su
xv. oni no gsentiat. Un
fit qstio de gsentioibz
niatiu. cu eaa gaibe
videtur ul cotra ppositu
suu. ul cotra etia licito
mores. qd no gtingit n
cu ea q vigilates eaa
gitam9. no cu placito
sentiois. sz sicut etia
pp aliqd loqm. sic adm
uent in sopnis et ex
mutur ut eis caro na
moueat. et qd naliter
ligit p geitales vias
tat. sicut hocipz dice
no possem n etia cogit
Porro ymagies reru
palui qs nccio cogita
hec dicere si tata expr
one pntaretur in sopni
qta pntant corpa vigi
tibz fiet illud qd sine
fieri a vigilante no p
Res eni ul cu loqt et
tulate ncitate smois
suo gaibitu aliqd dicat
possit no cogitare qd
Porro ipa fantasia q fi
cogitatioe smoanatio
cu ita expressa fuit i v
one sopniatis. ut i

et verā gmixtioēz corpm
nō discernat̄. gtinuo mo
uetur caro. et seq̄tur qd̄ cū
motū sequi solet cū tā sin
pctō fiat hoc q̄ sine pctō
a vigilāte dr̄ qd̄ ut dicet̄
sine dubio cogitatū ē. De
niq̄ tm pp aīe affectionem
bonā que melioris deside
rio volūtatis mūdata nl'
tas iterficit cupiditates
q̄ ad nāle carnis motū nō
ptinet que casti vigilātes
cohibēt et refrenāt. dormi
entes at id nō pnt q̄a nō
hnt in ptāte qua ea mo
veat̄ expressio corpalis
ymagis q̄ discerni nō pos
sit a corpe. Propt illā g°
affectionē aīe bonā etiā in
sopnis qdā ei9 merita cla
rent. Sīa etiā dormiēs salo
mon sapiaz posuit oib9
rebus eā q3 neglectis ceteis
pcatus ē a dn̄o. et sic̄ scrip
tura testat̄ placuit h°. corā
dn̄o. nec distulit retribu
tione bonā pro desiderio bo
no. Que cū ita sint ptinz
corpis sens9 ad visa corpa
lia qui p quinq3 q̄i riuu
los distanter valentes
distribuit̄. cū illud qd̄ ē sb
tilissimū in corpe et ob h°
aīe vicini9 q̄p cetēa. id ē
lux p̄mū p oclos sola diffu
dit̄ emicat q3 i radijs oclo
rū ad visibilia gtuenda.
Deniq3 mixtura quadā
p̄mo cū aere puro. scd̄o cū
aere caliginoso atq3 nebulo
so. tcio cū corpulētiore hu
more. q̄rto cū terrena crass
situdie. quinq3 sens9 cū ipo
ubi sola excellit oclo3 se
su efficit. ~~sic̄ in libro q̄r
to.~~ sic̄ in libro q̄rto ut q3
in septio disseruisse me
recolo. Est at hoc celū o
cul' gspicuū. vn̄ luīaria
et sydera effulget. excel
lētius vtiq3 oib3 corpeis
elemētis sic̄ oclo3 sens9
excellit i corpe. Sīa vero
sp̄s oīs oīq3 corpe sine du
bitatoe pstantior. seq̄tur
ut nō loci positioe s3 nē
dignitate pstantior sit
nā spital' isto corpeo ce
lo etiā illa ubi re3 corpa
liū ymagies exp̄mūtur.
Hic existit q̄ddā mirabi
le. ut cū por sit corpe sp̄s
et posterior corpis yma
go q̄ corp9. tn̄ q̄a illud
qd̄ tpe p̄teri9 ē fit i eo
qd̄ natua p̄us. et pres
tatior fit ymago i corpis
i sp̄u. q̄ ip̄z corp9 i sub
stātia sua. Nec sane pu

tandu e face aliqd corp9 i spu. tu spus corpus faciēti mate rie uice subdat. Omi eni mo prestātior e qui facit ea re de qua aliqd facit. Neqz eni ullo mo spu prestātior est corp9 ymo psipicuo modo sps corpe. Cu ui9 g° pus videā9 aliqd corp9 qd ātea no videam9. atqz ī incipi at ymago ei9 ee in spu nro quo illud ul' absens fuit recordem. tn eande ei9 ymaginē no corpus in spu sz ipe spus i seipo facit mirabili celeritate q ineffabili longe e in corpis tarditate. Cui9 ymago mox ut oclis visu fuit in spu videtis. nulli9 pūcti tpalis interpositioe forma tur. Itēz in auditu ni in aurib9 pcepte vocis yma gine gtinuo sps i seipo formaret ac memoria re tineret ignoraret scda sil laba utrū scda eēt cu iam pma utiqz nlla eēt q pcus sa aure transierat. ac sic ois locutiois usus ois can tādi suauitas. ois postrēo i actib9 nris corpal' mo tus dilapsus occideret. ne qz ullū pgressū nanciscēt si transactos corpis motus

memoriter sps no retine[...] qbz gseqtes in agendo [...] nectet. Eruos utiqz no[...] net ni ymaginalr a se fa[...] in se. ipaz etiā futurāz m[...] tionū ymagines puenit[...] fines actuū nroꝝ. Ecco [...] agim9 p corp9 qd no co[...] tando poscipauerit spus [...] oim qz visibiliū opm si[...] tudines in seipo primitus [...] derit et quodamo dispo[...] erit. Que spūales corp[...] liū similitudines i aio [...] qmadmodū innotescāt [...] bus etiā immūdis. ul' qd [...] culi aia nra patiatur [...] isto terreno corpe ut eas [...] ee in nro spu vide neq[...] inuenire et explicare diffic[...] le e. Certissimus tn idcir[...] apud nos gsistit. enuāc[...] a demonibz cogitacoes hom[...] q tn si virtutū intnā spēm [...] possent in hoibz cerne [...] teptaret sic' illa i iob [...] bile ac mirabile paciē[...] pculdubio si possz diabo[...] cerne nollet a teptato u[...] qz superari. Ceteꝝ alibi lo[...] iā facta qp nunciat. q pos[...] aliqt dies vera ee fu[...] no e mirandū. Possut e[...] efficere no solū aiam no[...] cernendi etiā corpalia [...]

palr̃ p̃stantiore q̃ nr̃a est.
ꝫ etiã corp̃m ip̃oꝝ lõge uti
q̃ subtilioꝝ mira velocita
te. Cognouim⁹ etiã in domo
cõstitutũ paciente spm̃ in
mũdũ dice solẽ. qñ ad eũ
venire cepissꝫ ex duodecim
milibꝫ p̃b̃r et p oĩa loca
itineris ubi ẽẽt et q̃ ꝓpin
quaret et qñ ingrederet̃ et fũ
dũ et domũ et cubiculũ do
nec in cõspcũ ei⁹ astaret.
Que oĩa et si nõ oculis
paciẽs ille cernebat tñ ñ
aliq̃ mõ cerneret. nõ tã ve
raciter enunciaret. Erat at̃
iste febriens et qĩ in frene
si ista dicebat. et forte re
uera freneticꝰ erat. ꝫ ꝓpt̃
ea pati demoniũ putabat̃.
Nullũ vestitoris cibũ accipiebat
a suis. ꝫ a solo p̃b̃ro. Resistebat et̃
suis violẽt̃ q̃ntũ valebat illo p̃b̃ro solo
veniẽte quiescebat illi tm̃ sb̃
ditus ẽat. et subdite r̃nde
bat. Nec tñ eidẽ saltem
p̃b̃ro illi cessit metus alie
natio sive demoniũ. nisi cũ
sanꝰ ẽẽt a febribus sicut
frenetici sanari solent. nẽ
uñq̃ñ aliq̃d tale postea
passus ẽ. Nouim⁹ etiã sine
dubitacõe freneticũ futu
rã morte cuiusdã femĩe p̃re
dixisse nõ sane spẽ diuinã

di ꝫ qĩ fam̃ ac p̃teritũ re
colens. Nã cũ eius apud
eũ cõmemoratio fiet. mor
tua ẽ inq̃t. ego eã vidi ef
ferri. hac cũ ei⁹ corpe trãsi
erũt. cũ illa icolumis viue
ret. Post paucos at̃ dies
repente defuncta et p eũ lo
cũ elata ẽ quã ille p̃dixe
rat. Fuit itẽ apud nos pu
er q̃ in exordio pubertatis
dolore acerrimũ genitaliũ
paciebat̃ medicis nequaq̃
valẽtibꝫ q̃d illud ẽẽ agnoscẽ
ñ q̃ neruus ipe introrsus re
condit⁹ erat. ita ut nec p̃ciso
p̃puciõ q̃d imoderata longi
tudĩe ꝓpendebat apparere
potuerit. ꝫ postea vix effꝫ
tuenti. Humor at̃ viscos⁹
et ac̃ exsudans testes et in
guina tegebat. ꝫ acutũ dolo
rẽ nõ cõtinuũ paciebat̃. eiu
labat vehemẽter cũ iacta
tiõe mẽbroꝝ mẽte sanissĩa
sic̃ in cruciatibꝫ corpaliũ
doloꝝ fieri solꝫ. Dein inter
voces suas abripiebat̃ ab
oĩbꝫ sensib⁹ et iacebat pa
tentibꝫ oc̃lis neminẽ cir
cũstantiũ vidẽs ad nullã
vellicatiõez se mouẽs. Post
aliq̃ntũ tanq̃ euigilãs nec iã
dolens q̃ viderat indicabat.
Cũ interpositis paucis dieb⁹

eadē parebat. In oībz sane et
pene oībus visioībz suis du
os se dicebat vidē. vnū puer
tioris etatis. alterū puerū a
quibz ei ul' dicebatur ul' de
mostrabatur q̄ se audisse et
vidisse narrabat. Vidit q̄q̄z
quodā die piorum psallēcū
letātiū in luce mirabili. et
ipiorum in tenebris diuersas et
atrocissīas penas. illis duce
tibz et ostendētibz. et felici
tatis aliorum. aliorum qz ifelici
tatis meritū insinuātib9.
Hoc āt vidit die dn̄ica pas
che, cū p totā q̄dragesimā
nichil doluissz. cui vix iter
uallo triduu ātea pcebat.
Viderat āt in ipo ingres
su quadragesie illos pmit
tentes sibi q p xl dies
nullū sensurus eēt dolorē.
Postea ei ipi dederūt q̄si
medicinale q̄siliū ut ei p̄
pucij longitudo p̄cideret
quo facto diu nō doluit.
Cū vero iterū silit doleret.
et vidē silia cepisset. acce
pit ab eis rursus q̄silium
ut ī mare pubetenus ītra
ret ac p9 aliqātā moram
inde discedet. pmittētibus
sane q iā deinceps vehe
meter illū dolorē nō essz
passurus. sz illi9 solius

viscosi h̄uoris molestia
qz ita secutū ē. nec vn
talē aliquā postea pa
ē auersione mētis a sen
bus. nc̄ tale aliqd vid
ātea cū ī medijs dolor
et horrendis vocibz rep
obmutescens abripet
Postea tn̄ medicis cete
curātibz et sanātibz n
pmāsit in pposito sa
18 Istarum visionū et diu
nū cās et modos vesti
si qs potest certoqz q
hendē. eū magis audi
lē. q̄ de me expectāe
disserere. Quid tn̄ pu
ita ut nec docti me
q̄firmatem derideāt
indocti qi docente acc
sz vtriqz disceptante et
tente poti9 q̄ sciente
occultabo. Ego visa ista
visis q̄paro sopniātiu
cut ei aliqn̄ et hec fals
aliqn̄ ēi vera st aliqn̄ p
bata. aqn̄ tnquilla. ipa
vera āqn̄ futuris ōino
ul' apte dcā. āqn̄ obscu
sigficacoibz et q̄i figur
locutioibz pnūciata. sic
illa oia. Sz amat hom
inexpta mirari et cas
litorum requirē. cū cotidian
plerūqz alia sepe latentia

originis nosse non curet. Ita quemadmodum in vocibus hoc est signis quibus inter loquendo utimur audito verbo inusitato quaerunt primo quid sit hoc est quid significet quo cognito deinde quaerunt unde ita dictum sit, cum tam multa sine cura nesciant que in usu sermonis habent unde ista sint dicta. Sic cum aliquid inusitatum in rebus acciderit sive corporalibus sive spiritalibus causas rationesque sollicite te inquirunt. et sibi reddi a doctioribus flagitant. Soleo autem cum me quisquam interrogat ubi quid sit catus. et unde prudens vel acutus. nec ei sufficit sed pergit querere unde dictus sit catus. vicissim referre et querere unde dictus sit acutus. quod nichilominus utique ignorabat. sed quia usitatum nomen erat. pacienter eius originem nesciebat. Quod autem novum insonuit auribus parum putat nosse quid significando valeat nisi etiam unde dicatur exquirat. Quisquis ergo ex me querit unde visa corporalibus similia in extasi appareant que raro accidit anime. vicissim quero unde appareant dormientibus que cotidie sentit anima. et nemo istud aut non

multum curat inquirere. quasi vero ideo minus mira sit talium natura visorum quia cotidiana est. aut ideo minus curanda quia omnium est. Aut si recte faciunt qui ista non querunt rectius fecerit si nec in illa curiosi sint. Ego vero multo amplius admiror multo quia maxime stupeo. quanta celeritate ac facilitate in se anima fabricetur ymagines corporum que per corporis oculos viderit quam soporatum vel etiam in extasi visiones. Qualiscumque tamen illa natura visionum est, procul dubio corpus non est. hoc nosse cui non sufficit unde etiam consistat inquirat ab aliis. me ignorare confiteor. Illud plane exemplorum experimentis colligi datur sicut corporum pallor rubor tremor, vel etiam morbus aliquando a corpore fit, aliquando ab anima. Et a corpore quando vel humor suffunditur vel cibus vel aliquid aliud corpori ingeritur extrinsecus. Ab anima vero cum vel timore turbatur vel pudore confunditur vel irascitur vel amat vel si quid huiusmodi. Nec immerito. Sic id quod animat et regit. etiam cum vehementius movetur vehementius exagitat. ita et ipsi anime ut in ea visa peragat que non ei per sensus

Ca. xix

corpis nūciat᷑. ſʒ p īcorpalē
ſbaʒ ita pgſat ut nō diſcer
nat vtx̄ corpa ſint an ſili
tudīes corpm. aliqn̄ a cor
pe accidit. aliqn̄ ab ſpū.
et a corpe q̄dē ſine natu
rali viciſſitudīe ut ſt̄ viſa
ſopniatū. dormire qppe a
corpe ē hōi. ſine aliq̄ mala
valitudīe ſenſibʒ pturba
tis. ut cū a frenetiċis ſil᷑
et corpa videt᷑ et viſa ſilia
corpibʒ. q̄ et ipa p ocul᷑
aſſint q̄ penit⁹ īterduſis
ſic᷑ ſepe malefacti morbo
aliquo īgraueſcēte pn̄te
corpe diu abſentes. deīn
hōibʒ redditi mlta ſe vi
diſſe dixerūt. Ab ſpū vō
cū oīno ſano atqʒ īteg̃ro
corpe ī alienatiōe rapiūt᷑.
ſiue ita ut et p ſenſus cor
pis corpa videant. et in
ſpū q̄dā ſilia q̄ a corpibʒ
nō diſcernat. ſiue penit⁹
auertant᷑ a ſenſibʒ carnis
et nichil p eos oīno ſenti
entes illa ſpitali viſione
habitēt in ſilitudībʒ cor
poꝝ. Sʒ cū mal⁹ in hec
atripit ſps. q̄ demoniacos
facit. aut arreptitios. aut
falſos pphās. Cū at̄ bonus
fideles miſteria loq̄ntes. aut
accedēte etiā ītelligētia ve
ros pphās. q̄ ad temp⁹ q̄d
eos oportʒ oñdi videntes
xx. atqʒ narrantes. Sʒ cū a
corpe cā eſt ut talia viſa
cernātur nō ea corp⁹ exhi
[illegible] enī hʒ eā vim ut for
met aliq̄d ſpitale. ſʒ ſopit
aut pturbato q̄ ecīā inter
cluſo itinē intētiōis a ce
rebro qua dirigit᷑ ſenti
modus. aīa ipſa q̄ mot
ceſſare ab hoc ope nō p
p corp⁹ nō ſinit᷑ ul᷑ nō plen
corpalia ſentire uel ad corp
vim ſue ītentiōis dirig
ſpū corpalū ſilitudin
agit. aut ītuet᷑. obiec
Et ſiq̄dē ipa eas agit f
taſie tm̄ ſt. Si at obiect
ītuet᷑. oſtenſiōes ſūt. De
niqʒ cū ocli dolēt ul᷑ extinc
ſūt q̄a nō eſt cā in ſede c
rebri vn ipa dirigit᷑ īt
tio ſentiendi nō ſūt h
viſiōes q̄uis cernēdis cor
palibʒ obſtaculū exiſtat
in corpe. Magis eī cera
quid dormiētes q̄ vig
tes vident. Dormiētes q
in cerebro cū ſopitur v
ſentiēdi q̄ intētiōne ad o
culos ducat. ideoqʒ ipa īte
tio in aliud auſa cernit
viſa ſopnioꝝ q̄ ſpēs cor
pales ſūt. ut ſibi dormi

entes vigilaie videat². et
nō silia corpibz s; ipa cor
pora ītueri se putet. Cū
at vigilat ceci. ducit² p il
la itinera ītentio cernēdi
q cū ad loca veneit oclor
nō exit foras s; ibi rema
net. ut vigilare se setiat.
potius qz esse in tenebris
vigilādo etiā p diē q dor
miendo siue p diē siue p
nocte. Sicā et q ceci nō sit
plerīqz patētibz ocul' dor
miūt nichil p eos videtes.
Sz nō īo nichil videntes
cū spū cernāt visa sopni
oru. Si autē clausis oclis
vigilent. neqz dormiētiū
presto sūt visioibz neqz vi
gilātiū. Tanto tn̄ valet q
usqz ad oclos eoz n̄ sopi
ta n̄ pturbata. n̄ ītercal
la puenit a cēbro via sen
tiendi. et aīe intentionē
usqz ad ipas q̄uis clausas
fores corpis ducit. ut cogi
tent² ymagīes q̄ de corpm.
s; nullo mō pro eis habeā
tur corpibz que p oclos sen
tiūt². tantū īterest ubi fiat
īpedimētū sentiēdi corpa
lia cū fit ī corpe. Si eī nō
sit n̄ in ipis aditib9 et q̄i
ianuis sensuū velut ī ocu
lis ī auribz. ceteris qz sen
sibz corpis sola īpedit² per
ceptio corpaliū. nō at aīe
ītentio in aliud sit auertit²
ut pro corpibz hēat yma
gines corpm. Si at cā ē
intus ī cerebro vn̄ dirigū
tur vie ad ea q̄ foris sunt
sentiēda ipius ītentiōis
vasa sopiut² ul' turbatur
ul' ītercluduñt² quibz nitit²
aīa in ea q̄ foris sūt ītu
enda ul' sentiēda. Rem vi
sū quo nō amittit tanta
expressiōe format silia.
ut ymagīes corpaliū a
corpalibz discernere non
valens. vtrū ī illis an in
istis sit nesciat. Et cū sciat.
longe alio mō sciat q dū
ī cogitādo v̄satur siue otaur
rut silitudies corpm q̄ mod9
n̄ ab exptis capi vtrūqz nō
pt. Hinc eī erat q me dor
miēs ī sopnis vide sciebā.
nec tn̄ illas corpaliū rerū
silitudies q̄s videbā sic ab
ipis corpalibz discernebā.
q̄madmodū eas cogitātes
etiā clausis ocul' ul' ī tene
bris ɔstituti discerne sole
mus. Tantū valz ipa aīe ī
tentio vtrū pducat² usqz
ad sens9 licet clausos. an
in ipo cerebro vn̄ in hēr
nitit² et q̄uis aliqn̄ se no

uerit nō corpa sz corpm si
militudīes cernē. ul' min⁹
erudita etiā ipa ee corpa
existimās. senciat se non
ea corpe sz spū vidē. lōge
sit tn̄ ab affectiōe qua su
o corpi p̄sentat'. vn̄ se no
uerit et ceci vigilāe cum
silitudīes corpm cogita
tas. a corpibz que videre
nō pnt certa notiōe dis
Ca. xxi. cernūt. Cū at sano corpe
ner sopno sensibz ɡsopi
tis aliq° occulto ope spita
li in ea visa q̄ silia sint
corpalibz aīa rapitur.
nō quia mod⁹ diuersꝰ ē.
iō ē etiā diūsa nā visoꝝ
cū et in ill' causis q̄ de cor
pe existūt sit vtiqz dēnti
a. et aliqn a q̄rio. Fram
frenetici nō dormiēdo po
cius p̄turbatas hn̄t sen
tiēdi vias ī capite. ut ta
lia videat q̄lia sopnian
tes videt. quoꝝ dormien
do auertit' intētio a sensu
vigilādi et ī ea videndo
ɡuertit'. Cū q̄° illud fiat
nō dormiēdo. nō tn̄ ea q̄
videtur ex alio gn̄e st' q̄
ex nā spūs de quo ul' in
quo fiūt silitudīes cor
poꝝ. Ita q̄uis diūsa sit
cā intētiōis alienate.

qn̄ sano corpe vigilantis a
cultaz q̄dā vi spitali a
rapit'. ut vice corpm ex
sas corpaliū reꝝ silitud
in spū videat. eadē tn̄
ē visoꝝ. Frequēz ei dici pt
tā in corpe ē tūc aīa sine
vlla p̄sensiōe futoꝝ ex
sa visa de ymagīes corp
sic' etiā cogitando assole
tū vo in ea videnda spū
fuit diuitus h' demost
ri. quīquidē apte scriptu
dicit. effundam de spū m
o sup oēm carnē. et iuu
nes visa videbūt. et se
sopnia sopniabūt. Dm
patiōi vtrūqz tribuēs
angel⁹ dnī apparuit
sopnis dicēs. noli time
accipe mariā ɡiugē tu
et iteꝝ. Tolle pueꝝ ꝛ m
xx. et vade ī egiptū. Itaqz
nō quidē spū assumi s
hoīs ad has videndas
magīes n̄ aliqd significa
nō puto. Cū vo ī corpe
cā est ut ī eas expressi
ituendas huan⁹ itend
spūs nō sp aliqd sigfica
credendū est. sz tūc sigfica
cū inspirat' a demonstra
spū siue dormieti. siue
quid aliud ex corpe ut
carnis sensibz abaliena

tur pacienti. Vigilantibz etiā neqꝫ ullo morbo afflictis nec furore exagitatis oc culto quodā instictu īgestas ēē cogitacoēs q̄s ꝓme do dinarent nō solū aliud agētes sic̄ cayphas ponti fex ꝓphetauit. cū ei⁹ inten tio nō hēret volūtatē ꝓphe tandi. Verū etiā id suscipi entes ut dinandi mō aliqd dicent nouim⁹. Jtā quidā iuuenes iocādo ut fallent ubi pegrini iter agebāt mathematicos se esse fixe runt ignorātes oīno utrū duodecī signa dicent. Cum cū hospite suū mirari cerne rēt q̄ dicebāt et attestari ēē verissiā. audaci⁹ ī plu ra ꝓgressi sūt. At ille attes tās ad oīa mirabat̄. Pos tremo ab eis de filij salute ꝯsuluit quē absente deside rabat. et q̄ īopinate tar daret. ne qd ei accidisset sollicitꝰ erat. At illi nō cu rātes qd post eoꝝ abcessū veri ꝯgnosceret. dū tn̄ in p̄n cia letū hoīez redderet mox ꝓfecturi rnderūt saluū ap ꝓpinquāre et eo ipō die q̄ hec loq̄batur ēē venturū. Neqꝫ eī metuebāt ne cum totus dies pactus ēēt. eos ille redarguēdos p⁹tero die seq̄ret̄. Quid multa. Dum iā abire disponent. ecce sub ito adhuc eis illic positis venit. Jtē ali⁹ an simpho niā cū saltabat ubi erāt mlta ydola ꝑ quādā paga noꝝ solēpnitatē. nō ab ali quo spū arreptus. ſꝫ imita tiōe ludicra arrepticī⁹ sila tus scīētibz circūstantibus et spectātibz. moris eī ēāt ut an prādiū pactis sacri ficijs agitātis qꝫ fanaticis. si q̄ adolescentes p⁹ prādiū vellet eo mō lude nullꝰ ꝓhi betur. Jlle g̃o int̄ saltandū fcō sibi silēncio iocabūdus et ridente mltitudīe circū septus. ea nocte q̄ impende bat in ea silua q̄ iuxta ēāt hoīez a leone iterēmptū iri. ad cui⁹ cadauer spectādū illucescente die ꝯfluxuram turbā et illi⁹ solēpnitatis locū desertūrā ꝓdixit. Et fcm̄ ē cū satis cunctis q̄ ade rāt in oībz eius motibus claruissꝫ. hoc eū iocādo et ludendo nusq̄ꝫ ꝑturbata ul' alienata mēte dixisse. ipo etiā tāto amplius mirante qd accidit q̄tomagis nossꝫ quo id aīo atqꝫ ore ꝓtule rit. Quoniā mō hec visa

in spm hois veniat utrum ibi
pmitus formetur an forma
ta igeratur et quadam quiet
tioe cernatur ut sic hoibz an
geli ondant cogitacoes suas
et corpaliu reru silitudies
qs in suo spu futoz cognici
one formant. quadmodu et
ipi cogitacoes nras no vti
qz ocul' qa no corpe s spu
videant. Veru hoc interest q
illi nras etia si noli9 noue
rint. nos aut ipoz n ondant
nosse no possu9. qa sic eas ut
opinor hnt in ptate occul
tare spitalibz mod. quadmo
du nos qbusdam iteriectis
obstaculis nra corpa ne a
lioz ocul' videant abscodi9
et qd fiat in spu nro ut a
liqn cernant tmmo sigfica
tes ymagies. et utz aliqd
significent ignoret. aliqn
aut aliqd sigficare sentiatur.
s qd sigficet nesciat. Aliqn
vo qui pleniore demratione
aia huana et spu ipas 4 me
te qd sigficet videat. et scire
difficillimu e. et si ia scia
mus. disserere atqz explicare
opossissimu. Qd aut nc isi
nuare satis arbitror. certu
e spuale ee quadam natura
in nob ubi corpaliu reru
formant silitudies sive cu

Ca. xxiij.

aliqd corp9 sensu corpis
tangim9. et ginuo format
ei9 silitudo in spu meo
qz recondit. sive cu abse
cia corpa ia nota cogita
mus ut ex eis formet q
spualis aspctus que ia
in spu et anqa ea cogita
mus. sive cu eoz corpm q
no novi9 s tn ee no dub
tam9 silitudies no ita
sut illa. s ut occurrit i
emur sive cu alia q u
no st ul' ee nesciuit p
arbitrio ul' opinatione
cogitam9. sive vn neqz
agentibz neqz volentib
nobis varie forme corp
liu silitudinu versant in
aio. sive cu aliqd corpali
actur eaqua disponim
q in illa actioe futa sunt
et oia cogitacoe anteced
sive ia in ipo actu ul' cum
loqmur ul' cu facim9 oes
corpales motus ut exerce
possint pveniunt silitu
dinibz suis int9 in spiritu
neqz ei ulla ul' breuissi
sillaba in ordie suo nisi
pspecta sonuisset. sive cu
a dormietibz sopnia vi
detur ul' nichil ul' aliqd
sigficantia. sive cu valitu
dine corpali turbatis i

infectus itineris sentiedi. y
magines corpm sp's veris
corpibz ita miscet ut inter
nosci ul' vix possint ul' oi
no no possint. et aut sig
ficet aliqd. aut sine ulla sig
nificatioe oboriat. sive
penitus ingravescente aliquo
morbo ul' dolore corpis. et
intercludente intus vias q
bus aie ut p carne senti
ret exerebatur ac niteba
tur intentio. altius qm sop
no absentato spu corpa
liu rerum existes. a monstra
tur ymagies ul' significan
tes aliqd ul' sine ulla sig
nificatoe apparetes. sive nl
la ex corpe ca existente s3
assumete atqz rapiente
aliquo spu tollit aia huiusi
videdas silitudies corpm.
misces eis visa corpalia.
cu siml' etia corpis sensibz
utit. sive ita spu assume
te alienat ab oi corpis
sensu et avertit. ut solis si
militudibz corpm spua
li visioe teneatur. ubi i
nescio utru possint aliqua
nichil sigficacia videri.
Hec igit na spualis i
qua no corpa s3 corpm
silitudies exprimitur infe
rioris gnis visione habet

qm illud mentis atqz intelli
gentie lumen. quo et ista in
feriora diiudicant. et ea cer
nunt que neqz st corpa. n' gerunt
ullas formas siles corpm
velut ipa mes et ois aie
affectio bona cui gtia st
ei9 vitia q rite culpatur
atqz dapnant in hoibz.
Quo em alio mo ipe intel
lectus ni intelligedo ospicit?
Ita et caritas. gaudium pax
longanimitas. bonitas. fi
des. mansuetudo. otinetia.
et cetera huiusi qbz ppi
quat deo. et ipe deus ex
quo oia p que oia i quo
oia. Cu qm itaqz in eade
aia fiat visioes su que
sentiut p corp9 sic hoc
corpeu celu et tra et que
qz in eis nota ee pnt qm
admodu pnt. sive q spu
videt silia corpm de qbz
mlta ia diximus. su tu in
mete intelligut que nec
corpa st nec silitudies c
corpm. hnt utiqz ordiez
suu et e aliud alio pcel
lentius prestatior intellau
alis qm spual'. corpalis ei
sine spuali ee non pt. qn
qde momento eode quo p
corp9 sensus corpis tagitur.
sit etia in aio tale aliqd

nō qđ hoc sit sed qđ silē sᵗ.
Qđ si nō fiet nec sensus
ille eēt quo ea q̄ extinsecꝫ
adiacent sentiūtur. neqꝫ eī
corp⁹ sentit ſꝫ aīa p̄ corp⁹.
quo velut nūtio vtit̄ ad for
madū in semꝫipā qđ extri
secus nūciat̄. Pō pt itaqꝫ
fieri visio corpalis n̄ etiā
spūalis sil̄ fiat. ſꝫ nō dis
cernit̄ n̄ cū fuit sensus ab
latus a corpe ut id qđ per
corp⁹ videbat̄ iueniatur ī
spū. Atueo spūalis visio
etiā sine corpali fieri pt cū
absentiū corpm silitudīes
in spū apparent et fingūt̄
mlte pro arbitrio ul̄ pter
arbitriū demūtant̄. Item
spūalis visio īdiget intel
lectuali ut diiudicet̄. In
tellectualis aūt ista spūali
īferiore nō īdiget. ac per
hoc spūali corpalis. itellcū
ali aūte vtraqꝫ subiecta ē.
Cū g̊ legim⁹ spūal' omīa di
iudicat. ipē aūt a nēie iu
dicat̄. nō ſꝫ ipm a quo
mēs discernit. sicᵗ illud qđ
dcm ē. orabo spū orabo et
mēte. ſꝫ illa notiōe debe⁹
accipe qua dcm ē. renoua
mī aūte spū mētis vrē.
Na et sup̄ docui⁹ alio mō
et ipaꝫ mētē spm dici. ſꝫ

quā spūal' oīa diiudi
cat. Quapp nō absurde m
qꝫ ↄuenienter arbitror
spūtalē visionē int̄ in
tellectualē et corpalē q̄i me
dietatē quādā optinē. Pu
to enī nō incōgruenter m
diū dici qđ corp⁹ q̄dē non
ē. ſꝫ silē ē corpis. int̄ illud
qđ vere corpus ē. et illud
qđ n̄c corp⁹ est n̄c silē co
in pis. Illudit̄ aūt aīa sili
tudibus reru. nō eaꝫ vi
ſꝫ opiniōis sue. cū appbat q̄
silia sᵗ p̄ hys q̄bꝫ silia sᵗ. al
itellige desiciēs. Fallit̄ q̄
in visiōe corpali cū ī ip
corpibꝫ fieri putat qđ fi
ī corpis sensibꝫ sicᵗ nau
gātibꝫ videtur ī terra
moueri q̄ stant. et ītuē
bus celū stare sydera q̄
mouent̄. et diuaricatis
radiys oclōꝝ duas lucne
spēs appare. et ī aq̄ rem
infract⁹ et mlta huiōi. a
cū putat hoc eē qđ silite
colorātū ē. ul̄ siliter sona
ul̄ olet. ul̄ sapit ul̄ tangi
Hinc eī et medicamenta
liqđ circatū coctū in caca
bo putat̄ lectume et sonu
tus trāseūtis vehiculi pu
tat̄ ex tonitruo et si null
alys sensibꝫ exploret̄ ſꝫ

soli adiacet olfactui. cita
u putat herba q vocatur
apiaria. et cibus aliquo
dulciculo suco affectus i
putat melle cditus. et
ignotus anulus ctrecta
tus in tenebris putatur
aureus cu sit ereus uel
argeteus. q cu repetinis
i opinatis qz corpalibus
visis aia turbata. ul in
sopnis vide se putat. ul
aliq ei9modi spitali vi
so affici. Vn in oibz cor
palibz visis. et alioz se
suu ctestatio. et maxie
ipi9 metis atqz rois ad
hibet. ut qd in hoc trru
i gne veru e iueniat qi
tu iueniri pt. In visioe
at spitali id e in corpm
silitudibz q spu vident.
fallit aia. cu ea q sic vi
det, ipa corpa ee arbitra
tur ul qd sibi suspitioe
falsa qz coiectura finxerit.
hoc etia i corpibz putat
q no visa ciectat. At vo
in illis itellectualibz visis
no fallit. aut eni intelli
git et veru e. aut si veru
no est no itelligit. Vn
aliud e in hijs errare quidz.
qd io errae qa vidz no ccip
cu rapit aia i ea visa q spu

nut silia corpalibz ita ut
oino a sensibz corpis aue
tat amplius q in sopno
solet. sz minus q i morte.
ia diuine amonitiois e et
adiutory. ut si no corpa
sz visa corpm spitaliter
noueit cerne. sicut q se i
sopnis vide anq euigilet
sciut. ubi si etia videntur
futura. ita ut oino futa
noscat quoz ymagies p
setes videt. siue ipa hois
mete diuinit9 ad iuta.
siue aliq int ipa visa
qd sigficet exponente. si
cut i apocalipsi expone
bat magne reuelatiois
e. etia si forte ignozet ille
cui hec demostrant utru
ne e corpe exierit. an adh
sit i corpe sz spu a sensibz
corpis alienato ista vide
at. Pt eni sic raptus id
ignorae si ei et hoc non
ostedat. Porro at si qad
modu raptus e a sensibz
corpis ut eet in istis sili
tudinibz corpm q videt
spu. ita et ab ipis rapia
tur. ut i illa qi regione
itellectualiu ul itelligibi
liu subuehatur. ibi sine
ulla corpis silitudie. pspi
cua veritas cernit. que

nullis opinionu falsaz nebulis obfuscat᷑. ibi ṽtutes anime nō sut operose ac laboriose. Neqȝ eni ibi ope tẽpancie libido frenatur. ą ope fortitudis tolleratur adũsa. ą ope iusticie ĩiq̄ puniut᷑. aut ope prudẽcie mala deuitatur. Una ibi et tota ṽtus ē amare quod videas. et suma felicitas hr̄e qd̄ amas. Ibi eī beata vita in fonte suo bibitur vn̄ (si) aspergit᷑ aliq̄d hu ic ~ huane vite ut in teptacōibȝ huiꝰ sc̄li tẽpanter. fortiter et iuste prudẽter qȝ viuat᷑. Pter illud quippe adipiscendū ubi secura qesceret. et ĩeffabil᷑ visio veitatis. labor susa pit᷑ et ɡtinēdi a volupta te. et sustinēdi adũsitates. et subueniēdi ĩdigētibȝ. et resis tendi decipiētibȝ. Ibi videt᷑ claritas dn̄i nō p̱ visionem signtem siue corpale siaut visa ē in mōte syna. siue spitalē sic᷑ vidit ysaias ul᷑ iohēs ĩ apocalipsi. ſȝ p̱ spem nō p̱ enigmata ɡtu ea cape humana mes pt ſ̄ꝰ assumētis dei graz. ut os ad os loquat᷑ ei deus qͥ dignū tali colloquio fecerit

nō os corpis ſȝ mētis. Sic intelligendū arbitror qd̄ d̄ in moyse sc̄ptū ē. Concupiscebat enī sic᷑ in exodo legimus vide dm̄. nō utiqȝ sicut viderat in mōte nec sic᷑ videbat in tab̄naculo ſȝ in ea sba qua deꝰ ē. nulla assupta corpali cata que mortal᷑ carnis sensibȝ p̱sentatur. neqȝ ĩ sp̄u figuratis silitudibȝ corpm. ſȝ p̱ speciē suā ɡtū eā cape creatura rōnal᷑ pt. reuocato ab oī corpis sensu. ab oī significatiuo enigmate sp̄us. Si gͦ iueni graz in ɡspectuo onde m̄ temetipz manifeste ut videā te. cū paulo supiꝰ legat᷑ et locutꝰ ē dn̄ inꝰ ad moysen facie ad faciē sic᷑ qs loquit᷑ ad amicū suū. Sentiebat qͦ qd̄ videbat et qd̄ nō videbat desidēabat. Deīa ṫ paulo pꝰ cū dixisset ei deꝰ. Inuenisti enī graz in ɡspectu meo. et scio te p̱ oibus. Ondē ei. onde m̄ glam tuā. Et quidē rnsum accepit a domino figatū de quo nc̄ longū est disputare qn̄ ei dixit. nō poteris vidē faciem meā et viue. nō eī videbit hō faciē meā et viuet.

Deniqz subiceat et ait illi. Ecce locus apud me et stabis sup petram ut trāseat maiestas mea et ponā te in speluca petre et tegam manū meā sup te donec trāseam et auferā manū meā. et tūc videbis posteriora mea. nā facies mea nō apparebit tibi. Nec tn̄ secuta sc̄ptā hoc etiā corpaliter factū ēē narrauit. satis qz p hoc demōstratū est figurate dn̄m ēē in ecclesie sig̃ficatiōe. Ipā ē ei locus penes dn̄m. qa etiā ē templū ei9. et ipā edificata ē sup petrā. et cetera q̄ ibi dicta sūt eide itelligende gg̃ruūt. Nisi gaupitā et desideratā dei claritatē moyses vidē meruisset. nō in libro nūoꝝ dicēt deus ad aaron et mariā f̄res eius. Audite vbū meū. Si fuīt pph̄a vr̄ in visione illi dn̄s cognoscat et in sopno loquāt ei. nō ita quo famul9 me9 moyses. in tota domo mea fidelis ē. Os ad os loqr ad illū in sp̄e et nō p enig̃ta. et claritatē dn̄i vidit. Neqz eīi hoc secūdū sbam corporis que carnis sensibz p̄ntat̃ intelligendū ē. Nā vtiqz sic loq̄bat̃ ad moysen facie ad faciē. cont̃ in cōtra q̃i tn̄ ei dixit. ond̄e mi teipz. Et nūc etiā ipos q̄s obiurgabat et q̄bz moysi meritū ita p̄ferebat. sic loq̄bat̃ p creaturā corpalem p̄ntatā sensibz carnis. Illo q̄° mō in illa sp̄e qua deus est longe ieffabilit̃ secrecius et p̄fectius loq̄tur locutiōe ieffabili. ubi eū nemo viues vidit. vita ista qua mortaliter viuit̃ in istis sensibus corpis. Sz n̄ ab hac vita q̄sqz quodāmō moriat̃ siue oīno exiens de corpe siue i tm̄ auersus et alienatus a cārlibz sensibz. ut merito nesciat sic̃ ap̄ls ait vtrū i corpe an extra corp9 sit. cū in illā rapit̃ et subuehitur visionē. Quapp si hoc tciū visiōis genus q̄d supius ē nō solū oī corpali q°. p corpis sensus corpa sentiunt̃. verū etiā illo sp̄uali q° silitudīes corpm sp̄u non mēte cernuntur tciū celum appellauit ap̄lus. in hoc videt̃ claritas dei cui videre corda mūdant̃. Vn̄ dr̄ ē. Beati mūdo corde. qm̄ ipi deū videbūt. Nō p aliquā

Ca. xxviij.

corpaliter ul' spitalr figu
ratā sig'ficatione q̄i p spe
culū in enigmate. ꝫ facie
ad facie q̄d de moyse dcm
ē os ad os. p spem salicet.
q̄a de9 q̄ꝗd est q̄tuluqꝫ
eū mes q̄ nō est q̄d ipe est.
etiā ab oī terrena labe mū
data et ab oī corpe et sili
tudie corpis alienata et ab
repta. capē pt a quo pegri
nam. mortali et corrupti
bili one grauati. q̄ diu p
fide ābulam9 nō p spem.
Et cū hic iuste viui9 cur
nō credam9 q̄d tāto aplo
doctori gentiū rapto usqꝫ
ad istā excellētissimā visi
one noluerit deus demra
re vitā. ī qua p9 hac vitā
viuedū ē inetnū. Et cur
nō dicat' iste padysus ex
cepto illo in quo corpalr
vixit adā inter ligna ne
morosa atqꝫ fructuosa. q̄nq̄
de et etiā que nos ggre
gat in ciuitatis sinū padi
sus dca ē cū fructu pomorꝫ.
Sed hoc figurate dcm ē q̄i
illo padyso ubi ꝓprie fuit
adā etiā figta sit p forīn
futuū. q̄ꝗ diligecius gsi
deratibꝫ fortassis occurrat
illo padyso corpali ī quo
adam corpaliter fuit. et

ista vita scōꝝ signatā q
nc agit' in eccīa. et illā
post erit ieternū. Dicit
ihrusalē q̄ intpretat' vi
sio pacis. et tn̄ q̄da terrena
ciuitas demrat' que su
ihrlm mrez nraz in celi
siue ī hys qui spe salui
facti sut et q̄d nō viden
sperātes p paciaz expe
tat. s'.9 quos m'lti fily de
te magis q̄ ei9 que hab
viru. siue ī ipis angel' s
p eccīaz m'ltiformis sap
dei. cū q̄bꝫ post hāc pegr
tione sine labore et sine
metu viuedū ē. Di at
capim9 3.ʳ celū q̄ apls rap
e.9 ee celū et ad ult' sup
ee creda9 infra ē h.º terciu
sicut eos aly septē. aly o
aly noue ul' etiā decē
bet. et in ipo vno q̄d di
fīrmentū m'ltos gradu
ee gfirmat. ac p hoc corp
teos ēē ul' vanant' ul' op
nat'. De quoꝝ vōe ul' op
one nc differē longū ē
Potest etiā fieri ut etia
talibꝫ ul' ītellcualibꝫ m
tos quosdā gradus q̄
gtendat ā ipos si poss
ondat eousqꝫ distictos
aliq̄ ꝓuectū magis m
qꝫ illustriū reuelacoīu.

Sed utrūqz se ista habeāt. et accipiat ut libet ab ali o sic. ab alio āt sic. ego vi sorū ul' visionū ꝑter ista tria gňa. q̄ corpe. q̄ spū. aut spū. q̄ mēte. usqz adh' ul nosse ul' doce nō possū. Sed q̄t et q̄te singulorū drncie sūt generū ut ī v noquoqz aliud alio grada tim supferat' ignorare me fateor. Sicut āt ī ista corpea luce ē celū qd sup tras suspicim9 vn̄ lum̄a ria claret et sydera que corpa longe sūt meliora terestribz. sic in illo gn̄e spitali in quo videt' corpo rū silitudies luce q̄dam in corpali ac sua sūt q̄dā excellencia et merito di na. q̄ demostrat angeli miris modis vtrū visa su a facili quadā et ꝑpoten ti iunctione ul' ɔmixtioe et iā nr̄a eē facietes ac nesciētes. nescio quo nr̄az in spū nr̄o iformāe visi one difficilis ꝑceptu. ac difficilior dcu res ē. Sunt āt alia visa vsitata et hūana q̄ siue ex ipo spū nr̄o m'ltipl' citr' existunt. siue ex corpe spiū quodā mō suggerutur. sic' fue

rim9 affecti ul' carne ul aio. Nō solū eni vigilan tes hoies curas suas cogi tādo versat in silitudibz corpm. verū eciā dormien tes hor sepe sopniat quo indiget. Nā et negocia sua gerūt cū cupiditate et epul' poculis qz īhian ter instant. si forte esuri entes sitietes qz dormie rūt. Que oīa puto ɔpata illis angelicis demratioibz sic h̄nda. ac si ī ista nr̄a cor pm terrena celestibz ɔparet'. Hic eciā ī illo gn̄e itellcu alīu visoz alia sūt q̄ in ip sa aīa videt' velut vtutes q̄bus vicia sīt ɔtrāria siue ꝑmāsure ut pietas. siue v tiles huic vite. et postea nō future sic' fides qua cre dim9 ea q̄ nondū videm9. et spes q̄ futura cū pacia expectam9. et ipa sapia qua oīa toleam9 aduersa. donec quo volu9 veiamus. Iste qppe et hu9moi vtu tes que nc̄ ꝑ trāsigendam istā ꝑegrinatioez valde ne cessarie sīt. q̄n erūt in illa vita ꝑ quā adipiscendā sīt necessarie. et tn̄ eciā ipe itellctualit' videtur. Neqz eī aut corpa sīt. q̄ spes habet

Ca. xxxi.

pacia

siles corpm. Illud aut est
ipsm lumen ītuei quo illus
trat aīa ut oīa ul' in se ul'
in illo veraciter ītellecta
gspiciat. nā illud iā ipe
ē deus. hec at creatā qiuis
ronalis et itellāualis ad
eius ymaginē facta. q cū
conatur lumē illud ītuei.
palpitat īfirmitate et
min9 valet. tn est tn qcqd
ītelligit sicut valet. Cū g°
illuc rapit' et ea carnali
bus subtracta sensibz illi
visioi pntat' expressius.
nō spaciis localibz s3 mō
quodā suo. eciā supra se
videt illud quo adiuta vi
det qcqd eciā in se ītelli
gendo videt. Ubi at qrit

Ca. xxxii.

cū aīa de corpe exierit utr
ad aliq loca corpalia fera
tur. an ad icorpalia corpa
libz silia. an vero n' ad ip
sa s3 ad illud qd et corpibz
et silitudibz corpm ē excel
lencius. cito quidē rnderim
ad corpalia loca eā ul' nō
ferri nisi cū aliq corpe. ul'
nō localiter ferri. Jam ha
beat aliqd corp9 cū de hoc
corpe exierit ondat q pt.
ego at nō puto. Ad spita
lia vo p meritis fertur.
q ad loca penalia silia cor

pibz. qlia sepe demostrata
sut hiis q rapti sut a corp
sensibz et mortuis silēs
tuerut. et ifernales pena
viderut. cū et ipi in seipis
gereret quadā silitudi
corpis sui p quā possent
ad illa ferri. et alia sili
sensibz expiri. Neqz eni
deo cur habeat aīa sili
dinē corpis sui. cū iace
sine sensu ipo corpe nō
tn penit9 mortuo vid
lia qualia mlti ex illa
ductiōe vivus redditi nar
rauerut et nō habeat
pfcā morte penit9 de
exierit. Aut g° ad illa
tur penalia. q ad illa
de silia corpalibz. n' tn
nar s3 quietis atqz
dioz. Neqz eni rēe dia
ul' illas falsas ēe penas
ul' illā falsam requie
leticiā. Tūc eī hec falsa
qn p opiatiōes erro
lia pro aliis putat.
petr9 nō solū visu ille
debat et in eo nō silitu
nes corpm s3 corpa puta
bat. in hoc utiqz falleba
vm eciā cū alio tpe ab an
gelo solutus ē vinculis
bat in corpe ābulās et p
sentat9 corpalibz formis

et putabat se visu videre.
nichilomin9 fallebat². Ita et
ille in disco erat spitales
forme corpalibꝫ siles. et
ista corpalis expressio so
luti ex vinculis ꝑ mira
culū spūali silis erat. Fal
lebatur aīa in vtrisqꝫ nō
n tū alia pro alys approba
ret. Quāuis g° nō sint corpa
lia ꝫ silia corpalibꝫ q̄bꝫ
aīe corpibꝫ exute afficiūt²
siue bene siue male. tū et
ipe corpibꝫ suis silēs sibi
met apparet. sūt tn̄. et ve
ra leticia ē et vera moles
tia fc̄a de sb̄a spitali. Ita
et in soptus magni īter
est vtrū in letis an ī tristi
bus sim9. Vn̄ q̄da in rebꝫ
q̄s concupiuerat ꝯstituti se
euigilasse doluerūt et rur
sus grauibꝫ terroribꝫ atqꝫ
cruciatibꝫ exagitati atqꝫ
vexati cū expgefacti eent
dormire timuerūt. ne ī ea
dē mala reuocaretur. Et
vtiqꝫ dubitādū nō ē ꝙ
expressiora sūt illa q̄ in
ferna dicūt² atqꝫ ob hoc
vehemētius sentiātur.
Ita et qui subtracti sūt
sensibꝫ corpis minus q̄
dē q̄ si oīno morerētur
ꝫ tn̄ amplius q̄ si dormi
rēt expressiora se vidisse
narrauerūt q̄ si sopnia
narrauissent. Est g° pror
sus īferoꝝ sb̄a ꝫ eā spita
lē arbitror eē nō corpalē.
Nec audiendi sūt qui af Ca. xxxiii.
firmāt īferos in hac vita
explicari nec eē p9 mortē.
Viderit eī q̄admodū poe
tica figmēta interptent²
nos ab auctē diuinarū
scripturaꝝ q̄bꝫ solis de ī
hac re fides habenda est
recedē nō debem9 q̄ꝫ q̄ꝫ pos
sum9 oñdē illoꝝ quoqꝫ sa
piētes de īferoꝝ sb̄a mi
nime dubitasse que post
hāc vitā excipit aīas ī
mortuoꝝ. Vn̄ āt sub ter
ris eē dicāt² inferi si cor
palia loca nō sūt. aut vn̄
inferi appellent² si sub t̄
ris nō sūt merito q̄ritur.
Animā vō nō esse corpore
am nō me putare ꝫ pla
ne scire audeo ꝑfiteri. et
tn̄ hr̄e posse silitudinē cor
pis et corpaliū oīno mē
broꝝ q̄squis negat pt̄
negare aīaꝫ eē que in
soptus videt ul' ambulare
se ul' sedere ul' hac atqꝫ
illac gressu ā etiā volatu
ferri aut referri. qd̄ sine
quadā silitudie corpis nō

fit. Proin si hac similitudinē
etiā apud iferos gerit non
corpalem ꝫ corpi silem. ita
etiā in locis videtur ēē nō
corpalibꝫ ꝫ corpaliū sili
bus siue in requie siue i do
loribꝫ. Ergo et illud me
nōdū īuenisse ꝯfiteor. in
feros appellatos ubi iusto
rū aīe requiescūt. Et xpi
quidē aīaꝫ venisse usqꝫ
ad ea loca in quibꝫ pctores
cruciant̄. ut eos solueret a tor
mētis quos ēē soluēdos oc
culta nobis sua iusticia
iudicabat. nō īmerito cre
dit̄. Quō enī alit̄ accipi
endū sit qd dcm ē. quē deꝯ
suscitauit ex mortuis so
lutis doloribꝫ iferni. qa
nō poterat teneri ab eis
nō video. nisi ut quorūdā
dolores apud iferos eū sol
uisse accipiamꝯ ea ptate
qua dn̄s est cui oē genu
flectat̄ celestiū et terres
triū et ifernorꝫ. p qua po
testatē etiā illis doloribꝯ
quos soluit nō potuit te
neri. Neqꝫ eī abrahā uł
ille paup in sinu eius. hoc
ē in secreto quietis eius
in doloribꝫ erat int̄ quorꝫ
requiē et illa iferna tor
mēta. legimꝯ magnum

chasma obfirmatū. Hec
nec apud iferos ēē dicti
sunt. Contigit eī inquit
mori inopē illū et auferri
ri ab angelis i sinū abra
he. mortuus aūt est diues
et sepultꝯ ē. et cū apud in
feros in tormētis essꝫ et
cetera. Videmꝯ itaqꝫ ifero
rū mētionē nō esse factā
in requie paupis. ꝫ i sup
plicio diuitis. Illud etiā
qd iacob dicit ad filios
suos. deducetis senectam
meā cū tristicia ad iferos
videt̄ hoc magis timuis
se ne nimia tristicia sic
pturbaret̄ ut nō ad requi
em btorꝫ iret ꝫ ad iferos
peccatorꝫ. Neqꝫ enī puū
aīe malū est tristicia. cū
et apostolꝯ tanta sollici
te timuerit ne maiore tri
ticia absorbetur. Proinde
ut dixi nōdū īueni. et ad
huc qro nec m̄ occurrit i
feros alicubi in bono po
suisse scripturā dūtaxat
canonicā. Non aūt in bo
no accipiendū sinū abra
he et illā requiē quo ab
angelis pius paup ablā
tus ē. nescio utrū quisqꝫ
possit audire. et iō quō eā
apud iferos credamꝯ esse

nō video. Verū hoc dū q̄rim9
et aut īueīm9 aut nō īue
nim9. vrguet nos longi
tudo hui9 eū aliq̄n ɔcludē.
Quapp q̄m de padiso ser
monem īstituim9 ꝓꝑ illud
q̄d apl's ait. scīte raptum
hōiē usq3 in terciū celū.
nescire siue ī corpe siue ex
tra corpus. et quia rapt9
ē in padysū. et audiuit ī
effabilia v̄ba que nō licet
hōibus loqui. nō temere af
firmam9 vtrū in tcio celo
sit padysus. an ī terciū ce
lū et in rursus ī padisum
raptus sit. Si enī ꝓprie q̄
da nemorosus locus. traſ
lato at verbo oīs etiā spi
talis regio ubi aīe bene
ē meito padysus dici pt
nō solū terciū celū q̄cq̄d il
lud ē. q̄d pfecto magnū
sublimiter q3 p̄clarū est.
verū etiā in ipō hōie leti
cia quadā bone ɔſcīe pa
dysus ē. Vn̄ et eccīa in sāc
tis temperater et iuste et
pie viuētibz padysus rc̄e
dicit. pollens affluentia
graꝝ castis q3 delicijs. Q̄n
quidē et in tribulacōib9
gloriat. et de ipa paciā
plurimū gaudēs. q̄a ſc̄d'm
m'ltitudinē doloꝝ ī corde
eius ɔsolatiōes dei iocūdat
aīaz eius. Q̄ntomagis ḡo
post hāc vitā etiā sinus
ille abrahe padisus dici pt.
ubi iā nulla tēptatio. ubi
tāta requies post oēs dolo
res vite hui9. Neq3 enī et
lux ibi nō est ꝓpria quedā
et sui genēis. Est pfecto ı
magna quā diues ille de
tormētis et tenebris īfero
rū tam vtiq3 de longīquo
cū magnū chaos eēt ī me
dio sic tn̄ vidit. ut ibi illū
quodā ɔtemptū paupere
agnoscēt. Que si ita sūt
iō sub tris dicūt infēi ul'
credūt. q̄a ɔgruēter ī spū
p illas corpaliū rerū silitu
dines sic demrant ut q̄m
defūctoꝝ aīe inferis dig
ne carnis aōre peccauerūt.
hoc eis p illas corpaliū sili
tudīes exhibeat. q̄d ipī car
ni mortue solet. ut sub tra
recondat. Deniq3 īferi eo
q̄ infra sint latīe appel
lant. Sicut at ſc̄d'm corpus.
si ponderis sui ordinē te
neat īferiora st̄ oīa gra
uiora. ita ſc̄d'm spm̄ īferiora
sūt oīa tristiora. Vn̄ et in
greca lingua origo nōis
quo appellat̄ inferi. ex eo
q̄ nichil suaue habeant

resonare phibetur. nec ipaz
tn̄ terrā ptem noster salua
tor mortuus pro nobis visi
tare ɔtempsit. ut in̄ solueret
quos ee̅ saluandos scđz diui
na secreta q3 iusticiā igno
rare no̅ potuit. Quapp aīe
illius latronis cui dixit ho
die mecū eris in padyso. no̅
vtiq3 iferos prestitit ubi r
pene sūt pctoz. sz aut illā
requiē sinus abrahe. non
enī alicubi no̅ est xpus cū
ipe sit sapia dei attingēs
vbiq3 pp sua mūdiciā. ad
illū padysu siue i tertio ce
lo siue ubicuq3 alibi ē. quo
post tercīu celū est raptus
aplus. Si tn̄ no̅ aliqd vnū
ē diuisis noībz appellatū.
ubi sūt aīe beatoz. Si ergo
celū pmū rēe accipi⁹ hoc
ōe corporeū gn̄ali noīe qd
qd ē sup aquas et terrā.
Scdm autē in silitudine
corpali qd spū cernit sic
illud vn̄ aīalibz plenus ex
tasi petro discus ille summis
sus est. Tertiū vo qd mēte
ɔspicitur ita secreta et re
mota et oīno abrepta a
sensibus carnis atq3 mu
data. ut ea q̄ in illo celo st
et ipaz dei sbām vbiq3 om
p qd facta sūt oīa i carita

te spūs sc̄a ineffabiliter
valeat vide et audire no̅
incogruenter arbitramur.
et illuc ee̅ aplm raptu. et i
bi fortassis ee̅ padysu oībz
meliorē. et si dicī oportet
padysu padisoru. Si enī
anime bona leticia in re
bus bonis ē in oī creatā qd
ea leticia prestancius q̄ in
vbo dei ē p qd fcā st omīa
Sz si quē mouet. quid op⁹
sit spītibus defunctoz corpa
sua in resurrectioe recipe
si pt eis etiā sine corpibus
sūma illa beatitudo pberi.
difficilior quidē questio ē
q̄ ut pfecte possit hoc ser
mone finiri. Sz tn̄ mīme
dubitandū est. et raptā ho
minē mēte a carnis sensib3
et post mortē ipa carne de
posita. tn̄scensis etiā sili
tudibz corpaliū no̅ sic vi
dere posse incomutabilē
sbām ut sc̄a angeli vident.
siue aliqua latentiore cā
siue ideo qa iest ei naturalis
quidā appetitus corpus ad
ministrandi quo appetitu re
tardatur quodamō ne tota
itentione pgat in illud su
mū celū. qdiu no̅ subest
corp⁹ cui⁹ amistratione
appetitus ille qescat. Poro

ro aute si tale sit corp9 cui9
sit difficilis et grauis ad
ministratio sicut hec caro q
corrumpitur et aggrauat
aiaz de ppenie trasgressio
nis existens. ml'tomagis
auertit' mens ab illa visi
one sumi celi. Un necessa
rio abripienda erat ab ei9
de carnis sensibz. ut ei quo
capere posset illud ostenderet.
Pinde cu hoc corpus no ia
aiale sz p futura omuta
tione spiritale receperit. an
gelis adequata pfectu ha
bebit nature sue modu obe
diens et iperans. viuifica
ta et viuificans ta ineffabi
36 li facilitate. ut sit ei glorie
qd sarcine fuit. Primiru ei
erut et tuc ista tria genera
visionu. sz nulla falsitate
pro alio aliud approbabit.
nec in corpalibus nec i spi
ritalibz visis. ml'to minus
i intellectualibus qbus tam
pntatis et pspicuis pfru
etur. ut longe miore eui
dentia nc nobis adiaceat is
te spes corpales qs sensu
carnis attingim9. et eis
ml'ti ita sut dediti ut so
las esse arbitrentur. ut qcq
qd tale no est putet oino
no esse. Sapientes aute

ita sut in hys corpalibz vi
sis. ut qmuis ea pntiora
videant'. certiores st tn i ill
q pt corpis spez pter qz cor
pis silitudiez itelligedo utruqz
cspiciut. qmuis ea no vale
ant ita mete cspice. ut h'
sensu corpis ituent'. Sacti
vo angeli et hys corpalibz
iudicandis atqz aminis
tradis psunt. nec eis qi
pntioribz familiari9 in
clinatur. et eoz sigficati
uas silitudies in spu ita
discernut et tata potetia
quodamo tractat. ut eas
possint etia hoim spitib9
reuelando miscere. et illam
icomutabile sbam catois
ita cspiciut ut visioe at
qz amore et ea pponat oi
bus. et sm ea iudicet de oi
bus. ut in ea dirigantur
et agant ut ex eo dirigat
qcqd agut. Deniqz qmuis
abrepto aplo a carnis sen
sibus in terciu celu et pa
radysu. hoc ipm certe defuit
ad plena pfectaqz cogni
tione reru que angelis
inest qp siue i corpe siue ext
corpus eet ignorabat. Ho
utiqz no deerit cu receptis
corpibz i resurrectioe mor
tuoz corruptibile hoc in

ducet immortalitate. Ubi ei evidentia erit sine ulla falsitate, sine ulla ignorantia suis ordinibus distributa et corporalia et spiritalia et intellectualia in natura integra et beatitudine perfecta. Scio quidem nonnullos eorum qui scripturas sanctas ante nos in fide catholica tractasse laudantur sic exposuisse quod ait apostolus tercium celum ut corporalis et animalis et spiritalis hominis hic differencias accipi vellet, atque ad illud incorporearum rerum genus et excellenti evidencia contemplandum esse apostolum raptum. Quod genus etiam in hac vita spiritales homines pre ceteris melius diligunt, eoque perfrui concupiscunt. Ego autem cur maluerim spiritale et intellectuale dicere quod illi fortasse animale et spiritale dixerunt, ut earundem rerum alia tantummodo nomina ponere, iam in primis huius libri partibus me disseruisse sufficerit. Que si recte pro nostro modulo disputavimus, aut spiritualis lector hoc approbabit, aut etiam ut sit spiritualis adiuvante spiritu sancto aliquid et ista lectione proficiet. Hoc iam universum hoc opus quod duodecim voluminibus continetur isto tandem fine concludimus.

Explicit aurelii augustini in genesi ad literam liber duodecimus. Deo gratias.

Aquilina facie vidit augustinus subtili mentis acie, quod deus unus trinus. Unus in essencia, trinus in personis. Cuncta creans eterna summa perfectionis.

Ptinet Regularib' In Traiecto.

389